Petru TODORAN

Lungul drum al RĂBDĂRII spre ÎNȚELEPCIUNE

sau

CU TRANSHUMANȚA PRIN VEACURI

Editura InfoRapArt
2022

Copertă: *Colecția InfoArt*
Corectură: *Cristina Roșu*
Lector și prefațator: *Vasile Leonte*
Redactor: *Petre Rău*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
TODORAN, PETRU
Lungul drum al răbdării spre înțelepciune sau cu transhumanța prin veacuri, Petru Todoran. - Galaţi : InfoRapArt, 2022

ISBN 978-606-012-234-6

821.135.1

© Editura InfoRapArt ©
Galați, România
Telefon: *0726 337376*
E-mail: *editura@inforapart.ro*

Copyright © 2022 - Toate drepturile rezervate

Cuvânt de întâmpinare

Printr-o serie de salturi regresive, dl Petru Todoran părăsește zbuciumata perioadă a creșterii/descreșterii combinatului de pe platforma Smârdanului, uită sângeroasele decapitări de la finele veacului XVIII și se fixează, preț de trei volume (cel de față, plus altele în documentare/elaborare) către apusul primului mileniu de istorie românească, reconstituind viața oierilor autohtoni, procesul de transhumanță, delicata/complicata țesătură a relațiilor interumane din toate ținuturile locuite de strămoșii noștri. „Sorocul" se bizuie pe o baladă exemplară, pe o carte de inimă, Baltagul sadovenian și pe mai multe volume pentru minte și învățătură, notate riguros la încheierea primului volum. Sunt doar bănuielile unui lector întâmplător, care lasă, premeditat, deoparte rodul achizițiilor anterioare (de nelipsite în cazul unui prozator), toate topite într-o întocmire nouă, pe măsura orgoliului creatorului hotărât să-și pună semnătura pe o carte.

Susură, ca-n ploile odihnitoare, venite în pragul serii, vorbele baciului Nechifor Lipan scoase din legendele de la facerea tuturor văzutelor și nevăzutelor: „Domnul-Dumnezeu, după ce a alcătuit lumea, a pus rânduială și semn fiecărui neam... La urmă, au venit și muntenii ș-au îngenunchiat la scaunul împărăției. Domnul-Dumnezeu s-a uitat la ei cu milă: - Dar voi, necăjiților, de ce ați întârziat? - Am întârziat, preaslăvite, căci suntem cu oile și cu asinii. Umblăm domol; suim poteci oable și coborâm prăpăstii... Asupra noastră fulgeră, trăsnește și bat puhoaiele. Am dori stăpâniri largi, câmpuri cu holde și ape line (...). - Apoi ați venit cei din urmă, zice Domnul cu părere de rău. Dragi îmi sunteți, dar n-am ce vă face. Rămâneți cu ce aveți. Nu vă mai pot da într-adaos decât o inimă ușoară ca să vă bucurați cu al vostru. Să vă pară toate bune; să vie la voi cel cu cetera; și cel cu băutura; și s-aveți muieri frumoase și iubețe." Am reactualizat aceste rânduri, gândind că o capodoperă poate deveni grila, sita prin care se citește/înțelege un text contemporan, așa cum este Sorocul. Le-am retranscris fiindcă ecouri ale romanului reper comunică cu pagini sau capitole din noua producție a dlui Todoran.

Sursele de documentare, nu foarte numeroase, reunesc autoritatea unor istorici, specialiști în evul mediu românesc (cuvenită

prețuire față de Ioan-Aurel Pop), strădania unor documentariști, întocmitori de monografii (despre țara lui Gelou, despre pitoreasca, atractiva localitate Tilișca, din mărginimea Sibiului). Identific și doi piloni centrali care certifică/consolidează autenticitatea evenimentelor istorice (Cronica Notarului Anonymus) și consistența gândirii magice perpetuate, cu toată venerația, în gândirea rurală autohtonă (Viorel Moraru, Mit și Religie în Dacia). Minima bibliografie se deschide în evanta, imprevizibil, dar atractiv pentru căutătorii de adevăruri, certitudini sau pentru cei atinși de febre ale imaginației. Mărturisesc, am încercat pe cont propriu să arhivez informații; mi-am dat seama că vin prea târziu spre un domeniu atât de solicitant: formarea poporului român și trecerea lui prin veacuri, motiv pentru care m-am oprit la timp.

Înarmat cu verificata plăcere de a brodi întâmplări tensionate pe canavaua însemnărilor cronicărești, emulsionând intens arhaisme, cuvinte populare, regionalisme (la concurență, uneori, cu neologismul inoperant!), într-o frază aparent atinsă de senectute, Petru Todoran reușește performanța de a alimenta 12 capitole cu personaje (câteva memorabile - pot fi nominalizate de pe acum: bătrânul Toader și novicele Mihu), fapte, gesturi, replici, altele decât cele din miile de pagini compuse anterior. Indeterminarea spațio-temporală din incipitul romanului întreține impresia de poveste de la începutul lumii, plonjarea dirijată în acel illo tempore1 de care nu se pot dezice basmele oricărei civilizații. „Era ora amiezii și soarele, ridicat în slava bolții cerești, încinsese pășunea pe care păscuseră cele câteva mioare ale cneazului satului. Băiatul care le păzea se trăsese la umbra copacilor, stejari groși și frunzoși, care își aplecau ramurile până deasupra pârâului ce susura molcom, în liniștea zilei de vară" (cap. Cu turmele la păscut). Am marcat cu italice componentele cadrului natural, caracteristici ale acestora, dinamismul verbelor pentru că toate intră în categoria sempiternelor, a celor repetabile, înzestrate cu aceeași energie inepuizabilă, indiferent de epocă, înlănțuire a faptelor, implicare a ființei. Orice întocmire lexicografică va înregistra și sensurile simbolice, profunde, oculte, metaforice ascunse sub crusta unui cuvânt. Un rapid exercițiu, cu „cărțile pe masă"

1 illo tempore = în acel timp (Termen consacrat de Mircea Eliade pentru a denumi timpul mitic - Marele Timp - în care zeii au creat lumea)

confirmă și aprofundează sensul afirmației. Dintr-o lucrare pregătită mereu să fie consultată (Ivan Evseev, Dicționar de simboluri, Editura VOX, 2007) selectez în legătură cu substantivul stejarul: „unul dintre cei mai importanți arbori sacri la români (...).Prin toate formele de venerație de care se bucură în cultura tradițională românească, el se integrează în zona spiritualității popoarelor indo-europene, răspândite pe un teritoriu vast, de la Ind și Gange până la coasta Atlanticului (...). O lungă tradiție culturală a făcut din acest copac măreț simbolul forței fizice și psihice, al perenității și majestății etc" (p. 394-395). În țesătura narativă, baciul Toader e un stejar, însoțit îndeaproape de fiii (cu precădere cneazul Dobromir) și nepoții săi (l-am numit deja pe Mihu). Având rolul de pater familias, „în ziua de hodină, duminică, Moșul aduna lumea acestei mici așezări în încăperea cea mai mare pe care o construiseră.. Acolo, Moșul spunea rugăciuni din cele pe care le învățase de-a lungul vieții lui (...). În loc de predică, la capătul acelei slujbe creștine la care participa tot satul, Moșul spunea câteva vorbe despre cum s-a lucrat peste săptămână. Lăuda mai mult decât mustra" (cap. Prima bătălie). Deocamdată, biserica ființează - cu rezultate benefice vizibile – în inima omului, căutându-și o cale să iasă în lume și ca instituție socială cu necesară autonomie.

Două nuclee narative coexistă, completându-se, pentru a da unitate primului volum al ciclului. Este vorba, pe de o parte, de obsedanta căutare a originilor, ascunse sub practici ritualice tainice, sub zidiri pierdute în luminișuri de pădure sau sub crusta închegată de timp a unor expresii înmagazinate în memorii seculare. Expresia „a-și da dreapta cu noii veniți" (dextra dandum), aproape neutră în comunicarea curentă, primește din partea scriitorului, în subsol, explicații lingvistice - o tradiție a încheierii unei înțelegeri de colaborare, de coabitare și de împărțire echitabilă a puterii între cuceriți și cuceritori. Pe palierul imediat, părerea specialiștilor istorici „s-a păstrat în toată perioada medievală și modernă timpurie în conștiința românilor, ea fiind unul dintre temeiurile juridice ale revendicărilor românești de-a lungul timpului și mai ales în secolul al XVIII-lea", după Ioan Aurel Pop și Ioan Bolovan - Istoria Transilvaniei, Editura Eikon, 2013, p. 50). Întrucât navigăm pe întinderea unei scrieri beletristice, preiau, spre ilustrare, reflexul literar al structurii de la care am plecat: „-

Moșul Gheorghieș, Dumnezeu să-l țină în înțelepciuea Lui, a zis că el însuși a trimis olăcar acasă, în Țara Bârsei, care să umble pe la toți gospodarii cu ceva averi și să-i îndemne să-și dea dreapta cu noii veniți. Că dacă ungurii au câștigat împotriva lui Gelou, apoi vor trebui să aibă grija țării cucerite. Că dacă numai vor jefui și vor prăda, țara va deveni uscată și stearpă. Să facă bine ungurii, noii stăpâni, să conducă țara cucerită cu pace și bună înțelegere. De aia, toți, să-și dea dreapta și să depună jurământ înaintea unui conducător ungur" (cap.7, Vedenia). Extind discuția asupra acțiunilor, gesturilor care înfruntă timpul, poartă insemnele eternității. Se construiește, spre folosință, aducere aminte și consolidarea unității, o stână, o casă, o comunitate, o așezare umană botezată, inițial, după numele celui mai vârstnic și experimentat dintre ciobani. Ulterior, numele localității perpetuează amintirea unui general roman, Tilliscus. Ascuns de ochii iscoadelor nesătule, satul își scrie, pe încetul , biografia: se vânează, cu precădere iarna, se taie, la comun, lemne pentru încălzit și pentru sporirea forțelor fizice (atât de utile în cazuri de atacuri surprinzătoare), se apără averea obștei de invaziile, primejdiile ascunse în pădure, se primesc oaspeți după legile bunei cuviințe. Istoria mare, ca și cea locală, se scrie anevoie, adeseori plătită cu tribut de sânge, cu vieți nevinovate. Și nu întotdeauna în folosul celor care alcătuiesc majoritatea. P. Todoran nu eludează morțile poematice, creatoare de mituri așezate la temelia neamului: „Legenda spune că acel cal pe care l-a călărit în luptă (Gelu, n.n) nu a lăsat nici un dușman să se apropie de stăpânul său.Gelu s-a stins, pierzând tot sângele din trupul său. Atunci calul s-a liniștit. S-a lăsat în genunchi, apoi și-a culcat capul peste leșul stăpânului său. Dușmanii, văzând că voievodul vlah e mort, s-au tras deoparte". La plinirea sorocului, bătrânul Toader stârnește admirația întregului neam: „Priviră decedatul așezat la odihnă veșnică. Avea un chip senin, luminat, de pe care se șterseseră toate grijile vieții (...). Privindu-l, Mihu văzu cu ochii lui de Bătrân, că bunicul era înconjurat de aura luminoasă pe care i-o văzuse în noaptea întâlnirii cu Marele Preot Deceneu. Iar crucea de pe pieptul lui strălucea de parcă ar fi fost făcută dintr-o rază de soare!" (Epilog). De reținut, pentru cunoscătorii scrisului domnului Todoran, deliciile lecturii noului volum vor fi amplificate de intruziunea elementelor miraculoase, fantas-

tice, a misterelor, de alternarea sacrului cu profanul, într-o perpetuă geneză.

Cel de al doilea nucleu, atins de efemeritate - ca purtător al unei polarități negative -, înregistrează luptele inițiate de sângeroșii unguri pentru câștigarea supremației teritoriale, pentru a lua spre stăpânire, prin forță, jaf și crimă spațiile locuite, din moși-strămoși, de români. Orgolii, abia înținate în fărâme de merite reale, țâșnesc în declamații emfatice, în retorici amețitoare. Lumea începe și se termină în agresivitățile/aroganțele ultimului purtător de titlu din armata ungară, neîntărcat în vreo încăierare notabilă. Paginile Cronicii notarului îl ajută pe prozator să decanteze manifestările de superioritate, nejustificate, dar intens proclamate, vanitățile bine configurate ale năvălitorilor din pustietățile asiatice față de locuitorii trecuți, nediferențiat, prin copitele cailor.

Din rațiuni editoriale, care scapă cronicarului de text, prozatorul P. Todoran alătură Sorocului volumul al doilea din Lungul drum al Răbdării spre Înțelepciune, miniromanul Descălecătorii (opt capitole). Vorbesc, în continuare, de o specie literară epică de largă respirație, de lungă tradiție, fiindcă, pe lângă osatura istorică la care m-am referit (confirmată și de o bibliografie de specialitate), cititorul urmărește evoluția unor personaje, cu individualitate bine conturată, angajate în conflicte, fie manifestate public, în colectivitate, fie trăite ca emoții intime. Din familia Todireștilor, duc evenimentele pe scara timpului, feciorii, nepoții, urmașii Bătrânului Toader. Rămân intacte ocupația familiilor de ciobani, traseul pe care se mișcă turmele, după curgerea consacrată a anotimpurilor, lungul șir al primejdiilor care amenință invariabil comunitățile de români. Figura dominantă, în plan politic și administrativ, este Vodă Radu Descălecătorul, alt model de justițiar, socotit în istorie o apariție de legendă (Negru Vodă), asociat zidirii mănăstirii Curtea de Argeș (vezi detaliile oferite de prozator în cap. Căutându-l pe Descălecător).

Două particularități îmi atrag atenția în acest al doilea volum: implicarea pronunțată a miraculosului/fabulosului și tentativele de integrare a tehnicii intertextuale. Ambele tehnici contribuie la un „proces de insolitare a narațiunii", ceea ce nu-i puțin lucru. Bătrânii, alcătuitori ai Sfatului Înțelepților, descendenți ai lui Zamolxe, Deceneu, echivalenți ai apostolilor din Noul Testament, prac-

tică ubicuitatea, se găsesc acolo unde se simte imperios nevoia lor, au soluții/sfaturi pentru orice încleștare dramatică, cunosc mersul epocilor („vor veni zile amare pentru neamul nostru, de valahi", din cap. Îmbunarea perceptorilor). Principiul fundamental promovat de marii inițiați, din ce în ce mai puțini numeric: de la Răbdare la Înțelepciune (prima componentă a binomului asociată cu nepăsarea, neputința, nepriceperea, însușite integral de românul tuturor timpurilor !). Suntem în plină epocă de perpetuare publică a misterelor medievale cu accentuat substrat religios; literar judecând, nu e vreo contradicție/exagerare că teleportarea, perceperea precipitată a primejdiilor iminente, vorbitul peste munți și văi, pe calea undelor mentale se practică în mod curent.

În privința intertextualității, refuz termenul de plagiat, atâta vreme cât marea literatură s-a înviorat prin extinderea tehnicii citării modelelor/clișeelor clasice. Semnalez cutare pasaj amintind de Sobieski și românii, altul de dramatismul nuvelei lui Gala Galaction, La Vulturi! (cu diferența de etnie a invadatorilor). Superioritatea slugii se dovedește în fața stăpânului prin succesiunea probelor de curaj și agilitate, precum în toate basmele lumii. Prietenia lui Ștefan cu Vlaicu Basarab e mai credibilă, mai bine exploatată narativ, emoțional la Sadoveanu, în Frații Jderi. Euforia din unele secvențe, risipa de optimism sonor din alegoriile testamentare coboară din Bolintineanu (citat cu adânc respect de președintele întâi al României socialiste!). În fine, eminescianismul lui P. Todoran e copleșitor când dezvoltă tema antropomorfismului (manifestare a relației dintre om și natură, entități unite, influențându-se reciproc) și a obiectelor cu funcții apotropaice, înzestrate cu puteri magice ori sacre etc.

Transhumanța, ca manifestare socială și economică, variantă particulară, balcanică a Odiseii homerice, ascunde, sunt sigur, surprize și emoții inedite, puse deocamdată în surdină, acumulate, îmi place să cred, într-o stare latentă de prolificul prozator. Traseul între Brateșul gălățean, eden al turmelor de oi pe timpul verii și ținuturile sibiene, drum presărat de capcane, provocări , experiențe inițiatice poate sensibiliza, în continuare, condeiul harnic al domnului Petru Todoran.

Prof. V. Leonte

CARTEA I

SOROCUL

Capitolul 1
Cu turmele la păscut

Era ora amiezii și soarele, ridicat în slava bolții cerești, încinsese pășunea pe care păscuseră cele câteva mioare ale cneazului satului. Băiatul care le păzea se trăsese la umbra copacilor, stejari groși și frunzoși, care își aplecau ramurile până deasupra pârâului ce susura molcom, în liniștea zilei de vară. Să tot fi avut zece ori doisprezece ani, dar era destul de vânjos pentru vârsta lui. Băiatul se așeză pe bolovanul mare aflat la malul pârâului să-și mănânce felia de mămăligă din mei cu boțul de brânză care nu-i prea plăcea, fiind vechi și iuțit. Bolovanul acela, o bilă mare ca un ou de balaur din povești, era scăldat de razele soarelui de la unsprezece ceasuri ale zilei, înfierbântându-se. Iar la ora când băiatul se așeza să-și mânâce prânzul tocmai se acoperea de umbra frunzișului ce se punea ca o pălărie în calea razelor dogoritoare. Îi plăcea să stea pe piatra caldă, scăldându-și gleznele în apa care nu era prea rece acum, la miez de vară.

Își șterse gura cu dosul palmei și voi să se așeze mai comod, dar un fulger de lumină îi arse ochii. Clipi mărunt, încercând să deslușească de unde putea veni acea lumină. Razele soarelui alunecaseră de pe bolovan și se întindeau, acum, pe apele pârâului. Când scâteia ce-l orbise cu puțin timp în urmă se repetă, băiatul avu timp să vadă de unde venea spre el fulgerul acela. Pe luciul de apă luminat de soare văzu câțiva pești cu spinări negre unduindu-se, înotând împotriva curentului. Dar mai văzu ceva care-l uimi peste măsură. Unul din acei pești, un păstrăv cu burta acoperită de solzi arginti, se răsuci trimițând raza soarelui ca pe o săgeată spre bolta de frunze. Deasupra apei un roi de musculițe fu orbit de lumină, tocmai atâta timp cât doi sau trei peștișori să sară din apă, culegând prada gustoasă cu gurile deschise. Băiatul exclamă scurt, admirând mișcarea precisă a vânătorilor acvatici. Mai văzu aceeași scenă încă de câteva ori până când soarele se depărtă de luciul apei. Un gând poznaș îl fulgeră și zâmbi, încercând să vadă, cu ochii minții, dacă va avea norocul să prindă măcar unul din acei pești.

A doua zi veni la păşune pregătit să vâneze. Cioplise dintr-o scândură un fel de lingură, cu coadă lungă, cât să ajungă cu ea deasupra apei, stând pe piatră pe locul său de prânzişor. Pe coasta dealului, umblând în urma mioarelor ce păşteau liniştite, repetă mişcarea cu linguroiul, străduindu-se să fie cât mai iute, ca să nu rateze vânatul. Da, voia să lovească puternic pe deasupra apei, să prindă peştele în zbor şi să-l arunce pe mal, în iarbă. Aşteptă cu nerăbdare să se facă ora amiezii. Strânse oile la poala dealului, la umbra copacilor din marginea pădurii. Cei doi câini, Lupu şi Ursu, se puseseră pe burtă suflând cu limbile scoase, păzind oile să nu se îndepărteze de acel loc tihnit.

Acum soarele se întindea peste apă. Pe bolovanul cu spinarea încălzită de soare băiatul se aşeză comod, pregătindu-se de vânătoare. Musculiţele începură să roiască pe locul acela de deasupra apei. Pesemne că acolo, sub lumina soarelui se forma un abur fin, care le era prielnic. Băiatul stătea la pândă, cumpănind lemnul într-o mişcare pregătitoare de atac. Lăsă un salt să treacă, dar la următorul lingura lui trecu razant pe deasupra apei. Doi păstrăvi zburară în iarba de deasupra malului. Apoi băiatul îşi reluă poziţia de atac. Mai lovi de două ori, fiecare lovitură aducându-i câştig. În scurt timp vânătoarea se încheie căci soarele nu zăbovi prea mult deasupra apei în acel loc. Băiatul adună prada şi o trase pe o creangă de răchită, tăiată meşteşugit, cu cârlig. Avea să se laude cu această pradă, dar nu va dezvălui cum anume reuşise să prindă cinci păstrăvi. Aţipi şi el o mică de ceas pe piatra călduţă, culcuşindu-se mulţumit de isprava lui.

Spre seară porni către casă. Cu ajutorul câinilor îşi adună mica turmă şi plecă, cântând din fluierul pe care i-l cioplise bunicul, Moşul cum era numit de întreaga obşte de ciobani care-şi păşteau turmele departe de satul natal. Merse ce merse, apoi se opri din fluierat, ridicând nasul şi amuşinând aerul, întocmai cum fac vietăţile pădurii care se ascund unde-i iarba mai deasă. Vremurile erau tulburi, din când în când hoarde migratoare treceau peste ţară şi în urma lor rămânea doar prăpădul. Oamenii locului trebuiau să se apere şi cel mai adesea în codru, la adăpostul peşterilor sau în strâmtorile munţilor; era singura cale; fugeau să-şi scape vieţile şi bruma de avere pe care o luau cu sine, în graba mare. Era lege din străbuni lăsată că toţi bărbaţii obştii trebuie să fie truditori pentru

pâinea cea de toate zilele, dar și apărători ai satului, ai bătrânilor și nevârstnicilor și femeilor. Muncile grele cu pământul, tăiatul pădurilor și creșterea vitelor îi căleau într-o oarecare măsură, dar era mare nevoie ca ei, apărătorii, să deprindă și mânuirea armelor pe care le aveau la îndemână. Bâtele din lemn tare, furcile cu trei colți ascuțiți, topoarele, secerile și coasele erau unelte la muncile pașnice, iar la vreme de primejdie deveneau arme de temut dacă erau folosite de mâini pricepute. În ceasurile mai răcoroase ale dimineții, urmând sfatul tatălui său, băiatul își făcuse obiceiul de a lovi cu ciomagul din lemn de corn o cioată de fag înalt de un stat de om, din marginea pădurii, rupt de furtună. Lovea din ce în ce mai vârtos și mai rapid până când durerea din brațe și din umeri devenea de nesuportat. Pe zi ce trecea acest antrenament se lungea, brațele întărindu-i-se. La început oile se speriau când Mihu ciobănașul își începea joaca de-a războiul. Dar cei doi câini ciobănești, Lupu și Ursu țineau oile la un loc, răspunzând comenzilor fluierate într-un anume fel de micul lor stăpân.

Mihu nu deslușì vreun zgomot care să-i întărească neliniștea. Cum oile făceau destulă gălăgie în mersul lor spre culcușul de noapte, Mihu se așează în fruntea lor, desfăcând brațele în cruce și oprind turma pe loc. Acum zgomotul se făcu mai bine auzit. Era un tropot de copite de cai, destul de îndepărtat încă. Băiatul întoarse oile spre deal și se afundă cât putu de repede într-un desiș de arbuști. Câinii țineau oile la grămadă și tot cioporul se opri locului, răspunzând unui fluierat scurt al ciobănașului. Trecu aproape o jumătate de ceas până când băiatul deslușì, destul de departe de locul unde sta el pitit, călăreții care își mânau caii la pas. Nu erau mulți, dar băiatul reuși să-i numere, de două ori câte degete avea el la amândouă mâinile. Nu știa să socotească altfel, decât pe degetele de la mâini.

Când primejdia se îndepărtă destul, băiatul scoase oile la răriș și o porni repejor spre stână. Noaptea se lăsa destul de repede, nu va ajunge la capătul drumului pe lumină. Nu-i era teamă că se va rătăci, dar nici bine nu-i venea să poată stăpâni turma de mioare în întuneric. Când lumina serii scăzu aproape de tot, dinspre stână veniră în întâmpinarea lui trei bărbați. Unul era tatăl lui, Dobromir, iar ceilalți doi erau ciobani pe simbrie.

-Unde ai întârziat, fecior? întrebă tatăl cu un început de mânie în glas.

-Am stat pitit în desiș până au trecut călăreții, tată. Voi nu i-ați întâlnit?

-Nu, nu ne-a tulburat liniștea nimeni, răspunse tatăl schimbând tonul vocii. Apoi îl descusu cu de-amănuntul pe tânărul cioban. Fu mulțumit de răspunsurile băiatului, ciufulindu-i coama de păr de pe creștetul capului.

Drumul urca spre spinarea unui deal ce trebuia trecut. Dincolo, într-o văioagă ce se desprindea din coasta acelei ridicături de stâncă, o luară pe povârniș la vale și curând auziră behăitul oilor ce se înghesuiau în țarcurile stânii. Apoi văzură luminile împrăștiate din făcliile înfipte în porțile îngrăditurilor și zăriră focul cel mare din fața colibei ridicate de ciobani din trunchiuri subțiri de brăduți și crengi de stejar bogate în frunziș. Stelele licăreau pe boltă, luminându-le calea. Când ajunseră la stână de după deal se ivi și cornul lunii. Părea atât de aproape de creștetul dealului ...

Ciobanii mai tineri mânară oile lui Mihu în ocolul cel mai mic, de lângă colibă. Aveau ceva mai deosebit aceste oi? Poate. Vom afla curând. Pe rând, unul câte unul, băietani de cinșpe, douăzeci de ani ieșiră din țarcuri, aducând cofele cu laptele proaspăt muls. Deșertau lichidul prețios, cu spumă pe deasupra, într-o căldare în care încăpeau mai multe doniți. Peste gura căldării mama Ileana, stăpâna stânii, așternuse o pânză de in, țesută meșteșugit, ca o sită prin care oarece murdării – rămurele ori frunze căzute din copacii pădurii, purtate de briza serii – rămâneau deoparte. Căldarea se umplea destul de repede, Dobromir stăpânul stânii o deșerta în cazanul cel mare, din fier gros, ce sta pe pirostrii deasupra vetrei de jăratec. Alături de cazanul cel mare, într-altul, mai mic, Duța, cumnata mamei Ileana învârtea o mămăligă aurie din mei, căutând să nu lase să sară stropi din bolboroseala terciului ce se îngroșa mai încetișor. Așa trebuia să fie, un terci rapid dădea o mămăligă vârtoasă, cu noduri de făină neamestecată. Dar dădea și dureri de pântece.

Când ultima căldare de lapte fu deșertată în ceaun mama Ileana ajutată de cumnată-sa Duța, muierea feciorului al doilea, Vlad, răsturnă pe un fund mare de lemn alb mămăliga de mei ce se lăți rotundă, ca un deal de aur.

-Uite, mamă, mămăliga-i galbenă ca și luna, de parcă s-ar fi scurs din cornul îndreptat în jos! exclamă Mihu, făcându-i pe cei mai în vârstă din jurul focului să zâmbească, știind că vorbele acestea năstrușnice ale mezinului îi făceau mare bucurie lui Moș, bunicul casei.

-Sări în sus, Mihule, și rupe din cornul lunii o bucată. Sigur că-i mai bun aurul lunii decât mămăliga asta prea fierbinte. Răspunsul bunicului veni iute și toți mesenii râseră veseli.

-Mihule, iar ți-a întors-o bunicul, îl împăcă pe fiul ei mama Ileana.

-Mămucă, ți-am dat niște pești, prada mea din pârâu, să-i frigi la jar cum știi dumneata mai bine, că i-am adus plocon bunicului. Carnea de pește îi moale și îi place mult bunelului, care nu mai are nici un dinte în gură!

-Tu i-ai prins, năzdrăvanule? întrebă Moșul. Cum ai făcut? Cu mâinile goale?

-Nu, bunicule, nu. Le-am cântat din trișcă hore și învârtite așa de frumoase că ei, peștișorii aceștia s-au ridicat bătând apa cu cozile și jucând ca fetele din sat. Iar eu iute i-am înșfăcat și i-am aruncat în clop.

-Măi năzdrăvanule, de unde știi să le scornești așa de repede? întrebă Moșul.

-Seamănă cu dumneata, tată, rosti feciorul Dobromir. Va fi un mare povestitor când va ședea, bătrân, lângă foc, seara, la stână, înconjurat de nepoți.

Moșul Toader, adevăratul stăpân al stânii, avea trei feciori: pe Dobromir, cel mai în vârstă, pe Vlad al doilea și Mihai mezinul. Toți trei feciorii Moșului erau însurați. Dobromir îl avea pe Mihu întâiul născu și pe Oana și Livia, gemenele, mai mici cu doi ani decât Mihu. Mihai, fratele mai tânăr al lui Dobromir, era nașul de botez al lui Mihu. Acela era cel mai bun prieten al Mihului. Mama Ileana îl certa ades, că se ține de șolticării cu finul Mihu, în loc să caute să-și ia altă nevastă, că nu-și va afla rostul neînsurat după ce nevastă-sa a plecat la Ceruri în urmă cu un an. Zăcuse Maria, femeia lui Mihai, doar câteva săptămâni, cu boală de piept. Tot neamul a jelit-o că era tare bună la suflet, nu suferea să vadă în preajma ei față de om supărat și negru la chip.

Mămăliga fiind răsturnată toți oamenii stânii se așezară pe bârnele puse în cerc în jurul unei mese scunde, rotundă. La un semn al mamei Ileana cu toții își făcură semnul crucii și își împreunară palmele în fața pieptului.

-Slavă Ție, Dumnezeule, slavă Ție. Îți mulțumim că ne-ai păzit în această slăvită zi de lucrătura Necuratului, de răutatea vrăjmașilor și de mușcătura animalelor pământului. Îți mulțumim pentru hrană și pentru liniștea și pacea cu care ne-ai învelit. Învrednicește-ne, Doamne, să trăim unii alături cu alții, ca frați buni. Nu lăsa, Doamne, să vină peste noi oameni gâlcevitori, nici vijeliile aerului ori mânia Pământului. Amin.

Fiecare avea în strachina de lut ars smălțuit un boț de brânză frământată peste care puseră, cu lingurile de lemn, mămăligă cât socoti fiecare. Apoi mama Ileana împărți bucăți de jumeri scoși din garniță și topiți la foc încins. Jumările, încă sfârâind, topiră brânza grasă și mămăliga se amestecă iute cu carnea și brânza, împrăștiind în jurul mesei o aromă ce dădu ghes fiecărei guri să se înfrupte pe dată cu mâncarea bună. Flămânzi, mai ales acum seara, primul fel de mâncare se gătă repede. Apoi mesenii primiră câte o bucată de pastramă de oaie rece și iar își luară mămăligă după trebuință. Acum dealul de mămăligă se împuținase și toți erau curioși să vadă ce va mai urma. Sosiră păstrăvii fripți pe jar, puși pe o scândură de lemn geluit pe care așternuseră frunze de podbal. Dar nu erau doar cei cinci păstrăvi aduși de Mihu. Mai fuseseră pescari printre ciobanii casei, așa că fiecare avu parte de un pește plăcut mirositor și gustos. Când cina se termină Moșul își drese glasul și ceru ca nimeni să nu se ridice de lângă masă.

-Spune Mihule, băiete, cum arătau acei călăreți de care te-ai ascuns, cu oile tale cu tot, în desiș. Văzut-ai bine? Nu erau prea departe? Era destulă lumină? Câți erau?

-I-am numărat așa cum m-ai învățat dumneata, bunicule. Au fost câte-s degete la patru mâini. Aveau cămăși din zale, cum am văzut la păzitorii porților cetății voievodului nostru. Toți aveau arcuri mari, petrecute peste umeri. Cei din față purtau sulițe cu niște cârpe colorate legate la vârf. Iar în fața tuturor călăreților mergeau doi, cu niște pături puse pe spinările cailor. Atâta am văzut, lumina era bună iar acei călăreți au fost departe de mine ca de la un capăt al stânii noastre la celălalt.

Moșul ascultă cu luare aminte zisele copilului și le crezu. Că bătrânul își cunoștea nepotul ca fiind isteț cum rar găsești la copiii de vârsta aceluia. El cumpăni puțin asupra celor aflate, apoi zise:

-Dobromire, să pui mâine doi feciori de care n-o să ai nevoie la păzit oile, să tragă o fugă de cal peste cele trei dealuri care ne despart de cetatea stăpânului nostru. Să fie cu luare aminte și să afle ce se întâmplă. Că acei soli n-au venit degeaba. Trebuie să știm ai cui erau și cu ce treburi au venit la noi. Iar voi, mâine să nu vă depărtați prea mult cu păscutul, că de n-or fi veștile de bine să ne adunăm și să ridicăm tabăra pentru drum lung. În iarna asta vom duce turmele în lunca cea mare a mărețului Istru, fluviul nostru sfânt. Că acolo am mai fost în tinerețile mele și am văzut că cresc ierburi care rămân verzi, nu se veștejesc nici sub zăpadă. Și oilor le place iarba aceea, că am purces la drum spre munți, înapoi spre plaiurile noastre, cu ele mai grase decât le-am adus acolo, în toamnă.

-Am auzit, tată, răspunse Dobromir. Așa voi face. Io zic să meargă Mihai, frate-miu, că-i mai luminat la minte. Și să-ți iei de soț pe cine socoți tu. Iar de plecat, să fiți gata de drum când soarele va sta acolo, la vârful brazilor de pe cresta dealului.

Nu era de șagă cu aflarea veștilor, mai ales ale celor rele. Că neamurile de barbari ce se scurgeau spre Roma, cetatea sfântă, încă nu se gătaseră de tot. Mai apărea câte un trib la un an de zile. Aceștia, codașii, erau toți de neam slav ori turci. Se cunoștea că era așa după vorbire, că parcă era la fel, la toți. Acești din urmă rătăcitori nu erau așa o mare amenințare, că nu erau mulți. Cetele lor de luptători rareori treceau de mărimea unei centurii, așa cum știa Moșul să spună după modul de întocmire a legiunilor romane despre care știa de la tatăl lui, care a comandat o centurie.

Cetatea Biharia se afla mult mai departe decât spusese Moș Toader. Trebuia să treci peste multe dealuri ca să ajungi la ea. Mihai și cei doi ciobani pe care-i luase cu el, Pascu și Orda, merseră a doua zi pe drumul mare pe care se deslușeau urmele mai multor cai, până la amiază, dar nu întâlniră țipenie de om. Orda era un bărbat puternic. Mai înalt decât Mihai, s-ar fi putut măsura la luptă, piept la piept cu însuși stăpânul Dobromir, care era încă mai vânjos. Adeseori se întâlnise cu ursul în păduri și niciodată nu dăduse înapoi. Avea răni adânci pe spate, mai vechi și vindecate.

Dar știa să lupte doar cu pumnul și cu ciomagul. Nu pusese mâna niciodată pe paloș. Pascu era jumătate din Orda. Dar era iute ca o zvârlugă. Știa multe șmecherii pe care le folosea în lupta dreaptă și adesea câștiga. Mai ales dacă adversarul nu-l văzuse niciodată până atunci. Cei doi mergeau în spatele lui Mihai, la două lungimi de cal. Nimeni nu scosese nici o vorbă până atunci, doar Orda își apropie calul de cel al stăpânului și zise:

-Stăpâne Mihai, din dreapta noastră vine un pârâu, de sub pădurea care urcă prin văioagă. Cutez a zice că ar trebui să îngăduim cailor noștri să se adape și să scape la păscut măcar vreo două guri de iarbă. Iartă-mă, stăpâne, dar o cer numai pentru animalele noastre.

Mihai stătu locului. Cercetă cu privirea văioaga și pârâul și hotărî că este bine să facă popas. Ieșiră din drum și înaintară câteva lungimi de cal până dădură de un prundiș, unde apa era limpede și curată. Alături era o poiană, cu iarbă verde, potrivit de înaltă, numai bună de păscut. Se opriră în acel loc și Mihai îl trimise pe Pascu să cerceteze pădurea, mai în adânc. Nu făcu nici zece pași pe firul apei în sus și se întoarse, făcând semne cu mâinile pentru liniște, tăcere. Veni călcând apa și spuse, în șoaptă, când ajunse lângă ai lui:

-Călărețiі pe care i-a văzut Mihu tocmai încalecă să coboare pe firul apei înapoi, la drumul mare. N-am văzut urmele lor deoarece au umblat numai prin apă. Cred că putem să ne ascundem dacă mergem iute la vale, tot prin apa pârâului.

Au izbutit să se facă nevăzuți deoarece codrul era des, iar printre trunchiurile de stejari și fagi creșteau tufe de alun, de smeuri și alți arbuști în spatele cărora se puteau ascunde foarte bine, om și cal.

-Stăpâne Mihai, ce facem mai departe? întrebă Orda. I-am văzut pe acești oșteni, nu-s mulți, întocmai câți a zis Mihu. Cine or fi, încotro merg, de unde vin, este greu de spus dar și de aflat. Nu-i mai bine să ne întoarcem la stâna noastră?

-Măi Orda, tu ești scurt la minte? Ce ne-o spus fratele meu, Dobromir, când ne-a trimis pe urmele acestor călărețі? Ha? N-a zis să aflăm ce mai este în lume, cum sunt vremurile, de este bine sau de este rău?! Mergem mai departe, poate dăm de vreun sat unde putem afla mai multe, ca să nu ne întoarcem cu mâna goală.

Și-au continuat drumul cercetând urmele acelor douăzeci de cai, ai oștenilor. Urmele arătau că acei oșteni mergeau fără grijă, nu se fereau de nimeni. Aproape de înserat au dat peste ceata călătorilor, era cât pe ce să calce peste ei, cu copitele cailor. Călărețiii se opriseră în drum și stăteau de vorbă cu niște călători mai sărăcuți la port. Norocul lor a fost că Orda, fiind mai înalt, a deslușit pata de negură ce sta în calea lor, în spatele unei curbe ce îl făcea drumul. Orda a ridicat mâinile amândouă și a făcut semn de oprire grabnică.

Era liniște în tot ținutul, astfel că vorbele ce le schimbau cele două cete de oameni se auzeau deslușit. Vorbeau limba maghiară, după cum deslușI Mihai, care mai umblase prin lume în anii din urmă și ținea minte sunetul unor cuvinte în limba maghiară. Stătură și ascultară, dar Mihai întoarse calul și porni îndărăt, făcându-le semne și celor două slugi să-l urmeze. Când s-au depărtat îndestul, Mihai coborî de pe calul său și se aplecă să cerceteze piciorul stâng, din față, al calului. Îl ridică și îl cercetă de potcoave, de pietricele care s-ar fi putut ascunde sub copită. Când ceata de călători ajunse destul de aproape, Mihai încălecă și ținu la vedere ciomagul de luptă ca să se vadă că altă armă nu are. Se înclinară în fața acelor călători și Mihai li se adresă primul:

-Ziua bună, cinstiți călători, pot să vă întreb cât de departe ar fi, în urma voastră, o așezare de oameni?

-Bună să vă fie inima și domniilor voastre, răspunse cel care era în fața cetei. Să fie o jumătate de zi de când am lăsat în urmă un sat destul de măricel. Dar văzurăm că are gard înalt, făcut din bușteni și cu apărători din loc în loc, cu arcuri în mâini. S-ar putea să găsiți porțile închise dacă nu veți ajunge acolo înainte de lăsarea nopții. Dar domniile voastre de unde mergeți și încotro vă îndreptați?

-Noi suntem ciobani, avem o stână de oi tot așa, o jumătate de zi în urmă. Dar unul din păzitorii de turmă a zărit ieri, de departe, trecând o ceată de oșteni și baciul nostru s-a neliniștit foarte. De aceea ne-a trimis pe noi să cercetăm drumul și să aflăm ce mai este prin lume. De este pace ori îi război. Poate știți domniile voastre ce o mai fi prin lume?

-Noi venim tocmai de la cetatea Bihariei, care este la o depărtare de două zile de mers de aici. Azi este a doua zi de când

călătorim. Pace am găsit peste tot până aici, iar ceata de oșteni de care ați vorbit am întâlnit-o acum, dacă grăbiți caii îi puteți ajunge din urmă.

-Dar nu-i periculos să te apropii de acești oșteni? Că aceia cată după pradă, peste tot locul pe unde umblă, zise Mihai închinându-se cu o cruce mare pe care o făcu parcă dintr-o adâncă obișnuință.

-Sunteți creștini, zise conducătorul cetei. Ne pare bine de o asemenea întâlnire, că și noi suntem creștini. Suntem pelerini, cătăm să ajungem la Alba cetate unde s-ar afla, într-o mănăstire, moaștele unui sfânt, făcător de minuni, la care să ne închinăm cu rugăciuni. Că satul nostru a ars, pe la începutul verii. Un fulger a căzut din senin și a lovit biserica noastră, care era goală, fără slujitor de mai mult de un an. Că preotul nostru a preacurvit și l-am alungat din sat. Alt preot nu am aflat încă. Iar acel trăsnet credem că ni l-a trimis Dumnezeu ca să ne certe că ținem biserica goală de atâta timp.

Mihai și ciobanii lui se închinară, asemeni cu ceata călătorilor. Ceea ce au aflat de la acei oameni era o minune cerească, era foarte clar lucru. Pe Mihai gândul îl duse la pilda aceea din cartea sfântă din care cetea Moșul, din când în când. Că Iisus a întâlnit în drumul său un pom, măslin parcă ar fi soiul, pe care l-a trăsnit, tot așa din senin, spunând că nu-i de folos dacă-i sterp. Dar nu-și spuse gândul acelor călători, crezu că este mai înțelept să tacă. Continuă să îi iscodească pe aceia despre ce este la cetatea de scaun a voievodului Țării Bihariei.

-Conducătorul nostru este sănătos? Este voievodul Menumorut cel ce șade pe scaun domnesc? întrebă Mihai. Nu-i altul?

-Da, el este și conduce cu înțelepciune. S-a întărit în cetatea Bihariei și ne-a apărat de triburile de barbari care au trecut spre Râm cetate. Pe unii i-a cumpărat cu daruri, altora le-a arătat paloșul și buzduganul. Acum cetatea are oaste de apărători iar voievodul nostru Menumorunt se întărește, că vecinii din Câmpia Panoniei dau semne de gâlceavă. Nu se mai satură de pământ și de robi.

-Cine-s aceștia, vecinii cei răi? întrebă Mihai

-Îs unguri, ei spun în dreapta și-n stânga că-s coborâtori din marele rege Atila hunul, cel care a dat foc Romei. Iar hunii au rămas cu numele de ucigași răi, groaznici. Iar răutatea hoardei

hunilor, ungurii acum au sucit-o spre credința creștină: cică Atila ar fi fost „biciul lui Dumnezeu”, trimis să-i pedepsească pe creștinii cei păcătoși ai Romei.

-Grozavă poveste! zise Mihai și slugile lui încuviințară, minunându-se.

-Dar oștenii ce trecură, nu v-au făcut nici un rău? reluă Mihai șirul descoaselor.

-Nu, doar voiau să știe cât drum mai au până la Bihar cetate. Aveau un tâlmaci, care vorbea limba noastră romanică foarte bine. Și acela ne-a aspus că acei oșteni își spuneau siclii, că s-ar trage tot din hunii lui Atila, fiind rămășițe ale oastei acelui rege sângeros. Ei s-au așezat la poalele munților într-un ținut pe care l-au botezat „Trei scaune” și stau de pază la hotarele unor țărișoare din câmpie către munți, de unde au venit năvălitorii din urmă cu zeci de ani. Acu pleacă la Menumorunt, care i-a atras să apere cetatea, că le dă simbrie bună, în aur și argint. Iar de nu le va plăcea, se vor duce la Arpad, ducele ungurilor din Panonia, despre care v-am povestit.

-Din vorbele domniei tale se desprinde că pe aceste plaiuri lumea se gătește de război? mai întrebă Mihai.

-Semnele sunt așa, parcă miroase a fum și foc. Nu-i de șagă cu acești cuceritori.

-Domnia ta ne-ai spus lucruri folositoare foarte pentru noi, care umblăm cu turmele de oi și capre de ici colo. Că la vreme de război, numai de pagubă avem parte. Ne fură oile dușmanii dar ne iau oile și cei ce-și zic apărători. Că la toți foame le este. Cum pot să vă mulțumesc pentru aceste vești și pentru sfaturile bune? Socot că acum mă pot întoarce la Moș Toader, tatăl meu și stăpânul stânei, să-i spun tot ce am aflat. Cum noi nu avem aur sau argint, pot zice că la stână ați fi bine primiți. Veniți cu noi și vă odihniți o noapte printre ciobani, că dar de mâncare vă vom da. Însă cel mai mult ar fi să-i povestiți Moșului nostru ce se mai întâmplă în lume.

-Bucuroși, bucuroși de ospeție! Domnul Dumnezeu în marea Sa milostivire, v-a scos în calea noastră ca să fiți ca o mângâiere în necazul nostru. Fie numele Domnului lăudat!

Și au mers degrabă pe drumul pe care călătoriseră până aici. Grabă le-a fost ca să nu-i prindă noaptea în acest ținut al pădurilor, sălășluit de tot felul de animale, dintre care unele erau mari și

periculoase: urși, lupi adunați în haite, vulpi, jderi, râși. E drept că vara toate aceste animale se hrăneau mai bine, ciobanii știau acest lucru, dar cu cât vremea aluneca spre iarnă cu atât animalele de pradă cătau să se hrănească mai bine, să aibă destulă grăsime ca să treacă peste anotimpul geros.

Au ajuns la stână când soarele aprindea vârfurile brazilor de pe coama dealului de deasupra țarcurilor de oi. Behăitul oilor, lătratul câinilor și glasul bărbaților ocupați cu feluritele munci ale serii se auzeau de la o distanță apreciabilă, dar nu din drumul mare. Ceata era mărișoară acum, la întoarcere. Plecaseră trei și soseau zece. Mihai călări înainte, întâmpinat fiind de câinii stânei pe care îi alungă cu plesnete de bici. Descălecă în fața tatălui său, Moșul Toader, care sta în pragul colibei alături de Dobromir și de Vlad, feciorii lui.

-Te-ai întors sănătos, fiule! Ai venit cu musafiri, au venit ca oaspeți ori ca dușmani? întrebă Moșul.

-Sunt oameni buni, creștini de-ai noștri care merg în ținutul Albei, la o sfântă mănăstire să ceară ajutor și să se roage pentru izbăvire din păcat și de mânia Cerului, răspunse Mihai. Au povestit multe lucruri despre ce se întâmplă în ținutul Bihariei și la cetatea stăpânului nostru Menumorut. I-am adus să-ți spună ei ce este mai de seamă pe aceste plaiuri, de bine și de rău. Că dumneata, tată, știi mai bine ce întrebări să le pui decât mine, care-s încă neînvățat cu lumea și traiul.

-De unde veniți, oameni buni? Care vi-i povestea? Dar mai întâi lepădați-vă tarhaturile, grijiți-vă de caii voștri și vă scuturați de praful drumului. Că la acest ceas mare ajutor nu putem să vă dăm, că treburile stânii sunt multe, iar noi suntem puțini. Apoi vă poftim să gustați din bucatele noastre care nu-s ca la curțile domnești, dar vă îmbiem cu inimă curată, de creștini.

Glasul Moșului suna blând, dădea liniște și încredere în bunătate. Pelerinii legară caii acolo unde li s-a arătat, au făcut șomoioage de iarbă și au bușinat caii, frecându-le pieile ciupite de muște, cercetându-le copitele și încheieturile, să descopere rosături ori alte rele de care ar fi fost nevoie să se îngrijească mai întâi de toate. Când terminară cătarea cailor, doi ciobani mai tineri aduseră brațe bune de fân proaspăt și îl puseră sub boturile cailor. Acu venise vremea să se ocupe și de ei înșiși. La semnul celui mai

bătrân, pelerinii se întoarseră spre dealul pe a cărui creastă încă se zărea urma roșie a soarelui plecat la culcare, îngenunchiară și se rugară creștinește. Când îi văzu spunându-și rugăciunile, Moșul se apropie de ei și li se alătură. Ascultă cuvintele lor și apoi se întoarse spre rugăciunile lui, știute și rostite în toate zilele. Când deslușì că acei pelerini s-au oprit din murmur, Moșul ridică glasul și zise:

-Ne închinăm Ție, Slăvite Doamne, și îți mulțumim pentru toate bunătățile pe care ni le-ai dat, pentru cele potrivite sufletului și pentru cele potrivite pentru întărirea trupului. Îți mulțumim, Doamne, că ne-ai adus în prag călători de aceeași credință cu noi și fă să vedem că aceștia n-au venit cu gând necurat ci cu dragoste frățească. Fă să primească găzduirea noastră, să se îndestuleze din hrana noastră iar tuturor să ne dai pace și ocrotire în somnul nopții. Amin.

Moșul se ridică și îi pofti pe străinii călători să se așeze în jurul mesei celei mari. Cum aceștia erau mulți, ciobanilor mai tineri li se puse o masă mai mică, lipită de cea mare. Doar pentru șezut fiecare dintre aceștia și-a adus o buturugă pe care să șadă. Cina era cea obișnuită: caș frământat în castroane de lut ars, apoi câte o bucată de pastramă de oaie, iar la urmă Moșul îi îmbie să-și pună fiecare, după pofta inimii și a saținlui burții un terci anume gătit pentru primirea de oaspeți, cunoscut în tot locul cu numele de balmuș. Avură parte de ulcele cu apă de izvor ori lapte proaspăt muls, crud, ori din cel ce fierbea în ceaunul cel mare. Când toată lumea dădu semn de îndestulare, Moșul îl îmbie pe mai marele cetei pelerinilor să-și spună povestea.

-Numele meu pe care mi l-a dat la botez preotul nostru este Niculae. Satului îi zice Cuzdrioara[2], după numele cetății la poala căreia s-au aciuat țăranii noștri valahi, fiind astfel ocrotiți la vreme

[2] Cuzdrioara = localitate lângă Dej, județul Cluj. În apropierea satului s-au găsit urme ale unei cetăți medievale, posibil de pe vremea regelui Arpad, al Ungariei. La marginea de vest a satului se vede conturul șanțurilor unei vechi așezări fortificate (cetăți). Diametrul șanțurilor e circa 50 m, înălțimea acestora atinge pe alocuri 2 m. În interiorul cetății s-au găsit obiecte ceramice neolitice, romane și medievale. E posibil ca fortăreața să fi fost utilizată încă din perioada lui Árpád (845 - 907). Regele Ungariei și Croației Andrei al II-lea (1205-1235) a făcut cadou satul magistrului Denes, unul din strămoșii familiei Bánffy, familie care a rămas în posesia satului până în secolul al XVII-lea (Wikipedia).

de primejdie. Se zice din bătrâni că cei ce au ridicat cetatea din pământ întărit cu pari groși de lemne, or fi fost din neamul cazarilor, niște păgâni mai blânzi, care au făcut popas și au primit pământ la o jumătate de zi de mers către miazănoapte de la marea cetate Napoca, zidită de stăpânii romani peste mai vechea cetate dacică. Mare necaz a căzut peste satul nostru la începutul verii. În zi cu cerul senin, fără nor, un fulger s-a iscat din mânia Tatălui Ceresc și a lovit biserica din satul nostru. Că această biserică era goală de mai bine de un an. Satul l-a alungat pe preotul nostru că prins a fost preacurvind. Iar alt preot n-am aflat în loc. Și bătrânii satului au zis că acel trăznet căzut din ceruri este la fel cu trăznetul cu care Domnul nostru Iisus Hristos a lovit măslinul cel neroditor. Iar noi, cei din ceata aceasta pe care ați avut bunăvoința să o primiți la corturile voastre și ne-ați ospătat ca și cum am fi neamuri, suntem pelerini care mergem în ținutul Albei, unde se află o sfântă mănăstire care a dat adăpost moaștelor unui mare sfânt, făcător de minuni. Am fost îndrumați să stăm măcar trei zile în post și rugăciuni la acele moaște și să cerem să ne ierte Dumnezeu de mânia Lui, să ne deslușească nouă de unde să aducem preot vrednic, credincios și cu har, căruia să-i încredințăm zidirea noii noastre biserici. Am mai aflat de la alți călători că acea mănăstire cu sfinte moaște ar fi la un loc de-i zice Dăbâca, iar mănăstirea aceea ar fi episcopie, cu mulți preoți. Și ar fi în ținutul nostru, al Clujului. Nu știm, că numai din vorbele călătorilor nu poți să zici că o fi adevăr pe întreg ori numai o țârucă, ori de loc. Iară noi am fost îndrumați să batem drum lung, în acel ținut al Albei Iulia. Și de ne-a ajuta Bunul Dumnezeu, om afla adevărul.

Toți cei de față au ascultat cu mare atenție povestirea pelerinului Niculae. După ce acesta tăcu, Moșul aruncă o privire roată peste ai lui și zise:

-La Dăbâca este o episcopie, adevărat. Dar nu este pe lângă Alba Iulia, după cum știu eu, zise Moș Toader. Ci pe lângă Napoca, mult mai aproape. De ce nu v-ați dus la Dăbâca? Că vouă, cuzdrenilor, mare și deosebită minune vi s-a întâmplat. Greu de crezut, o spun drept. Că nu s-a pomenit – ori de s-o fi pomenit eu n-am auzit până la acești ani, șaptezeci, ai mei – ca Domnul Dumnezeu să-și verse mânia peste un sat prăpădit de valahi. Așa ceva a făcut Domnul cu Sodoma și Gomora, pe care le-a ars cu foc

și pucioasă, așa cum scrie la Cartea Sfântă. De nu spuneți adevărul, voi oamenilor care ați gustat din darul nostru dat de la inimă, apoi trebuie să știți că Domnul poate să-și arunce trăsnetul și peste voi, așa cum a făcut-o la Sodoma și mai nou, în satul vostru Cuzdrioara. Ce ziceți, feciorii mei?

Dobromir, întâiul născut, se foi mai întâi, își drese glasul, duse o mână la barbă mângâind-o, mai tuși o dată apoi zise:

-Eu n-am înțelepciunea domniei tale, tată al meu și zic că de cum am auzit această întâmplare m-am cutremurat de frica lui Dumnezeu. Nu m-am îndoit de vorbele acestui *hospes* al nostru că Dumnezeu este mare și puternic acolo, sus, în tăriile lui. De ce ar minți acești oameni? N-au și ei frică de Dumnezeu? Că, dacă ceea ce au spus ar fi o scorneală, poate să fie de la diavol ori de la oameni proști, care scornesc lucruri pe care nu le pot desluși cu mințile lor. Eu așa zic, Moșu, și ar fi bine să se jure oamenii aceștia pe Cartea Sfântă pe care o ai dumneata, Tată, că spun adevărul și numai adevărul.

Un murmur se ridică dintre oamenii stânii, toți șoptind că Dobromir este un om cu bună judecată la cap, demn urmaș al Moșului când va să fie. Apoi ochii tuturor se răsuciră spre Vlad, al doilea fiu al Moșului.

-Eu sunt al doilea fecior al domniei tale, tată, și n-am nici măcar un sfert din înțelepciunea fratelui mai mare, bădia Dobromir. Mă închin ție, părinte al meu, mă închin și pelerinilor oaspeți ai noștri și cred că ei au zis adevărul curat. Că biserica a luat foc într-o zi de vară, cu cerul senin, fără nor, eu asta o cred. Se poate întâmpla să ardă și biserici, care-s făcute din lemn și au acoperiș din stuf, din paie ori din șindrilă. Dar moșul Niculae nu ne-o spus dacă atunci când Tatăl Ceresc a lovit biserica s-a auzit și o bubuitură, că trăznetul când lovește pământul sau orice ridicătură de pe fața acestuia, bubuie de-ți spargi timpanele. Așa este, tată al meu? Că, de n-a bubuit, poate să fi fost niște săgeți aprinse ale nohailor, ori ale acestor cuceritori unguri. Așa zic eu, părinte al meu și cred că cronicarii regelui Ungariei pot să știe mai multe despre asemenea arătări ale puterii Dumnezeiești.

Cele presupuse de Vlad iscară mai mult zgomot în jurul mesei. Iată că se pun niște semne de întrebare, la care Moș Toader este obligat să ceară răspuns cinstit de la acești pelerini. Acuma

privirile se întoarseră la Moș Toader, așteptând să vadă ce va hotărî acela: va da crezare poveștii cu trăznetul, ori îi va alunga, aruncând cu pietre. Nimeni nu se aștepta să se ridice încă un glas, că cei mari ai stânii lui Moș Toader aceștia erau, nici cât toate degetele de la o mână. Surpriza fu mare când Mihu, năzdrăvanul, vorbi fără să-și ceară voie de la cei mai mari decât el.

-Bunicule, eu cred că trăznet n-a fost, nici bubuit nu s-a auzit iar cei din sat nu erau pe aproape să vadă de este vreun arcaș prin preajmă au ba. Că și eu, așa mititel și nevolnic cum mă știu, m-aș încumeta să trag săgeată cu foc ziua în amiaza mare, cu un sat cu toate ulițele goale. Acu bunicule, cere bunicului Niculae să zică cinstit, cu mâna pe inimă, dacă acel foc mistuitor a venit de la Tatăl Ceresc ori de la o mână de mișel.

Nevârstnicul fecioraș al neamului Moșului se așează iute și își plecă fața, căutând a-și ascunde capul, nu doar între urechi ci chiar la spatele tatălui său, Dobromir.

Starostele pelerinilor, Niculae zise, ridicându-se în picioare:

-Adevărul totdeauna iese la iveală, mai devreme ori mai târziu. Obștea domniei voastre, părinte Toader Moș, are la temelie oameni de nădejde. Nici moșul Dobromir, nici păcura din bălți și nici vântul care nu s-a ițit din senin n-au aprins miriștea ori acoperișul unei biserici. Tot mână de om a fost, mai cu seamă în zi cu cer senin. Acesta este adevărul, dar satul nostru așa crede, că de n-ar fi îngăduit Dumnezeu, biserica noastră n-ar fi ars. Noi prețuim credința puternică în Dumnezeu și nu vrem ca oamenii noștri să renunțe la minuni și astfel să-și șubrezească credința.

Cu acestea spuse, Niculae se așează, așteptând hotărârea lui Moș Toader. Bătrânul stătu pe gânduri ceva vreme: să-i lase să doarmă o noapte la stână și apoi să-i lase să plece, ori să-i alunge de pe acum. Nu-i cunoștea pe acești pelerini, puteau să fie creștini adevărați ori puteau fi tâlhari care se prefăceau că-s pelerini mânați de credință. Inima îl îndemna să-i primească, mintea îi cerea să fie cu mare luare aminte.

-Ai spus adevărul la sfârșit și nu ți-ai cerut iertare pentru minciună. Ce fel de creștin folosește pe Dumnezeu într-o minciună? Nu pot să dorm liniștit la noapte sub acoperișul meu având alături un mincinos. Cetatea Cuzdrioara o cunosc, am fost acolo când eram mare cât prâslea nostru, Mihu. Oamenii de acolo sunt

din neamul cozarilor[3]. Voi sunteți cozari? Ori sunteți daco-romani? A cui este acum cetatea Cuzdrioara? Dacă voi sunteți țărani în satul de lângă cetate, ce fel de dajdii dați cetății?

Erau întrebări multe, dar oare răspunsurile puteau dezvălui adevărul?

-Nu am folosit numele Domnului în deșert, noi credem că fulgerul acela care a lovit biserica s-a iscat din mânia Tatălui Ceresc. Am greșit oare, crezând astfel? Multe lucruri care ni se întâmplă spunem că vin de la Dumnezeu. În satul nostru, ca și în cetatea Cuzdrioarei trăiesc împreună mai multe neamuri: valahi, slavi, pecenegi, cumani, cozari și alte neamuri rămase la noi după ce triburi de la răsărit au trecut peste pământurile noastre. Trăim împreună în bună pace, noi ne socotim a fi din neamul acesta amestecat, numit „neam de cuzdrișeni". Plătim cetății zeciuială din roadele pământului și din turmele și cirezile noastre dăm dajdie. Iar la vreme de primejdie cetatea ne dă adăpost și ne apără. Vă spun cu jurământ că nu aveți a vă teme de noi, suntem oameni iubitori de pace și cu frică de Dumnezeu.

-Bine, răspunse Moșul, rămâneți peste noapte dar vă veți face cuib de dormit sub poala pădurii. Acolo veți face un foc pe care trebuie să-l păziți ca să nu se aprindă pădurea. Iar mâine veți pleca în drumul vostru.

Moș Toader hotărî astfel, după ce se sfătui și cu feciorii lui. Apoi se întoarse spre Niculae:

-Ce vorbe ați schimbat cu acei oșteni?

-Oștenii cu care ne întâlnirăm pe drum erau siculi, sau secui. Întrebau de cetatea Biharia[4], a ducelui Menumorut, către care se îndreptau. Noi știm despre Menumorut că strânge oaste, că are o amenințare din partea ducelui Arpad, al Ungariei. Că soli ai lui Menumorut au venit și la cetatea noastră, cerând oșteni și dând poruncă de la ducele care ni-i stăpân să întărim cetatea și să o

[3] cozari, cazari = popor asiatic care s-au așezat propriul stat în secolul al VII-lea în nordul Caucazului și în jurul mării Caspice. Religia lor de stat a devenit cea iudaică. La sfârșitul secolului VII, începutul secolului IX cazarii se regăsesc pe teritoriul țării noastre, în partea de vest a Transilvaniei. Autorul Cronicii notarului Anonimus, al regelui Bela al Ungariei spune că ducele Menumorut a stăpânit o țară locuită de valahi, slavi și diferite neamuri de stepă, printre care și cazari.

[4] cetatea Biharia a fost localizată la 14 km nord de Oradea (conform Cronica notarului Anonymus – Faptele ungurilor, traducere de Paul Lazăr Tonciulescu după fotocopia originalului de la Viena, editura Miracol București, 1996, pag. 44-45)

pregătim de apărare. Mai știm că la Biharia au fost în solie în acest an, în luna florilor, doi căpitani vestiți ai ducelui Arpad, pe numele lor Usubuu și Velec. Aceștia au adus daruri alese pentru ducele Menumorut, pentru soția lui și fiica lor. Bucurându-se de aceste daruri, ducele nostru a făcut un ospăț mare, trei zile s-au veselit cu toții. Iar după trei zile, solii lui Arpad au spus pentru ce anume au venit: că Arpad este urmașul marelui rege Atila și are drept de stăpânire asupra pământurile pe care hunul Atila le-a luat în stăpânire la vremea lui. Așa, ducele Menumorut să se supună și să-i dea tot pământul de la fluviul Someș și râul Nyr, din stânga Tisei, până la Meseș. Dar Menumorut a râs, le-a dat căpitanilor unguri daruri bogate pentru ducele lor, Arpad și i-a trimis înapoi la stăpânul lor. Cât despre pământul cerut, Menumorut le-a spus că acest pământ nu-l poate da fără învoirea stăpânului său, puternicul împărat de la Constantinopole[5]. Mai multe nu știm despre dușmănia ducelui Arpad, că noi am purces la drum îndată după ce solii stăpânului nostru au spus la toată lumea despre cererea ducelui Ungariei, Arpad. Cred că va fi război, noi nu știm, dar ținutul pe care l-am lăsat în urmă trebuie să-l ocoliți, de aveți cumva în gând să iernați cu oile voastre în munți.

Plecară pelerinii în drumul lor, dar lăsară o anume neliniște în inima Moșului Toader. Că va fi vreme de război, că vor veni ungurii să ia pământul, că vor lua tot ce este bun la care poftesc de când s-au pornit în lungul lor pășunat către cetatea Romei, astea toate erau lucruri cunoscute de bătrânul oier. Neliniștea era dată de răspunsul la întrebarea ultimă a lui Niculae: unde vreți să iernați cu oile voastre?

Bătrânul nu-și găsi liniștea câteva zile la rând. August, ultima lună de vară se apropia de mijlocul său. De acum ei, oierii,

[5] Același Anonymus consemnează în Cronica sa răspunsul lui Menumorut cu următoarele cuvinte: „*Spuneți lui Arpad, ducele Ungariei, stăpânul vostru. Îi suntem datori ca prietenul unui prieten cu toate cele ce îi sunt necesare, pentru că omul este oaspete și duce lipsă de multe. Dar pământul pe care l-a cerut de la bunăvoința noastră nu-l vom ceda în nici un fel, atâta timp cât vom fi în viață. ... Noi, nici din cauza dragostei, nici din cauza temerii nu-i vom ceda pământ nici cât încape într-un pumn, chiar dacă ar spune că ar fi dreptul său. Și cuvintele sale nu ne tulbură sufletul nostru, prin aceea că ne-a încredințat că descinde din neamul regelui Athila, care era numit biciul lui Dumnezeu. Care, deși cu o mână violentă a răpit acest pământ de la strămoșul meu, totuși numai prin bunăvoința stăpânului meu, împăratul constantinopolitan, nimeni nu poate să-l ia din mâinile mele" (Aceeași sursă, op. citat la 2), pagina 47).*

trebuiau să se îngrijească de iarnă pentru oamenii lor, dar mai ales pentru averea lor umblătoare. Că cele trei turme socotite la un loc însemnau mai mult de două centurii romane, în număr de capete. Și averea toată când o porneai la drum, în afară de oi mai însemna, încă multe alte capete de animale, capre, măgari de povară, cai, vaci și boi și mascuri.[6] Și câini. Da, câinii erau la fel de însemnați în socoata averii întregi. După trei zile se hotărî. Dimineața când turmele porniră la păşunat Moşul dădu poruncă celor trei fii ai lui ca seara toți să se adune la țarcuri mai devreme cu un ceas. Seara, când ciobanii și muierile intrară în țarcuri la muls, Moș Toader îi chemă la sfat pe feciorii lui.

-Dobromire, să-l aduci la sfat şi pe prâslea!

Feciorul nu spuse nimic, doar își privi tatăl lung, cercând să afle ce gânduri adânci coace Moșul.

[6] mascuri = porci (arhaism)

Capitolul 2
În căutare de adăpost

-Niculae a spus la urmă ceva ce m-a pus pe jar, zise Moșul. Că în aceste locuri va fi război, că trebuie să ocolim aceste locuri dacă vrem să iernăm cu oile în munți. Nu putem să mai stăm locului și nici nu putem ierna în munți. Când am făcut-o, ne-au pierit multe oi, că-s iernile grele și lungi prin munții noștri.

Bătrânul Toader arăta obosit și mai bătrân decât cu o zi în urmă. Gândul drumului lung și grija pentru familie l-au sleit de puteri. Acum toată nădejdea era la Dobromir, Vlad și Mihai, cei trei fii ai lui. Ei trebuiau să pregătească oamenii, animalele și toată averea pentru un drum lung. Supraviețuirea lor stătea în mersul turmelor. De-a lungul drumului oile trebuiau să pască, seara trebuiau să se oprească, să le mulgă, să fiarbă laptele, să pună ciobanii să stea de pază, restul obștii să se odihnească și a doua zi să pornească la drum.

-Tată, zise fiul cel mare, nu-ți face griji, am mai făcut acest drum până la bălțile slăvitului Istru, fluviul nostru sfânt. Nu mai departe de anul trecut ...

-Da, fiule, voi o să puteți să faceți drumul, că sunteți încă tineri și în putere. Dar mie mi se apropie sorocul. Pentru voi o să fiu o povară. Ce bine ar fi fost să avem și noi o casă, un sălaș pe undeva, unde să stăm la necazuri cum ar fi boala, nașterea de prunci, nunțile ... De ce îmi vine acest gând așa de târziu? Să cauți, fiule Dobromire împreună cu frații tăi un loc de sălaș, un loc unde să ridici adăpost pentru oameni și pentru animale. Să fie un loc căruia să-i spui „acasă”, unde să te întorci, unde să te odihnești, unde să prinzi puteri și să câștigi încredere.

-Bunicule, dar un asemenea loc trebuie să fie casă nu numai pentru oameni ci și pentru animale. Unde putem ascunde oile noastre ca să nu fie găsite de triburile ce vin dinspre soare răsare și care pradă, pustiesc, omoară și pârjolesc? An de an va trebui să ne ducem la bălțile Istrului și să iernăm acolo, între ape?

-Fiule, gândește că ai avea un astfel de loc, care să-ți fie adăpost, unde m-ai duce pe mine, un bătrân neputincios, încurcă lume. Ai lăsa lângă mine acolo, acasă, câteva slugi și muieri, zece oi

să fie pentru hrană și toate cele trebuincioase pentru traiul de iarnă. Acum, în acest drum către Istru, trebuie să găsiți un astfel de loc. Rugați-vă Domnului să vă dea înțelepciune, să vă călăuzească și să vă deschidă ochii ca să vedeți acest loc de casă.

-Bunicule, și cum ar trebui să fie acest loc? întrebă prâslea. Pe o vale între munți? Lângă un pârâu? Poate la poala unei peșteri adânci? Poate să fie lângă un deal acoperit cu păduri și tufe dese, care să aibă câteva văi adânci în spate, unde să ascunzi turma noastră toată de oi, cai, capre, vite și mascuri. Nu-i așa, bunicule, că ăsta ar trebui să fie locul nostru de casă?

-Vedeți voi, fiii mei, de ce v-am dat poruncă să-l aduceți la sfat și pe Mihu? Îl vedeți cât este de isteț? Ocrotiți-l, creșteți-l să ajungă bărbat puternic, că de o astfel de căpetenie o să aveți nevoie curând!

-Nu-i da nas, tată, zise Dobromir, că și așa se crede el egal cu noi, cei mai în vârstă.

-Când nu ascultă de voi, feciorii mei, dați-i câțiva zdupaci la dos, dar niciodată să nu-l păliți la cap. Pe nimeni nu-i voie să lovești la cap, că lesne poate să se facă bolând[7]. Iar tu, nepoate, să iubești pe părinții tăi, pe unchii tăi și pe verii tăi. Iar pe ciobanii care umblă cu oile să-i iubești ca pe frații tăi, să ai grija lor că de n-ar fi ei ... Și Moșul se opri aici, trăgându-l pe prâslea la pieptul lui și ciufulindu-i claia de păr.

-Dobromire, tu o să fii conducătorul nostru, pe tine te botez „cneaz” și voi toți, de-ai casei noastre, să ascultați de el. Când vreți să vorbiți cu el să-i spuneți „cneazule” mai întâi și pe urmă ce aveți de zis. Iară când vă dă el o poruncă să-i spuneți așa „bine, cneazule, ori da, am priceput, cneazule!” Chiar și voi, Vlad și Mihai, frații lui, tot așa să-i spuneți „cneazule frate”, ca lumea să știe că este mai marele vostru.

Moșul tăcu și își trase sufletul. Cât se făcu tăcere lângă foc, din brațele bunicului prâslea se trezi vorbind:

-Și eu tot așa trebuie să-i spun „cneazule frate”? Imediat primi o palmă peste fund, iar Moșul, iute cum îl știau din tinerețe, își răsuci nepotul și îl culcă cu burta pe genunchii lui, trăgându-i

[7] bolând = nebun, scrântit la cap (popular).

câteva palme peste dos, mai blânde ce-i drept. Iar toți cei din jurul focului râseră de pozna copilului.

Acu, după ce copilul care le era drag tuturor reuși să le descrețească fruntea, oamenii se simțiră mai apropiați unii de alții, fiind gata să urmeze poruncile Moșului.

-Cu îngăduința dumitale, tată, eu poruncesc să începem pregătirile de drum lung chiar de mâine, din zori. Turmele vor ieși la pășunat ca-n toate zilele, doar că s-or trage la țarcuri mai devreme, cu două ceasuri. Că și pe aceste turme trebuie să le pregătim de drum lung. Muierile noastre, sub ascultarea mamei Ileana să facă bine și să așeze tot tarhatul așa cum știu ele, adică în desagi, ce-i pentru desagi, în legături, ce-i de așternut în căruțe. Fiecare turmă să aibă căruțele ei, cu tarhatul de fiert și făcut brânza, cu sacii cu cașuri și putinile cu sărături. Știu ele, muierile care li-i treaba, voi bărbații să nu vă băgați peste ele. Tatăl nostru va veghea ca toate să fie făcute cum trebuie. Eu gândesc, tată, așa: mai întâi de toate să zicem că drumul nostru va fi către fluviul nostru sfânt, Istru. Adică spre delta fluviului. Nu-i vorbă, că nu vom trece peste apele care acum și mai către toamnă vor fi mari. Putem rămâne și pe malul aista, că-s destule locuri cu păpuriș și bălțoace care nu seacă nici de ape și nici de pești. Mîine trebuie să mergi tu, Mihai, cu o ceată de feciori, pe drumul pe care vor coborî turmele și să cercetezi tot locul. Să mergeți cu caii cale de o jumătate de zi, care va fi cale de o zi pentru turme, că ele se mișcă mai încet. Să căutați la stânga și la dreapta, să găsiți poiene cu pășune și totdeauna apele să ne fie apropiate de drumul nostru. Că fără apă îi bai mare. Să căutați printre dealuri la un loc pentru vatra casei noastre, care să fie ferit de ochii vrăjmașilor și să fie refugiu și pentru turme. De veți întâlni în cale hoarde, ori cete de barbari, ori de luptători, să vă țineți departe de aceia, să fugiți dacă dați nas în nas cu ei. Avem trebuință de toți oamenii noștri, să nu lăsăm pe nici unul pradă morții. Am zis! Acu să ne tragem la hodină.

Nu era lesne să urnești ditamai satul. Că stâna toată, cu acareturi și cu animalele celelalte decât oile făcea cât un sat mare. Nu se putea fără zarvă. Numai animalele câte zgomote scoteau. Iar câinii lătrau din nimica. Dar străjile puse în cele patru vânturi au făcut treabă bună. O singură dată, în ziua următoare, toată lumea a stat pe loc, ținând animalele să nu behăie, ori să nu mugească, iar

câinii să nu latre. Primejdia a trecut după un ceas. Acum se lăsase seara. Nu mai era nimica de făcut, tot tarhatul era pus bine, mai rămăseseră de făcut treburile cele obișnuite, de seară, la întoarcerea oilor la muls.

La asfințit s-au adunat la sfat Moșul Toader cu toți fiii lui, Dobromir, Vlad și Mihai. Tatăl lor i-a încredințat că pregătirile de drum au fost făcute bine, după obiceiul din vechime.

-Cum poruncești, tată, pe ce cale să pornim? i se adresă fiul cel mare, Dobromir. Că dumneata ai auzit vorbele acelor pelerini despre solii ducelui Arpad și cererea acestuia de luare în stăpânire a țării stăpânului nostru Menumorut. Prin acest ținut va fi rău drum pentru noi, căci va fi război, așa credeau acei pelerini.

-De bună seamă, putem fi prinși în iureșul bătăliilor. Destul este să dea peste noi una sau alta din oștirile ce se vor bate. Că toți au nevoie de hrană și o turmă așa de mare de oi le-ar fi de folos până sorții ar hotărî la sfârșit. Eu am umblat cu oile prin acest ținut, al ducelui nostru Menumorut, căruia eu însumi i-am juruit supunere. De aceea m-am tras la pășunatul de vară către aceste locuri. Se cuvine, ca supuși, să-i trimitem darul nostru din prinosul de bogăție de hrană, foarte bună pentru oștiri la vreme de război. Anume putini cu pastramă, putini cu carne de mascuri prăjiți în grăsime, roți de caș proaspăt dar și burdufuri de brânză sărată. Fiule, eu cu mâna mea am scris răvaș către ducele nostru Menumorut în care i-am așternut tot darul pe care îl trimit, cu drag și din inimă, cum și cu rugăciunile noastre către Dumnezeu să-L aibă în pază și să dea victorie împotriva ungurilor lui Arpad. Toate acestea le-am pregătit într-o căruță cu cotlon anume printre capete de bușteni, ca nimeni să nu cunoască ce pradă de mare preț duce această căruță. Să pui tu, Dobromire, patru dintre oamenii tăi destoinici și neînfricați să meargă cu darul la cetatea Biharia și să i se închine ducelui nostru. Aceste slugi ale tale să spună doar că Moș Toader cu fiii lui și oile lor au pornit de multe zile către munții cei înalți dinspre răsărit, de unde izvorăște fluviul Mureș, ca să treacă în ținuturile dacilor slobozi pe unde vor coborî la bălțile slăvitului Istru. Alta să nu spună.

-Bună socoteală, tată, bună tocmeală ai avut în gând și ai împlinit cu înțelepciune deosebită tot ce trebuie ca noi să putem purcede la drum fără grija războiului, dar cu datoria împlinită față

de stăpân. Acuma este drept că nu avem de mers spre răsărit, către munții cei mari. Că ne-au spus acei pelerini de la Cuzdrioara că siculii s-au așezat în munții dinspre răsărit și noi încă nu-i cunoaștem ce fel de oameni sunt. Drumul nostru trebuie să fie spre miazăzi până vom ajunge la poalele munților celor mai înalți decât cei dinspre răsărit. Aceștia sunt mult mai anevoie de trecut către câmpia Istrului. Cunoști, dumneata, tată, o trecătoare anume pe unde putem răzbate acest zid uriaș?

Dobromir se află în fața necunoscutului după ce ascultă cele puse la cale, de unul singur, de tatăl său. Dacă acesta nu le putea descrie locul pe unde se deschidea poarta de trecere spre valea largă, ei ar fi rătăcit multă vreme cu oile, într-un ținut despre care știau că este pământ sub stăpânirea ducelui Glad. Dar de sub brațul drept, prâslea Mihu care se strecurase lângă tatăl său de cum cei în vârstă se așezaseră la sfat, se pomeni scăpând niște vorbe, după cum îi era lui în obicei.

-Bunicule, dumneata cunoști scrierea pe hârtie, pe lemn ori chiar și pe piele tăbăcită. De ce nu ne-ai lăsa un răboj cu acest drum de urmat? Că ne-ar fi mai lesne drumul astfel.

-De unde ai răsărit, istețul Moșului? Că nu te-am chemat, anume, la sfatul celor mari, al bărbaților. Dobromire, tu l-ai adus cu tine? De pe acum îmi nesocotești poruncile? Nu uita că eu sunt verhovnicul[8] casei, încă mai pot să-ți trag o mamă de bătaie peste spinare.

Moșul era mânios. Nu suferea neascultarea. Nu-l chemase pe prâslea – pe care-l avea drag peste măsură – tocmai ca acesta să nu-i tulbure vorbirea, că avea acel copil obicei să nu tacă dacă găsea ceva nepotrivit în spusele celor mai mari. Care obicei se dezvălui și în această seară!

-Nu l-am chemat eu, tată! sări supărat Dobromir. Era chiar pornit să-l altoiască pe feciorașul pe care, până atunci, îl ținuse sub brațul drept, chiar îi mângâiase pletele. Era mâna aceasta mângâietoare față de fiul lui la fel cum poate fi mâna mângâietoare peste un pisoi alintat.

-De asta nu l-am îngăduit pe prâslea cel isteț, se îmbună Moșul, că voiam să vă dau la urmă izvodul cu drumul de urmat. Iar el – să

[8] verhovnic = mai mare (în grad)(slav.)

vii lângă mine să te „mângâie Moșul!” – mi-a destăinuit fapta pe care o munceam de unul singur de multe săptămâni. Iaca acel izvod, dacă tot m-a dat în vileag nepotul!

Era o piele de vițel bine argăsită, netedă. Mare cât să acopere pieptul unui bărbat în putere, cum era fiul să Dobromir. Pe această piele Moșul încrustase, cu cerneală neagră munți, ținuturi, ape. În partea de jos, mai lată a pielii, desenase lanțul munților de miazăzi. Printre semnele făcute cu culoare neagră, Moșul desenase cu o linie roșie drumul de urmat.

-Sunt mai multe trecători care străbat acest uriaș zid de piatră. Poți umbla. călare, la poalele acestui zid, de la lunca Mureșului aflată la apus, unde zidul de piatră se scufundă, făcându-se numai dealuri, apoi delușoare, până la răsărit, la marginea ținutului unde stăpânesc siculii. Dar în ținutul lor, al siculilor, să nu te încumeți să intri, că răi sunt la fel ca ungurii, cu care zic că-s neamuri, că s-ar trage și ei din hoarda cea mare a hunului Atila, din vechime. Dar nu asta este calea de urmat. Voi intrați, chiar mâine, în desișurile pădurii Igfon care este greu de străbătut pentru călători ca voi, cu turme de oi. Dar trebuie să răzbiți, că prin acest loc veți fi sub ocrotirea Domnului. După câte îmi aduc aminte de pe vremea tinereții mele, când eram ca Mihai al meu, am mers o săptămână, poate chiar mai mult de atât, până am ajuns pe malul unui râu iute, care se cheamă Auraș ori Arieș. Îl veți afla că el este anume, deoarece mergând pe malul stâng al acestui râu veți întâlni praguri, ca mici cascade și acolo, în vâltoarea apelor de veți așterne pe fundul apei un cojoc de oaie, cu blana scurtă, după mai puțin de un ceas veți găsi mulți fluturași de aur, printre firele blănii. Să treceți acest râu și de la malul lui să țineți drumul prin păduri și printre dealuri, pe jumătate către răsărit și jumătate către miazăzi. Acolo, printre acele locuri de unde se văd în zare vârfurile cele mai înalte ale munților noștri din zidul de piatră, acolo ați putea afla loc de casă, așa cum am tâlcuit aseară.

Bătrânul tăcu, parcă cercând să se odihnească. Era obiceiul lui de a-și întreba fiii ori slugile, ce anume pricepuseră din poruncile pe care le dăduse. Și făcea atunci o pauză, după care începea cu întrebările. De astă dată, Moșul făcu altfel. Îl trase pe Mihu lângă el, îi puse izvodul din piele în mâini și zise:

-Dacă tot mi-ai stricat seara, spune ce vezi pe acest izvod.

Băiatul luă pielea în mâini, o suci până pricepu rostul liniilor de pe margini. Așeză izvodul cu linia neagră desenată, cu zimți de fierăstrău, în josul foii. Apoi începu să numească, ca într-o joacă, semnele de pe hartă. Când termină, zâmbind de isprava de care se simțea mândru nevoie mare, bunicul său îi spuse:

-Acu întoarce izvodul pe dos și spune ce mai este acolo.

Băiatul făcu întocmai, dar rămase cu ochi întrebători către semnele pe care le află acolo: doar niște bețe, unele sub altele, chiar și unele la rând, după altele. Moșul îl lăsă să se perpelească, apoi dădu dezlegare la taina de pe izvod.

-Linia ca un băț este semnul pentru „unu”. Următoarele semne de unu se gată ca un semn de vârf de săgeată cu vârful în jos. Acel vârf de săgeată este semnul pentru „cinci”, câte degete ai la o mână. Două semne de cinci, legate între ele vârf la vârf, sunt semnul „X” pentru „zece”, adică toate degetele de la mâinile omului.

Pe izvod Moșul trecuse semnele pentru cifrele romane, pe care le învățase și el, în tinerețe. Mihu făcu, astfel, cunoștință cu câteva simboluri ușor de memorat: pentru grămezi de cincizeci, de o sută, de patruzeci, de șase zeci și așa mai departe.

-Cu aceste semne cunoscute, cu pana asta de vultur pe care eu am ascuțit-o, cu zeama asta din acestă ulcică pe care ți-o dau acum, vei scrie pe izvod numărul de zile cât vom merge până la râul de aur, Auraș. Apoi vei scrie, tot așa, zilele până la râul Alutus, pe care îl cunoașteți cu toții. De veți afla loc de casă, pe acela să-l însemni cu roșu, cu sângele tău, copile. Te vei cresta în palmă cu cuțitul și vei înmuia pana în sângele tău, ca să faci semnul cel mai de seamă de pe tot izvodul. Că la acest semn ne vom găsi drum, ori unde am fi, către casă trebuie să ne întoarcem mereu.

Sfatul se încheie, Moșul își luă izvodul și îl legă sub bundiță, peste cămașa albă de in pe care o purta pe piele. Se duseră la culcușurile lor și adormiră, trudiți și nerăbdători să se vadă porniți la drum.

A doua zi în zori tot satul lui Mos Toader s-a trezit grăbind pregătirile de plecare. Primii au părăsit îngrăditurile satului – pentru că stâna aceea fiind foarte mare, avea o organizare de mică cetate, cu împrejmuire făcută din nuiele împletite și umplute cu

pământ bătătorit – căruța cea mare cu ploconul către voievodul Menumorut. Dobromir a ales pe Pascu și pe Orda să fie căruțași, iar aceștia au mai luat cu ei pe Luca și Ion, doi ciobani mai tineri, gineri de-ai lor.

-Pascule, căutați să ajungeți vii la Byharia cetate și cu ploconul întreg. Mai bine stați și vă ascundeți în desișuri decât să vă voiniciți în bătălii cu oșteni pe care îi veți întâlni în cale. Iar dacă ajungeți în fața voievodului nostru Menumorut, să-i spuneți că noi, ciobanii, avem mare trebuință de toți slujitorii noștri în călătoria spre bălțile Dunării. Deci să îngăduie, să vă sloboade ca să veniți pe urmele noastre.

-Așa o să facem, stăpâne, zise Pascu și încălecând pe calul său dădu bice boilor care trăgeau căruța cea grea. Că era astfel tocmită că cei ce se uitau chiar mai atent, n-ar fi văzut decât câteva bârne din lemn de fag, cioplite astfel încât să fie puse ca întărituri la porți de cetate.

Îndată după plecarea celor patru, satul fu părăsit de iscoadele lui Mihai. Erau șase bărbați, câte doi formau perechi care vor merge la distanță unii de alții, de un sfert de zi lumină, ca să afle tot ce pot întâlni în calea lor. La mijloc mergea Mihai cu un ajutor, iar pe părți alte două perechi. Dacă întâlneau în cale orice greutăți, de oștiri, ori de oameni ce se aflau ca pelerini obișnuiți, ori înarmați cu oșteni de pază, ori râuri cu apele umflate, ori vaduri la râurile întâlnite, unul din doi trebuia să călărească iute înapoi și să-i spună lui Dobromir despre pericolul întâlnit în cale.

*

Luna așternuse cărare mișcătoare de argint de la malul insulei Sepel[9], acoperit de un desiș de stuf și papură nu mai lat de un stânjen, până către mijlocul fluviului. Insula nu era prea mare, dar alungită după cursul apei era suficient de întinsă încât oameni puternici să-și zidească acolo case întărite, înconjurate cu ziduri de piatră. Ar fi fost zălud cineva care s-ar fi încumetat să ia cu asalt această cetate de care nu puteai să te apropii, căci coroana de stuf ce creștea de jur împrejur se înălța direct din apă, adâncă destul cât

[9] insula Sepel = în fapt, insula Csepel de azi

să treacă mult peste creștetul celui mai înalt luptător din hoarda ungurilor conduși de ducele Arpad.

Norii răzleți, albi și pufoși nu reușeau să acopere cerul senin, luminat de pâlpâirile milioanelor de stele. Un miros puternic de carne friptă, sfârâind sub dogoarea jarului de lemn tare se revărsa peste ape, venind dinspre pontonul din scânduri groase, singurul loc unde piciorul întâlnea temelia de piatră a insulei. Fripturile emanau arome ispititoare, venind valuri – valuri dinspre centrul cetății care se zărea luminat de făclii numeroase. Umbre de oameni mișcându-se fără odihnă dezvăluiau veselia care domnea peste oaspeții ducelui, sosiți de la toate cetele triburilor ca să se bucure laolaltă cu fericitul tată al primului său vlăstar de parte bărbătească. Da, ducelui Arpad i se născuse fiu și de șase zile petrecerea nu se oprise nici măcar un ceas. Nomazii pustietăților Asiei se bucurau de belșugul găsit în toate așezările pe care le-au cucerit, stingând setea de sânge cu o cruzime pe care Imperiul Roman o cunoscuse până atunci doar la invazia hunilor lui Atila împărat.

-Coroană de aur am adus prințului Zoltan, zise căpetenia Usubuu, cel căruia ducele îi pusese în mână harapnicul cu mâner din lemn negru, încrustat cu bumbi de aur. Biciul acesta era semnul puterii, cel care îl primea în mâini simțea crescându-i în mușchi și în vine puterea minunată a lui Athilla, biciul lui Dumnezeu, cum îl numiseră molaticii împărați ai rămășițelor fostului Imperiu Roman. Vestita cetate mai adăpostea jalnica conducere a unui imperiu măcinat de deșertăciuni, atacat și jefuit de toți migratorii veniți dinspre răsărit acum, aproape de sfârșitul mileniului, când se pregătea ospățul de îngropare a măreției apuse. Căci biciul acela fusese chiar al lui Athilla împărat!

-Am pus de jur împrejurul coroanei șapte vârfuri de săgeată, toate din aur, semne ale celor șapte nobili și ale urmașilor lor, care i-au jurat credință tatălui Măriei Tale, lui Almoș duce. Și iată, la fel cum au făcut ei și noi, cei care suntem în viață și le urmăm lor, la fel vom face. În acest pocal de aur vom stoarce sânge curat, de la fiecare și vom bea din el, făcându-ne frați în jurământ. Primul din frăția noastră care este Frăția Hetumoger a părinților noștri, trebuie să fie Măria Ta, ducele Arpad. Stoarce-ți sânge în acest

pocal, zise Tuhutun, cel mai bătrân dintre ei, supraviețuitor ai primilor șapte nobili. Alături de el sta la masă Horca, fiul său.

Ducele luă de pe masă jungherul cu plăsele din corn de cerb, bătut cu ținte din aur și își crestă palma, apoi stoarse din pumn un șuvoi de sânge închis la culoare. Dădu pocalul nobilului alăturat, lui Zobolsu, al cărui tată fusese Eleud. Urmașii lui Zobolsu au format neamul Saac, mărturisiți astfel de vechile cronici. Pocalul trecu la Curzan, fiul lui Cundu, apoi urmă la jertfa de sânge Ete, fiul lui Ound. Cu Ete, care este cel de al patrulea nobil din Frăția Hetumoger, adică mijlociul, pocalul se umplu pe jumătate. Mai dădură sânge, pe rând, Lelu, fiul lui Tosu, Huba care se trage din neamul Zemera și ultimul Horca, fiul bătrânului Tuhutun.

Pocalul plin cu cel mai nobil sânge din tot neamul ungurilor se întoarse la ducele Arpad.

-Frații mei de sânge, voi bea din sângele nostru care se va duce în inima mea și de aici în tot trupul meu. Cu sângele băut eu una voi fi cu voi, iar voi veți fi una cu mine. Bău. Cu buzele umede de sânge, ducele Arpad jură:

„Jur să dau urmaș de parte bărbătească, pe acest fiu întâiul născut al meu pe care l-am botezat, împreună cu voi, Zoltan. Iar el va avea parte de atâtea neveste până când una se va învrednici să-i dea urmaș de parte bărbătească. Am zis!”

La îndemnul tatălui său Tuhutun, Horca luă pocalul din mâna ducelui său și zise al doilea jurământ:

„Așa cum a jurat tatăl meu care trăiește și îl vedeți aici, la masă, lângă mine, jur ca toate bunurile pe care le voi dobândi prin munca mea să fie și ale voastre, după cum și eu mă voi bucura de bunurile dobândite de voi. Am zis!”

Al treilea jurământ era cel care îl lega pe ducele Arpad și pe urmașii lui, anume că toți cei șapte egali din frăția de șapte precum și fiii lor pe care-i vor avea, să fie părtași la toate consiliile ducelui sau regelui de se va numi astfel, și nici unul să nu fie lipsit de onoarea regatului lor. Acest jurământ era cel de onoare. Adică nimeni din tot neamul ungurilor nu se va putea măsura cu nici unul din cei șapte cei mai nobili bărbați din neamul lor.

Urmară încă două jurăminte, de afurisenie. Al patrulea zicea că dacă cineva din cei șase nobili sau urmaș al acelui cineva se va face necredincios față de persoana ducală, atunci sângele acestui

vinovat să fie scurs așa cum s-a scurs azi, sângele tuturor. Iar al cincilea zicea că oricine dintre cei din frăția de șapte ar voi să încalce jurămintele rostite și legate prin sângele comun, să fie afurisit pe vecie, cu neamul lui cu tot.

Cu toții își luară partea cuvenită din pocalul care îi lega pe viață. Ultimul jurământ rostit dădu prilejul îmbrățișărilor. Se strânseră în brațe unul cu altul, iar când și acest ritual se încheie, nobilii bărbați se loviră cu pumnul în piept, strigând ca la război, Hu-Hu; Hu-Hu; Vivat! Hu-Hu, Hu-Hu, Hu-Hu, Vivat!

Petrecerea mai continuă două zile. Când se săturară de belșugul de mâncare ducele Arpad îi chemă la ascultare.

-Nobilii mei frați de sânge. Noi suntem urmașii lui Attila împărat și am venit pe urmele lui să luăm în stăpânire pământurile și popoarele pe care el le-a cucerit. Aceasta este menirea noastră, să facem ca numele străbunului viteaz să rămână pe veci cunoscut de această lume.

-Așa-i, așa-i! Trebuie să ne cerem drepturile, mult pământ și multe neamuri a cucerit Attila viteazul, să mergem să luăm tot ce este al nostru!

-Auzit-am de un duce care are pământurile la marginea unei păduri uriașe. Țara lui se întinde peste munți mărunți, bogați în sare, aur și argint. Pe pășunile lui pasc turme de felurite animale care oștenilor huni totdeauna le-au plăcut și le-au mâncat din belșug. Iar în poporul lui sunt femei frumoase, însă bărbații din acest neam nu sunt cunoscuți ca buni războinici. Știe cineva dintre voi despre ce țară vorbim și cine este ducele acestei țări?!

-Este Menumorut, ducele Byhariei, nu-i așa, Măria Ta? întrebă Horca. Am auzit despre țara asta, din ce mi s-a spus, că seamănă cu o rodie coaptă, numai bună de cules! Că paznicii ei nu-s din soiul de care ne împiedicăm noi!

-Chiar așa de ușor o să fie să luăm de la acest Menumorut ceea ce este al nostru, lăsat moștenire de împăratul Attila? se miră Zobolsu. Trebuie să cercetăm mai temeinic și să nu trimitem oameni la pierzare degeaba. Triburile noastre au fost mici, iar ceea ce am cucerit până acum nu s-a schimbat peste noapte, în număr de unguri, luptători puternici și cruzi. Așa că pielea de ungur este foarte scumpă, vitejii mei frați consilieri!

-Voi trimite soli cerându-i pământul care este moștenirea noastră de la Attila împăratul, zise Arpad. Iar solii vor iscodi și vor afla tot ce ne trebuie ca să pornim cucerirea, cu cele mai mici pierderi. Iar cele mai bune iscoade sunt căpitanii de cete care vor duce războiul după ce se vor întoarce cu răspunsul de la Menumorut.

Apoi porunci să i se înfățișeze Usubuu și Velec, doi luptători din cei mai buni. Usubuu era neîntrecut la trasul cu arcul. El nu risipea nici o săgeată, iar arcul lui era făcut dintr-un lemn foarte bun, că putea trimite săgeata cu mult în fața celor trimise de arcașii din linia de luptă. Multe căpetenii dușmane au căzut răpuse de arcul acesta teribil al lui Usubuu. Iar Velec era neîntrecut la aruncat arcanul. Putea face un arcan atât de larg încât prindea laolaltă cal și călăreț. pe care-i dobora fără să se dea jos de pe calul său. Era puternic ca un urs Velec!

-Vitejii mei, le zise ducele Arpad. Să vă gătiți de drum lung. Veți duce solia mea ducelui Menumorut, la cetatea Byharia. Veți duce daruri, dintre cele mai simple, care arată foamea noastră de aurul și comorile lor. Un arc cu săgeți, câteva sulițe din cele grele, de război, pe care noi le aruncăm cu balistele. Să vedeți dacă acest Menumorut va fi uimit la vederea acestor sulițe. Că dacă știe cum sunt folosite, nu va cere nici o explicație. Să fiți cu luare aminte la aceste semne, ele ne vor fi folositoare în luptă. Să-i dați un bici din cele împletite din șapte fire, cu bile de piatră la capete. Să-i duceți doi cai albi, de pustă, din cei mărunți, dar care pot alerga fără oprire o jumătate de zi. Să cercetați cetatea, zidurile, câți oșteni are oastea lui și de ce soi sunt. Să cercetați poporul de rând, dacă bărbații pot fi oșteni la nevoie. Să-i duceți un pieptar de zale, dar să-l mânjiți din timp cu sânge mult și să-i spuneți că eu, ducele Arpad, am omorât în lupta cu ducele Salanus o sută de vrăjmași, de aceea sângele nu se poate șterge. Să iscodiți orice alte lucruri care vă vor fi de folos, că tot voi doi veți conduce oastea de cotropire a acestui ținut.

Două zile s-au pregătit de drum. Au ales darurile și le-au arătat ducelui. Apoi au ales, dintre toți luptătorii lor, pe cei mai buni. Ducele a scris lui Menumorut să se închine lui, că țara pe care o conduce acum a fost cucerită de Attila împărat înainte de anul 451, numărați de la întruparea lui Dumnezeu în fiul său, Iisus Hristos.

Pământul acesta cu tot ce este pe el a fost al lui Attila și așa va rămâne pe veci. Să facă bine și să dea înapoi toată această avere care se găsește de la fluviul Someș la miazănoapte până la Nyr, care este un râu și pădure de-a stânga fluviului Tisa la apus, iar la răsărit până la Porțile Mezeșane. I-a scris pe latinește.

Solii au avut multe zile de călărit până au ajuns lângă munții aceia tociți, unde se afla cetatea Byharia. Au trecut peste râuri cu ape mari, pe unde nu au întâlnit vaduri cu ape mai puțin adânci, care să le înlesnească trecerea. Așa că s-au folosit de burdufuri umflate cu aer pe care s-au culcat și au vâslit cu palmele până la malul celălalt. Iar cailor le-au legat de coaste câte două burdufuri, de-a dreapta și de-a stânga, de au trecut apele cele adânci.

Menumorut a primit solia ducelui Arpad și i-a ospătat trei zile. A primit darurile trimise de Arpad și i-a mulțumit. A dat și el solilor lui Arpad daruri alese, din roadele pământului său, aur și argint. Iar în a treia zi a chemat solii, pe cei doi căpitani de oști Usubuu și Velec și astfel le-a grăit:

- Să-i spuneți ducelui Arpad că nu ne temem de cuvintele lui cum că aceste pământuri ar fi fost ale lui Attila. Noi nu-i vom ceda pământ nici cât încape într-un pumn, chiar dacă ar spune că ar fi dreptul său.

Și solii s-au grăbit să ducă răspunsul acesta ducelui lor. Acolo când au ajuns ducele Arpad a convocat consiliul Frăției Hetumoger și solii Usubuu și Velec au deșertat sacul de vești în fața celor mai mari nobili ai ungurilor. Răspunsul ducelui Menumorut i-a mâniat rău pe toți și fiecare striga să se facă pregătirile de război, imediat. Când mânia amestecată cu vitejia s-au mai potolit, ducele le-a cerut solilor să spună ce alte lucruri de mare însemnătate au văzut la Menumorut și la poporul lui.

-Măria Ta, țara lui Menumorut este frumoasă și bogată. Am văzut păduri întinse, pline de vânat. Am trecut prin sate bine tocmite, bogate după holdele de grâne pe care le-am văzut în jurul fiecărui sat. Am dat și de turme de oi, cirezi de vite. Dar n-am întâlnit herghelii de cai. Iar nobili, care să umble de ici colo, călare, am întâlnit foarte puțini în drumul nostru. Ce să zic? N-or fi având nobili? Nu știu să umble călare? Or fi caii prea scumpi prin părțile acelea? Nu știu, Măria Ta.

-Dar alte cetăți ați mai întâlnit în cale, până la Byharia?

-Nu, n-am întâlnit. Poate să aibă mai către răsărit, dincolo de pădurea cea mare care se cheamă Ygfon.

-Dar nobilii de la curtea lui Menumorut cum ți s-au părut? Arată ei ca niște bărbați puternici, luptători de soi?

Cei doi începură să râdă, bătându-se cu mâinile pe coapse.

-Moșnegi, auzi, niște moșnegi cu bărbile albe și fără păr pe cap! Grași, umflați! N-au vlagă nici cât să tragă câte un pârț. Iar poporul lor este un popor de țărani, scurmători de pământ. Mănâncă numai legume, n-am văzut în cetate vite ori cai și oi. Cum să aibă putere? La ospăț au adus câteva străchini cu picioare de găini, iar în alte străchini un sos dulce de porodici[10]. Am gustat și am scuipat, apoi am trântit strachina cu porodici de pământ. „Noi bem sânge de vită sau de cal, nu prostii de astea. Sângele de animal și sângele de om ne dau putere să fim luptători de neînvins! Puah!" Apoi după asta Menumorut ne-a pus în brațe lădița asta cu daruri pentru ducele nostru Arpad și ne-a spus să plecăm. Nu-s buni de nimic valahii ăștia! Trebuie să pornim la cucerire, Măria Ta!

[9] porodici = roșii (ungurește)

Capitolul 3
Închinarea lui Menumorut

Vulturii însoțeau oștirea ungurilor încă de la plecare, de la insula Sepel. Lucru obișnuit, deoarece aceste păsări hoitare miroseau prada de la mare depărtare. Iar oștirile, în acele timpuri, însemnau bătălii, deci învinși și multe cadavre. Arpad nu le-a dat multă oștire spunând că, din cele povestite de cei doi soli, reiese că țara lui Menumorut va fi luată cât ai clipi. Și mai era o pricină pentru care ducele a procedat astfel. În ultimele bătălii Usubuu și Velec câștigaseră victorie după victorie. Ducele fusese nevoit să deschidă sipetele cu diamante și cu aur ca să-i răsplătească pe vitejii lui. Iar comoara i se micșorase tare. Consulii nu trebuiau să afle că ducele lor s-ar afla la strâmtoare cu bogăția. Că cine știe ce gânduri le-ar putea tulbura mințile, cu toate că juraseră fidelitate cu doar puține zile în urmă.

Vara era foarte călduroasă la mijloc de lună august, în acea parte a pustei panoniene. Bălțile secaseră în cea mai mare parte, nădejdea de a adăpa caii oștirii era să ajungă cât mai repede la bălțile Hortobaghiului, despre care se spunea că nu seacă niciodată. Iar de acolo până la fluviul Criș era mai puțin de o zi de călărit. Toropiți de căldură, oștenii sufereau de roiurile uriașe de muște și țânțari de care nu scăpau nici noaptea. Ajunseră, abia târându-se, la Hortobaghi. Păpurișul înalt lăsa să se vadă, din loc în loc, luciul apei pe care pluteau nuferi cu flori albe și roz. Pe frunzele uriașe ale nuferilor se prăjeau la soare jivine scârboase și periculoase, cum ar fi șerpi cu spinări negre și burți verzului, a căror mușcătură era mortală. Oamenii descălecară și mai întâi căutară maluri nisipoase, unde puteau să adape caii și să-i spele de nădușeală. Se dezbrăcau de cămășile de zale și de căciulile de blană de care nu se despărțeau nici iarna nici vara. Răcoarea întinderii mari de ape îi înviora pe toți și, la porunca căpeteniilor, aprinseră focuri și puseră la fript hartanele de păstrămuri pe care le ținuseră sub șei, în burdufuri de piele. Câțiva pricepuți în vânătoarea prin bălți aduseră ofrandă căpeteniilor rațe și pești. În jurul focurilor țânțarii se răriră, iar pe seară, după un vechi obicei

moștenit, puseră pe jăratec bucăți de bălegar uscat, fumul căruia îndepărtă toate gâzele care nu le dăduseră pace pe tot drumul.

Usubuu și Velec îngăduiră oastei să stea la odihnă trei zile. Apoi, în zorii celei de a patra zi de când stăteau lângă bălțile Hortobaghi, porniră pe drumul arătat de iscoade. Seara, făcură tabără la două aruncări de săgeată de râul Criș, care curgea leneș pe sub sălcii. Iscoadele văzuseră pe malul celălalt al râului pâlcuri din oastea valahilor. Sfatul căpeteniilor adunați la cortul lui Velec hotărî să pregătească trecerea oștirii peste ape printr-un vad care trebuia găsit cât mai repede. Porunca pornită de la cortul căpeteniei fu ca nimeni să nu aprindă focuri și nici să nu se ridice corturi. Iar caii fură duși la păscut, pe timpul nopții, departe de tabără, spre apus.

Când zorii albeau cerul de deasupra munților mărunți din zare, cercetașii aduseră răspuns despre locul pe care l-au găsit pentru trecerea peste apele Crișului.

-Domnilor căpitani, apele Crișului nu sunt adânci, căci vara călduroasă le-a împuținat mult. Am intrat într-un loc mai în susul râului, cu calul până la marginea păpurișului de pe malul celălalt. Iar apa cea mai adâncă nu a acoperit pieptul calului. Am cercetat mai sus de acel loc și mai jos de acel loc. Oastea poate trece Crișul pe o lărgime de douăzeci de cai, unii lângă alții.

Pe dată se dădu poruncă să fie aduși caii și oastea să încalece, gata de atac. Porniră în amontele râului și la locul arătat de iscoade, oastea se alinie pentru a intra în apă. Râul curgea leneș, nu se întrezărea nici un pericol dinspre malul valahilor. Usubuu și Velec și alte patru căpetenii stăteau pe o ridicătură de pământ și urmăreau mișcarea oastei. Curând caii ajunseră la linia păpurișului de pe malul valah. Până aici nu se întâmplase nimic, ca și cum ar fi intrat într-o țară nelocuită. Oastea înaintă în păpuriș pe o adâncime de 3 cai. Atunci începu urgia. Cerul se acoperi cu un nor de săgeți iar păpurișul luă foc. Călărețiii care nu țineau depărtare de ajuns de mare între rânduri se văzură la strâmtoare. Caii se loveau unii de alții, se mușcau, oștenii călări împungeau cu sulițele unii în alții, încercând să se distanțeze pentru a roti caii înapoi. Începu să curgă sânge. Căpeteniile scoaseră urlete de mânie. Dar nimic și nimeni nu putea face rânduială în învălmășeala în care săgețile căzând valuri, valuri, din cer, aduceau moartea oștirii.

Pierderile nu fură prea mari. Norocul ungurilor fu că râul nu era prea larg. În albia apei intraseră doar zece rânduri de călăreți. Retragerea din această capcană a costat patruzeci de cai și călăreți. grosul oastei se retrase înapoi, spre apus, în afara loviturii arcurilor valahe. Căpeteniile de pâlcuri și de cete se adunară în jurul mai marilor lor. În mijlocul cercului format fură împinși cercetașii care dăduseră sfatul pentru trecerea apei. Judecata acestor ticăloși fu scurtă. Cercul căpeteniilor începu să se învârtă, din ce în ce mai repede. Apoi, la un strigăt de șoim, arcurile fură întinse și săgețile se înfipseră în cercetașii condamnați la moarte.

Sfatul hotărî ca oastea să se despartă în două jumătăți. Una să urce în susul râului cale de o jumătate de zi. Ceilalți să rămână pe loc, ascunzându-se cât mai departe de malul apei. Aceștia vor trece tot prin locul păgubos unde încercarea nu le fuse reușită. Iar cei din susul apei vor intra în râu acolo unde lățimea va fi cea mai mică. Aceștia vor călări în sus la cea mai mică distanță de mal. Cât să nu fie loviți de săgețile apărătorilor. Sigur că valahii se vor împărți și ei în două. Dar ungurii, știindu-se mult mai voinici în luptă și mai viteji, de data aceasta se vor arunca la gâtul vrăjmașilor cu cea mai mare repeziciune.

Locul ales pentru trecerea apei fu unul foarte bun. Râul nu avea lățime mai mare de cinci lungimi de cal. La comanda strigată de Usubuu, coloana de călăreți făcu o jumătate de rotație și alergară, în galop năpraznic, spre apă. Proastă mișcare! Lățimea era mică, ce-i drept, dar pe acolo nu era vad. Primii călăreți se scufundară în apă, al doilea rând căzu peste ei, al treilea rând frână brusc, încercând să se oprească locului. Dar restul oștirii îi împinse în apă! Nenorocire! Alți patruzeci de cai și călăreți își găsiră mormântul în apele Crișului. Cât căpeteniile adunate în jurul lui Usubuu încă nu se dumiriră ca să poruncească întoarcerea coloanei spre adâncul pustei, dinspre malul opus vrăjmașii începură să arunce săgeți ucigașe.

Ziua se termină cu un adevărat dezastru. Cele două corpuri de oaste se adunară în pustă să-și numere morții și să caute vinovați pe care să-i acuze de orice, de trădare, lașitate, frică. Când răcnetele și acuzațiile aruncate de la unii la alții se mai potoliră, Usubuu spuse cuvântul hotărâtor:

-Nu mai merge să forțăm trecerea râului. Noi nu cunoaștem aceste ape, iar vrăjmașul ne trage în capcane la orice încercare de a trece râul. Vom călări spre miazănoapte și vom lua cetatea Sătmarului, care este la hotarul țării lui Menumorut cu țara bulgarilor. Acum treceți la odihnă, peste o zi porni-vom către Sătmar.

Usubuu și Velec rămaser singuri să se sfătuiască.

-Greu vom scăpa nepedepsiți de asprimea ducelui Arpad și a consilierilor lui, zise Usubuu. Teamă mi-i de gura lui Tuhutun, că acela nu ne-a înghițit de când am început noi doi să câștigăm bătălii după bătălii.

-Trebuie să mergem, unul din noi, la fața ducelui și să-i spunem, cu vorbele noastre, ce s-a întâmplat cu adevărat în acest război, răspunse Velec. Menumorut s-a dovedit a fi mai șiret decât s-a arătat în fața noastră. Ne-a înșelat cu consilierii lui bătrâni, i-a ascuns pe tineri și pe luptătorii lui nu i-a lăsat să se arate. La tot pasul, în cele trei zile de ospăț ne-a păcălit că sunt slabi și prăpădiți, lăsându-ne să le arătăm tot disprețul nostru. Teamă mi-i că va trebui să recunosc că ne-am lăsat prostiți, ca niște copii. Iar oastea de numai două mii de călăreți este prea mică să putem cuceri tot acest pământ.

-Să-i spui ducelui Arpad și consilierilor că noi doi credem că trebuie să rupem oastea lui Menumorut cel puțin în două. De la cetatea Sătmar vom ataca garnizoanele de la hotarul de răsărit, până la Porțile Mezessiene, iar de acolo vom porni asupra cetății de scaun, Byharia. Voi face în așa fel încât însuși ducele să întregească planul nostru. Să zică, spre disprețul nostru, că este nevoit să vină pe câmpul de luptă pentru ca el însuși, cu puterile lui, să atace Byharia și să o cucerească. Ce zici? Putem scăpa nesăgetați de consilieri?

-Nu-mi place, că îi bagi în gură vorbe de dispreț față de noi. Dacă ar spune așa cuvinte, de față cu consilierii lui, apoi nu vom mai căpăta în veci sulița cu coada de cal pentru oștire. Trebuie să ai mare grijă la vorbe. Dar nu trebuie să mă lași să cuceresc singur cetatea Sătmarului. Că ar fi rău pentru tine. Stăm împreună și luăm Sătmarul, iar după asta o să pleci la Sepel.

Lăsară două zile oastei să se odihnească, apoi porniră către miazănoapte. Iscoadele îi aduseră vestea că în cale este o cetate nu

foarte mare, de pământ, și care nu are o garnizoană prea mare. Oamenii nu se poartă ca atunci când știu că vine către ei o oaste fioroasă. Adică par că nu știu nimic de războiul pornit de câteva zile. Această cetate poate fi cucerită și poate fi folositoare pentru oastea cea mare. Velec și Usubuu hotărâră să se apropie de cetatea aceasta pe furiș, noaptea, și să atace dimineața, când se vor deschide porțile cetății. Atunci o ceată mică de călăreți va trebui să intre ca o vijelie, să-i omoare pe apărătorii porții și va trebui să țină bătălia până când grosul oștirii va ajunge acolo.

Planul era bun. Mai făcuseră și altă dată asemenea cuceriri, erau pricepuți. Totul a mers ca pe apă, fără poticneli și la două ceasuri după răsăritul soarelui acel Kazarwar[11] fu cucerit. Garnizoana era puțină, iar locuitorii se dovediră a fi kazari și slavi, prea puțini valahi. Deși zidurile erau din pământ, ele fuseseră bine bătătorite. Zidul avea grosimea de aproape zece metri și se înălța la aproape zece metri deasupra unui șanț înconjurător, alimentat cu apă din Someș. Lăsară în cetate cincizeci de arcași și își continuară drumul a doua zi.

Sătmarul fusese avertizat de sosirea ungurilor. De la Kazarwar până la Sătmar coloana ungurilor fu săgetată din păduri, mai cu seamă în locuri înguste. Dar vrăjmașul nu s-a arătat pe aproape, nu s-a angajat în luptă corp la corp. Oștenii unguri erau plini de furie, de fiecare dată când din cer cădeau săgețile valahilor oștirea toată ar fi vrut să dea năvală în desișul codrului, să-i prindă pe acești lași nenorociți care loveau din cer și apoi fugeau.

Ajunseră la zidurile castrului Zotmar. Acesta era numele sub care cunoșteau ungurii acest loc, din niște înscrisuri pe care scribii ducelui Arpad le-au găsit la Sepel. Nu era o cetate prea grozavă, fiind chiar mai mică decât Kazarwarul. Dar avea apărători mai mulți, bine înarmați, iar zidurile, tot din pământ, erau mai ușor de apărat fiindcă oștirea valahă era numeroasă pentru o mică cetățuie. Usubuu atacă cetatea dinspre miazănoapte, iar Velec dinspre apus și miazăzi. Călărețiii veneau în stoluri, aruncau legături de nuiele în

[11] Kazarwar = cetatea Cuzdrioara, în apropiere de Dej. A fost ridicată peste zidurile unei fortificații daco-romane, fiind construită cu pământ bătătorit și armat cu trunchiuri de copac. După încheierea cuceririi țării Transilvane, cetatea Cuzdrioara va servi ca garnizoană militară și va face parte din lanțul de fortificații militare ale regatului maghiar (wikipedia)

șanțul care avea apă prea puțină, fiindcă seceta înghițise apele. Când mormanele de nuiele se ridicaseră destul de mult, de-a dreapta și de-a stânga porților celor mari, arcașii aprinseră nuielele și repede un fum negru și gros acoperi vederea apărătorilor. Își dădură seama prea târziu că ungurii aduseseră scări și urcaseră pe ziduri, învăluiți și ascunși privirii de fumul gros. Pe creasta zidului luptele se dădură aprige. Apărătorii luptau cu disperare, dar curând fură nevoiți să se predea deoarece poarta cea mare fu cucerită și deschisă, iar oștenii unguri pătrunseră în cetate. Mânioși pentru atacurile valahilor de-a lungul drumului de la Kazarwar până aici, oștenii unguri fură de nestăpânit. Toți locuitorii cetății fură trecuți prin sabie.

Victoria fu sărbătorită, lăsând cuceritorii să prade toate așezările de jur împrejur, cale de o jumătate de zi.

Petrecerea din cortul căpeteniilor ținu două zile, apoi Velec luă cu sine zece călăreți și porni către cetatea de scaun a ducelui Arpad, de pe insula Sepel din mijlocul Dunării.

Abia plecat de la Zotmar, pe Velec îl năpădiră gândurile. „Ce zei mânioși pe clanul meu m-au împins să fac acest drum care poate să fie ultimul din viața mea?” Nu se dumirea de ce sărise, ca un cocoș înfumurat, să plece singur spre Sepel! Aveau nevoie de oaste de sprijin, pentru el era limpede că fără patru sau chiar cinci mii de oșteni nu puteau cuceri cetatea Byharia până la lăsarea iernii. Planul lor, al lui Usubuu și al lui era bun, Byharia trebuia asediată din două direcții și trebuia bătută cu baliste. Fără aceste mașini de război nu puteau sparge porțile și nu puteau pătrunde dincolo de zidurile groase. Dar cum să scape de furia lui Arpad și a consilierilor lui? Căci aceștia nu le vor ierta lui Usubuu și Velec, solii trimiși cu daruri de către ducele Arpad, că n-au avut ochi să vadă și urechi să audă cât este de puternic acest Menumorut și ce fel de oaste are. Lipsa lor de pricepere la iscodirea țării lui Menumorut va fi cauza pierderilor de oameni suferite și întârzierea aducerii roadelor promise cu multă fudulie atunci când Arpad le-a încredințat steagul de război și oștirea de două mii de călăreți cu care să îngenunche acest ducat de nevolnici. Va trebui să câștige de partea lui câțiva consilieri. Fără ajutor de la aceștia nu va putea stăvili, de unul singur, furia lui Arpad.

Gândul îl duse către Zobolsu, fiul lui Eleud. Acest consilier era cel mai apropiat și iubit prieten al ducelui. Dacă ar putea să se vadă cu Zobolsu înainte de a i se înfățișa lui Arpad și dacă l-ar putea trage de partea lui, poate că acesta ar mai atrage de partea lui măcar doi consilieri. Știa că Zobolsu se avea bine cu Huba care se trage din neamul Zemera și cu Horca, fiul bătrânului Tuhutun. Horca era foarte mult iubit de Arpad, deși era mai tânăr decât el, Velec și Usubuu. Horca va primi conducerea unei armate pe care Arpad o va trimite să cucerească un ținut bogat, că doar erau atâtea de cucerit! Iar numele lui Horca, fiul lui Tuhutun va crește și îl va întuneca pe al lui, Velec și pe al prietenului său, Usubuu. Nu, fără Horca și fără Tuhutun! Mai bine doar Zobolsu și Huba, din neamul Zemera!

Velec grăbi sosirea la Sepel. Când ajunseră doar la o jumătate de zi lumină de călărit, Velec se opri și își adună oamenii pentru a le da porunci.

-Eu voi galopa înainte, trebuie să ajung la casele mele în noaptea asta. Voi să rămâneți pe loc o zi întreagă, apoi o porniți la drum unul după altul, la un sfert de zi în urmă. Vă adunați toți la casele mele. Căutați să ajungeți acolo noaptea, să nu vă vadă lumea că veniți de la drum lung. De veți fi întrebați ce fel a fost lupta cu ducele Menumorut, voi să nu spuneți nimic, doar să ziceți că voi ați fost la vânătoare, nu la război. Nici să nu spuneți că eu am venit acasă.

Pe înserat Velec ajunse la conacul căpeteniei Zobolsu. Reuși să ajungă la fața aceluia, spunând că vine cu o veste de la cetatea Byhariei, de la Usubuu. Își arătă fața doar când fu adus, legat, la Zobolsu. Acolo căzu în genunchi și spuse:

-Mărită căpetenie, vin de la hotarul țării lui Menumorut. Aduc vești despre mersul cuceririlor noastre, ale mele și ale lui Usubuu. Dar nu pot ajunge la fața măritului ducelui nostru decât după ce tu, căpetenie Zobolsu, mă vei asculta și mă vei sfătui ce să fac.

Începu să depene povestea despre luptele pe care le-au dus, despre capcanele în care au căzut, despre oamenii pe care i-au pierdut. La sfârșit spuse că da, știe că își poate pierde capul, dar trebuie ca ducele să fie sfătuit să ducă el însuși armata sub zidurile Byhariei și să cucerească cetatea pentru renumele său. Dar trebuie să aducă baliste, măcar două. A mai povestit, cu amănunte multe,

despre cele două cetăți pe care le-au cucerit. Că acum Usubuu se îndreaptă spre cetatea Potaissa, cea construită de romani cu multe sute ani în urmă. Această veche cetate, care se ține încă foarte bine, închide un loc care este cunoscut de vlahii ăștia cu numele „Porțile Mesesiene", pentru că dincolo de ele începe ținutul de dincolo de păduri, țara lui Gelu, un alt duce bogat și puternic.

Zobolsu îl ascultă până la capăt. Apoi se ridică de pe blănile pe care stătuse tolănit, îl pălmui zdravăn pe nerușinatul și pierzătorul nemernic, îl scuipă și îl forță să cadă în genunchi.

-De ce ai venit la mine, nemernicule? Putregai de om, ce ești! Arpad îți va tăia capul și acum, dacă află că ai venit la mine, mai înainte de orice și eu voi plăti cu viața mea. Nenorocitule!

Zobolsu îl mai înjură și îl lovi de câteva ori, cu pumnul și cu picioarele. Apoi se liniști și se așeză lângă foc. Își turnă un pocal mare cu mied, gustă de câteva ori apoi îi întinse pocalul celui care stătea în genunchi, amărât, așteptând ce va hotărî această mare căpetenie. Gestul căpeteniei de a-i întinde pocalul pe jumătate plin însemna o mare nehotărâre. Deci vinovăția lui nu putea fi iertată chiar așa, cu o poveste și o bătaie.

-Arpad îți va tăia capul când te va vedea și va afla isprăvile voastre. Dar planul vostru este bun. Usubuu trebuie să ajungă la acel castru roman și să-și pună acolo oșteni de pază. Că noi știm de aceste Porți Mesesiene, de aici începe țara lui Gelu pe care o vom cuceri curând. Eu o să merg la palat, pe insulă și o să-i spun ducelui de vestea ce am primit-o de la voi. După ce va trece furia lui Arpad, voi cere să se adune Frăția Hetimogir ca să hotărâm ce este de făcut mai departe. Tu să stai aici și să-ți aștepți soarta, că, de fugi din sălașul meu vei avea soarta vulpii jigărite care este hăituită de toate animalele pădurii, dar și de oameni.

Lucrurile s-au petrecut întocmai cum le-a gândit căpetenia Zobolsu. Supărare, furtună, scrâșnet de dinți, dar până la urmă căzură la pace cu Zobolsu că și ei, membri Frăției sunt vinovați. Că ar fi trebuit să vadă mai bine care este adevărul, dincolo de lăudăroșenia mai mărunților Usubuu și Velec care nu sunt căpetenii atât de vestite în luptele nenumărate pe care le-au dus ei. Treaba cu oștirea măruntă trimisă pentru cucerirea unui ținut atât de întins și cu cetăți multe, pe care nu le-au cunoscut prea bine, este doar o expediție de momeală. Acești doi conducători, cu

oastea lor puțină, au scos ursul din bârlog. Acum știm cine este Menumorut și ce-i poate pielea. Acum trebuie să trimitem oștirea cuceritoare.

-Aș conduce eu însumi această oștire, dar nu se cuvine ca eu să fac negustorie cu Cea cu Coasa pe vieți de oșteni unguri, zise ducele Arpad. Cine mă poate înlocui? Cine a adus vestea despre isprăvile avangărzii noastre? Acela trebuie să-i ducă pe adevărații cuceritori la o victorie deplină.

Toți membri Frăției Hetimogher încuviințară alegerea făcută de ducele lor.

-Acum poți să-l aduci pe solul care ți-a vestit isprăvile trimișilor noștri, să-și capete plata pentru știrile proaspete. Cine este acela, întrebă Arpad. Usubuu ori Velec? Ori nici unul dintre aceștia? De n-a venit nici unul dintre ei, se cuvine să le luăm viețile la sfârșitul războiului. Iar de este vreunul din cei doi, aceluia să-i dăm răsplată câte un bici greu pe spinare, deci șapte bice cu totul. Ce ziceți, frații mei?

-Bine ai grăit, Mărite duce, asta li se cuvine solilor de vești rele! spuseră toți consilierii. Atunci Zobolsu trimise după Velec. Îl aduseră nelegat și neînarmat, înconjurat de oamenii din garda proprie a stăpânului Zobolsu. Velec ascultă hotărârea Frăției, se închină în fața fiecărui consilier și le mulțumi pentru îngăduință.

-Că plata ce mi-o dați și pe care nu am cum să o împart cu fratele meu Usubuu, este ca o mângâiere și o încurajare să fim cu ochii căscați de acum încolo.

Velec era un oștean călit în multe bătălii. Pe umeri, pe brațe și pe piept avea nenumărate urme de răni, tăieturi de hanger, înțepături de suliți și de săgeți. Dar spatele îi era vârstat de dâre multe de bici greu, ori de vergi. Primi pedeapsa fără crâcnire. E drept, nici consilierii nu loviră cu putere prea mare. Doar Horca lovi cum trebuie. Avea vreun motiv? Velec nu știa să-i fi făcut vreun rău acestui luptător, dar lovitura pe care a primit-o de la acesta a ținut-o minte.

A doua zi începură pregătirile. Ducele Arpad hotărî, el însuși, cetele care vor porni să cucerească cetatea Byharia. Tot el porunci să se formeze două atelaje cu baliste, așa cum au cerut Usubuu și Velec. Acestea erau trase de câte patru perechi de boi mari, puternici, dar care se mișcau încet. Plecate înaintea cetelor de

luptători cu două zile, atelajele fură ajunse din urmă și depășite doar după o zi de la pornirea ultimului călăreț.

Velec știa drumul cel mai bine. Ajunseră la malul râului Someș. Iscoadele trimise înainte n-au zărit urme de oaste dușmană. Ca să fie siguri că nu li se pregătește vreo capcană, iscoadele intrară în apă și înotară până când picioarele cailor nu mai atingeau fundul apei. Se întoarseră la mal și povestiră despre toate mișcările făcute pentru a scoate la iveală prezența vrăjmașului. Zobolsu îl întrebă pe Velec:

-Cunoști vreun vad de trecere prin apropiere?

-Nu, mărite! Dar nu departe este locul unde cele două Someșuri se unesc dând acest râu pe care-l vedem. Dacă urcăm de-a lungul apei, în câteva ceasuri de călărie ajungem la locul de unire a râurilor și le putem trece pe fiecare ușor. Apoi vom călări spre miazăzi către Byharia.

-Bine, așa vom face, zise Zobolsu și dădu poruncă de marș. Din acel loc trimise câțiva călăreți înapoi spre carele ce aduceau balistele, ca să le conducă pe drumul cel bun.

Odată râurile traversate, Zobolsu adună căpeteniile de cete la sfat.

-Vitejii mei, Velec zice că de aici avem ceva mai mult de o zi de călărit până să ajungem în preajma cetății Byharia. Când a purces către cetatea ducelui nostru, Velec s-a sfătuit cu Usubuu cum să ducă lupta mai departe. Usubuu trebuia să cucerească fortificațiile de la Potaissa, ca să închidă Porțile Mesesiene, ca nu cumva pe acolo ducele Menumorut să primească ajutoare de la Gelu, vecinul său. Dacă toate se vor înfăptui în bună regulă, Usubuu va porni către Byharia peste o lună. Ajuns acolo, se va așeza pe partea dinspre răsărit a cetății și nu va lăsa pe nimeni, nici să intre și nici să iasă din cetate. Îndată va trimite iscoade către Someș, ca să dea peste cetele noastre. Acele iscoade vor călări până la Someș, iar dacă nu ne vor afla, atunci vor face drumul înapoi. Dar vor lăsa în urmă, la malurile Someșelor pândari.

La cetatea Kazarwar oastea lui Zobolsu întâlni unul din aceste iscoade ale lui Usubuu. Acesta încă se aflase, cu o săptămână în urmă la Potaissa, la Porțile Mesesiene, pregătindu-se să pornească asupra Byhariei, așa cum făcuseră sfat împreună, Usubuu și Velec, după cucerirea castrului Zotmar. Iscoada lui Usubuu le aduse o

știre de mare preț: pe drumul lui de la Potaissa la Kazarwar fusese cât pe ce să fie prins de niște oșteni valahi. A reușit să se ascundă în desiș, dar a trebuit să alunge calul, după ce dăduse jos, de pe spinarea lui, tot tarhatul. Valahii s-au luat după cal, dar iute s-au întors la drumul pe care îl urmau, după ce se convinseseră că acel cal era unul sălbatec, ori rămas fără stăpând după o luptă oarecare. El i-a urmărit pe valahi și mare i-a fost surpriza să vadă că în păduri se afla o oaste valahă, avându-l în frunte pe însuși ducele Menumorut.

-Cum ai aflat tu că cel pe care l-ai văzut este chiar ducele vrăjmaș? Ți-a spus el? Ori a trimis vreo căpetenie de-a lui ca să-ți zică acestea? îl luă peste picior căpetenia cea mare, Zobolsu.

-Nimic din toate acestea, stăpâne. Nu i-am auzit numele rostit, dar cred că era chiar ducele lor, al valahilor, deoarece avea pe cap un coif din aur, iar calul și harnașamentele erau toate, prețioase. De n-o fi fost Menumorut, apoi în mod sigur că era o mare căpetenie.

Spusele iscoadei puteau fi crezute. Ducele valah putea conduce oastea care dăduse atâtea lovituri oștirii ungare, ținându-se ascuns în păduri. De era așa, oastea acestui valah este mică și slabă, el nu se încumetă să iasă la vedere pentru o bătălie la câmp deschis.

-Trebuie negreșit să luăm cu asalt cetatea Byhariei, poate îi închidem ducelui Menumorut calea spre cetate, hotărî căpetenia Zobolsu. Dacă el rămâne pe dinafară, cetatea se va preda iute, neavând conducător. Pornim la drum imediat ce se luminează de ziuă. Iar tu, iscoadă, cu zece oșteni de-ai mei, încălecați pe cai și goniți către Velec. Îi duceți porunca mea să pornească cât de repede spre Byharia și să împresoare cetatea pe latura de răsărit.

Cele două oștiri ajunseră aproape în același timp la zidurile cetății de scaun a ducelui valah. Oștenii aruncau săgeți împotriva călăreților lui Velec, care veneau în pâlcuri, în goană, trăgând săgeți cu șomoioage de lână aprinse peste ziduri, căutând să dea foc caselor dinlăuntru. Apoi se auzi sunând cornul dinspre zidul de miazănoapte, semn că oastea cea mare a ajuns și ea. Acum cetatea valahului era împresurată. Mai trebuia să afle dacă Menumorut apucase să intre în cetate ori a rămas pe afară.

A doua zi către amiază Zobolsu trimite la poarta cetății un sol cu o cârpă albă prinsă pe o suliță.

-Voi, cei din cetate, chemați la ziduri pe mai marele vostru, pe ducele Menumorut, căruia stăpânul nostru, măritul rege Arpad, urmaș al Împăratului hunilor, Atilla, îi cere să i se închine cu toată casa lui, cu averea lui și cu toată țara lui. Țara voastră, pământul și tot ce crește pe el, păduri, câmpii, fiarele codrilor, oamenii cu casele lor, toate sunt ale marelui Împărat Atilla, care a cucerit acest tărâm. Iar acum, în numele lui, Stăpânul nostru, Arpad, cere să i se dea înapoi tot ce este, de drept, al lui. De se va închina acum, poate că regele meu, Arpad, îi va ierta neobrăzarea spusă soliei noastre, că nu-i va da pământ nici cât încape într-o palmă. Altfel, cetatea o cucerim și nu va rămâne viu nici unul de-al vostru, oștean, bătrân, ori copil, ori femeie. Ducele vostru Menumorut să iasă la zid peste un ceas, că marea noastră căpetenie Zobolsu va veni să vorbească cu el, la porți. Am zis!

Mesajul odată transmis, căpeteniile ungurilor așteptau să vadă de este Menumorut în cetate au ba.

Când răgazul de un ceas a trecut, Zobolsu însuși veni călare, la pas, până la distanța la care era în afara bătăii arcurilor celor de pe zidul cetății.

-Voi, cei din cetate, ascultați-mă pe mine, căpetenia Zobolsu! Ducele vostru Menumorut este un laș, care a fugit din cetate împreună cu doamna lui și cu copiii lui. V-a părăsit! Închinați cetatea, deschideți porțile acum. De veți face cum v-am zis, nimeni din cetatea voastră nu va fi vătămat. Puteți pleca cu famiile voastre și cu o boccea, cu haine și ceva de mâncare. Dacă vă încăpățânați să stați cu porțile ferecate vă vom ataca zi și noapte până vom dărâma zidurile și vom intra peste voi. Atunci nu va rămâne suflare de om viu în toată cetatea. Am zis! Vă las să vă gândiți, până mâine la răsăritul soarelui.

Dintr-un crenel al zidului porni o săgeată. Ea trecu pe deasupra lui Zobolsu și se înfipse în pământ la o lungime de cal. Era răspunsul cetății. Noi avem arcuri cu bătaie mai lungă decât ați știut voi, până acu. Stați la o parte, nu ne este frică de voi!

A doua zi, la răsăritul soarelui, un sol veni din tabăra ungurilor și își opri calul lângă săgeata trasă de pe zid. Aștept acolo un semn dinspre cetate. Aștept până când soarele se ridică de două palme deasupra crestelor copacilor. Nimic nu veni dinspre cetate. Atunci solul își întoarse calul, cu gând de a porni, alene, înapoi.

Mișcările lui erau leneșe, ca ale omului dezamăgit de răspunsul primit. Întors fiind cu spatele spre cetate, brusc, călărețul se roti pe sub burta calului, trase săgeata din pământ și când fu din nou sus, apăru cu un arc în mână, cu coarda întinsă. Săgeata zbură spre cetate, trecu peste zid și se pierdu departe, înfingându-se într-un acoperiș, pe undeva. Apoi călărețul porni vijelios spre poarta mare a cetății, trăgând din mers săgeată după săgeată, înșirându-le una după alta, ca lipite. Săgețile se înfipseră în lemnul porții, una lângă alta. Călărețul se opri pe buza șanțului ce înconjura cetatea și ridică brațul cu arcul. Parcă ar fi vrut să spună: „temeți-vă de mine”!

Multe capete acoperite cu coifuri se iviră pe zid. Arcașii valahi întindeau, la rândul lor, arcuri din care țâșneau săgeți, tot una după alta, înfingându-se în pământ și formând un gard de o parte și de alta a călărețului ce se îndepărta la fel de vijelios cum venise.

După un scurt răgaz ungurii atacară. Valuri de călăreți goneau spre șanțul de apărare, trăgând ploaie de săgeți care treceau, toate, prin deschiderea crenelurilor. Apărătorii nu-și puteau sălta capetele spre a privi către câmpul ce vuia de țipete ascuțite. Goana acesta dură o jumătate de ceas. Părea că acești luptători aruncaseră, într-un singur atac, toate săgețile pe care le luaseră cu ei. Dar nu, răgazul nu dură mai mult. O nouă șarjă de cavalerie se porni spre cetate. De data aceasta, însă, apărătorii stăteau pe zid, cu arcurile întinse. Traseră când călărețiii se apropiară de locul unde căzuse acea săgeată lansată, din cetate, cu o zi în urmă. Linia de călăreți se rupse, brusc, în două. Jumătate cotiră spre stânga, cealaltă jumătate spre dreapta. Dar în urma lor venea o altă linie de arcași. Aceștia se opriră la o lungime de cal mai în urmă și, de acolo, lansară o ploaie de săgeți. Care se apropiau vertiginos, de creneluri. Apărătorii ridicară scuturi din lemn acoperite cu piei groase, tăbăcite, de zimbri. Dar nu toți au fost la fel de iuți în mișcări. Unii, nu mulți, primiră săgețile cu vârfuri de fier drept în piept. Alții, din interiorul cetății, care nu au stat la adăpost de îndată ce buciumul a sunat de primejdie, s-au numărat printre victime. Însă, până la această clipă, atacatorii unguri nu pierduseră nici măcar un oștean.

Trei zile la rând atacatorii făcură aceeași manevră: șarje în galop, lansând snopi de săgeți. Toate erau cu vârful de fier. Însă

puține și-au atins ținta. Gaspar, comandantul apărătorilor Byhariei, chemă la sfat pe căpitanii lui.

-Stăpânul nostru, ducele Menumorut, mi-a dat poruncă să țin cetatea până îmi va da știre ce să fac dacă vrăjmașul va fi în prag să dărâme porțile și să intre peste noi. După cum știți, stăpânul are bun sălaș în pădurea Igfon. De acolo atacă și hărțuiește oștirea ducelui Arpad, măcinând-o așa cum vântul zdrobește frunzele uscate ale pomilor. Vedeți că de trei zile vrăjmașul aruncă în noi cu săgeți, ne-a înconjurat de jur împrejur și nu dă semne că ar vrea să facă și altceva. Am dat poruncă să fie strânse toate săgețile aruncate de unguri peste zidurile noastre, că ne prind bine, având toate vârf de fier. Vă întreb, ce credeți că pun la cale acești unguri?

-Eu cred, zise căpetenia cetei apărătorilor porții, că aceștia pregătesc ceva ca să oprească curgerea apei în șanțul de apărare. Că pentru asaltul la cetate trebuie scări și berbeci cu care să dărâme poarta cea mare. Dacă am putea trimite stăpânului gândul nostru că să fie cu ochii pe apele care curg în șanțul nostru, ar fi mai ușor pentru noi.

-Trei zile de așteptare, zise o altă căpetenie, a apărătorilor zidului dinspre miazănopate, poate să însemne pregătirea de snopi de nuiele cu care să înfunde șanțul, să facă punte de trecere spre poartă, să aducă berbeci cu care să frângă scândurile groase. Dar aceste pregătiri se fac noaptea, nu la lumina zilei când noi am putea trimite iscoade care să vadă totul. Noi stăm cu ochii pe marginea pădurii, căutând să vedem dacă apare ceva ce să ne pună pe gânduri.

-Bine, Ladie, așa să faci cu toți oamenii tăi. Ar mai fi ceva de luat în seamă, zise Gaspar, căpetenia apărătorilor cetății. Ungurii au mașinării din cele mari pentru dărâmat ziduri de cetate. Au bombarde cu foc grecesc. Nu cumva așteaptă să ajungă aici aceste mașinării? Că ele sunt mari, grele, pot fi trase de multe perechi de boi care se mișcă încet. Călărețiii au luat-o înainte, au împresurat cetatea și acum așteaptă aceste mașinării diavolești, cu care să aducă peste noi focul iadului. Ar trebui ca niște iscoade alese să călărească înapoi, pe drumul pe care au venit ungurii lui Zobosu și să vadă dacă bănuiala mea este adevărată sau nu. Aveți voi asemenea iscoade, pricepute și curajoase, care să încerce să afle ce se ascunde în întuneric, dar și în depărtare?

-Avem, pregătim doi flăcăi de nădejde să coboare zidul la noapte, răspunse Ladie.

După plecarea iscoadelor mai trecură două zile, în care nimic nu se schimbă. Doar că acum ungurii nu mai aruncau săgeți cu vârf de fier. Împotriva acestor bețe de alun, Gaspar scoase la poartă o linie de arcași dublată de apărători cu scuturi romane. Linia scuturilor era bine ascunsă în spatele arcașilor. Ungurii atacară, șarja de cavalerie se apropia, gonind din ce în ce mai tare. Numai că de data asta săgețile aveau vârfuri de fier. La un semn scuturile ieșiră în față, iar din spatele lor zbură o salvă de săgeți, cu vârf de fier, din cele culese din cetate. Căzură zece, doisprezece unguri. Dar nici unul nu rămase la pământ. Cei care au scăpat nevătămați îi ridicară pe caii lor și îi duseră în tabără.

Oștenii se întoarseră la locul lor. A fost un duel al păcălicilor. Dar nici una din tabere n-a reușit să păcălească pe celălalt. În cea de a șasea zi una din iscoade se întoarse la poarta mare. Trecuse de amurg, seara stingea ultimele raze ale soarelui. Călărețul țâșni de sub poala pădurii, dinspre răsărit. În urma lui goneau câțiva călăreți unguri, biciuind caii fără milă. Țipau din rărunchi, încercând să prindă iscoada care le va scăpa, mai mult ca sigur deoarece el avea scăpare în apa șanțului. Acolo se afla sub protecția arcașilor de pe ziduri. Fu scos din apă de un grup de ostași din cetate și dus la fața căpeteniei Gaspar.

-L-am găsit pe stăpânul nostru, ducele Menumorut, zise acela. Ne spune că se apropie un convoi cu mașini de război, din cele moștenite de la romani. Oamenii noștri nu s-au putut apropia prea mult de convoi deoarece paza este strașnică. După cum se mișcă boii care trag poverile, vor sosi la marginea pădurii peste cinci ori șase zile. Stăpânul spune să țineți cetatea până veți vedea catapulta pregătită să tragă în ziduri. Atunci îl veți vedea pe Ducele nostru. Atunci vă veți supune poruncii lui.

-Cum te cheamă, soldat? întrebă Gaspar.

-Septimus, stăpâne! Tatăl meu s-a tras din neam de tarabostes dac. Iar mama mea a fost fiică a Romei. Pe frații mei, că mai am trei frați, doi sunt mai mari, iar prâslea încă are caș la gură., pe frații mei i-au botezat creștini, cu nume de la sfinți, Gheorghe, Cornelius, iar pe cel mic mama l-a botezat Cotiso, care a fost un mare general dac, neam de-al lui Decebal. Cu toții suntem valahi.

Ne-am născut pe acest pământ, care este al nostru din veac și nu-l dăm blestemaților de barbari.

Gaspar transmise porunca ducelui. Nu știa ce va face stăpânul peste șase zile, dar nu era îngrijorat, știa stăpânul ce trebuie să facă, este treaba lui. Peste o zi sau două, însă, prin minte îi trecu întrebarea: ce va să fie în ziua când prima bilă de piatră va lovi zidul cetății? Și cum de îl va vedea, atunci, pe stăpân, pe Ducele Menumorut? Îl chemă la el pe acel soldat, Septimus, care adusese veștile de la stăpân.

-Are stăpânul oaste multă? Ai văzut ce fel sunt soldații lui? Îs mulți?

-Am văzut doar pe cei care îl însoțeau în ziua când am dat peste ei, din întâmplare. M-am pomenit cu o funie care mi-a căzut peste cap, apoi am fost ridicat și atârnat de o creangă de copac. Am apucat să strig, înainte de a horcăii, sufocat de moarte: „M-a trimis căpetenia Gas ...” Atunci iute m-au slobozit din funie și au tăbărât pe mine doi uriași, care m-au strâns de brațe, de nu puteam mișca de loc. După asta m-au întrebat tot felul, că cum mă cheamă, că cine m-a trimis, apoi mi-au pus întrebări despre cetate, despre căpitanii lui Gaspar și altele, de tot felul. La urmă m-au înfățișat Ducelui Menumorut.

-Cum arăta Stăpânul? Era bine? Adică sănătos? întrebă Gaspar.

-Da, cred că era sănătos, arăta bine, puternic.

-Ai văzut ce fel de oșteni avea Stăpânul în jurul lui?

-Nu, n-am văzut prea mulți, decât pe cei care m-au prins și au încercat să-mi ia viața. Că după ce mi-au pus aceștia, sumedenie de întrebări, m-au legat la ochi cu o cârpă și m-au dus la fața Stăpânului Menumorut. Așa a fost, jur pe crucea mea![12]

[12] În lipsa unor surse certe de informații, cercetătorii istorici au emis unele ipoteze privind credința ortodoxă a vlahilor din teritoriile lor. Geto-dacii rămași după retragerea aureliană, (271-275) s-au organizat în mici formațiuni militare, economice și sociale, iar din punct de vedere religios, credința lor a rămas cea practicată după edictul de la Milano. Informațiile dezvăluite de izvoare scrise atestă că în secolele XII-XIII, vlahii erau creștini ortodocși, iar limba oficială folosită în biserică era cea slavă. Ipoteza cea mai frecventă că un popor de sorginte latină a predominat cultura de tip slavon în Evul Mediu până în sec. XVIII este că micile formațiuni existente în spațiul valah au păstrat credința creștină veche (devenită ortodoxă după Marea Schismă) deoarece se supuneau unei ierarhii de tip episcopal discret, fără manifestări zgomotoase, care a adoptat cultura slavonă de la bulgari. În vremea ducelui Menumorut, satele și orașele din teritoriul acestuia erau populate cu creștini ortodocși (sursa: Petre P. Panaitescu – *Contribuții la istoria culturii românești*, Editura Minerva, București 1971, p.33)

-Altceva nu ți-a mai spus, Stăpânul? întrebă căpetenia.

Nu era mulțumit de această iscoadă. Spunea că a fost legat la ochi, că Stăpânul nu i-a mai spus nimic. După cele zise de acest Septimus nu avem altă treabă decât să așteptăm.

Gaspar urcă pe zid și privi în zare tabăra dușmanului. Printre copacii din margine nu se zărea nici o mișcare. Ceva, totuși, se întâmpla acolo. Gabor simți ca o undă de nelinște ce se apropia de cetatea sa, dar în aer nimic nu se clintea. Apoi totul răbufni dintr-odată. Un vuiet de vânt stârnit din senin, urlete, pocnituri de bice, tropot de cai. Un călăreț gonea de sub poala pădurii, căutând să scape de mulțimea urmăritorilor. Ungurii trăgeau cu arcul după acel călăreț fugar, dar nici o săgeată nu-l nimeri. Nici calul nu fu lovit. Dar cei ce încercau să-l dovedească cu săgeți pierdeau din viteză și fugarul reușea să se țină lipit de gâtul calului, care fugea cât îl țineau puterile. Gaspar strigă să fie deschisă poarta și câțiva arcași să iasă în întâmpinarea călărețului. Acum se vedea bine, Gaspar deslușì căciula dacică pe capul aceluia. Când mai avea doar câteva lungimi de cal, animalul fu lovit de o săgeată în crupă și se poticni. Apoi căzu, aruncându-și călărețul departe, dar destul de aproape de arcașii cetății care trăgeau săgeată după săgeată, încercând să lovească măcar unul sau doi dintre urmăritori. Aceia, văzând că prada le-a scăpat, traseră de hățuri să întoarcă spre stânga ori spre dreapta. Mai rău se încurcară și, ciocnindu-se, doar câțiva, dintre cei ce fuseseră mai în urmă, izbutiră să scape. Din cei mai mulți se alese o movilă de leșuri, zbătându-se, cai și oameni la un loc.

Cel ce provocase această ispravă de toată voinicia era cel de al doilea sol trimis de cetate ca să iscodească sosirea ajutoarelor pentru asediatori.

-Eu sunt Decimus, am fost văr bun cu Septimus, cel care a plecat o dată cu mine să iscodim ce se întâmplă în tabăra dușmanilor. Noi ne-am despărțit de îndată ce noaptea ne-a înghițit, eu am plecat spre apus, el către miazăzi, către pădurea Igfon. Nu mai știu nimic despre vărul meu, zise iscoada.

-Aici sunt, vărule, am scăpat și eu de urmăritori, tot ca tine, cu ajutorul apărătorilor cetății. Cei doi veri se îmbrățișară, bucurându-se de norocul de a fi scăpat cu viață din încercările grele prin care au trecut.

-Ce vești ne aduci, Decimus, întrebă căpetenia Gaspar. Ai întâlnit oastea ungurilor? Ai văzut vreo mașină mare de război?

-N-am văzut, stăpâne, nici o mașină de război, dar am văzut războiul pe care îl duce Stăpânul nostru, Ducele Menumorut. Că mergând eu către cetatea de scaun a ungurilor, aținându-mă prin păduri astfel ca să am sub ochi drumul cel mare, a doua zi după ce m-am scoborât din cetate am ajuns, pe când se lumina de ziuă, la marginea unui sat dinspre care se auzea zarvă de bătălie. Ciocniri de fier pe fier, nechezat de cai, urlete de oameni. În satul acela se dădea o bătălie. Dar satul era înconjurat de o oștire, pe care am cunoscut-o ca fiind a noastră, a supușilor ducelui Menumorut, Stăpânul nostru. Nimeni dintre vrăjmași care încercau să scape cu fuga din acel sat încercuit nu a rămas netăiat sau înțepat. Eu m-am amestecat printre ai noștri, am dat și eu o mână de ajutor. Iar când soarele s-a ridicat de un lat de palmă pe cer, oștirea noastră s-a tras înapoi, în adâncurile pădurii. Dinspre apus se auzea sunet de corn. Era grosul oștirii ungare. Ceea ce fusese prins și tăiat în acel sat, pe nume Szeghalom, a fost o avangardă unguresacă, peste o sută de oameni. Iar când oastea Stăpânului nostru s-a oprit la primul popas, am avut îndrăzneala să mă înfățișez unei căpetenii de ceată și să-i spun cine sunt și ce caut. Iar el m-a legat de mâini și m-a dus la fața Stăpânului. I-am povestit ce misie am primit de la căpetenia Gaspar, a cetății Byharia. Am fost întrebat dacă până să plec eu, în drumul meu, n-a sosit vreo veste din partea lui, a Măritului Duce.

-Nu știu, Mărite Duce de nici o veste. Doar atât, că stăpânul Gaspar era îngrijorat dacă nu cumva ungurii aduc la asediu vreo mașinărie mare, din cele rămase de la romani. Că acest asediu al ungurilor, este mai degrabă o lungă așteptare, poate a acestor mașini, ori poate a unor trupe mai grozave, mai pricepute la asedii.

-Ți-a spus ce anume să ne zici nouă, de vei ajunge să treci zidurile înapoi? întrebă căpetenia Gaspar.

-Da, că să aveți răbdare, să țineți cetatea până când vă va da el un semn anume. Atunci veți ști ce anume să faceți.

Cele spuse de iscoade avură darul să-l liniștească pe Gaspar. Trebuie să aibă răbdare și să aștepte ce se va întâmpla. Poate mâine, ori în altă zi. Dacă Stăpânul a zis că va da un semn pe care

el, Gaspar, îl va înțelege, înseamnă că Stăpânul își cunoaște slujitorii și are încredere în ei.,

Dar Gaspar nu avu prea mult de așteptat. După două zile mașina cea înfricoșătoare apăru la marginea pădurii. Dar nu era o aruncătoare de bile din piatră. Nici de foc grecesc. Era un arc uriaș, care putea arunca trei sulițe grele, deodată. Arcul acela era pus pe un fel de podea, sub care erau patru roți, late cât o jumătate de piept de bărbat puternic. Arcul era din fier, iar coarda din sârmă groasă, tot din metal. Podeaua era pe jumătate acoperită cu o placă din fier. Nici o săgeată nu o putea străpunge. Patru bărbați, adăpostiți sub acel acoperiș din fier împingeau arcul spre poarta cetății. Se opriră când cei de pe zidul cetății începură să arunce cu săgeți. Atunci o linie de cincizeci de călăreți se apropie de arcul uriaș. Rămaseră în afara arcurilor apărătorilor. Iar arcul uriaș porni spre cetate. La trei lungimi de cal se opri. Bărbații de sub acoperiș meșteriră ceva, iar după puțin timp trei sulițe grele țâșniră din arc și se înfipseră în poarta cetății. Acele sulițe erau groase cât brațul unui luptător încercat. Vârful le era ascuți. Acele sulițe semănau mai mult cu niște ace uriașe. După prima tragere, arcul fu pregătit pentru o nouă lovitură. Săgețile fură îndreptate să lovească la o palmă depărtare de cele care stăteau înfipte. După izbitura ce se auzi ca și prima dată, la câteva clipe se auzi cum lemnul troznește și se rupe. Săgețile uriașe căzură pe punte. Erau înfipte într-o scândură ce se rupsese, lăsând un gol în poartă de lățimea unui cap de om. Arcașii de sub apărătoare se pregătiră pentru o nouă tragere. De data aceasta se rupse o bucată de scândură la fel de lată ca prima, dar numai cu trei săgeți înfipte în ea. Din spatele porții, Gaspar pricepu că următoarele două lovituri de arc ar fi făcut o gaură în poartă de înălțimea unui om. Cetatea putea fi luată cu asalt, poarta spartă era punctul slab care trebuia apărat din interior și de pe zidul de deasupra porții. Atunci ungurii începură o nouă mișcare de asalt. Din linia de 50 de călăreți se desprinseră câțiva, alergând spre șanțul a cărui apă scăzuse la jumătate din adâncimea cât o avusese cu o zi în urmă. Ungurii reușiseră să abată râul, peste noapte. Călărețiii aruncară snopi de crengi în șanț. După primii, alergă alt grup, apoi altul și altul. Curând în șanț se făcu o umplutură peste care ar fi putut trece câțiva atacatori, unul lângă altul. Aceștia sosiră, aducând cu ei câte două scări de înălțimea

zidului cetății. Acum apărarea cetății devenea cu adevărat anevoioasă. Atunci dinspre răsăritul cetății se auzi un sunet prelung de corn. Un grup de 20 de ostași valahi se apropie de linia porții cetății, fluturând steag alb. Gaspar înțelese semnul și acum înțelese pe deplin mesajul Stăpânului Menumorut. Ridică și el un steag alb pe zidul de deasupra porții. Apoi poarta se deschise, pe jumătate și Gaspar, însoțit de patru oșteni ieși cu steagul alb. Cele două grupe de valahi călări se unira în spatele acelei construcții fioroase, care era arcul de fier, distrugător de porți de lemn. Se opriră acolo, așteptând un răspuns din partea atacatorilor unguri. După puțin timp sosi un călăreț, însoțit de un tălmaci.

-Ce vreți voi? întrebă acel ungur.

- Stăpânul nostru, Ducele Menumorut, trimite carte de închinare măritului Duce Arpad. A văzut cât de mare este puterea voastră și cât de multă oaste aveți. La rândul vostru, și voi ați văzut care este puterea noastră. Războiul dintre noi ar putea ține multe luni, de acum înainte. Mulți oameni ar muri, multe sate și cetăți s-ar dărâma, recoltele s-ar strica și multe turme de animale ar cădea răpuse. Dorim să punem capăt acestui război. Ducele Menumorut a aflat că Ducele Arpad are un fiu, pe Zoltan, care are aceeași vârstă ca Ileana, fiica sa. Îi propune Ducelui Arpad să se încuscrească. Să facă pace, prin căsătoria copiilor lor, Ducele Menumorut închină țara sa și o lasă moștenire lui Zoltan, după moartea sa. Trimiteți această carte la cetatea lui Arpad, de pe insula Sepel. Până va sosi răspunsul Măritului Duce, războiul să se oprească. Trageți-vă arcul la loc și nu mai atacați cu arcuri și călăreți. Până va veni răspuns, poarta cetății va rămâne închisă și stricăciunea va fi dreasă.

Un călăreț valah înaintă și dădu căpeteniei ungur cartea Ducelui Menumorut, scrisă în latinește. Apoi cele două cete se despărțiră. Însă Ducele Menumorut nu se arătă la față. Oștenii lui pricepură că Stăpânul lor se ascundea în pădure, ca să continue lupta dacă Arpad ar fi respins propunerea lui.

Arpad trimise răspunsul său într-o săptămână. El primi să se încuscrească, primi și ca Zoltan să moștenească această țară frumoasă și bogată, după moartea socrului său. Menumorut va conduce ducatul Byhariei, stând în cetatea sa, păzit de oștenii săi. Dar în toate celelalte cetăți, târguri și sate vor fi numiți

polgarmeșteri[13] unguri și garnizoane ungare. Poporul ducatului Byharia va rămâne liber. Toți locuitorii vor rămâne egali și vor trăi laolaltă, unguri, siculi[14], slavi, kazari, valahi, cumani, pecenegi și alte neamuri.

[13] polgarmeșter = primar, conducător de târg sau oraș (ungurește)
[14] siculi = secui, angajați ca mercenari în oastea lui Arpad, mulți serviră ca oșteni în garnizoanele cetăților ungurești.

Capitolul 4
Un sat numit „acasă”

Dobromir dădu semnalul de pornire. În frunte mergea turma lui de oi, avea o centurie și un sfert. Învățase de la tatăl său, Moș Toader, că cel mai bun nume pentru adunări de oameni și la fel, de animale, era numele folosit de romani, în armatele lor. O centurie avea o sută de capete și avea în frunte un centurion. Pentru Dobromir această sută de oameni, sau o sută de oi însemna de cinci ori toate degetele de la ambele mâini și încă o dată pe atât. Cea mai mică ceată de luptă era formată din zece capete, adică atâtea degete câte avea omul la cele două mâini împreună. În fruntea cetei de zece luptători se afla un decurion. Lui Dobromir erau de ajuns aceste două cete, decuria formată din zece degete și centuria, formată din o sută de degete. Cu cifrele zece și o sută își făcea toate socotelile de gospodar la stână. Însă după ce Moș Toader i-a dat lui Mihu, nepotu-su, acel răboj cu semnele drumului de urmat spre trecătorile peste munții cei înalți de la miazăzi, iar pe dosul răbojului i-a desenat cifrele romane, toate socotelile gospodăriei au fost ținute de prâslea.

Seara, înainte de culcare, Mihu i-a cerut voie bunicului să-i spună de o grijă mare pe care o avea și care nu-i da pace. Prâslea se purta cu mare smerenie față de cei mai în vârstă, după ce fusese mustruluit de Moș la ultimul sfat pe care l-au ținut înainte de a porni la drum.

-Spune, mare conducător de stână, ce te frământă așa de tare? îl îndemnă bunicul să vorbească. Dacă ai ceva de spus, să fie cu miez, adică să nu te dai mare că ai fost lăudat. Trebuie să ai grijă cum te bagi în vorbă cu cei mari, cere-ți voie totdeauna. Să nu te fălești că ai fi mare ocoș[15], că nu se cade, cei mai mari te pot pedepsi, una-două!

-Bine, bunicule, voi fi atent. Dar cu dumneata pot vorbi, ca mai înainte? Adică nu te mânii pe mine dacă spun vreo prostie?

-Hm, hm! Vedem noi!, răspunse bunicul, nevrând să cedeze chiar așa repede.

[15] ocoș = deștept, isteț (regionalism, din limba maghiară)

-Bunicule, eu m-am gândit că n-ar fi bine să luăm cu noi niște căruțe, în care să încărcăm tarhatul greu. Căruțele lasă urme adânci pe pământ moale și oricine vede acele șanțuri de la roți poate să vină din urmă, să vadă ce anume ducem în căruțe.

-Hm, hm! răspunse bunicul, dumirindu-se că prâslea chiar avea dreptate. Și atunci, cum zici că ar fi bine să facem? Să lăsăm căruțele deoparte? Cum putem duce tarhaturile grele?

-O parte le putem pune pe cai, altă parte pe boi. Și dacă tot ne trebuie o căruță ori două, mă gândesc ca acestea să meargă în frunte, că oile pot șterge orice urmă, cu copitele lor. Poate că dumneata, bunicule, știi toate acestea, dar eu așa m-am gândit că ar fi bine. Dar să nu-i spui Cneazului Dobromir că ar veni de la mine aceste gânduri! Te rog!

-Noi știm toate aceste griji și neliniști, nepoate! Că nu umblăm abia acum, prima oară, la un drum așa de lung. Dar este bine că mi-ai spus. Asta înseamnă că te gândești ca să ne fie bine, la toți. Astfel gândesc oamenii care trebuie să aibă grijă de alți oameni, mai slabi, cum ar fi femeile, copiii, bătrânii, cei bolnavi.

Într-adevăr, căruțele – două, numai atât au folosit – încărcate cu putinile de brânză sărată și cu roțile de caș mai proaspete, au pornit în frunte. La un ceas de la pornire, primii cercetași se întoarseră să dea socoteală de ce au întâlnit în cale. Erau cei plecați spre răsărit, adică în stânga lui Mihai. Aceștia au zărit două cete de oșteni, ca două centurii. După port și arme, trebuie să fie siculi. Pe dată coloana se opri, ciobanii rupseră iarbă și dădură oilor, iar câinii fură ținuți de gât, fiecare, ca nu cumva să latre.

Stătură mai bine de un ceas în acel loc. Apoi apăru Mihai, care dădu drumul coloanei.

-Siculii aceștia se duc la război. Au toate armele cu ei. Tare bine ar fi să nu țină cu ducele Arpad. Sunt fioroși la înfățișare. Acum o să trecem peste drumul mare. Vom face o singură coloană, cât mai îngustă. Așa vom putea șterge urmele mai ușor. Pământul este uscat, n-ar trebui să lăsăm urme adânci. Dincolo de drumul mare vom merge mai în voie, locul este sălbatic. O să lăsm oile să pască și ne vom ține după ele. Când o fi să înnoptăm, o să trimit după bărbați ca să ne ajute să facem niște țarcuri în care să ținem oile la adăpost.

Apoi Mihai încălecă și se pierdu printre copaci. Ținutul era pustiu, pădurea nu era nici prea deasă dar nici nu se zăreau urme de copaci tăiați de om. Pădure de foioase, fagi și stejari dar și alte specii, mai puține. Din loc în loc întâlniră tufe de zmeur, aluniș și mure. Femeile culeseră din fructele pădurii, astfel că la cină vor avea și ceva bun și hrănitor. Mai găsiră ciuperci, dar numai câteva femei le cunoșteau pe cele care nu erau otrăvitoare. Recolta de hribi nu fu prea mare, dar găsiră gălbiori pe sub brazi, acolo unde pe jos creștea mușchi de pădure. Mihu mergea ținându-l de mână pe bunicul. Acesta se oprea din loc în loc și îi arăta câte o plantă, spunându-i numele și la ce poate fi folosită.

-Bunul Dumnezeu a umplut pădurea de hrană, multă hrană ușor de adunat și folositoare pentru om și animale. Trebuie doar să înveți să deosebești ceea ce este prielnic pentru om și să nu te lași păcălit. Că sunt multe plante care sunt otrăvitoare, dar seamănă foarte mult cu cele care sunt folositoare.

Băiatul lua aminte la tot ceea ce îl învăța bunicul. Spre seară, după ce câțiva bărbați plecară înainte să-l ajute pe Mihai la tocmirea țarcurilor pentru oi, Mihu spuse:

-Bunicule, Dumnezeu ne dă atât de multe plante folositoare că mai că nici nu trebuie să muncești prea mult ca să trăiești în toate zilele.

-Așa este, dar de muncit trebuie să muncești. Pădurea îți dă din belșugul său, dar și tu, la rândul tău, trebuie să fii folositor pădurii. Trebuie să cureți pădurea de putreziciuni. Orice copac atins de vreo boală poate îmbolnăvi mulți vecini, repede. De aceea, pădurea trebuie curățată, acolo unde se poate.

Lecțiile bunicului se repetară zi de zi. Merseră spre miazăzi o săptămână întreagă, fără să dea de vreo cărare făcută de om. Vremea era caldă, cerul senin, aproape fără nor. După această săptămână ajunseră pe malul unui râu ceva mai mare decât pâraiele peste care trecuseră până atunci. Apa nu le-a lipsit în nici o zi, deși pădurea prin care mergeau nu era prea lată. Mihu băgă de seamă că pădurea aceasta semăna cu un brâu pus la marginea stâncilor care se ridicau aproape de drumul lor.

-De urci coasta dealului din apropiere și te ridici deasupra vârfurilor brazilor, vei putea vedea, când cerul este foarte senin, la mare depărtare spre miazănoapte Porțile Mesesiene. Noi am fost

acolo, cu păşunatul, la o zi de mers călare de aceste Porți. Să ții minte, niciodată să nu treci dincolo de aceste porți. Pe acolo s-au scurs mai toate triburile barbare care au venit de departe, dinspre răsărit. Acele triburi s-au mișcat de pe păşunile lor către Roma, cu gânduri de jaf și pradă. Sunt războinici răi, sălbatici, ucigași. Nu-i bine să te pui cu ei. Încă mai trăiesc cete de astfel de războinici dincolo de Porțile Mezesiene. Să ții minte, nu departe de aceste porți este cetatea Sătmarului, care se supune Stăpânului nostru, ducele Menumorut. Noi am intrat în pădurea Igfon și am mers şapte zile către miazăzi prin această pădure îngustă, la margine de lanț muntos, până am ajuns aproape de cetatea Potaisa. Acu te trimit să urci la munte cu trei bărbați și să privești către răsărit, poate ai noroc să zărești această cetate, Potaisa. Ai să o cunoști după o deschidere în forma cifrei romane V (cinci) în zidul de piatră care merge de-a curmezișul munților pe lângă care umblăm noi. Înspre răsărit din locul acesta unde ne găsim, să nu umbli cu turmele. Acolo este câmpie, sunt multe locuri cu păşune bună, dar sunt și multe pericole. Acolo este Țara lui Gelu, un duce vrednic, de neam valah. Dar țara lui este dorită de mulți ticăloși, chiar și ungurii râvnesc la ea.

-Bunicule, poți să mă ajuți să trec pe răboj semne pentru aceste locuri? Cum ar fi Porțile Mesesiene, cetatea Sătmar, Potaisa? Ce ar trebui să mai știu despre aceste locuri pe unde am umblat o săptămână?

-Ai mai putea afla că acolo, lângă Potaisa, unde ți-am arătat spărtura în zid cu forma V, se găsesc împrăștiați pe jos bolovani de sare. Bolovani care sunt folositori pentru mâncarea oamenilor dar și pentru animale.

În ziua următoare, dis-de-dimineață bunicul puse niște bărbați să umble în râul pe malul căruia înnoptaseră, să prindă raci.

-Acesta este pârâul Racilor, așa-i cunoscut de toți oierii cu care m-am întâlnit pe aceste drumuri. Racii îi poți prinde pe sub malul râului, cine are curaj poate să-i prindă cu mâna goală, cine n-are curaj poate băga ciomagul și racii se vor prinde pe băț. Este bine să prindem cât mai mulți, să-i frigem diseară, că-s foarte hrănitori. Dar nu trebuie să zăbovim prea mult, că mai la vale, peste câteva

ceasuri o să dăm peste râul Auraș[16], unde putem pescui aur. Este bine să căutăm ceva aur, că ne prinde bine la neguțătorie, când vom ajunge pe malul Istrului.

Iscoadele trimise înainte, oamenii lui Mihai, se întoarseră din drum și povestiră că nu întâlniseră oameni pe Auraș, nici către susul apei, nici către josul apei. Era trecut de prânz când turmele ajunseră la apa Aurașului. Bunicul porunci popas de noapte. Oamenii pregătiră țarcuri pentru adăpostul oilor, la un ceas depărtare de râu, în adâncul codrului, spre munți. Fetele mai tinere, copiii de zece – doisprezece anișori și mai apoi câțiva ciobani intrară în apa râului la pescuit aur. Tot bunicul îi învață cum să facă acest pescuit. Pe râu erau niște bulboane unde apa cădea de pe steiuri de piatră. Acolo, în bulboană, apa era turlbure și se rotea, ridicând nisipul mărunt de pe fundul apei. Acolo pescarul de aur scufunda în apa bulboanei un petec de blană de oaie, cu părul tăiat scurt și ridica blana în sus, încetul cu încetul. După ce apa se scurgea de pe lână, printre fire găsiră fluturași de aur. Copiii, cu mânuțele lor, fură puși să culeagă aurul de pe blănuri, apoi femeile și bărbații scufundau iarăși blănile în apă.

Totul a fost ca o joacă. Apa râului era călduță, la fel și aerul iar culesul aurului fu o mare plăcere. Până când asfințitul împiedică continuarea pescuitului, nimeni din cei ce au stat cu picioarele în apă toată după amiaza nu s-a lăsat ieșit la mal. Bunicul adună recolta într-un linguroi de lemn, apoi tot praful de aur fu pus într-o punguță care îi fu încredințat lui Dobromir. Cei tineri ar fi vrut să mai stea, a doua zi, la apa Aurașului. Dar cneazul Dobromir nu se lăsă înduplecat. Vremea bună, caldă, trebuia folosită la drum. Puteau să înceapă ploie, cât de curând. Iar ei trebuiau să ajungă la poalele munților celor înalți. De acolo aveau de mers multe zile spre răsărit, până dădeau de trecătorile care îi scoteau dincolo de munți, spre câmpia Istrului.

-De la Auraș la vale vom da peste râul Mureș, zise Moș Toader. Aurașul se varsă în Mureș și la locul de vărsare, prundul celor două râuri este larg. Acolo este un loc care se cheamă vad. Numai că acest loc este la o aruncătură de băț de cetatea Potaisa. Să ții minte Mihule și să scrijelești pe răboj locul acestui vad. Câte zile

[16] râul Auraș = Arieșul

sunt de când am pornit la drum? Opt zile? Să scrii și asta pe răboj. Pentru că noi vom trece peste Mureș la acel vad, numai dacă Mihai va cerceta locul și va afla de-i bine de trecut. Dacă nu, atunci trecem Aurașul mai sus de bulboane și mai coborâm către miazăzi până ajungem la cetatea Apulum, care se cheamă Alba Iulia, pe limba noastră. Această cetate este mare, acolo locuiește uneori ducele Gelu, Stăpânul acestui ținut binecuvântat, de dincoace de păduri. Cheamă-l pe Mihai, nepoate, să văd ce are de gând să facă mai departe.

-Fiule Mihai, turmele trebuie să pornească. Fost-ai în cercetare, încotro vom porni? întrebă Moș Toader.

-Tată, aseară m-am sfătuit cu cneazul Dobromir, fratele meu, și am hotărât ca iscoadele mele să pornească înainte de zori pe Auraș la vale, până dau de cetatea Potaisa, că pe acolo se varsă Aurașul în Mureș. Trebuie să cerceteze cum îi vadul, dacă apele sunt mari ori sunt scăzute, dacă putem trece cu turmele. Tot aici, la Potaisa, trebuie să cerceteze ce fel sunt oamenii locului, dacă se aude ceva despre războiul ungurilor lui Arpad împotriva Stăpânului nostru, Menumorut. Aștept să se întoarcă cercetașii mei. Alți cercetași au pornit către miazăzi, tăind locurile până la malul Mureșului și de acolo, pe lângă acest mal, drept, să ajungă la cetatea Apulum. Acolo este un pod de piatră, ridicat peste râul Mureș încă de pe vremea romanilor. Peste acel pod trebuie să afle dacă se poate trece cu oile, cât costă podăritul și cum îs locurile, pașnice ori ba.

-Să veniți la mine, la căruță, fratele tău Dobromir, mai marele nostru și tu, cu iscoadele tale de la Potaisa, hotărî Moșul.

Nu stătură degeaba prea mult. Iscoadele trimise din zori pe Auraș la vale se întoarseră primii și îndată, după cum fusese porunca Moșului Toader, feciorii lui se adunară lângă căruța pregătită de drum.

-Zic iscoadele noastre că la Potaisa nu-i liniște, prezentă Mihai știrile aduse de iscoadele lui. Se adună oșteni de-ai măritului nostru duce Menumorut, să le iasă în cale ungurilor care au luat castelul de la Sătmar și acu mărșăluiesc încoace, să vadă de nu cumva intră în luptă oastea ducelui Gelu. Apele în vad îs numai bune de trecut, dar zic iscoadele că în cetate la Potaisa îi lipsă de carne, de oi și de vite, că oastea care se adună mereu cere de mâncare. Nu-i bine să trecem vadul pe acolo, că ne vor ataca

pentru oile noastre. Dar avem o mare bucurie de la aceste iscoade. La marginea apei, acolo unde se varsă Aurașul în Mureș, au văzut niște iscoade ascunzându-se printre buruienile de pe mal. Ai noștri s-au furișat cum au știut ei mai bine și le-au căzut în spate. I-au prins și voiau să-i ducă la căpeteniile oștirii Stăpânului nostru. Când colo, ce să vezi. Iaca aceste iscoade străine au cerut să fie înfățișate stăpânului stânii noastre.

Întorcându-se către iscoadele lui, care așteptau prin preajmă să fie chemate de va fi nevoie, Mihai strigă:

-Aduceți prinșii!

În uralele taberei, prinșii se dovediră a fi nici mai mult nici mai puțin decât cei doi ciobani care plecaseră cu darurila Ducele Menumorut, Pascu și Orda. Pe lângă ei s-au întors și ajutoarele ce-și luaseră, pe mai tinerii Luca și Ioan. Mare bucurie fu în toată tabăra de revederea cu acești fii ai satului lor. Cei sosiți se închinară la Moș Toader, îi sărutară mâinile, apoi se închinară la feciorii Moșului. Bătrânul le spuse:

-Bună alegere a făcut cneazul nostru Dobromir, trimițându-vă pe voi să duceți darul Stăpânului. De acu, lui Dobromir să-i dați ascultare, el este verhovnicul nostru.

Pascu făcu un pas înainte, se închină în fața lui Dobromir, puse un genunchi în iarba pământului și zise:

-Jur credință stăpânilor noștri, fiilor celui care ne-a condus, Moșul Toader, și jur credință cneazului Dobromir, vrednica noua căpetenie a noastră! La fel jurară credință și ceilalți trei, Orda, Luca și Ioan. Apoi Pascu povesti cum s-a întâlnit cu un pâlc de oșteni vlahi, cum aceia au luat căruța cu daruri și i-au dus pe toți, legați la ochi, la tabăra oastei ducelui Menumorut. Acolo fură primiți cu bucurie de Stăpân, care le-a dat poruncă să se întoarcă la stână, să-i mulțumească Moșului Toader pentru bucatele trimise și să-l încredințeze de mare trecere la fața lui, dimpreună cu fiii lui.

-N-am zăbovit la tabăra Stăpânului. Oștenii lui ne-au legat iarăși la ochi și ne-au scos la drumul mare. Ne-au arătat încotro să mergem ca să ajungem la Mureș și apoi s-au întors în pădure. Sigur că nu i-am crezut că au spus adevărul, dar tot ne-am rătăcit două zile. Însă am ajuns la Mureș la ziua potrivită și la locul potrivit. Slavă lui Dumnezeu, că cu Mâna Lui cea Sfântă ne-a călăuzit!

Acum cneazul Dobromir hotărî:

-Dă semnal de pornire, frate Vlad. Mergem spre Apulum, către miazăzi și un sfert către răsărit, până ajungem la Mureș. Părinte al nostru, eu am să încalec și am să pornesc înainte. Trebuie să intru în Alba cetate și să ajung la fața Magisterului, ca să cer îngăduință să trec cu turmele peste podul de piatră și altă îngăduință, de pășunat pe pământurile cetății. Vlad va fi mai mare peste satul nostru până voi veni eu, în cale dinspre Alba Iulia.

Soarele mai avea doar o mică de ceas până să se lase în spatele munților, la apus. Atunci sosi la tabăra sa cneazul Dobromir însoțit de ciobanii care-i fuseseră de pază la drum, dar și cu iscoadele care plecaseră de dimineață. Trudit de munca la cetate, Dobromir mai întâi se spălă și se primeni de cămașă, apoi înfulecă un blid de mâncare. Apoi veni la buturuga pe care ședea Moșul Toader, lângă foc.

-Lacom Magisterul, tată! Ne-am târguit destul, că nu voia să lase mai jos, în ruptul capului. Zicea mereu, că dacă nu-i plătesc cât cere, va trimite oșteni și îmi va lua oile, toate, că acum au mare căutare, că-i război. I-am spus

că asta nu se va întâmpla fără vărsare de sânge. Pe dată am scos jungherul și i l-am pus la gât Magisterului. Acesta este un om scund de statură, dar gras, cu un pântece de zici că-i poloboc pe două picioare. De aceea este greoi, n-a putut să se miște din calea mea. Când o văzut că nu-i de șagă, s-a înmuiat și a lăsat la jumătate din tot ce ceruse.

-Nu ți-a fost frică de oștenii lui, de pază, că te vor săgeta? Nu-i bine ce ai făcut, că nu știi de ce este în stare omul acesta. Dacă te-a urmărit și vine la noapte cu oaste peste tabăra noastră? Dacă ne va întinde capcană, mâine? îl luă la rost stăpânul pe fiul său căruia îi încredințase soarta lor, a întregii stâni.

-Nu am avut ce să fac alta. Că ticălosul nu dădea înapoi în nici un fel. Nu cred că ne poate întinde capcană, că n-are prea mulți oșteni. Plecând către casele lui, ale Magisterului, i-am pus pe feciori să iscodească peste tot locul. Așa am aflat că oșteni de pază n-are decât o jumătate de centurie. Iar acești oameni sunt veterani, cu muieri și copii. Și sunt lacomi, că mereu se plâng oamenii de mișelia lor. Dar aceștia sunt mână în mână cu magisterul, nu le pasă de lacrimile oamenilor. Le-am promis ceva câștig și

căpeteniilor lor, celor care iau taxa la pod și celor care dau drumul la porțile imașului, pentru pășunat. Iar peste pod ne îngăduie să trecem numai noaptea, după ce se închid porțile cetății.

-Cneazule, cu frații tăi, porniți turmele, nu lăsați oile să mai pască, țineți câinii aproape, să nu scape nici o oaie pe de lături. Avem timp, numai bine, să trecem oile peste pod până dimineața. De îndată ce le trecem, să le băgați la pășunat, că îngrăditura pășunii este aproape. Dobromire, mergi înainte cu două, trei slugi și spune podariului să fie gata să deschidă drumul pentru noi. Pune în traistă o jumătate de caș, din cel bine scurs și o putinică cu pastramă pentru cei ce stau de-a lungul podului. Dă-le jumătate la început și restul când se vede coada turmei. Trebuie să fii nici prea darnic, nici zgârcit. Numai cumpătat să fii, în toate.

Toată obștea stânii se grăbi să împlinească poruncile. Turmele porniră, ciobanii pocniră din bice iar în urma lor praful se ridică de pe drum. Trecerea podului decurse în bună regulă. Doar câțiva slujitori ai cetății cârtiră că darurile nu au fost împărțite cinstit, unii au luat prea mult deși nu erau dintre slujitorii cei mai buni, după socoteala acelor cârtitori. În ziua aceea turmele rămaseră la pășunat pe islazul cetății, iar Dobromir fu chemat la Magister să plătească mai mult pentru acest pășunat.

-Magistre, stăpâne, am plătit tot ce ne-am înțeles că trebuie să plătesc. Ce ai mai scornit? întrebă cneazul, vădit supărat pe tirania acelui funcționar.

-Pășunatul este prea puțin plătit. Oile tale vor sta aici toată ziua și toată noaptea, iar eu plată ți-am luat numai pentru pășunatul de zi. Va trebui să dai încă o dată pe atâta, pentru pășunatul de noapte, răspunse Magisterul, neluând în seamă supărarea acelui oier.

-Nu este dreaptă socoteala ta, Magister. Oile se odihnesc și ele, ca oamenii. Se așează pe burtă și mestecă fânul păscut. De seara până dimineața, oile dorm patru ore, în rest rumegă. Plata pentru pășunat a fost dreaptă, Magister. Tocmai ți-am arătat că oile nu pasc mai mult.

-În orașul acesta eu, Magisterul, sunt singurul care știu socoteala treburilor. Dacă eu am zis că trebuie să plătești, asta înseamnă că am rostit o lege, iar tu, străine, trebuie să respecți legea, deci trebuie să plătești!

-Prea bine, voi plăti, dar numai după ce oile mele vor paște toate orele nopții! Și, întorcându-se către oierii care îl însoțiseră, le porunci:

-Mergeți la islaz, treziți pe toată lumea să scoată oile la pășunat. Îndată!

Magisterul rămăsese cu gura căscată. Nu pomenise ca cineva să fie atât de ticălos încât să cuteze să-i calce poruncile. Asta nu putea să rămână așa, omul acesta, un străin, trebuia pedepsit de îndată. Porunci:

-Ce stați? Legați-l și puneți-l în beciul cel mai de jos!

Fără să dea poruncă, la auzul vorbelor rostite de Magister oierii se adunară în jurul căpeteniei lor. Dobromir își dădu seama că se ajunsese prea departe.

-Magister, privește, unul din acești oameni ai mei s-a întors de o zi de la locul de taină unde stă Stăpânul nostru, Ducele Menumorut. Mâine va pleca un alt om de-al nostru să-i ducă Stăpânului răspuns despre treburi poruncite de el. Nu crezi că omul nostru nu-i va duce o plângere despre abuzurile ce se petrec pe aici, în timp ce Stăpânul se luptă cu vrăjmașii? N-ar fi mai bine să-ți schimbi gândurile negre? Ca și eu să mi le schimb pe ale mele?

Magisterului i se adunase tot sângele în obraji. Pentru că acest oier oarecare l-a înfruntat cu obrăznicie. Iar acum vine cu amenințări, folosind numele Ducelui. Dar nu putea face nimic, fiind noapte avea mult prea puțini oameni ca să-l poată prinde și lega pe oier.

-De ce nu spui că ești omul Stăpânului nostru? De-aș fi știut ... Dar tu ce crezi, banii aceștia pe care îi luăm de la oamenii care umblă pe la noi, nu ajung tot la Stăpânul nostru? Gata, să stingem gâlceava și să ne împlinim slujba pe care o avem, ca să-i aducem mulțumire slăvitului nostru Stăpân. Ia-ți oamenii și umblă în drumul tău!

A doua zi, odată cu zorile, oamenii satului Moșului Toader începură pregătirile de drum. Dobromir veni la căruța tatălui său, împreună cu frații lui.

-Acum încotro trebuie să mergem, tată? întrebă cneazul. Pe aici sunt sate multe, cum vom trece peste ele?

-Cneazule, trimite iscoadele către miazăzi, așa cum ne-a fost vorba de la bun început. Trei perechi de iscoade. Unii să meargă către miazăzi și un sfert spre apus. Mihai, tu să mergi drept către miazăzi, iar a treia pereche să meargă către răsărit, jumătate către miazăzi.

Moșul desenase cu un cărbune stins un cerc, pe o piele argăsită de miel. Desenase cele trei direcții, trei săgeți care porneau din punctul cel mai de sus al cercului. Uitându-se pe desenul Moșului, cneazul și frații lui pricepură ce voise Moșul să spună. Acela își duse gândul mai departe.

-Când o să ajungeți să vedeți în fața voastră, în zare, munții cei înalți, cu crestele lor negre, de stânci golașe, atunci să vă răsuciți, fiecare, către răsărit. Veți întâlni în drumul vostru dealuri acoperite cu păduri, dar și cu iarbă bună de păscut. Un rând de dealuri vor adăposti câteva sate, nu prea mari. Cu cnezii acestor sate vă veți înțelege ușor, nu vor cere prea mult ca să treceți peste pământurile lor cu oile, păscând. Dar cum veți întâlni văi mai largi, pe fundul cărora veți găsi râuri și pâraie care curg către Mureș venind dinspre munții cei de piatră, cercetați în adânc să dați peste un al doilea rând de dealuri, mai înalte și lipite de poalele munților. Pe acolo locurile sunt pustii, nu sunt sate. Pe la poalele acestor dealuri să mergeți către soare răsare, timp de o săptămână, poate două săptămâni, până veți găsi niște ținuturi mai domoale, fără creste de piatră, acoperite până la vârf cu păduri. Pădurile să fie de copaci cu frunze, iar cu brazi către vârfuri. Acolo unde dealurile domoale le veți găsi numai cu stejari și fagi, pe acolo este loc de trecere peste munți, către marea câmpie a Istrului.

Moșul tăcu o vreme, răstimp în care cercetă cu privirea fețele fiilor săi. Voia să vadă, în ochii acelora, că au înțeles porunca pe care le-a dat-o.

-Pe acest drum căscați bine ochii, trebuie să găsiți loc pentru vatra satului nostru. Noa, acuma să-l ascultați pe prâslea, vă va spune el cum trebuie să arate acel loc. Că zice că l-a visat de trei ori, în trei nopți la rând. Această vedenie este de la Dumnezeu trimisă. Arhanghelul purtător de porunci dumnezeiești, Arhanghelul Gavrilă, se arată ori numai poruncește, sufletelor curate cum este sufletul lui Prâslea al nostru.

Spune, Mihuț, așa cum mi-ai spus mie, trei dimineți la rând.

-Stăpâne Cneazule Dobromir, tată al meu și unchilor mei, Mihai și Vlad, aduceți aici un cal deșeuat. Când porunca lui fu îndeplinită, Prâslea porunci să fie depărtat calul acela la cinsprezece pași de locul unde stăteau, lângă căruța Moșului Toader.

-Uitați-vă la spinarea acestui cal, zise Mihu. Vedeți cum capul și crupa sunt mai sus decât mijlocul, locul unde se pune șaua. Așa este locul unde va fi vatra satului nostru. Uitați-vă la spinarea calului, de la locul unde curge părul aceluia către spinare. Vedeți cum această parte, văzută din depărtare, seamănă cu un prăvăliș de deal, o coastă, cu pășune. Apoi veți vedea surpătura spinării calului, cum urcă spre o altă coastă de deal, în stânga, către crupa calului. Pe mijlocul acesta al spinării calului, veți vedea cum valea dintre cele două dealuri, din dreapta și din stânga, se adâncește șerpuid pe malurile unui râu, cu apă destul de bogată. Râul se pierde printre dealuri, poate mai vine vreun pârâu din dreapta, ori din stânga. Dar curmătura dintre dealuri urcă spre miazănoapte, iar rotunjimea spinării calului este vârful care trece spre valea râului Alutus, ce se poate vedea, în zilele senine, departe. Acolo, între cele două dealuri se poate adăposti un sat, pe malul acelui râu, iar pe curmătură în sus se pot face țarcuri pentru oi, izlaz de pășunat, ori ascunzători. Acest loc o să-l vedeți numai de veți sta cu spatele la munții cei înalți, de piatră. Acolo să faceți semne, cu movile de pietre, apoi să veniți în galop să vedem și noi locul ales.

-Priceput-ați, fiii mei, locul pe care Dumnezeu L-a ales pentru satul nostru? Să aveți credință că acest loc este acolo, este al nostru și acolo trebuie să ne facem adăpost unde să ne întoarcem de ori unde am fi plecați, în lume. Acolo eu, tatăl vostru, voi rămâne să iernez într-o casă pe care o să mi-o ridicați voi, fiii mei. Și îmi veți lăsa muieri și bărbați și oi, câțiva cai, câteva vaci de lapte. Și câini de pază. Iar de va vrea Domnul, la primăvară când veți urca munții înapoi, venind din câmpia Istrului, mă veți găsi sănătos, ori îmi veți găsi mormântul cu oasele cele bătrâne puse la odihna de veci. De va fi așa, ca Bunul Dumnezeu să vrea ca eu să mă urc la ceruri, să mă arăt la judecată, la mormântul meu să veniți în fiecare an și să-l cinstiți, și să lăsați urmașilor voștri să știe că acolo, acel sat a fost întemeiat de Moșul vostru, Toader.

-Acuma plecați la drum și găsiți locul nostru de sat la capătul acestei săptămâni. Că nu-i îngăduit să mai întârziem, că vin ploile

și nu-i vreme de pierdut, că oile trebuie să ajungă să ierneze la bălțile măritului nostru fluviu, Istrul cel Sfânt.

Porniră cu turmele înșirate unele după altel, urmând râul Sebeș, către izvor. Apele erau curate, limpezi, albastre precum cerul prin locurile unde râul curgea leneș, printre sălciile ce își plecau ramurile spre undele răcoroase. Acest râu izvora din munții Cindrelului și se vărsa în Mureș, la Apulum. Nu era lung și nici nu avea o luncă prea largă. Dar cele trei turme ale lui Moș Toader nu puteau paște unele lângă altele, în luncă. La îndemnul Moșului, două turme își făcură drum pe lângă Mureș, a cărei luncă era mai largă. Doar Dobromir urmă malul stâng al Sebeșului. Ajunseră spre seară la un drum mare, pietruit. Dobromir întrebase de drum câțiva călători care veneau la Apulum dinspre miazăzi și aflaseră că puteau merge la deal, adică spre munți, până-n seară.

-„De veți ajunge la un drum de piatră ce trece Sebeșul[17] prin vad, atunci va înnopta foarte repede. La acel loc să faceți popas. Iar a doua zi să cotiți către răsărit, urmând acest drum larg, de piatră. El a fost săpat de legiunile romane, în vremea împăratului Traian. De aceea oamenii locului spun că acela-i drum imperial. Când te uiți către soarele ce se ridică pe cer, vei vedea că poți pășuna în voie pe coastele dealurilor de sub poalele acestor munți, ai Cindrelului. De aici, de la vadul Sebeșului, dacă mergi cu turmele o zi și încă până la amiază, a doua zi, ai să ajungi într-un loc, pe vale, unde se mai zăresc niște urme de ziduri de cetate. Acolo, pe drumul imperial, a fost un castru roman, cunoscut cu numele Sucidava, că mai înainte de a veni romanii acolo ridicase regele nostru Decebal, o cetate. Iar romanii au cucerit-o și au păstrat numele dacic. Și acolo, la Sucidava, romanii aflară un izvor cu apă caldă, din care ieșeau aburi chiar și vara, când erau căldurile cele mari. Așa că aici, la Sucidava[18], romanii au făcut un fel de han, un loc de popas unde călătorii puteau dormi o noapte, dar puteau să se spele în lacul cu apa cea caldă, lac pe care romanii l-au săpat, ca să fie pentru sănătatea drumeților. Acum nu mai este

[17] Intersecția râului Sebeș cu vechiul drum imperial roman = loc unde se găsește, în zilele noastre, localitatea Sebeș

[18] Sucidava sau Acidava pentru a-l deosebi de alt castru cu același nume, pe malul Dunării, aproape de locul unde Apolodor a construit podul de piatră peste fluviu = castru dacic pe locul actualului oraș Miercurea Sibiului.

nimic în acest loc. Cetatea Sucidava s-a dărâmat, parcă pământul ar fi înghițit acele ziduri. Iar apa caldă a secat, nu se mai vede nici o urmă a feredeului de demult. Eu nu știu de-o fi așa, ori este numai o poveste. Așa zice lumea, eu v-am zis doar din gura lumii", își încheie povestea podarul de la Apulum.

Turmele făcură popas de noapte, după prima zi de călătorie, în locul unde Sebeșul întâlnise drumul imperial. Turmele lui Mihai și ale lui Vlad trecură prin vad a doua zi, dimineață, și porniră spre răsărit urcând prin pădurile ce creșteau pe dealurile de la poalele munților celor înalți. După povestea podarului de la cetatea Apulum, ajunseră peste două zile la ruinele Sucidavei.

-Ciobani, fiii mei, le zise Moș Toader în zorii celei de a cincea zi de călătorie după ieșirea din Apulum, turmele au avut parte, până acum, de un mers liniștit. Nimeni nu ne-a pus pe goană și nici vremea nu ne-a fost dușmană. Dar trebuie să faceți o treabă ce nu se poate amâna. După înscrisurile lui Mihu pe răbojul călătoriei noastre am tot mers două săptămâni, făcând numai popasuri de noapte. În ziua când am trecut podul peste Mureș, le-am dat răgaz oilor să se hodinească doar o zi, care nu le este de ajuns. Așa că trebuie să cercetați, de îndată, fiecare la turma lui, oaie cu oaie. Să le cercetați picioarele, să nu aibă copite crăpate, să scoateți scaieții de pe blănuri. Să vă uitați la ochii oilor, la fiecare. Dacă au ochii tulburi, acestea trebuie trecute de o parte. Oile cu ochii tulburi sunt obosite, trebuie lăsate la odihnă, altfel curând se vor îmbolnăvi. Dacă găsiți un sfert de oi obosite, rămâneți cu turma toată pe loc, o zi, la odihnă. Dacă sunt mai puține de douăzeci de oi obosite, pe acelea le lăsați la hodină, în grija unui cioban cu doi câini. Hodina trebuie să fie lungă, până se limpezesc ochii tuturor oilor. Atunci ciobanul cu câinii lui va porni la drum, pe urmele noastre, fără grabă. Iscoadele voastre trebuie să vadă pe acești rătăciți măcar de două ori pe zi: seara și dimineața, după cercetarea lor din țarc. Faceți treaba aceasta cu mare grijă, ca să păstrăm turmele întregi. De vom avea pierderi pe acest drum liniștit, vina va fi numai a noastră și atunci vom scădea oile pierite din simbria tuturor ce duc turma, laolaltă fiii mei și toți ciobanii.

Rămaseră pe loc acolo, la Sucidava, două zile. Acestea fură binemeritate de oi dar și de oameni. Femeile spălară ceva pânzeturi de pe spinările bărbaților și apucară să le usuce la soare.

Iar bărbații își dreseră încălțările. În cea de a optsprezecea zi porniră mai departe, către răsărit. Moș Toader îi ceru lui Mihu să aibă mare grijă de semnele pe care le scria pe răboj: acest drum numai către răsărit era cel mai de seamă lucru de însemnat. De lungimea acestui drum depindea, în bună parte, transhumanța lor.

În a cincea zi de când urmau drumul imperial, șirul dealurilor cu iarbă grasă cobora, lin, către miazăzi. La sfârșitul acelei zile Mihu îi spuse bunicului ceea ce a constatat el:

-Bunicule, azi toată ziua am mers către răsărit dar am coborât și spre miazăzi, uite, cam atâta pe cerc. Și însemnă pe cercul desenat pe pielea albă pe care o folosise bunicul, o treime dintr-un sfert de cerc.[19]

-Foarte bine, puiule! Mâine dimineață, când vom porni la drum, pune ochii pe un alt stei de piatră și ține minte pe ce drum mergem, către stânga, adică spre drumul imperial, ori către dreapta, spre munți.

Urmară aceeași direcție, către răsărit și miazăzi, încă trei zile. Pe la amiaza celei de a treia zi de când părăsiseră ruinele Sucidavei, Dobromir sosi în goana calului și nu se opri decât când ajunse lângă căruța în care bunicul, Moșul Toader, sta culcat pe o rână pe niște saci umpluți cu paie uscate.

-Tată, cred că am găsit locul despre care Mihu ne-a povestit slujindu-se de spinarea calului. Mai la vale de aici, stând cu spatele la munții cei înalți, se află un loc, între dealuri, tocmai potrivit pentru o așezare ce poate adăposti case de oameni, ogrăzi, dar și țarcuri de oi. Între două dealuri curge o apă lină, mai mare decât un pârâu, care se unește cu altă apă, mai mică, dar mai vijelioasă. Înspre miazănoapte, două dealuri se unesc printr-o șa, care seamănă cu spinarea calului. Îi frumos tare, locul acesta. Dar sunt două gospodării așezate pe vale, aproape de drumul imperial. Trebuie să vezi, tată, și să vorbești cu acei gospodari, să ne îngăduie să ne așezăm acolo, pe acele dealuri.

Bătrânul se săltă pe șezut, zâmbind bucuros că iată, i se împlinește visul de a avea un loc care să se poată chema „acasă”. Loc de popas vremelnic, dar și de veci! Acum cele trei turme se aliniară, urmându-se unele după altele spre „casa noastră”,

[19] o treime dintr-un sfert de cerc = 30 de grade

călăuzite fiind de iscoadele lui Mihai care cercetaseră cele mai bune poteci de urmat din drumurile pe care se aflaseră acestea. Moș Toader coborî din căruță și încălecă pe căluțul lui, un animal blând care își cunoștea stăpânul și asculta de poruncile lui, spuse cu glas blând ori îndemnate cu genunchii. Ajunseră destul de repede la locul de unde Dobromir văzuse ținutul căutat.

-Ai dreptate, fiule, acesta este locul unde ne vom face sălaș de veac. Să ne apropiem de acele gospodării din vale, să vedem ce fel de oameni locuiesc acolo, zise Moșul. Ai văzut la acele case oameni umblând, ori animale, cât ai stat aici pe culme și cercetând potrivirea locului cu cele povestite de Mihu? Că parcă n-ar fi nimeni pe acolo. Dar, hai mai aproape!

Cu cât se apropiau mai mult starea acelor două așezări se desluși în toată jalea. Casele erau ruinate, deși pereții și acoperișurile mai erau întregi. Doar găuri negre în loc de uși și ferești, iar în șopronul care ar fi trebuit să adăpostească niscai animale nu se zărea nimic.

-Nu se vede nici o urmă de bătălie, nici foc nu s-a pus. Parcă oamenii s-ar fi bejenit de mult, lăsând locul la mila trecătorilor. Dar locul nu-i umblat, deși ... Aici Moșul se opri din vorbă, coborî de pe cal și se apropie de un drum care se zărea de sub ierburile ce stăpâneau peste tot locul.

-Aici a fost un drum roman, zise Moș Toader, îngenunchind lângă niște lespezi de piatră care se dovedeau a fi pavaje cum obișnuiau să facă legiunile romane atunci când locurile erau ocupate definitiv și municipiile trebuiau să fie legate de drumurile cele mari, care duceau, toate, la Roma. Privește, fiule, peste aceste pietre au trecut căruțe mari, grele. Numai astfel s-ar fi spart lespezile acestea. Să vedem unde merge acest drum!

Porniră descoperind lespezi la fel cu cele văzute, dar acoperite de ierburi peste care nu trecuse, de curând, nici om, nici animal. Locul era părăsit. Drumul ocolea, pe lângă cele două case părăsite, către strâmtoarea munților între care se ridica acea șea ce semăna cu o spinare de cal. Curând lespezile ajunseră la o urmă de picior de pod, de piatră, dar continuau pe malul dinspre răsărit, cel stâng după cum curgea apa la vale. De acolo, din acel capăt de pod, ridicându-se în șeaua calului, Moș Toader desluși ceva ce se afla mai sus, pe un tăpșan ce se lățea pe la mijlocul acelui deal.

-Privește fiule, acolo sunt niște ziduri de cetate, ruine năpădite de ierburi. Ceva o fi fost aici, în vremuri îndepărtate, poate pe vremea străbunilor daci, poate mai încoace, pe vremea romanilor. Musai să vedem ce este acum, ca să ghicim ce-o fi fost demult!

Au descălecat și ținând caii de hățuri urcară panta, destul de abruptă. Moșul fu nevoit să-și tragă suflarea de câteva ori, acel drum fiind prea greu pentru bătrânețile lui. Când ajunseră pe platou, bătrânul se așeză pe un bolovan curat, păstrând căldura soarelui de peste zi.

-Aici îi locul unde să-mi pregătiți culcuș pentru odihna veșnică! zise Moșul cu o voce liniștită, nici tristă și nici altfel, care să aducă supărare fiului celui mai mare. Răspunsul aceluia fu dat pe același ton:

-Te-a obosit urcușul, tată? Pui pe seama bătrâneții, dar nici mie nu mi-a fost prea ușor, deși zici că sunt mai tânăr și în putere. Dumneata nu trebuie să te grăbești cu îndepărtarea de la noi, mai ai multe de dat lui Mihu, cel ce va fi, așa cum ai prezis, conducătorul nostru întru înțelepciune.

După un răgaz de odihnă binemeritată, Dobromir urcă spre cetate. Zidul ce se vedea de jos era ridicat din pietre mari, zid solid, roman. Avea înălțimea de doi metri, adică un stat și jumătate de om, dintre cei potriviți ca măsură printre ciobanii stânii. Peste acest zid se vedea că romanii continuaseră cu o întăritură de pământ, surpată și ea după cum în unele locuri întăritura se arăta mai mult dărâmată, iar în altele mai puțin. După o jumătate de ceas Dobromir coborî.

-A fost o cetate romană, un castru după cum arătau acele cetăți despre care ne-ai povestit, tată, de atâtea ori pe când eram tineri cum este Mihu, acum. Dar totul îi îngropat în pământ, cred că dealul a alunecat când o fi fost potop de ape, că numai așa putea pământul să facă dâmb peste al doilea zid. Cred că acolo, după al doilea zid, se aflau casele legionarilor. Dar acum totul îi acoperit de vreme multă. Să fi fost părăsit acest castru la anul 300, când romanii s-au tras dincolo de Istru?

-Da, de pe atunci îi lăsat în voia lui Dumnezeu. Sunt șase sute ani, poate chiar mai mult! întări Moș Toader vorbele fiului său.

- De acolo, din vârful cetății se vede până departe, pe valea acelui râu pe lângă care am venit noi, de trei zile încoace, zise

Dobromir Acolo putem să-ți facem casa? Că de acolo orice necaz ce ar veni poate fi văzut, de departe, iar locuitorii pot să-și caute scăparea în munte, în păduri, ori să se gătească de luptă, dacă vrăjmașul poate fi dovedit.

-Dobromire, grija adăpostului de vreme lungă să o lăsăm pe mai târziu. Privește bine, cu ochii tăi, și vezi unde poți adăpostii trei turme de oi cât trei centurii romane, la un loc. Că graba mare asta este, să punem oile la adăpost pentru mai multe zile, cât vom poposi pe aici.

-Este loc destul, tată. Valea râului se îngustează mult în sus, până unde se vede cum se unesc două râuri, unul ce curge dinspre curmătura ce unește cei doi munți, al doilea care vine dinspre dreapta, dar îi mai mititel. Valea este largă, încape bine câte un țarc pe fiecare mal al râului, și mai rămâne și loc de pășunat între țarcuri. O să-i aducem pe toți, până în seară, nu-ți face griji, tată, zise Dobromir. Acum să ne întoarcem la ai noștri, cât mai repede.

Cei doi bărbați urcară pe cai și o porniră pe coastă, pieziș, la vale. Merseră câteva sute de pași spre dreapta, apoi cotiră spre stânga și când se întoarseră înapoi ajunseră pe malul râului. Trecură vadul pe la piciorul podului roman și apoi urcară spre culme. De acolo Dobromir dădu o fugă de cal și ajunse la locul unde poposiseră ciobanii care-l însoțiseră. Dădu poruncile cuvenite și coborî înapoi, să-și afle tatăl.

Se înnoptase bine când au terminat de ridicat împrejmuirile pentru țarcuri. Acum începură mulsul și toate pregătirile pentru înnoptat. Puseră străji pe lângă casele ruinate, din capul văii, precum și la țarcuri, spre pădure. Rânduiră paza peste noapte și, târziu, când luna se ridică peste creasta dealului cetății romane obștea se liniști, așezându-se la odihnă.

Noaptea trecu fără nici o spaimă. Nici fiarele pădurii nu se apropiară de țarcuri, nici oameni nu se arătară pe aceste coclauri.

-Dobromire, trimite iscoadele să urce pe curmătură, să cerceteze tot locul de pășunat și să caute să vadă de sunt, în fâneață, ierburi cu trei foi. Din acelea care fac oile să se umfle și să crape, de le pasc pe rouă, dimineața. Dacă găsesc astfel de ierburi, să urce feciorașii și muierile și să le smulgă, înaintea oilor. Să le strângă în șurțuri și să le aducă la stână, să nu le lepede pe locurile de unde le-au cules. Asta-i poruncă strașnică, fiule,

totdeauna să cercetezi locurile noi, de asemenea pericole pentru stână.

Turmele urcară, păscând, spre curmătură, abia la prânz. Păscutul se făcu, în această primă zi de popas, de-a lungul malului drept al râului. Dar nu ajunseră nici măcar la jumătate cale până la îngemănarea celor două ape. „Bun lucru, ziseră fiii Moșului, avem loc de pășunat patru zile, câte două de fiecare parte a râului. În cele două zile după pășunat, poate crește iarba pentru încă o zi de pășunat."

Ziua următoare începu ca o zi obișnuită, cu toate treburile ce se făceau la o stână așezată pe pământ. Nimeni nu a pomenit de drum lung, toți erau bucuroși că vor face lucrurile cu care se obișnuiseră înainte de pornirea spre locurile de iernat. Dobromir își chemă frații la sfat, la căruța care fusese culcuș de noapte pentru tatăl lor. Veniră însoțiți de Pascu și Orda, oamenii lor de încredere.

-Tată, zise cneazul, ieri nu am apucat să cercetăm tot locul. Doar dealul Castrului – eu așa zic să botezăm acest deal – l-am văzut, dar nici pe acela tot. Crezi, tată, că ar fi loc potrivit de ridicat casă și acareturi pe zidurile construite de romani? Până să amurgească, am putut vedea până hăt departe, de pe zidul de jos, dar mai bine de pe zidul de sus.

-Cneazule, acel castru a fost o casă potrivită pentru oștenii legionari, din vremurile acelea, răspunse Moș Toader noului conducător al stânii. De acolo puteau vedea dacă apare vreun pericol și puteau să se pregătească să întâmpine dușmanul după cuviință, de oriunde ar fi venit. Aveau legionari veterani sub ascultare. Dacă vrăjmașul era numeros, puteau trimite olăcari după ajutoare. Noi nu suntem ca aceia, noi suntem niște oameni pașnici, care trebuie să ne vedem de oierit. Dacă de pe zidul castrului putem vedea orice apare venind, cu gând pașnic, ori ba, la rândul lor, aceia care umblă prin ținut, cu oile lor sau fără ele, cu gânduri rele ori sunt numai drumeți, aceștia toți ne pot vedea și pe noi, de departe și în mintea lor se pot trezi gânduri de jaf, de lăcomie. Ruinele castrului nu sunt potrivite să fie temelie de casă pentru noi. Aceste ruine trebuie să rămână loc potrivit de iscodit văile râurilor, drumurile și câmpiile până în depărtări. La ruine trebuie să ținem loc de pândă, ziua și noaptea, vara și iarna.

-Bunicule, mărite cneaz, tată al meu, eu am văzut acest loc în visul meu, nu numai o dată ci de mai multe ori, zise Mihu. Aici îi locul nostru de casă, nu-i așa, părinții mei, că aici vom așeza satul nostru? Dacă-i pe așa, musai este să botezăm toate locurile, dealurile, râul și părăul, pădurile, drumurile, văile. Să aibă fiecare numele său, ca să nu ne încurcăm în toate zilele viitoare.

-Păi dacă tot ai văzut satul în visul tău, fii tu primul naș al acestor locuri, zise tatăl lui Prâslea.

-Mi-o venit în minte să-i zicem râului, care-i mai mare și vine din munte, râul Lunca. Pe dreapta lui este o luncă, numai bună de pășune. Iar pârâul ce vine din dreapta, strecurându-se pe sub poala Dealului Castrului, să fie numit Vale, că așa-mi place mie să se cheme. Iară dealul unde o să ridicăm loc de pândă, să-l botezăm „Dealul Castrului"

-Ba nu, îi greu de ținut minte! se auzi protestul timid rostit de Pascu. Eu, de cum l-am văzut mi-a venit să strig: „Bunelule, acest deal se cheamă Cățână!" Seamănă cu căpățâna mea!

Strigătul lui Pascu avu darul să-l oprească pe Moș Toader și pe fiii lui din discuția despre botezul locurilor. Cneazul Dobromir se răsuci spre tatăl său și spuse:

-Chiar sună mai bine Cățână decât Dealul Castrului! Uite cum se zice: „Mă sui pe Cățână!" ori „Sunt de strajă pe Cățână!".

-Poate că ar suna și mai bine: „Sunt de strajă pe Cățâna lui Pascu!", spuse Mihu, stârnind iarăși râsetele celor mai în vârstă.

Moș Toader puse capăt jocului de-a botezul.

-Avem vreme destulă să punem nume, că oamenii noștri sunt mai pricepuți în acest joc. Să mergem pe dealul celălalt, să vedem dacă-i potrivit să ridicăm acolo adăpost vremelnic pentru o iarnă.

Porniră. După câțiva pași prin iarba înaltă descoperiră un drum cu lespezi de piatră, la fel cu cele pe care le întâlniseră și în preajma Cățânei.

-Tată, eu cred că aici a fost o așezare mare, pe vremea romanilor, zise Vlad, al doilea fiu. Lespezile de piatră, așa de mari, arată că peste ele au trecut care cu tarhat greu. Carele de luptă ale legiunilor erau ușoare, că trebuiau să alerge iute, în luptă. Către castru sigur că au urcat cu poveri grele. Dar pe dealul acesta? O fi o așezare de oameni, ca un sat? Legionarii și-or fi făcut case pentru muierile și pruncii lor? Dacă găsim o asemenea

așezare, mai spornic va fi să ridicăm satul nostru pe vetrele mai vechi.

Gândul la un asemenea noroc dădu aripi mersului celor mai tineri. Moș Toader venea călare, iar Vlad ținea de căpăstrul calului ca nu cumva animalul să se sperie din ceva și să-l vateme pe bătrânul lor tată. Curând ajunseră la un platou, la jumătatea acestui deal. Pe margini, locul era ascuns vederii străinilor de un gard înalt, format din brazi sădiți de mână de om, pe trei rânduri, astfel puși că de pe panta dealului totul părea a fi margine de pădure deasă. Veacurile au trecut și locul, părăsit de oameni, s-a sălbăticit. Dar paza bună rămăsese. Și în dosul acelui zid natural se aflau locuri de case, o cetate mai mică decât castrul de pe Cățână, care trebuie să fi fost castelul tribunului.

Moșul cu fiii lui dădură ocol îngrăditurii, cercetând urmele așezării. Pietrele de fundații erau solide, bine legate unele de altele. Se putea începe ridicarea unei așezări noi, fără a pierde prea mult timp. Moș Toader îi dădu poruncă lui Mihu să coboare la tabără și să urce dealul înapoi cu o piele albă, argăsită și cu toate sculele de scris. El, împreună cu bunicul, vor desena fundațiile romane de case, apoi Moșul va zice ce fel de case vor fi ridicate, pentru cine și tot așa, acareturile potrivite traiului unui sat de oieri care nu stau acolo zi de zi, ci umblă cu turmele prin lume. Acum privirile tuturor se întoarseră spre Mihu, copilul blagoslovit de Dumnezeu, care îl îndrumase în vis, dându-i bune porunci, folositoare.

Capitolul 5
Moartea lui Gelu

Era mare bucurie la curtea ducelui Arpad. Din toate părțile țării ungurilor soseau vești care mai de care mai plăcute urechilor stăpânului și conducătorului lor, Arpad, fiul lui Almaș, cinstitul urmaș al marelui rege Atilla, cel care luase în stăpânire aceste pământuri cu câteva sute de ani în urmă. Așa cum soseau veștile despre victoriile pe care oștile conduse de cei șapte seniori, sfetnicii de mare încredere ai ducelui Arpad, care se asociaseră în Consiliul Hetimoger, tot așa curgeau mulțime de bunătăți, din toate părțile țării ungurilor, întemeiată în Pannonia. Căci țara avea de toate: vânat din belșug în pădurile seculare, pești buni în apele râurilor și fluviilor, grâne de soi ales de pe ogoarele lucrate de popoarele locului ce s-au supus cu plecăciuni și rugăminți fierbinți, să fie iertați de tăișul sabiei, că se închină grabnic temutului stăpân al acestor viteji luptători, care sunt fără de pereche. Și mai avea această țară livezi cu feluriți pomi fructiferi, iar pe întinsele pășuni păștea nenumărate cirezi de vite și turme de oi. Iar țara aceasta a fost dobândită întocmai cum Dumnezeu îi spusese lui Moise și stă scris în Evanghelii, că „ ... locul pe care îl va călca piciorul vostru, al vostru va fi!”

Care să fi fost știrea care stârnise un așa mare prilej de bucurie la curtea lui Arpad? Păi, sigur că merita toată bucuria dobândirea unei țări bogate și întinse, așa cum s-a câștigat țara ducelui blah Menumorut, aflată între fluviul Someș și hotarul Nyr[20], până la Porțile Mesesiene. Vrednicii de toată cinstirea, vitezele căpetenii Tuhutum cu fiul său, Horca, împreună cu oștile conduse de Zobolsu și Thosu au supus toate popoarele care viețuiau în aceste ținuturi acum dobândite. Și au trimis vestitori la curțile ducelui Arpad, cu știrea că au ridicat porți mari, din piatră tare, ca semn de hotar la acel loc, de la poalele muntelui Meseșului, ca orice călător care ajunge în aceste ținuturi să știe că a călcat pe pământul Ungariei. Iar lângă acele porți mari, din stânca muntelui, au ridicat stive de copaci doborâți din pădurile ce stau de hotar la marginea

[20] Nyr = este un râu și o pădure întinsă, aflată la stânga Tisei (conform „Cronicii Notarului Anonymus”, Editura Miracol, București 1996, Capitolul XIX, pagina 45)

ținuturilor Ultrasilvane. Iar bucuria victoriei acestor vrednice și viteze căpetenii se va serba patru zile la rând, cu mâncăruri din belșug și băuturi alese, făcându-se strigarea numelor acestor viteze căpetenii.

Pe când petrecerea era în toi, la malul Dunării sosi un călăreț din pustă. Purta arcul pe spate, iar calul era plin de spume. Călărețul sări din șa, se împletici câțiva pași, apoi ceru luntrașului să-l ducă pe insulă, la reședința măritului duce Arpad.

-Nu știi tu, oșteanule, că nimeni nu poate călca pe insula Sepel decât dacă primesc poruncă de acolo? Spune cine ești, cine te-a trimis și ce vești aduci. Eu voi striga pazniculuide pe insulă și va trebui să aștepți răspunsul mai marilor, de acolo.

Deși era foarte agitat, oșteanul se liniști până la urmă și dădu răspuns:

-Eu sunt căpetenie de ceată în oastea lui Tuhutum, despre care știi că este consilier și apropiat ducelui nostru. Aduc o cerere din partea stăpânului meu și nimeni altul decât măritul ducele nostru nu are voie să audă despre ce este scris pe răboj.

-Bine, bine! răspunse luntrașul. Dar măcar spune atât, ce fel de cerere este, de pace ori de război?

-De război, de bună seamă, omule. Și nu zăbovi prea mult dacă nu vrei să-ți pierzi capul! preciză olăcarul, pierzându-și răbdarea din nou.

Se făcu strigare și după scurt timp se auzi, peste ape, răspunsul: „Să vină!”

Olăcarul viteazului Tuhutum, căpetenie iubită și prieten al ducelui Arpad, fu condus de o gardă înarmată în sala cea mare. La un semn dinspre masa la care stăteau doar ducele și cei șapte sfetnici din consiliul Hetimoger, oșteanul lui Tuhutum fu împins în față. Unul dintre meseni îl întrebă:

-Ce veste aduci măritului nostru rege Arpad?

-Poruncă am de la stăpânul meu să nu-i destăinui vestea decât măritului nostru rege, răspunse acela.

-Spune, oștene, urechea regelui nostru și al tău este aici, la această masă. Slăvitul nostru rege nu are nimic de ascuns față de consilierii săi! rosti cel ce cuvântase mai înainte.

-Poruncă am să nu zic altuia cererea stăpânului meu, dar dacă regele nostru încuviințează, atunci voi vorbi.

-Vorbește, oșteanule! se auzi un îndemn mai mult mormăit decât rostit de o gură de om, prea obosit de multă mâncare și băutură cu care se luptase până atunci.

-Stăpânul meu, căpetenia Tuhutum împreună cu Horca, fiul său, au trimis iscoade în țara ce se cheamă Ultrasilvana, adică mult împădurită. Și au aflat că acolo există multe bogății, râuri frumoase cu mulțime de pești și chiar și aur pe prundiș. Pământurile sunt roditoare, iar poporul de acolo este de neam prost, care nu se pricepe la război. Ducele acestei țări, Gelou pe numele său, este un fricos care lesne poate fi bătut de oștirea noastră. Stăpânul Tuhutum cere îngăduință să pornească război de cucerire a acestei țări, Ultrasilvana, în numele măritului regelui nostru Arpad și spre întregirea țării noastre, Ungaria.

-Să pornească, zise aceeași voce obosită care se dovedi a fi a lui Arpad însuși. Regele se ridică din jilțul lui aurit, acoperit cu blănuri scumpe și rosti, ridicând pocalul cu vin:

-Să-i strigăm numele pentru vitejia lui: Tuhutum, Tuhutum!

Iar sala întreagă, plină cu peste o sută de oaspeți strigă numele lui Tuhutum minute în șir, până când regele izbuti să-și golească pocalul cu vin roșu și îl arătă mulțimii, întorcându-l cu gura în jos. Atunci uralele la adresa lui Tuhutum conteniră, iar sala urlă, îndelung „Arpad!" Câțiva dintre mesenii mai tineri și neînfrânți de băutură, săriră în mijlocul sălii celei mari și încinseră un dans războinic, sărind, chiuind și agitând tecile goale ale săbiilor lor. Căci nimeni nu avea voie să poarte armă în preajma regelui Arpad.

Solul fu împins la o masă mai de jos. Acolo fu înconjurat de prieteni de-ai lui Tuhutum, care îl luară cu asalt, întrebând despre sănătatea stăpânului lor și a lui Horca, fiul său iubit, la fel un mare viteaz. Unii îi puneau ciosvârte grase de oaie în străchini, alții îi umpleau pocale cu vin, alții doar trăgeau de el, încercând să-l scoată din îmbrățișarea altora. Toți casnicii lui Tuhutum erau fericiți, cele mai vestite căpetenii ale regatului l-au ovaționat cu multă cinstire pe stăpânul lor. Până la urmă, la îndemnul unuia dintre cei mai bătrâni meseni din casa lui Tuhutum, aflat acolo, la petrecerea regelui, solul fu lăsat slobod să vorbească. Acesta zise:

-Stăpânul nostru s-a mâniat foarte când s-au terminat treburile cu ridicarea acelor porți uriașe, din piatră și a stivelor de lemne care punctează hotarul Ungariei, la locul numit Porțile Mesesiene.

Că cineva a aruncat în batjocură niște cuvinte proaste și stăpânul Horca le-a auzit și le-a întors tatălui său. Iar cel care vorbise necugetat a fost pus să zică cum încercase să-i aducă jignire marelui și viteazului nostru luptător.

-Îndrăznesc să zic cu glas mare, plin de supărare, că tu, stăpâne Tuhutum, vei pune, de acum, arcul și săbiile în cui, îți vei lăsa barba și mustățile să crească mari ca să aibă nepoții cu ce să se joace. De acum, gata cu războaiele, cu năvălirile peste popoare și cucerirea de cetăți. Ai pus poartă la hotarul de intrare în țară, ai ridicat stive de lemne, semn că de aici începe o țară așezată. Ce vei face, Stăpâne? Ai să-ți ari ogorul și vei cosi fâneață? Vei cânta la fluier păscând caii?

Auzind aceste prevestiri urâte, nedemne pentru un mare războinic, fața Stăpânului s-a lungit, apoi s-a strâmbat de mânie și, apucându-l de gât pe acel ticălos, a strâns până l-a lăsat mort, fără suflare. Văzând supărarea ce se așternea pe chipul Stăpânului nostru, șiretul vulpoi Ogmand care este cel mai priceput în iscodirea de pace, ori de război, îi dă sfat Stăpânului să-l trimită pe el, Ogmad, împreună cu fiul lui, Apafarcoș[21], să iscodească ce fel este această țară Ultrasilva, adică „țara foarte pădăroasă”, după care să-i ceară ducelui Arpad îngăduință să o cucerească. Și iată, de asta sunt eu azi, aici.

Povestirea simplă pe care au auzit-o i-a umplut de o mare bucurie pe mesenii care îl reprezentau pe Tuhutun la această petrecere a regelui lor, Arpad. Bucate bune, vin din belșug se revărsară iară asupra acestui sol care, îmbuibat și totodată frânt de oboseală, abia se mai ținea cu ochii deschiși. Alte ovații adresate lui Arpad ridicară sala întreagă în picioare, iar când oamenii lui Tuhutun se întoarseră la masa lor, îl găsiră pe sol adormit, cu fața căzută într-o strachină, goală spre norocul lui căci altfel s-ar fi înnecat, de bună seamă. Îl ridicară pe brațe și îl duseră într-o odăiță a unei slugi de la castelul domnesc, care se învoi să aibă grijă de el până când va primi îngăduință de întoarcere la luptă.

Solul, purtând numele de Feri Piros[22], dormi neîntors o zi și o noapte. În cea de a treia zi de la sosirea lui fu tras afară din așternuturi și udat cu toată apa dintr-o ciutură de lemn, cu care

[21] Apafarcoș = în traducere ad literam din limba maghiară, înseamnă „ (fiul) tatălui lup”
[22] Feri Piros = Francisc cel Roșu, în ungurește.

erau adăpați caii de război. Feri se zbătu, zgribulindu-se de frig, dar sări în picioare mugind, căutându-și armele, o secure cu coadă lungă și o spadă grea, dreaptă. Nu-i fuseseră lăsate la îndemână, așa că nu avu alta de făcut decât să se scuture de apă, așa cum o fac câinii când ies din râu. Slugile râseră, dar începură să-l îmbrace în alte veștminte, uscate. Fu gata de înfățișat regelui în scurt timp. Acum sosiră la ușă rudele Stăpânului Tuhutun și îl preluară, înconjurându-l și însoțindu-l spre sala cea mare care era folosită ca sală a tronului, câmp de lupte și întreceri cavalerești, dar și sală mare de ospețe. Regele stătea în jilțul aurit, acoperit de blănuri scumpe. Mai înainte ca membrii clanului Tuhutun să intre în sala tronului, regele Arpad coborî de pe platforma tronului și se plimbă, îngândurat, prin sală. Se opri în fața oamenilor lui Tuhutun.

-Te cheamă Piros Feri, solule, nu-i așa? întrebă regele. Cel întrebat răspunse afirmativ, în timp ce neamurile îl împingeau să pună un genunchi în pământ, în fața regelui său.

-Ai dormit două zile, fără să-ți pese că Stăpânul tău așteaptă să zbori, ca un șoim de stepă, aducându-i porunca mea. Drept pedeapsă, să-i spui consilierului nostru, Vitez Tuhutun, să te trimită la război de îndată ce vei sosi la corturile sale. Să nu te lase să te odihnești ci să te pună să lupți. Să o faci cu mare vitejie, ca să scurtezi lupta și să-mi aduci victorie. Să-i dai lui Tuhutun acest pocal de aur și această tipsie aleasă, să-i spui să bea vin roșu, bikaver[23], în cinstea victoriei pe care să o închine regelui său. Ai auzit? Acum pleacă, zboară ca vântul să-mi împlinești porunca!

Regele însuși îi puse în brațe pocalul de aur și tipsia frumos dăltuită în lemn de cireș. Apoi îl împinse afară din sală. Feri făcu doi pași, dar luându-și seama, se întoarse și îngenunche, strigând:

-Vivat Arpad Rex! Vivat!

Neamurile stăpânului său îi pregătiseră calul și o traistă cu merinde de drum. Luntrea îl duse pe malul celălalt al Dunării. Coborî de pe puntea de lemn lângă care trăsese luntrea, gata încălecat pe cal. Cu un salt, calul porni la galop, biciuit de Feri în care începuse să clocotească sângele fiului de stepă, aţâţat de

[23] bikaver = sânge de taur (vin, ungurește)

întâlnirea cu regele său și de toată cinstea ce se revărsase asupra sa în ultimele zile.

Călări fără oprire și fără să coboare de pe spinarea calului, două zile fără odihnă. Dormi iepurește, așa cum era învățat de mic copil, răstimp în care calul merse la pas, rupând câte o gură de iarbă și bând apă pe unde întâlnea, pe cale. La capătul călătoriei întâlni niște iscoade ale oștirii lui Tuhutun, care îl duseră la cortul căpeteniei, de îndată ce aflară cine era el, Piros Feri, și ce anume purta în traistă.

-Stăpâne, am gonit cât am putut de tare, așa cum am primit poruncă de la Majestatea Sa, regele Arpad. El mi-a zis că trebuie să mă trimiți la luptă de îndată ce voi ajunge la capătul drumului și îți voi da traista asta, cu potirul de aur și tipsia dăltuită. Și a mai zis regele nostru – că acum toată suflarea din pustă și de pe insula Sepel îi spune „rege”! – că să bei potirul plin cu vin bikaver[24] până la fund și să strigi că ai câștigat bătălia cu ducele Gelou pentru regele nostru, căruia îi închini țara cucerită!

-Darul îl primesc, dar de ce să închin țara Ultrasilvana lui Arpad? Eu, care îmi pun capul în pericol și toată oastea mea, nu putem să luăm țara aceasta pentru noi? Doar suntem supușii regelui, lui îi plătim biruri și cea mai mare parte din prăzile de război! Să tăinuiești că mi-ai dat potirul de aur și tava dăltuită, să spui că te-au jefuit tâlharii pe când dormeai în șa, așa cum facem noi, oamenii pustei. Iar eu voi face așa cum am zis! Te învoiești, Feri? Că de nu ...

-Stăpâne, înțeapă-mă în coastă pe sub hainele mele, să curgă sânge pe care să-l vadă toată lumea. Numai așa mi se va da crezare că am fost jefuit de darul regelui. Și lasă-mă să dorm, până mi se va vindeca rana!

Feri gândise pe drum că stăpânul său, Tuhutum nu va primi cu bucurie porunca regelui, de a-i închina cucerirea acelei țări întinse și bogate. Că așa a fost cuvântul lui de solie: „Să îngăduie Măria Sa ca eu și neamurile mele, cu oastea noastră să cucerim țara Ultrasilvana și să o păstrăm pentru noi și neamurile noastre, până în veac!” Mai adăugase Tuhutum o vorbă pe care Feri nu îndrăznea să o rostească în fața regelui. „Menumorut a închinat

[24] bikaver = vin roșu, cunoscut în popor cu numele „sânge de taur”

țara sa, ea va fi stăpânită de Zoltan, fiul tău. Ducatul Panonniei ți s-a închinat, horvații s-au supus ție. Ungaria este a regelui. Dar acesta este unul din cei șapte nobili maghiari, care împreună formează Consiliul Hetimoger. Nici unul din membri Consiliului nu are vreo posesiune. Noi suntem cei care te sprijinim, cu oștile noastre, cu triburile noastre, dar tu te-ai făcut stăpân peste noi. Nu este drept! Dă-mi mie și neamurilor mele stăpânirea peste Țara lui Gelou și îndreaptă strâmbătatea făcută asupra nobililor tăi".

Feri fu trimis la culcare. Cel mai bun cort al lui Tuhutum îi fu dat lui, împreună cu servitori și cu paznici care nu lăsau pe nimeni să se apropie. Pentru toată lumea Piroș Feri era bolnav, fusese atacat și lovit cu o sabie otrăvită. Iar omul de încredere al stăpânului Tuhutum începu să creadă că jungherul cu care fusese înțepat chiar era otrăvit. Că rana nu se închidea, fierbințeala nu-i scădea, iar de mâncat nimic nu-i făcea bine. Curând Feri muri. Tuhutum trimise olăcar la Sepel care dădu de știre despre moartea solului Piroș Feri. Însă solul acesta îi aduse regelui o scrisoare, scurtă: „I-ai încredințat lui Piroș Feri vreo poruncă? El a fost jefuit, oștenii mei l-au aflat zăcând într-o baltă de sânge, despuiat de haine, fără cal și fără arme. Ai dat vreo poruncă pe care solul meu nu mi l-a spus, fiind pe moarte?"

Răspunsul regelui Arpad ajunse în tabăra lui Tuhutum când acesta pornise cu oștirea în urmărirea ducelui Gelou. Ungurii s-au luptat vitejește cu vlahii și slavii din oștirea lui Gelou într-o primă bătălie, dar nimeni n-a putut să strige „Victorie!" după o zi de încleștări. Gelou fusese împins, cu oastea sa cu tot, până pe malul unui lac, Zsilow[25], mare și adânc. După o noapte de odihnă, Tuhutum putea să-i măcelărească pe acești vlahi, că ei nu aveau nici o scăpare. Și totuși, dimineața Gelou dispăruse, pe malul lacului nu se mai zărea nici o urmă din oștirea sa. Cum au trecut lacul, cu cai cu tot? O zi întreagă au căutat cercetașii lui Tuhutum să afle locul pe unde vlahii ieșiseră din apele lacului. Urmele arătau că o oaste mare ieșise din apă, cu mulți călăreți dar și cu oșteni umblători pe jos. Tuhutum a pornit în urmărirea vlahilor abia în a treia zi de la bătălie.

[25] lacul Zsilow = posibil un lac format pe cursul Someșului Mic, în apropiere de actuala localitate Gilău.

Tuhutum și-a așezat cortul pe malul lacului Zsilow. Vremea era foarte bună, ziua soarele încălzea pământul, iar copacii din pădurile ce se întindeau spre răsărit își vopseau frunzele în culorile toamnei. Căpeteniile oștirii se întrebau de ce Tuhutum nu poruncește urmărirea lui Gelou și a oamenilor aceluia. Însuși Tuhutum avea să le deslușească pricina zăbovirii pe acel meleag. Căpeteniile fură chemate la sfat de război.

-Vitejii mei, am aflat că sunteți nedumeriți de această zăbavă pe care am poruncit-o. Nu avem a ne grăbi pe urmele acestui duce slab, a cărui oaste s-a aflat în mâna noastră, după ce i-am înghesuit pe malul celălalt al lacului. Am aflat cum a scăpat de la strâmtoare, am găsit urmele lui, acum știm încotro a fugit. Gelou nu are scăpare din fața noastră. Știm unde crede el că se poate adăposti. Acolo îl vom întâlni și îl vom birui, omorându-i toată oștirea dacă nu ni se va închina, de bună voie. Spune, slugă credincioasă Ogmand acestor căpetenii tot ce mi-ai zis mie, după ce te-ai întors din drumul tău prin codrii acestei țări.

-Mărite stăpâne, așa voi face. Întocmai cum ai poruncit, voi zice acestor viteji căpitani cum am umblat eu, cu fiul meu Apafarcoș, prin codri, pe dealuri și prin munții acestei țări. Am văzut că această țară este foarte bogată. Pământurile sunt cele mai roditoare pe care le-am văzut la viața mea. Niciunde nu am văzut atâtea fluvii și râuri pline cu pești ca pe aici. De la un râu la altul nu trebuie să mergi mai mult de o jumătate de zi. Nu ai trebuință să cari apă în burdufuri pentru oameni și cai, căci râurile sunt aproape, cu ape foarte bune la gust. Am întâlnit în cale și râuri pe ale căror ape plutesc fire de aur. Aur foarte bun. Așa o bogăție nu am întâlnit niciodată în viața mea. Și nici de la strămoșii mei nu am auzit de astfel de râuri, cu aur curgând în ele. Iar oameni am întâlnit puțini. Satele au case săpate în pământ, ridicate din bârne, cu acoperișuri din paie. Nu au îngrădituri de nici un fel, semn că nu se tem de atacatori. Fiecare sat are cirezi de vite și turme de oi. Cai am văzut puțini.

-Iar bărbații, cum sunt? Puternici sunt, se pricep la bătălii? I-ai încercat în luptă, tu ori fiul tău? întrebă o căpetenie.

-I-am încercat! Am dat năvală într-un sat, călare pe caii noștri. Nu erau mulți bărbați acolo. Nici nu erau apărați de vreun zid, ci se adunaseră la o sărbătoare, de-a lor, păgână. Am săgetat fiecare

dintre noi trei, patru bărbați, apoi ne-am repezit la ei cu săbiile, în fuga cailor. I-am omorât pe toți, iar eu și cu fiul meu n-am avut nici o zgârietură, măcar! Zeii noștri ne-au mânat aici, să luăm în stăpânire acest pământ foarte bogat.

-Unde crezi că se adăpostește ducele Gelou? Unde îl vom prinde iarăși? întrebă altă căpetenie.

-Am fost acolo unde se găsesc adăposturile lui. La Porțile Mezesiene. Acolo dealurile sunt tăiate de văi ca și cum ar fi cetăți, unele lângă altele. Acolo se vor adăposti! Dar noi îi vom scoate dintre acele ziduri, săgetându-i de la înălțime. Vor ieși la câmp deschis și acolo îi vom lua în copitele cailor, pe toți.

Au umblat prin păduri o săptămână încheiată. În prima zi de marș au întâlnit în cale un pârâu. Nu era mai lat de trei lungimi de cal, nici adânc nu era. Apa limpede lăsa să se vadă nisipul și pietrele de pe fund. Oștirea a început să treacă pe malul celălalt. Când grosul trecuse prin apă și pe malul din urmă mai rămăseseră mai puțini de o jumătate de centurie, se dezlănțui iadul. Dintre copaci au țâșnit în iureș zeci de cai purând călăreți trăgând din arcuri și aruncând sulițe. Ungurii n-au apucat să-și scoatele armele pentru a se apăra. Au căzut sub copitele cailor care se zvârcoleau speriați, înnebuniți de frică. Vlahii au făcut o singură năvală. Doar s-au năpustit asupra oștenilor rămași la spatele armatei, au ucis câți au putut și apoi s-au retras. Ba nu, nu s-au retras! Și-au văzut de drum, dispărând printre copaci.

O căpetenie de ceată care apucase să treacă râul înapoi fu primul care porni în urmărirea acelor demoni. Zbiera ca un apucat:

„-După mine! Nu-i lăsați pe diavoli! Trebuie să piară, toți! După mine!”

Nu trebui mult timp ca să pornească în urmărire o ceată de câteva zeci de oșteni. În fruntea lor călărea Feri Piroș, cunoștința noastră. Mâna calul doar cu genunchii, în mâna dreaptă ridicase o suliță care avea legat sub vârful din fier un șomoiog de fire de păr gros, neîmpletit, dintr-o coadă de cal. Căluții lor, de stepă, micuți dar foarte iuți se apropiau destul de repede de călărețiii vlahi. Piroș urlă către cei din spatele lui, să nu tragă săgeți și nici sulițe, trebuia să-i ajungă pe proștii de vlahi, să-i întoarcă din drum și să-i aducă la fața căpeteniei Tuhutum. Îndemna calul să gonească mai repede și scotea țipete groaznice, de luptă, cu care totdeauna reușea să-i

înspăimânte pe dușmani. Pâlcul de vlahi gonea spre niște tufișuri, în stânga direcției lor de fugă. Piroș știa că nu putea pătrunde în acele tufișuri deoarece spinii trandafirilor sălbatici l-ar fi ucis pe el și pe calul său. Văzu cum dispar vlahii de sub ochii lui. Lovi cu călcâiele în coastele calului, îndemnându-l să grăbească galopul. Ajunse la locul unde dispăruseră vlahi și se trezi plutind în aer, apoi prăbușindu-se, cu cal cu tot. Se zdrobi de stânci, iar peste el căzură cai și oameni, unguri din ceata lui.

Tuhutum se întoarse la locul ambuscadei. Pierduse 35 de oameni și aștepta să se întoarcă luptătorii lui Piroș Feri, cu prinși ori numai cu vești. Dar aceștia nu se arătau. Îngrijorat, Horca, fiul lui Tuhutum, trimise câțiva cercetași pe urmele călăreților care goniseră de mai mult de un ceas de la locul capcanei. Tuhutum dădu drumul la urlete de mânie, rotind calul pe care-l chinuia cu călcâiele. Piroș și toată ceata lui, douăzeci de călăreți dintre cei mai buni, căzuseră în prăpastie, la cea de a doua capcană unde îi ademeniseră oștenii lui Gelou. Strigă să-i fie adus în față iscoada Ogmad, cu fiul său Apafarcoș. Acesta apăru singur, spășit. Sări de pe cal și se așternu la pământ, cerând îndurare. Tuhutum îl biciui cu arma lui de luptă, un lemn de corn de care erau legate fâșii subțiri din piele de cal, bine argăsite, terminate la vârf cu bile țepoase de plumb. Apoi își urcă animalul peste sluga nevrednică, ale cărui informații greșite îi adusese pierderea a mai mult de cincizeci de luptători.

-Aceștia sunt vlahii slabi și nevolnici despre care mi-ai spus că nu ne vor ieși în cale, de frică? Sclav netrebnic și înfumurat, mori! De pe calul ridicat pe picioarele din spate, Tuhutum slobozi două săgeți în hoitul lui Ogmad, zdrobit sub copitele calului.

De la această capcană pe care dușmanul îl pregătise pe îndelete, oastea lui Tuhutum a înaintat cu multă grijă. La fiecare trecere de râu, ori de pârâu cu ape mari și mai lat de trei lungimi de cal, iscoadele cercetau locul de jur împrejur, cale de un sfert de zi. Cu toate aceste griji, mai peste tot partea din spate a oastei fu săgetată de luptători nevăzuți. Pagubele nu au fost mari deoarece săgețile aveau vârfuri de piatră, așchii de cremene necioplite, băgate în crestătura lemnului săgeții cu forța. Aceste vârfuri rareori puteau străpunge scutul de lemn, acoperit cu piei tăbăcite, de bivol. Însă prezența vrăjmașului nevăzut crease în mijlocul

oastei ungurești teama de năluci. Umbla superstiția că pădurea este blestemată, că locurile sunt bântuite, că pământurile mănoase, râurile pline de pești și pădurile cu vânat mult nu sunt altceva decât momeli pentru a atrage străinii ca să fie hrană duhurilor rele.

-Stăpâne, trebuie să ne întâlnim față la față cu oastea lui Gelou. Să avem o luptă pe viață și pe moarte, ca să alungăm superstițiile și să dăm oamenilor noștri curajul de a se lupta cu oameni din carne și oase, nu cu duhurile pădurii. Căpeteniile de cete se plângeau căpeteniei celei mari, lui Tuhutum și fiului acestuia, Horca, de slăbirea bărbăției oamenilor, copleșiți de zvonuri și bârfe. Câțiva dintre cei mai sperioși, slabi de virtute, fură atârnați de crengile copacilor și săgetați de ceilalți luptători. Făcând aceste execuții, căpeteniile spuneau că acești lași, speriați și ticăloșiți de frică purtau în trupurile lor tocmai aceste duhuri rele, ale pădurii, care îi cotropiseră în somn ori atunci când se depărtaseră de grosul cetelor, pentru nevoi trupești. Cu toată duritatea căpeteniilor, oastea începea să fie greu de strunit.

-Stăpâne, trebuie să ajungem cât mai repede la Porțile Mesesiene, să găsim această oaste blestemată și să o spulberăm, odată pentru totdeauna. Căpeteniile recunoscură starea proastă a cetelor: răbdau de foame, frica de duhurile rele și de săgețile ce curgeau din senin îi înnebunise pe mulți, mai ales că cei tineri erau greu de stăpânit. Singura scăpare era lupta. În încleștarea bătăliei toate spaimele lor prindeau contur, duhurile rele se sălășluiau în trupurile dușmanilor pe care se străduiau, din răsputeri, să-i distrugă. Tuhutum nu știa ce să le răspundă. El era un războinic încercat în lupte, avea putere multă în brațe și o inimă de piatră. Nu-i era milă de victime, zdrobea un om doar cu o lovitură de pumn. În fața slăbănogilor și plângăcioșilor nu șovăia să aplice lovituri de bici până când cel prăpădit își dădea duhul. De data asta erau prea mulți și el nu știa de unde să-i scoată pe dușmani pentru a porni o luptă bărbătească. Tocmai atunci în marginea poenei unde se adunase sfatul căpeteniilor se arătă o umbră de om. Se apropie șovăielnic și se aruncă la picioarele lui Tuhutum.

-Stăpâne, omoară-mă, dar nu mă alunga. Ridică oamenii la luptă, oastea lui Gelou este la o aruncare de suliță, pe malul râului Almaș, te așteaptă pregătit să te înfrunte. Zise acestea și căzu cu

fața la pământ. Era slab, jigărit de foame, de spaimă și de oboseală.

Mulți îl recunoscură: era Apafarcoș, fiul lui Ogmad. Când tatăl lui a fost bătut până la moarte, fiul se ascunsese printre copaci, apoi fugise păstrând în urechi plesnetul biciului care-l făcea fărâme pe tatăl său. La rândul lui, era condamnat să aibă aceeași soartă cu taică-su. Rătăci, năuc, toată noaptea, îndepărtându-se de tabără. Spre dimineață își făcu adăpost între două trunchiuri de copac, în fața cărora creștea o tufă de alun. Adormi și visă tot felul de năzbâtii, bătăi crunte de la căpeteniile tribului, de la oștenii din ceata de iscoade a tatălui său ... Se trezi simțind un tremur al pământului care-i urca din șezut spre mijlocul spatelui. Zări, în lumina palidă a dimineții, o ceată de câteva zeci de călăreți trecând la doi pași de adăpostul lui. Se îndreptau către tabăra lor, a ungurilor. Erau vlahi, călăreau în liniște. Purtau arcuri lungi, poate mai lungi decât cele pe care și le făceau ei, ungurii. Își dădu seama că acea ceată urma să arunce săgeți peste oștenii lor, peste cei care treceau ultimii râul următor. Ar fi vrut să alerge înapoi, să-și anunțe prietenii, căpeteniile, să le arate astfel, că nu era un trădător. Dar nu putea face nimic. Nu putea trece pe lângă luptătorii vlahi, nu-i putea ocoli, ar fi ajuns prea târziu ... În zilele următoare iscodi pădurea, mergând furiș către munții Meseșului, dar cercetând înainte și pe laturi, cât mai adânc putea. Se hrănea cu ciuperci, cu zmeură și mure. reuși să prindă doi pești rămași într-o bulboană din care apa se scursese. I-a mâncat cruzi, că nu avea curaj să aprindă un foc. Ajunse, după patru zile de rătăcire, la râul Almaș. Știa că așa se numea apa aceea, de pe malul căruia se zăreau munții, ca niște ziduri de cetate. Trei sau patru văi tăiau pereții crescuți din pământ ca niște dinți uriași, într-o gură de căpcăun larg deschisă. Acolo văzu mulțime de popor, femei, bătrâni, copii, intrând la adăpost în adâncul acelor văi. Văzu oștirea lui Gelou, călări și mai mulți umblători pe jos. Călărețiі aveau arcuri cu săgeți, unii aveau și topoare, dar puțini erau cei ce aveau săbii. Umblătorii aveau niște țepușe, cu vârfurile arse în foc, furci din lemn tare, coase și topoare. Erau de două ori mai mulți decât oastea ungurilor, dar nu erau nici pe departe atât de fioroși ca aceia.

În zilele următoare, două la rând, Apafarcoș urmări mai atent ce se întâmpla pe malul acelui râu. Un grup de călăreți se mișca pe malul râului, de colo până colo. Au încercat să treacă apa dar era prea adâncă. Atunci porniră în susul râului și merseră până dispărură din ochii lui Farcoș. Văzu, după o vreme, că acei călăreți se întoarseră pe malul celălalt, făcând semne cu mâna ca și cum erau bucuroși că au făcut o ispravă bună. După ce stătură la sfat, adunați în jurul unui călăreț care putea să fie însuși ducele Gelou, câțiva se desprinseră din cerc și se traseră pe râu în jos. Apoi năvăliră, cu săbiile scoase, peste restul oștenilor ce îl aveau pe duce în mijlocul lor. Apoi acel grup începu să se tragă în susul apei. Și iar apărură pe malul celălalt după ce trecu cam același timp ca prima dată.

Pentru Farcoș aceste mișcări începură să îi dea de înțeles că ducele Gelou pregătea o capcană. Trebuia, musai, să ajungă la Tuhutum și să-i povestească tot. Hotărî, în gândul lui, să se întoarcă la tribul lui, ori care ar fi fost pedeapsa ce avea să o primească.

Și iată, acum sta acolo, în fața căpeteniilor și aștepta o vorbă de la Tuhutum, o vorbă de îngăduire ca să dezvăluie tot ce știa despre atacul pe care Gelou îl pregătea. Așteptarea se lungi. Văzu, cu coada ochiului, cum Tuhutum își desprinse biciul de luptă, cel cu bile de lumb, de la oblâncul șeii și face câțiva pași spre el. Sângele se răscula în tot trupul său. Nu mai putea răbda să fie pedepsit la fel ca tatăl său, nu putea să moară și să ducă cu el pe păsunile de pe lumea cealaltă acele vești foarte importante, care ar fi adus victoria vitejilor din tribul său. Își ridică capul și strigă:

-Mai întâi ascultă ce am să-ți povestesc despre Gelou, locul lui de apărare și cum vrea să te tragă în capcană. Apoi poți să mă omori. Dar ascultă-mă!

Dinspre căpeteniile de cete se ridicară câteva murmure. Apoi Simo, omul de încredere al lui Tuhutum îndrăzni:

-Ascultă-l, stăpâne, lasă-l să spună ce știe!

Tuhutum îl croi pe spinare cu biciul, dar lovitura fu blândă. Nu-l duru de loc. Apafarcoș se ridică în genunchi și începu.

-Tatăl meu, Ogmad, m-a trimis să caut râul Almoș și să merg pe lângă el, către izvoare. Am mai fost pe acest râu, mai înainte, cu tata. Aflasem de la un cioban vlah că i se spune Almoș, dar n-a

știut să spună, acel cioban, de ce acest râu ascuns în Țara Dincolo de Păduri are numele tatălui regelui nostru, Arpad. Am ajuns atunci, la prima noastră iscodire, până aproape de munții Meseșului. Am văzut Porțile Mesesiene, acolo tatăl meu mi-a cerut să țin minte cum arată acești munți, apele care curg din văile ce-l străbat, să știu a arăta locurile unde Gelou ar putea să-și ascundă neamurile, cei ai casei lui, dar și poporul său. De atunci am văzut acel loc, cu ochii închiși, de fiecare dată când tata mi-a cerut să-i povestesc despre munții Meseșului. Cât am fost fugit din calea mâniei tale, Stăpâne, am descoperit drumul către acest râu, Almoș și am urcat până la Porțile Mesesiene. Am văzut poporul acestei țări punându-se la adăpost în văile munților Meseșului. Oameni de neamuri felurite, vlahi, slavi, bulgari și alte neamuri pe care nu le-am recunoscut. Dar au intrat în munți cu turme de oi și de vite cornute, cu râmători și cai. Apoi am văzut pe ducele Gelou și pe căpeteniile lui umblând pe malul râului Almoș ca și cum ar fi întâmpinat oștirea noastră, a ungurilor, apoi retrăgându-se în susul apei și trecând prin vad, pe malul celălalt și venind înapoi în același loc, de unde se jucaseră de-a luptele cu tine, Stăpâne. Asta am văzut, pot să vă fiu călăuză până la râul Almoș, acolo să-mi dai pedeapsă, Stăpâne!

Sluga credincioasă termină de vorbit și se închină pământului. Își lipi fruntea de pământ și așa rămase, nemișcat. Tuhutum și căpeteniile de cete l-au ascultat cu atenție, sorbindu-i cuvintele cu nesaț. Dacă această slugă spunea adevărul, atunci toate necazurile pentru ei, ungurii, s-au terminat. Pregătirea pentru război va ocupa mințile tuturor oștenilor și fiecare se va ocupa de calul său, de armele sale, de îmbrăcămintea sa. Vor fi atenți la drum, vor cerceta pământul, să-i vadă tăria sau moliciunea după cât de adânc se scufundă copitele cailor, ca să știe de se vor împotmoli sau nu.

-Bine, slugă credincioasă, călăuzește-ne până la râul Almoș, zise Tuhutum. Acolo îți voi hotărî soarta. Vei sta pe cal, legat de mâini și de picioare, vei fi păzit de oșteni ce vor avea poruncă să te umple de săgeți dacă vei încerca să scăpi, în vreun fel.

După o jumătate de zi de mers, călăuziți de Apafarcoș, ajunseră la malul unui râu frumos, lat cât patru cai puși unul după altul. Apele erau line, asta însemna că râul era adânc. Câțiva călăreți au încercat adâncimea apei într-un loc unde malul cobora lin, dar nu

au putut înainta prea mult, că râul s-a adâncit brusc. Acolo căpetenia cea mare, Tuhutum îi dărui lui Apafarcoș viața.

-Ți-ai câștigat viața. Dar vei rămâne legat și păzit, pe cal, până când vom începe bătălia. Atunci paznicii te vor lăsa slobod și vei putea intra în luptă. Acum dați-i hrană, să prindă puteri.

Oastea făcu acolo popas. N-au ridicat corturi, n-au aprins focuri. Caii au fost duși în pădure, mai la depărtare de tabără și paznicii au primit poruncă să nu-i lase să necheze ori să facă alte zgomote. Căpeteniile se adunară la sfat. Horca, fiul lui Tuhutum, luă cuvântul și zise:

-Dacă iscoada a spus adevărul, înseamnă că ducele Gelou pune o capcană la locul de vad ori pe aproape, dar pe malul celălalt al râului. Acolo trebuie să-l păcălim, să fim noi mai vicleni decât el. Îngăduie, Stăpâne, să caut loc de trecere cu câți oșteni îmi vei da și să merg în liniște înspre munte, până voi vedea că începe bătălia. Iar când Gelou se va retrage către vadul de sus și va trece apa, atunci îl voi ataca, astfel că el va fi prins ca în clește, în mijlocul apei. Oastea lui va muri săgetată și înecată în apă!

Iscoada Apafarcoș fu adusă la fața lui Horca.

-Cunoști vreun loc de vad pe râu, către locul bătăliei ori mai la vale, în urma noastră?

-Da, cunosc. Pe râu la vale, la câteva ceasuri se află un loc unde apele se învolburează. Nu cred că este un vad prea bun, dar apele repezi arată că fundul râului este stâncos și apele mai puțin adânci. Pe acolo se va putea trece pe malul celălalt, cu ajutorul burdufurilor cu aer.

În zori, tot al patrulea om din oștire trecu de partea lui Horca și porniră în căutarea vadului descris de iscoadă. Tuhutum rămase în așteptare până văzu mișcarea cetelor lui Horca pe malul celălalt. Apoi, la un semn al Căpeteniei celei mari, ambele oștiri porniră pe râu în sus. Horca se îndepărtă de râu, ascunzându-se în pădure, iar cetele lui Tuhutum merseră fără să mai zăbovească să păstreze liniștea așa cum merseseră până atunci. După câteva ceasuri de umblat, oștirea fu atacată de o ploaie de săgeți. Însă atacatorii nu fuseseră văzuți. Tuhutum lăsă ca niște călăreți, dintre cei ce erau mai nerăbdători să intre în luptă, să alerge înainte, să-i caute pe vlahii ce se jucaseră cu săgetatul. Tuhutum știa că acest joc, cu atacuri ușoare, cum sunt înțepăturile de albine pe blana ursului,

sunt doar momeli. Gelou îl atrage pe dușman către locul unde a ales el să se dea bătălia. Tuhutum se lăsă prins în joc, iar oastea lui trecu la galop, înaintând mai repede spre capcana pregătită de vlahi.

Oștile s-au întâlnit față în față la un ceas după ce soarele a trecut de punctul său cel mai înalt de pe bolta cerească. Era senin, era călduț în aer, o vreme numai bună de lupte pe viață și pe moarte. Vlahii erau umblători pe jos, formând o linie largă cât trei centurii romane desfășurate. Capetele acestei linii se sprijineau pe malul râului, una din ele, flancul stâng cum ar zice un general roman, iar flancul drept era închis de o centurie de călăreți. Toți vlahii purtau scuturi rotunde, din lemn acoperit cu piele groasă, argăsită, de bivol.

Oștile s-au măsurat din priviri, căutând locul unde să lovească prima dată. Ungurii porniră înaintea oștirii lui Gelou. Tuhutum scoase strigătul lui de luptă, un țipăt care nu avea nimic omenesc. Urlet de lup, țipăt de vultur, răget de leu ... Cetele lui preluară acest strigăt, dar răcnit din cele câteva mii de gâtlejuri efectul a fost înfiorător pentru bieții vlahi. Ei nu auziseră niciodată ceva atât de groaznic. Strigând din ce în ce mai tare, călăreții pustei asiatice își porniră caii la atac. Mai întâi încet, lent, apoi din ce în ce mai repede. În calea lor trecură pe lângă o movilița de pietre, căruia nimeni nu-i dăduse atenție. În dreptul acelui semn arcașii lui Gelu traseră prima salvă de săgeți. De data aceasta săgețile nu mai aveau vârfuri de piatră ci de fier. Norul de săgeți se ridică în înalturi, apoi căzu precum grindina peste călărețiii unguri. Căzură destui, loviți de săgeți care au străpuns chiar și câteva scuturi. Răpăiala săgeților a fost o surpriză pentru unguri. Rândul întâi de călărești se clătină, dar Tuhutum nu-și lăsă oamenii să șovăie. Scoase din nou strigătul lui de luptă. Caii porniră în galop. Și iar trecură pe lângă o altă movilă de pietre care avea un brăduț înfipt în vârf. Din mijlocul oștirii de umblători pe jos a vlahilor porni al doilea val de săgeți. Norul fu mai mare, mai dens. Alți călărești unguri căzură, loviți în plin. Dar tăvălugul călăreților nu încetini, nici nu șovăi ca prima dată. De astă dată primul rând de vlahi se dădu înapoi, dezvelind o linie de țăruși înfipți oblic în pământ, cu vârfuri ascuțite, arse la foc. Căpeteniile strigară de îndată porunci de încetinire și de retragere. Dar năvala nu mai fu oprită, iarăși

destui cai se înfipseră în aceste țepe ucigașe. Linia de călăreți se frânse, caii se învălmășiră. Atunci călărețiii vlahi porniră către vălmășagul ce se formase în mijlocul bătăliei. Cornurile căpeteniilor sunară retragerea. Asiaticii, disciplinați, răspunseră repede la porunca mai marilor oștirii. Puteau să facă aceste mișcări rapide deoarece caii lor erau mici și iuți.

Oștile se desprinseră din încleștare. Trăgându-se înapoi, ungurii au lăsat un loc gol în urma lor. Vlahii porniră în urmărire, dar căpeteniile lui Gelu îi chemară înapoi, folosind tulnice făcute din coji de copac. Ungurii își refăcură rândurile, rotindu-se. Cei din ultimele rânduri trecură în față, în linia întâi. Această regrupare a oștirii ungare a durat foarte puțin și la un semnal, călărețiii porniră din nou la atac. Vlahii umblători pe jos se luptau cu călărețiii pustei, vestiți ca cei mai nemiloși luptători dintre toate valurile de migratori care au trecut peste munți, căutând locuri libere de pășunat. Un ceas a durat bătălia. Oastea lui Gelu se împuținase, astfel că pâlcurile de călăreți care păstrau flancul drept fu aruncat în luptă. Luptând călărețul ungur împotriva călărețului vlah, bătălia altfel se desfășura acum. Ungurii începuseră să slăbească apăsarea pe mijlocul bătăliei. Atunci se produse surpriza cea mare. Rândurile de vlahi fură lovite din spate. Horca găsise vadul și își trecuse oastea pe malul unde se desfășura bătălia. Atacul fioros al oștirii odihnite dădu peste cap rândurile vlahilor. Ei erau prinși ca într-un clește, nu puteau scăpa din încercuire. Mureau luptând, dar nimeni n-a încercat nici să fugă nici să îngenunche, cerând îndurare. Când bătălia era pe sfârșite, un grup de călăreți porni năvalnic și izbuti să spargă încercuirea. În fruntea lor călărea Gelu, voievodul Țării de Dincolo de Păduri. Vitejii care îl făcuseră scăpați au căzut pe rând. Urmăritorii erau dintre oamenii lui Horca. Destul de repede Gelu rămase singur, nimeni nu-i mai stătea de ajutor. O săgeată trasă de aproape i se înfipse în umărul drept. Brațul nu mai putu ține sabia, dar această armă îi fusese legată de mână, așa că rămase atârnându-i de-a lungul brațului rănit. Apoi o suliță i se înfipse în piciorul drept. Altă suliță zbură spre el și îi lovi piciorul stâng, rănindu-i și calul. Gelu căzu. Legenda spune că acel cal pe care l-a călărit în luptă nu a lăsat nici un dușman să se apropie de stăpânul său. Gelu s-a stins, pierzând tot sângele din trupul său. Atunci calul s-a liniștit. S-a lăsat în

genunchi, apoi și-a culcat capul peste leșul stăpânului său. Dușmanii, văzând că voievodul vlah e mort s-au tras de o parte. Au fost uimiți de acel cal, cât de mult și-a iubit stăpânul, cum l-a apărat până la moarte. I-au povestit lui Horca cum a murit Gelu, cum l-a apărat calul său. Horca a spus că el, om de pustă fiind și călărind cai de toate soiurile, așa ceva n-a văzut și nici nu a auzit povestindu-se. A doua zi a cerut oștenilor săi să-l ducă la locul unde zăceau morți, cal și călăreț. Calul l-au găsit, mort. Dar Gelu nu mai era, parcă ar fi dispărut. Oștenii s-au jurat că l-au văzut mort, Gelu a murit, nu se putea altfel! Apoi Horca a observat că pământul de sub capul calului era afânat. Privind mai bine, au înțeles că Gelu zăcea acolo, îngropat în pământ, iar mormântul l-a apărat calul care nu s-a despărțit de stăpânul său nici în moarte.

Țara de Dincolo de Păduri fu luat în stăpânire de Tuhutum și neamurile lui.

Capitolul 6
Prima bătălie

Toamna se încăpățâna să nu lase loc gerurilor și zăpezilor iernii. Cea dintâi ninsoare a căzut în primele zile ale lui Brumar. Dar s-a topit a doua zi. După asta vremea s-a mai încălzit. N-a căzut brumă în nici una din nopțile acestei ultime luni de toamnă. Oamenii din satul lui Moș Toader s-au bucurat de milostivirea vremii și au muncit cu spor să-și ridice adăposturi pentru iarna care, vrei nu vrei, tot va să sosească până la urmă. Cneazul Dobromir și fratele său, Vlad, plecaseră cu turmele către răsărit. Ei n-au zăbovit prea multe zile după ce găsiseră locul unde să așeze vatra satului lor. Imediat ce sfatul căpeteniilor a hotărât să facă acolo așezare de „acasă", Moș Toader a dat poruncă să plece averea lor, cea umblătoare, spre locurile de iernat de la malul bătrânului Istru. A rămas să ridice adăposturi de iarnă fiul cel mic al Moșului, Mihai, iar ca ajutoare cneazul Dobromir a lăsat doisprezece bărbați, dintre cei însurați care aveau și prunci. Pentru aceștia și familiile lor trebuiau tocmite adăposturi. Mai trebuiau făcute adăposturi pentru animale. Dobromir a lăsat acolo patru boi de jug, din cei mari. Șase vaci cu lapte și douăzeci de oi fură date pentru hrana satului. Doi măgari pentru poveri mărunte și patru cai au fost socotiți să fie de ajutor pentru corvezile bărbaților la pădure, la doborât copaci și în sat, la ridicarea caselor.

-Mihai, fiule, case de oameni gospodari nu putem ridica acum, zise Moș Toader de îndată ce rămaseră singuri, ei, sătenii iernatici. Copacii sunt verzi, nu-s potriviți să faci pereți și ziduri din ei. De tăiat trebuie să-i tai și să-i aduci din pădure. O parte din lemn se va pune pentru pereți, dar pereții se vor ridica din două rânduri de bușteni. Cei din interior se vor usca la căldura oamenilor și a vetrelor de foc ale caselor. Alți bușteni trebuie aduși din pădure și stivuiți cu răriș, așa ca să umble vântul printre trunchiuri, să usuce lemnul ca să fie bun de cioplit când se vor întoarce ai noștri de la pășunatul de iarnă. Oile, măgarii și caii vor ierna în adăposturi săpate. Avem aceste fundații de piatră mai mari. Acolo veți săpa pământul în jos, acolo se vor adăposti aceste animate. Pentru ele

trebuie să faceți acoperișuri din crengi peste care veți pune pământ bătătorit, scos de la săpături.

-Bunicule, interveni Mihu la mijlocul sfatului. Îngădui să punem satului nostru numele de „Todirești”? Că doar suntem, toți, ai lui Toader!

Bunicul se încruntă. Nu putea lăsa nepedepsită o asemenea întrerupere.

-Nu ai voie să intri cu vorba ta peste bărbați! Doar ți-am spus de multe ori. Te vei duce să pești caprele. Îndată!

Când bunicul spunea „Îndată!” nu încăpea nici o zăbavă ori alte vorbe. Mihu se ridică, spășit, și plecă să ducă la păscut căprițele. Locul cel mai bun de pășune pentru acestea era acolo, printre pietrele care au fost odată, demult, temelii de case romane. Stând degeaba cu animăluțele acestea, care îi erau dragi, îi trecu prin minte o altă năstrușnicie: o să-l roage pe bunicu să-i spună mai multe nume de bărbați romani. Și o să ceară să scrie pe pielicica albă aceste nume romane. Dacă Moșul îl va întreba la ce-i trebuie, o să spună că vrea să învețe scrierea latină. Gândul acesta, ce-i trecuse acum prin minte, îl înveseli. Mai întâi făcu o tumbă prin iarbă, apoi se roti cu brațele deschise, ca niște aripi, apoi o luă la goană printre temeliile de case. Când bărbații gătară sfatul, Mihu îndrăzni să-i ceară Moșului să-i spună aceste nume de bărbați latini. Bunicul se încruntă la el și scăpă o exclamație, fără să vrea: „Altă poznă!” Dar nu-l învrednici cu nici o privire măcar, taotă ziua. Abia a doua zi uită Moșul de supărare și îl chemă la dreapta lui, să-l învețe alfabetul latin.

Pregătirile de iarnă îi zoreau pe toți locuitorii satului. Bărbații trudeau la case, femeile și pruncii mărișori aduceau mușchi, din pădure și astupau răsuflătorile dintre buștenii pereților din afară, la fiecare locuință. Au tăiat locuri de ferești, nu prea mari, cât să fie acoperite cu beșici subțiate, de animale. Iar în loc de uși au întins piei argăsite de vite mari. Cât de bine puteau să se apere de frig au văzut cu toții, când a început să bată crivățul.

-Mihule, porunci bunicul, alege patru feciori dintre cei de o seamă cu tine și începeți să tăiați lemne pentru foc. Mărunțiți orice lemne rămase de la zidirea caselor, mărunțiți crengile uscate pe care le veți găsi în pădure. Tăiați copacii uscați, rupți de furtuni. La fiecare casă de locuit să faceți câte o stivă de lemne uscate,

bune pentru aprins focul. Tăiați din pădure copaci strâmbi, din cei care nu-s de folos pentru pereți de case. Tăiați-le cu joagărele în butuci, faceți-le stive la fiecare casă, așezându-le pe lângă peretele cu fața către miazăzi. Când fiecare casă va avea stiva de butuci cât acel perete de miazăzi, începeți să crăpați butucii, în patru, ori în opt, ori mai mult. Când afară va fi frig și ger, nici unul dintre cei din adăpostul casei nu va voi să stea în frig, să crape lemne pentru foc. Iar băieții tăi trebuie să lovească aprig cu topoarele, să-și întărească brațele.

În fiecare zi Mihu împărțea porunci celor cinci feciori încredințați lui, în ceată. Câte doi plecau cu cele șase vaci la păscut, iar unul avea grija turmei de douăzeci de mioare. Cel de al patrulea, împreună cu Mihu și ceilalți copii, mai mărunți, se îngrijeau de lemnele de foc, pentru iarnă. Toată lumea avea ceva de făcut, nimeni nu avea parte de hrana trupească pe degeaba. Iar zilele bune se apropiau de sfârșit. Moș Toader umbla din loc în loc, privindu-și oamenii făcând toate treburile încredințate. Rareori scăpa câte o vorbă de îndreptat o treabă mai puțin potrivită. Iar acela căruia îi spunea acel sfat umbla cu capul pleca toată ziua și nu-și ridica ochii din pământ, de rușine.

-Faceți treabă bună, feții mei, că pe viscol și ger n-o să vă fie bine să îndreptați fușărăile[26] de acum, când încă-i cald și bine!

În ziua de hodină, duminică, Moșul aduna lumea acestei mici așezări în încăperea cea mai mare pe care o construiseră, să le fie loc de adunare pentru toată obștea. Acolo Moșul spunea rugăciuni din cele pe care le învățase de-a lungul vieții lui. În fiecare duminică obștea învăța pe dinafară câte un psalm, repetând cuvintele după Moșul. În loc de predică, la capătul acelei slujbe creștine la care participa tot satul, Moșul spunea câteva vorbe despre cum s-a lucrat peste săptămână. Lăuda mai mult decât mustra. Iar acolo unde lucrul nu se făcuse cu temei, Moș Toader dădea sfat de îndreptat treaba, cerând împricinatului ori împricinaților, să zică de au priceput tot ce au de făcut.

Începură nopțile reci. Oamenii se adunau la casele lor și aprindeau focul. Pentru gătit și ca să se încălzească. Acum a apărut grija pazei satului. Fumul ce se înălța din vetre trăda prezența

[26] fușăraie = treabă de mântuială, superficială

omului, de la mari depărtări. Moșul, împreună cu Mihai, fiul său devenit bărbat de frunte în obște, puseră bărbați să facă de pază la locul de pândă anume tocmit între zidurile castrului roman, de pe dealul Cățânaș . Uneori, când munca în sat trebuia să fie făcută de toți bărbații, Mihai trimitea la locul de pândă pe unul din feciorii lui Mihu. Dar îl lăsa pe prâslea să aleagă el pe cel ce va sta de pază. Că nu toți aveau ochii la fel de buni.

În timpul zilei, în această lună Brumărel, Moșul dăduse poruncă să nu se aprindă focul în case ci doar la locul de adunare a obștii. Acolo se făcea un foc mare, la mijloc, iar în loc de horn acoperișul fusese lăsat deschis, ca să iasă fumul. Jăratecul se păstra de la o zi la altă zi, iar pe foc se punea câte un buștean, din fagul cel mai uscat, ca să nu facă fum gros. Vatra acestui loc unde hotărâseră să fie adunarea obștii nu fusese aleasă la întâmplare. Tot Mihu, cu ceata lui și cu însemnele scrijelate pe pielicica argăsită au văzut că există fundație care are ceva ciudat: nu se închidea de tot, ca la locurile de case obișnuite. Cercetând cu pasul acest loc ciudat, Mihu descoperi că acolo unde fundația de piatră se întrerupea, acolo fusese o deschizătură, o poartă, ori o ușă mai mare. Mai descoperiră alte două locuri de uși, mai mici. La urmă, când totul i se lămuri în minte, Mihu scrijeli casa cea mare, din mijlocul așezării. Îi arătă Moșului pielicita argăsită, cu toate semnele făcute.

-Bunicule, cred că aceasta este temelia casei Magisterului acestei așezări. Casa era din lemn, a ars ori s-a măcinat de timp. Ori cine știe?...

-Dacă tu zici că aceasta a fost casa cea mare, se cuvine să o zidim la loc, să fie casa cea mare a satului, până ce vom face din ea o cetate. Mihai, fiule, adună bărbații, toți, împarte-le treburile de făcut ca această casă mare să fie gata înaintea tuturor. Dacă iarna va veni mai repede, trebuie să avem unde ne adăposti, tot satul.

Moș Toader începuse să se moleșească. Zi de zi muncile pe care le făcuse în toată vremea se împuținau, iar Moșul fu nevoit să stea pe laița lui, așternută cu cergi de lână și cojoace mari, ciobănești. Această laiță – pe care Moșul o numea „tron ciobănesc” – o mutau peste zi bărbații, mai spre soare, ori la locuri dosnice, ferite de bătaia vânturilor. Mihu era înlocuitorul Moșului

pe tot cuprinsul satului ce creștea, văzând cu ochii, de la o zi la alta. Acum grija celor doi, bunic și nepot, era ridicarea casei celei mari, ca aceasta să fie trainică pentru o iarnă ce putea să fie dintre cele mai grele.

-Nepoate, noi n-am apucat nici o iarnă pe aceste ținuturi. Nu știm cum o fi, bogată în zăpezi, cu zile multe, viscolite, lungi și mohorâte, ori altfel, mai îngăduitoare de la Bunul. De aceea trebuie să punem grija cea mai mare în față, ca să nu ne pară rău când o fi să ne fie la greu.

Casa cea mare se înălțase mai mult de un stat de om. La locul unde zidul se întrerupea mai mult, loc unde Mihu spunea că acela era locul de poartă mare, năzdrăvanul înfipsese o prăjină înaltă cât brazii din marginea coastei. Iar pe acea prăjună legase o pânză groasă, lungă de doi coți. Moșul nu spusese nimic cât nepotul se ocupase cu ridicarea prăjinii. Mai apoi toată lumea văzu folos mare de pe urma acestui steag ce flutura în vânt.

-Când pânza steagului va sta ca întinsă în vânt, de parcă ar vrea să intre în casă pe poartă, atunci acolo jos va fi dos, iar căldura din casă nu va scăpa trasă de vânt. Fapta asta au cunoscut-o romanii care au ridicat această așezare, așa cum vedem acum că este bine cum au pus poarta și ușile cele mici. Mai trebuie să vedem dacă surpătura din acoperiș, pe unde va ieși fumul din vatra cea mare, va fi ușor de făcut, așa ca fumul să se piardă printre copacii de pe coasta de deasupra satului nostru.

Acestea toate le povestea băiatul feciorașilor ce-i fuseseră dați ca ajutoare. Mereu îi îndemna pe aceștia să stea și să cugete cum ar fi cel mai bine de pornit un lucru, așa ca Moșul să fie mulțumit, adică să nu zică nimica, nici de bine, nici de rău.

În ziua când pereții casei celei mari se înălțaseră cât statura celui mai înalt bărbat din sat, cel poreclit „Prăjină”, Mihu se așează lângă bunicu-său pe Tronul ciobănesc și așteptă ca Moșul să-l îndemne la vorbă.

-Care-i grija ta, nepoate? zise Moșul după ce acela isprăvi să se cuibărească la dreapta lui, pe Tronul ce-i încăpea pe amândoi, alături.

-Acu trebuie să facem acoperișul la casa cea mare. În câte ape să o facem?

-Steagul de pe prăjină ce-ți spune? întrebă Moșul.

-Că acoperișul trebuie să stea de-a lungul vântului, să nu-l oprească. Așa nici zăpadă prea multă nu se va așterne pe acoperiș.

Răspunsul nepotului fu mulțumitor. De parcă s-ar fi vorbit împreună, mai din vreme, Moșul continuă să-l ispitească.

-Vatra cu jăratec cum este lăsată de romani? Lungă ori rotundă? întrebă Moșul.

-Lungă.

-În dreptul celor patru colțuri ale vetrei bate în pământ patru stâlpi. Înalți așa cum vrei tu să fie casa asta mare. Cioplești din vreme patru bușteni de căpătâi, pe care îi vei ridica deasupra stâlpilor și îi vei lega bine de stâlpi și între ei. Când îi fi gata, mai vorbim.

Băiatul se dădu jos de lângă bunic și se trase în colțul cel mai depărtat al casei. Acolo, cu barda lui cea mică, ciopli patru stâlpi, groși cât brațul său, și îi legă cu traverse puse pe vârf. Legă stâlpii cu traverse la o palmă mai sus de partea lor de jos. Aceste legături le făcu cu funii de cânepă, nu bătute cu cuie de lemn. Apoi mai ciopli patru stâlpi, mai înalți decât primii, îi legă între ei sus și jos, la fel ca primii făcuți. Această a doua construcție o puse în mijlocul celei dintâi. Legă cele două construcții între ele cu ramuri de brad care închipuiau acoperișul casei. Acele ramuri se uneau la vârf, iar la poale Mihu le lăsase mai lungi. Avea să-i explice Moșului că trebuie să lase streașină mai largă, ca apa să nu se scurgă lângă zidul de fundație, ci mai departe, cam pe unde se poate ghici un fel de cerc adâncit de două degete în pământ. Pe acolo se scursese apa de pe acoperiș.

Fu gata cu construcția lui aproape de înserat. Curăță locul cu ajutoarele lui și pregăti două făclii, cu rășină de brad. Apoi îl chemă pe Moș să vadă cum va arăta casa cea mare. Aprinse făcliile și îl ajută pe bunic să deslușească încheieturile stâlpilor. Bătrânul nu zăbovi prea mult cu cercetarea lucrului făcut de nepot ci trimise după Mihai, fiul mai mic.

-Fiule Mihai, de mâine începi să ridici acoperișul casei celei mari. Aici vezi ce trebuie să faci și cum trebuie să faci. Ia aminte la adâncimea la care trebuie să bați stâlpii acoperișului. Vei afla răspuns de vei scoate din pământ, cu rădăcină cu tot, un pui de brad, de statura acestui prâslea. Copacii rareori se rup, din trunchi, la vânt. Dar și mai rareori se smulg din pământ, cu rădăcină cu tot.

Bunul Dumnezeu ne învață, după firea pădurii, cât de adânc să fie legat de pământ, ca să treacă furtuna peste tine.

Era sfârșit de brumărel. Zilele deveneau din ce în ce mai scurte, nopțile mai reci. Pe sus, pe sub norii care rareori se îndurau să lase soarele să mai încălzească lumea, ultimele păsări călătoare și-au luat rămas bun. În interiorul casei celei mari bărbații lucrau pe rupte. Câte doi săpau gropile în care să înfigă stâlpii pe care va sta acoperișul. Nu le era prea ușor, săpând au întâlnit bolovani și lut împietrit. Tot ce se putea scoate și apoi pune la loc, în jurul rădăcinii stâlpului a fost așezat aproape de gaura ce se adâncea nu chiar atât de repede pe cât doreau ei, oamenii. Mihu plecase în pădure cu băieții lui, adunând crengi de pe locul unde bărbații doborâseră copacii pentru stâlpi. Crengile trebuiau să fie atât de brazi cât și de fagi. Mihu așeza aceste crengi pe pământ, ca și cum locul acela ar fi fost chiar pe lemnele acoperișului. Apoi, de pe pășunile din luminișuri scoteau brazde de iarbă, cu rădăcini și pământ cu tot. Puneau aceste brazde peste crengi, așezându-le cu meșteșug învățat din străbuni, pentru că toate casele în care au trăit până atunci, ei și părinții lor, fuseseră astfel ridicate, din pământ, folosind roadele pământului și chiar pământul cel mai potrivit. Cu puterile lor puține, copiii lui Mihu aduceau la ora amurgului crengile pentru acoperiș pe care purtau, cu mare grijă, brazdele de iarbă tăiate peste zi. La îndemnul Moșului, acoperișul făcut de Mihu și băieții lui fu așezat în jurul casei celei mari și el fu gata, cu două zile înaintea terminării scheletului acoperișului. Moș Toader cercetă lucrarea lui Mihu și îl trimise cu echipa lui să mai taie brazde de iarbă, cât mai late și mai lungi, pentru a le folosi când vor începe ploile.

Brumărel se închise fără să cadă un strop de ploaie. În prima zi din luna următoare, acoperișul fu gata. Bărbații au așezat ultimele brazde de iarbă, apoi au pus alt rând de crengi peste ele, legând tot acoperișul cu sfori împletite și curelușe de piele. La lumina zilei, îndemnați de Moș Toader bărbații au aruncat ciuturi de apă pe acoperiș. Treaba părea bună, nici o picătură nu a trecut dedesubt. Însă apa aruncată de oameni atrase altă apă. Din norii care acopereau cerul de câteva săptămâni începură să cadă picături. Ploaia veni cu blândețe, mai întâi. Apoi crescu până se transformă în răpăială destul de puternică. Dar nu ținu mult. Oamenii au

descoperit câteva găuri unde brazdele de iarbă fuseseră mai subțiri. Nu le-a luat mult timp ca să astupe găurile. Ultima parte din acoperiș, cea mai importantă, era deschiderea din vârf, pe unde trebuia să iasă fumul din vatră. Pentru acest loc Moș Toader aduse, din căruța lui, o bucată de piele groasă, cusută ca o pâlnie cu capac. Doi bărbați suiți pe acoperiș traseră pâlnia Moșului prin gaură și îl așezară la locul ei. Capacul pâlniei era ca o căciulă ce se putea ridica de pe ultima răsuflătoare a casei cu un par lung, pe care îl putea mișca, de jos, bărbatul cel înalt, Prăjină. Casa cea mare a satului era gata. Moșul aprinse focul în vatră. Crengi uscate de brad și cetină fură aprinse cu amnarul, apoi arseră lemne mai groase, tot uscate, care făcură primul jăratec. De acum înainte obștea folosi bușteni de fag, din cei ce fuseseră despicați și ținuți la soare aproape două luni.

Bucuria împlinirii acestei lucrări grele le veni a doua zi, dimineață. Peste noapte să lăsase gerul. O crustă de gheață consolidă acoperișul umezit de ploaia din ajun. Iar ziua care urmă fu la fel de rece, încât prima gheață nu se topi. În zilele următoare căzu zăpadă. Se duse repede, dar veni alta, mai bună. Acoperișul alb își trăsese pe spinare o pătură de zăpadă de un lat de palmă, de bărbat gospodar.

În jurul focului din vatră, satul simți căldură și bucurie. Atunci Mihai ceru îngăduință bunicului să spună ceva.

-Tată, acum că avem un adăpost bun pentru iarnă, îngăduie să-ți spun ce am văzut eu la hanul unde am poposit o noapte în cetatea Apulum. Gospodarul acelui han ridicase un cuptor, făcut din pietre cioplite, lângă un perete al încăperii celei mari. Din acel cuptor se ridicau în sus niște țevi făcute din olane. Pe acolo fumul era tras în sus. Iar pe vatra cuptorului erau puse pirostrii, pentru oale mari unde fierbeau mâncare. Mă gândesc să facem și noi măcar două astfel de cuptoare, pe aproape de pereți lângă cele două uși mai mici. Eu am făcut, din scoarță de plop, un horn pe care îl voi scoate pe ușă. Cu aceste cuptoare va fi mai cald în casa cea mare, iar mâncarea se va găti mai repede, pentru tot satul.

-Te-ai gândit bine, fiule. Așa să faci! Mie să-mi faceți un culcuș aici, lângă vatră. Să împărțiți casa cea mare în încăperi, așa ca tot satul să încapă aici, peste iarna asta. Mai trebuie să faceți loc, lângă vatră, pentru butoiul cel mare în care să fie mereu apă

pentru oameni și animale. Iarna, nici un animal din câte avem să nu bea apă rece. Iar pentru oameni, să puneți două butoaie mici lângă cele două cuptoare lăturalnice.

Moșul se lăsă pe spate în Tronul ciobănesc. Obosise. A doua zi va trebui să stea de vorbă cu Mihai, cu Mihu și cu cele două ajutoare ale lui Mihai, Mână-dreaptă Ion și Mână-stângă Ivan. Acum grija satului va trebui să se întoarcă spre animale. Ion și Ivan găsiseră o potecă pe care o vor folosi să coboare animalele la cele două ape, Lunca și Vale. Acolo se mai găsea ceva iarbă fragedă, pe lângă malul apei celei mici, Valea. Apa Văii era mai caldă decât apa Luncii. De ce? Care era minunea asta? Nimeni nu putea spune, dar bărbații fură bucuroși când descoperiră că aveau apă bună de adăpat animalele.

Iarna se așeză peste munți și văi. Zăpada albă acoperi tot locul. Acum pândarii din adăpostul făcut pe zidul castrului puteau vedea orice pată de culoare, altfel decât albă. care s-ar fi mișcat în depărtare. Dar n-au zărit, o bună bucată de vreme, decât haite de lupi, câțiva cerbi și porci mistreți. Ion și Ivan îi cerură îngăduință lui Mihai să coboare pe șesul întins pentru a vâna o căprioară măcar și un porc mistreț. Le-ar fi fost de folos să țină cât mai mult în viață, animalele ce le fuseseră lăsate de Cneazul Dobromir ca hrană peste iarnă.

Cei doi vânători primiră îngăduință să își încerce norocul și îndemânarea. Ei mai fuseseră la vânătoare, știau destule lucruri despre animale. Moș Toader îi puse să tragă cu arcul, cătând să vadă până unde puteau arunca, la țintă, o săgeată cu vârf de fier. Rămase mulțumit de isprava bărbaților care erau mâna dreaptă și mâna stângă a lui Mihai, căpetenia satului.

-Încercați-vă puterile la cerbi. Cerbii și ciutele lovite de săgeți care nu le aduc moartea pe loc, fug, nu atacă pe om. Dar de veți răni un mistreț, acela se va întoarce spre voi și va lovi crunt, cu colții lui ascuțiți. Mai bună este carnea de ciută decât cea de mistreț sau cerb mare, bătrân.

Vânătorii hotărâră că trebuie să umble pe urmele lăsate de animale, în zăpadă, să vadă de unde vin și încotro se duc. Drumul animalelor este, totdeauna, spre o adăpătoare. Trebuie să fie, prin apropiere, un loc unde ciutele se adapă. Acolo vin zi de zi, cam la

aceeași oră din zi. Acolo stau locului, acolo vânătorul poate nimeri ținta cel mai bine, fără grabă.

Cei doi avură noroc. Soarele după amiezii nu era prea aproape de asfințit, când Ion și Ivan se întoarseră în sat, ducând pe umeri o ciută mărișoară, agățată pe un par.

-Are o majă[27] mare, zise Ivan. Îi numai carne, toată, n-are grăsime de fel.

Agățară căprița de o grindă, legând picioarele din față cu curele trainice, între ele și apoi de un piron de fier bătut în grindă, anume pentru asemenea rost. Fiecare cioban din sat se pricepea să tranșeze un asemenea animal. Deci măcelar avură doar un bărbat, în timp ce tot satul, cu mic cu mare, se adunase să privească, stând în cerc. În timp ce carnea era așezată într-o covată încăpătoare, vânătorii povestiră care le-a fost aventura, de la început.

-Am găsit cărarea de urme dincolo de râu, zise Ion. Pe maluri, apa avea cruste de gheață din loc în loc. Urmele nu se apropiau de malul apei, mergeau tot în sus, către locul unde pârâul nostru, Lunca, se varsă în Sebeș. Acolo este vadul unde se adapă ciutele. Apa Luncii este mai caldă decât a Sebeșului, la locul de vărsare din pârâul nostru se ridică aburi, semn că această apă, mai caldă, este socotită de fiarele pădurii bună de băut, nefiind foarte rece. Acolo ne-am pus pe pândă, la poalele pădurii. Către amiază turma de ciute s-a apropiat de vad. Era un cerb cu coarne mari, ca o coroană de rege al pădurii. Acela este masculul, bărbatul de care ascultă turma. Mai era un cerb, tot cu o coroană bogată, dar mai tânăr decât cel care mergea în fruntea turmei, oprindu-se din loc în loc și cercetând pădurea. Aceasta, căprița pe care am săgetat-o noi, era cea mijlocie, din cinci. Am socotit că nu-i prea bătrână, că poate avea carne bună de fript și chiar de făcut pastramă. Am luat-o la cătare amândoi și am tras deodată. De vă uitați mai bine, vedeți că are două locuri în piept, unde au lovit săgețile noastre. Ciuta a căzut, fără zbatere. Numai că atunci s-a întâmplat ceva ce ... Aici vânătorul se opri din povestit.

-Spune tu, Ivan, că tu ai fost mai aproape, zise Ion.

[27] maja = unitate de măsură pentru greutăți în Transilvania, în Evul Mediu. Reprezintă o greutate între 50 – 120 de kilograme. Se exprima greutatea reală prin multipli de majă mică (50 de kilograme) sau submultipli de majă mare.

-Turma a luat-o la fugă. Înapoi,de unde au venit. Cerbii cei doi au rămas la urmă, ciutele tinere alergau cu salturi uriașe. Erau tare frumoase! Dar nu săgețile noastre le-au speriat. La 3 sau 4 stânjeni în dreapta locului nostru de pândă, ieși din pădure un urs, mormăind avan. Alerga către pradă, spre ciuta noatsră. Zic lui Ion, măi omule cu ăsta nu-i de șagă. Ăsta ne mănâncă ciuta și n-avem ce-i face, că-i periculos.

-Stai să vedem ce face namila, zice Ion. Ăsta are trei maje mari[28], cu el nu ne putem lupta decât dacă îl luăm din părți, amândoi, cu țepușe. În estimp, ursanul n-avea ochi decât pentru leșul căprioarei, către care se apropia gonind prin zăpadă. A trecut Sebeșul din două sărituri și s-a apropiat de căprioară. S-a învârtit în jurul ei, parcă cerceta de unde să-și înceapă ospățul. A început de la gât. A rupt săgețile noastre și a sfâșiat pieptul animalului cu ghiarele. Din rană a început să curgă sânge. Ursul și-a cufundat botul în rană, cred că a băut ceva sânge și a smuls o halcă de carne fragedă. Ivan mi-a făcut semn să merg după el. Am tras arcurile peste umeri și am înșfăcat țepușele. Fiecare dintre noi am avut câte o țepușă de doi stânjeni, cu vârful ascuțit și călit în foc. Din locul unde stătusem la pândă, sub pădure, am pornit pe lângă apa Sebeșului până unde nu-l mai zăream pe urs. Acolo am trecut râul și am pornit spre prada noastră. L-am văzut cum rupea din ciută și mormăia cu mare plăcere. Noi veneam către el umăr lângă umăr. Trebuia să-l facem pe urs să se ridice pe picioare. Numai așa puteam să-i proptim țepușele în piept. Am avut noroc. Ursul s-a săltat pe picoare, era mai înalt decât noi. Iute l-am înțepat în piept, sub labele din față. S-a prăvălit în prăjinile ascuțite, străpungându-se pe loc. Nici acesta nu s-a zbătut, ca și ciuta. Moartea i-a venit pe loc.

-Ce facem amu, măi Ion. Prada noastră s-a înmulțit. Nu putem lua în sat și ciuta și ursul. Am legat ciuta de picioare și am tras-o pe țepușele noastre. Am săltat povara pe umeri, era destul de grea. Așa că am lăsat ursul acolo. Îmi părea rău pentru labele de urs, carnea este foarte bună.

[28] trei maje mari = aproximativ 400 de kilograme.

-Mai bine așa, măi vânătorilor, zise Moș Toader. Ursul a rămas ofrandă Pădurii. Haita de lupi va face iute curățenie. Voi ați avut grijă să vă ștergeți urmele?

Vânatul, vânătoarea au fost primele fapte prin care sătenii lui Moș Toader s-au dumirit că nu trebuie să le fie teamă, ei sunt mai tari decât animalele Pădurii. Dar Pădurea trebuie cinstită, daruri trebuie să i se aducă ori de câte ori ...

În iarna aceea sătenii lui Moș Toader au trăit împreună, în casa cea mare a satului. Au cunoscut iarna din preajma munților celor înalți de la marginea de miazăzi a Țării de Dincolo de Păduri. Cu viscole, ninsori bogate, geruri mari, cu urlete prelungi ale haitelor de lupi ce se încumetau să dea târcoale așezării oamenilor. Cei doi vânători n-au părăsit casa cea mare în timpul viscolului. La îndemnul lui Mihai, Ion și Ivan au ales câțiva bărbați dintre cei mai tineri și mai viguroși. Pe aceștia voiau să-i facă vânători la fel de iscusiți. La lumina unor torțe trăgeau cu arcul într-o parte a casei celei mari unde restul satului, mai cu seamă copiii, nu aveau voie să intre. Femeile trebăluiau pe lângă cele două cuptoare zidite de Mihai. Acolo făceau o parte din hrana zilnică. Ceea ce era mare și nu încăpea în oalele obișnuite, adică părți din boii și oile sacrificate pentru hrana cea de toate zilele, era fript la proțap, pe jăratecul din vatra cea mare a casei.

Către seară, când treburile zilei se gătau, cu mic cu mare, tot satul se punea pe tăiat lemne pentru foc. Moș Toader privea pe săteni și îi mustra pe cei care se opreau din lucru fără încuviințarea soților lor.

-Oameni buni, musai să urmați această muncă ce v-am pus să o faceți, zise Moș Toader. Lemnele pentru foc ne vor fi de trebuință până când pădurea se va umple cu flori și ciripit de păsărele. Afară de asta, crăpatul lemnelor folosește pentru întărirea brațelor. Tuturor le este de folos să aibă putere cât să poată prinde berbecul cel mare, din alergare, să-l răstoarne pe o parte și să-i lege picioarele cu funii de cânepă. Berbecul prins trebuie ridicat de jos, de unul singur, trebuie pus pe umeri și purtat înconjurând casa cea mare de 10 ori, cu mers grăbit. Bărbați, femei și copii trebuie să știe să poarte berbecul pentru tăiere pe altarul de jerfă. Când fiecare va putea să facă această treabă, atunci satul întreg, împreună, vom fi gata să începem pregătiri de luptă, de legionari

romani. Atunci ne vom alege un centurion și decurioni, mai mulți din aceștia. Până ce va porni turma de mioare la pășunat, pe munții Cindrelului, toți trbuie să știe să mânuie ciomagul, să bată ursul așa ca să-i treacă pofta de mâncare de la oameni.

Iarna devenea din ce în ce mai aspră. Satul serbă nașterea Fiului Iisus Hristos aprinzând crenguțe în noaptea solstițiului de iarnă. Atunci, din porunca Moșului Toader, bărbații sacrificară un bou și doi râmători, care fură puși la fript la jarul de fag cu o zi înainte de solstițiu. Atmosfera de sărbătoare era dată de copiii care, lăsați slobozi, alergau cu crenguțele aprinse de la primele clipe când se lăsa înserarea. Râsul lor făcea bine, spuneau cei mai în vârstă, pentru că Iisus îi ocrotea pe copii, știindu-i lipsiți de păcate.

Satul rămase uimit când, câteva zile după această sărbătoare, Moș Toader anunță că adevărata naștere a lui Iisus Hristos se va sărbători la Bobotează.

-Am cunoscut câțiva preoți creștini care spuneau că nașterea lui Iisus a fost anunțată de însuși Dumnezeu Tatăl, atunci când Fiul a fost botezat, cu apă, de către Ioan Botezătorul. Aceștia spuneau că acolo, în apele Iordanului, cerul s-a deschis și s-a auzit glasul Tatălui: „Acesta este Fiul Meu iubit, în care am binevoit!” Dacă L-am sărbătorit după obiceiul nostru moștenit din vechime, Fiul nu se va supăra pe noi dacă vom sărbători Nașterea Lui și de Bobotează.

După sărbătoarea Nașterii, oamenii satului fură chemați la înfrânare.

-De acum trebuie să păstrăm, cu sfințenie, posturile toate: în toate zilele de miercuri și de vineri, în fiecare săptămână, cât și în alte zile, de mari sărbători de peste an.

Moș Toader rosti aceste vorbe în ziua de Bobotează, la malul pârâului Lunca, unde tot satul ieșise la sfințirea apelor celor mai mari. Nu aveau preot care să facă slujba de sfințire, dar Moșul Toader cunoștea cuvintele sfinte și le rostea cu o voce care pătrundea în adâncul inimilor acestor oameni simpli, trăitori cu Creația și cu Creatorul o viață simplă, cu puține păcate. Moșul avea o cruce cioplită din lemn, pe care o folosea pentru binecuvântarea oricărui lucru din obștea satului. Veniseră cu mic, cu mare să vadă cine va scoate din apa râului crucea lui Moș

Toader. În zilele cele călduroase ale toamnei, când abia descoperiseră acest loc minunat, pruncii satului își făcuseră scăldătoare în apa mai călduță a Văii. Au pus pietre peste pietre și frunze mari, de brusturi între ele, astfel că zăgazul avea adâncime cât să ajungă apa până la buric celor mai mulți dintre ei. Iar acum, la Bobotează, gheață se formase la mal și pe marginea zăgazului, până către mijloc. Acolo apa trecea peste pietre, acolo tinerii vor cerca să prindă crucea pe care Moș Toader o va arunca în pârâu, mai la deal, rugându-se Sfântului Duh să sfințească apele râurilor spre a fi de folos oamenilor și animalelor.

Tot satul gustă din apa sfințită. Umplură cofe, ciubere, butoiașe cu apa cea bună și urcară, pe cărare, până sus, în sat. Acolo stropiră cu apa sfințită animalele, mai întâi pe cele care duceau greul gospodăriei, apoi pe cele care dădeau hrană coconilor și bătrânilor cărora le căzuseră dinții din gură. Rămaseră la urmă paznicii casei, câinii. Orătăniile fură și ele stropite. Multe astfel de păsări stătură fără să se zbată sub stropii de apă, primind darul ceresc la fel cu oamenii.

Mâncară prânzul laolaltă, în jurul vetrei celei mari. Închinară vin bun, lăsând să cadă la pământ câțiva stropi spre cinstirea neamurilor pomenite la slujba zilei, apoi închinară unii pentru alții, pentru sănătate și putere, liniște și pace.

-Bărbaților și voi, flăcăi, de mâine să plecați în pădure la vânătoare. Avem trebuință de hrană, ca să nu tăiem vitele ce ne-au fost date pentru a ieși din iarnă. Cu cât vom intra în primăvară cu mai multe animale întregi, sănătoase, cu atât ne va fi mai bine în toamnă. Plecați doi câte doi, în cele patru zări ale pădurii. Ceilalți bărbați, rămași în sat, se vor ocupa de treburile gospodărești și de pază. Aveți grijă să nu vă depărtați prea mult. Să nu vă prindă nopțile geroase în pădure, că tot locul departe de sat este cu primejdie mare. Vânați tot ce este animal cu blană, dar și păsăret mare. Iar tot la șapte zile ne vom strânge la sfat, despre vânătoare și vânat, dar și despre locurile depărtate de satul nostru cale de o zi de mers pe picioare. Că aceste locuri trebuie să le cercetăm cu mare grijă, să le putem folosi pentru binele nostru, dar și spre pierderea vrăjmașilor, de o fi să fie bătălii.

Încă din prima zi vânătoarea fu de mare binefacere pentru toată obștea. Cerbi, porci mistreți, iepuri și cocoși de pădure au

îndestulat burțile sătenilor, iar din preamult muierile au făcut pastramă și cărnuri prăjite, puse în ciubere cu grăsime de porci după meșteșug rămas de la moși și strămoși. Mihai și Mihu porniră în alte zări, în fiecare din zilele ce urmară. Dar când se întoarseră în seara celei de a patra zile, Moș Toader le spuse că mai mult să nu umble la vânătoare, că de acu încolo vor avea alte treburi de pornit, cu însuși Moșul. Mihai doar ridică din sprâncene, nepunând în vorbe curiozitatea sa, însă Mihu nu putu să tacă.

-Ce treburi așa de alese avem de făcut, bunicule? întrebă nepotul.

-Ehei, nepoate, funia se strânge la par și sacul meu îi prea plin cu multe din cele ce vă vor fi de trebuință!

Mai mult de atât nu zise. Mihu gândi că or să fie povețe din cele pe care Moșul trebuie să le lase lor, ca moștenire. De aceea îi spuse unchiului său:

-Bădie Mihai, oare ar trebui să mai argăsesc câteva piei de mieluți și să-mi ascut penele pentru a face semne ajutătoare în calea uitării? Că am deslușit de la Bunicul toate semnele numite „litere", cu care vorbele pot fi așternute pe pielicele, ori pe hârtie, ori pe bucăți de lemne. Tu le știi pe acestea? Bunicul nu te-a învățat și pe tine?

-Ba, m-a învățat și pe mine, dar numai câteva, despre care mi-a zis că-mi vor fi de ajuns pentru folosul meu. Dar șezi binișor, Moșul știe ce trebuie să scoată din sac și să ne dea nouă.

Mihu mai multe nu putu afla de la unchiul lui, așa că se culcă încercând – așa cum făcea totdeauna când Moșul îl lăsa în cumpănă – să gândească singur despre ce va fi în ziua următoare. Adormi și visă că Moșul urca în podul case pe o scară firavă și cobora cu câte un sac pe care îl deșerta la picioarele lor, a lui Mihai și a lui Mihu, apoi iar urca pe scară și aducea alt sac. Și tot așa, nu se mai termina coborâtul sacilor din pod! Dar nu deslușì, în visul său, nici un lucru din cele așternute la picioarele lui.

Dimineața satul se trezi și fiecare locuitor, bărbat, muiere și copil își începu lucrul prin care se făcea de folos obștei. Moșul privea peste toți care se aflau în casa cea mare, urmări cu privirea pe fiecare părăsind încăperea până când, în preajma vetrei celei mari nu rămase decât el, Mihai și Mihu.

-Acu, feții mei, se cuvine să dezlegăm baierele primului sac!

Ochii Moșului sclipeau șăgalnic, el știa câtă nerăbdare stârnise în nepotul său, cel care nu se sătura niciodată să afle lucruri noi din înțelepciunea bunicului său. De data aceasta Mihu văzuse destul de bine că cele ce le va afla de la înțeleptul său bunic vor trebui să fie scrijelite pe pielicelele de miel pe care le pregătise. Punându-le la îndemână, se aștepta ca bunicul să-l întrebe despre acestea, dar Moșul se mulțumi doar să-l mângâie pe coama de păr.

-Am fost și eu, demult tare, ca tine, Mihule și tot așa ardeam de nerăbdare să aflu din traista bunicului meu boțuri de înțelepciune. Că așa mi le dădea, ca pe niște boțuri de aur. Mai înainte de toate, trebuie să știți ceea ce am a vă lăsa de la Moșul meu despre strămoșii noștri. Că până acuma, cu mine, i-am pomenit din veac și eu îi las vouă, să-i duceți mai departe. Noi ne tragem din strămoși care s-au născut pe acest pământ și au dus neamul mai departe, din tată în fiu. Tatăl meu a fost legionar, veteran în oastea împăratului de la Bizanț. Oastea lor își făcuse tabără la Istru, pe malul de la miazăzi. Păzeau hotarul împărăției de barbarii care tot veneau. Iar când a împlinit anii de ostășie, împăratul l-a făcut veteran, i-a dat aur destul pentru slujba lui și l-a îndemnat să-și aleagă loc de casă și gospodărie în hotarul împărăției. Dar tatăl meu, care fusese decurion în oaste, adică mai mare peste zece, cunoscuse o fată frumoasă, a unui cioban care avea o turmă mare de oi și umbla cu ea la pășunat. Tata s-a dus la acel om și i-a cerut fata de nevastă. Dar acela nu i-a dat-o. A zis așa: „Eu fata nu ți-o dau de nevastă. Ți-o vând, dacă ai aur destul ca să o cumperi și să o ții așa cum am ținut-o eu, până acum.” Atunci tatăl meu a scos brâul pe care-l purta strâns, peste burtă, plin cu aur și i l-a întins acelui oier. Și a luat fata de nevastă. Dar oierul nu s-a lăsat, n-a plecat cu aurul în drumul lui. Îi zâce ginerelui: „Îți dau tot aurul înapoi și îți mai dau și turma de oi, numai să mă primești să stau cu fata mea, la casa ta, până voi trece Stixul ori în Raiul creștin.”Și s-au învoit așa cum a cerut oierul, bunicul meu, căruia îi moștenesc turma de oi și numele. Că Toader l-a chemat. Iar de neam, era geto-dac. Și tot din acest neam era și tatăl meu, dar pe el îl botezaseră creștin și-i puseseră numele de Basilios.

Bunicul se opri din povestit. Tăcu o vreme, parcă stând să-și vadă tatăl Basilios și pe bunicul, Toader, cu ochii amintirilor. Apoi continuă povestirea.

-Veteranul n-a avut parte de locul de odihnă la care visa, cu casă mare și gospodărie cu copii mulți. Turma de oi l-a mânat peste munți și ape, fără odihnă. După o vreme s-a învățat cu oieritul și a colindat peste multe hotare de împărății. Socrul lui, moșul Toader, i-a lăsat poruncă să ducă oieritul mai departe, să îl lase nepoților lui. Și iaca, voi sunteți acei nepoți, vouă trebuie să vă las moștenirea.

Apoi Moșul Toader, nepotul întemeietorului Toader, le-a dat moștenirea pe îndelete.

-Tatăl meu, care toată viața lui fusese legionar i-a pus pe ciobani la slujbă ostășească. El a văzut că pretutindeni pe unde s-a mutat cu oile la pășunat a stârnit pofta lupilor. Și acei lupi erau de multe feluri, cu blană și patru picioare, dar și numai cu două picioare. Iar aceștia din urmă erau cei mai răi, mai lacomi. În scurt timp oierii lui Basilios au devenit aprigi luptători. Nici un lup dintre cei care s-au dat la oi n-a scăpat cu viață. Iar ultimii ciobani pe care i-a învățat deprinderile de luptători ale legionarilor bizantini am fost eu, moșul vostru și fiul meu mai mare, Dobromir. Eu sunt nevolnic acum. Dar cneazul vostru, Dobromir, vă va învăța să fiți legionari, la rândul vostru. Până se va întoarce el cu turmele la satul pe care l-am întemeiat, voi doi și ciobanii pe care-i aveți la ascultare va trebui să vă întăriți oasele și mușchii, să vă întăriți să ridicați poveri. Dar cel mai mult, în iarna asta, trebuie să învățați să trăiți laolaltă cu firea din jur. Dumnezeu a pus suflet nu numai în oameni, ci în toată creația Sa. Trebuie să deprindeți să aflați sufletul firii, să ascultați ce vă destăinuie copacii și firul subțirel de iarbă. Va trebui să înțelegeți ce anume cântă mierla și privighetoarea și să vedeți, din înaltul cerului, prin ochii vulturului tot ce este pe pământ. Dacă veți deprinde măcar câte ceva din acestea, veți fi de mare ajutor cneazului Dobromir.

Mihai și Mihu îl ascultaseră în tăcere pe Moșul. Bătrânul tăcuse, aștepta ca Mihu, neastâmpăratul, să ridice glasul a mirare, adică să ceară deslușiri despre unele din spusele Moșului.

-Cum să deslușim sufletul firii?! Ce înseamnă asta? Bunicule, eu am doi ochi, două urechi, am nas pentru miros, am limbă pentru gust și mai am și pielea pentru pipăit. Cu ăste daruri de la Dumnezeu trebuie să descopăr Sufletul firii? Cum anume?

Mirarea nepotului era foarte bine spusă în cuvinte. Tânărul nu înțelesese nimic din îndemnul Moșului și, nemulțumit de vorbele cu tâlcuri ascunse, aștepta alte povețe, pe care să le priceapă cu cele cinci simțuri ale lui.

-Vei înțelege până la capăt, mai greu, este adevărat. Și eu, și unchiul tău Mihai și chiar și tu, nepoate, avem sufletul nostru, dat nouă de Dumnezeu. Dar nu știm cum arată, nu l-am văzut, auzit, mirosit, nu l-am gustat și nici nu l-am pipăit. Sufletul firii îl vei pricepe cu sufletul tău. Uite, să zicem că ești la pășunat, singur, cu cei doi câini ai tăi, Lupul și Ursu. Ești într-o poiană, oile tale – vreo douăzeci – pasc liniștite. Deodată pe cer niște păsări încep să țipe. Privești în sus și vezi cum niște ciori se rotesc țipând, pe undeva la o poștă depărtare detine. Ce înțelegi din ce-ți spune cerul?

-Că sub acel loc se întâmplă ceva, ce doar acele ciori văd și de aceea se poartă ciudat, răspunse Mihu.

-Ce trebuie să faci? În mintea ta și în inima ta, simți ce anume trebuie să faci?

-Nu, nu știu ce să fac, simt doar neliniște! răspunse tânărul mai departe.

-Trimite sufletul din tine, ori măcar o parte din el, acolo, sus, să se rotească împreună cu stolul de păsări și să deslușească ceea ce se întâmplă. Poți face asta?

-Mă nevoiesc, dar nu se întâmplă nimic. Ba nu, bunicule, simt că parcă văd ceva. Acolo jos este o luptă. Un lup și o altă fiară, pe care nu o văd prea bine, se mușcă, se tăvălesc, se rotesc. Iar păsărilor le este foame. Așteaptă ca lupul ori cealaltă fiară să cadă. Așteaptă ca din acel stârv să se poată înfrup ta și ele, păsările.

-Ai putut, te-ai străduit și ai aflat, cu ajutorul sufletului tău văzător din cer, de lângă ochii păsărilor, că în apropierea ta se dă o luptă grea. Mai simți și altceva? Străduiește-te să înțelegi de ce se agită păsările.

-Acum parcă simt cum mă prinde frica. Acea fiară, pe care nu o văd deslușit, poate veni spre mine, să mă atace? întrebă Mihu, iar pe chipul lui se poate vedea frica.

-Da, fiara te poate ataca. Iar tu, care știi ce pericol este lângă tine, trebuie să te aperi! Ce porunci vei da?

-Câinii trebuie să stea în dosul oilor, iar eu voi sta în fața oilor, cu fața către acea fiară ce poate să vină. Bâta o țin strâns în mâini și sunt gata să lovesc.

-Vezi, cu un picuț de străduanie ai folosit sufletul tău și al firii, adică al acelor păsări și ai fost pregătit să te aperi. Trebuie să faci la fel oricând firea îți va trimite semn de primejdie.

-Tată, intră în joc și Mihai, ce fel poate firea înconjurătoare să trimită semne de primejdie? Cum voi ști că este un semn și nu o năzărire?

-Semnul cel mai puternic pe care îl poți primi, din mijlocul firii înconjurătoare, este unul care îți va trezi frică. Ai văzut, mai înainte, ciorile au dat un semn. Din codru se poate stârni un zgomot, slab mai întâi apoi mai tare, cum ar fi un tropot de copite. Pădurea poate să dea semn cu un foșnet de frunze, un vârf de plop se poate îndoi tare, dintr-o dată. Voi, feții mei, cunoașteți toate aceste semne. Dar nu le dați atenția cuvenită. Stați în mijlocul firii nepăsători, parcă ați fi sub o cupolă ori într-o ladă de lemn. Trebuie să învățați să fiți cu ochii în patru, ca să prindeți iute semnele firii.

Acum bunicul simți nevoia să pună capăt acestei vorbiri despre ceva ce trebuia înțeles mult mai bine de băieții lui.

-Destul, băieți. Acum să vă gândiți la cele vorbite despre suflet. Dacă o să pricepeți cât de mare este puterea lui Dumnezeu și cum o revarsă El asupra lucrurilor făcute de mâna Lui, atunci veți putea înfăptui multe lucruri bune, folositoare pentru voi și pentru neamul vostru. Dar să nu uitați: când sunteți cu turma la pășunat, în pădure sau pe coaste de dealuri, nu sunteți niciodată singuri. Câinii sunt prietenii voștri, slugile voastre, ajutoarele voastre. Ei fac ce le cereți voi să facă. Ascultă de semnele voastre și împlinesc porunca, după cum i-ați învățat. Dar din sufletul lor nu fac niciodată nimica. Voi sunteți acolo cu sufletul vostru care este Duhul Sfânt, părticica din Dumnezeu care v-a fost dată la botez, prin creștinare cu uleiul sfânt. Este musai să știți cum să fiți toată vremea împreună cu Dumnezeu, cu Iisus Fiul și cu Duhul Sfânt. Dar și mai tare este să crezi că poți primi ajutorul lui Dumnezeu, știind cum să-I ceri acest ajutor.

Mihai și Mihu pricepură că bunicul le vorbise numai lor despre puterea credinței în Dumnezeu. Ei trebuiau să cugete la ceea ce au

aflat, să se străduiască să găsească și alte întâmplări în care s-ar putea afla față în față cu vrăjmașul, văzut sau nevăzut, pe care să-l biruie chemând Duhul Sfânt în ajutor. Numai după ce vor simți, cu mintea și cu inima, că pot adresa această chemare și vor vedea că Duhul le trimite răspuns, doar după asta vor avea dezlegare să facă la fel, cu bărbații din obște.

-Mihule, zise Mihai punând mâinile lui mari pe umerii băiatului, tatăl meu ne-a vorbit de mai multe ori nouă, feților lui, despre această trăire cu Dumnezeu. El ne-a cetit din cartea aceea pe care o are și o păstrează cu mare sfințenie. Ne-a spus cum Apostolii lui Iisus au creștinat mulți evrei, locuitori în cetățile și târgurile din Israel, Țara Sfântă. Pe cei care au crezut mai puternic, Apostolii i-au făcut episcopi și le-au dat puterea de a boteza și alți oameni. Asta după ce Apostolii au înțeles că Sfânta Cruce este armă în ajutorul credinciosului pentru că Iisus s-a jertfit pe Cruce, care astfel, a devenit Altar Sfânt și armă de ajutor. Când va vedea că ne-am străduit să pătrundem cele învățate, atunci bunicul te va atinge cu Sfânta Cruce în creștetul capului și pe dată vei fi pătruns de înțelegerea Sfântului Duh. Așadar, străduiește-te!

Mihu nu știa prea multe despre religie. De fapt, acest cuvânt „religie" încă nu fusese inventat pentru el și oamenii simpli, primitivi, care trăiau în obștea satului. Avea doar o înțelegere vagă despre Dumnezeu, Sfânta Treime, Iisus, Sfântul Duh, Cruce, Apostoli, sfinți. Va trebui să-i ceară bunicului să-i spună mai multe despre credință. Dacă Sfântul Duh putea să fie prezent în toate ființele și în firea înconjurătoare, înseamnă că Dumnezeu este foarte puternic, atoateștiutor și foarte iubitor față de acele persoane care ... Care, ce? Adică acele persoane care erau alese, adică erau pe voia Lui. Și ce trebuie să faci ca să ajungi să fii pe voia Lui? Asta trebuie să o afle chiar în ziua următoare, de la bunicul lui.

În timp ce în mintea lui treceau, ca fulgerul, aceste gânduri, Mihu simți cum apasă peste el o stare de neliniște. La început era ceva neclar, ca un bâzâit inervant de țânțar. Apoi această neliniște crescu, încetul cu încetul și își dădu seama că trebuie să urmeze căutările, așa după cum bunicul povestise acele întâmplări. Se dădu jos din așternutul său, își trase cizmele grele în picioare și ieși din casa cea mare. Afară era frig, un ger uscat și aspru. Auzi

cum toate animalele, în țarcurile lor, erau agitate, mișcându-se și înghesuindu-se. Roti privirea spre adâncul pădurii și văzu, înfiorându-se, nenumărate scânteieri între copaci. Acele luminițe erau verzi și nu stăteau locului. Nu-i trebui prea mult ca să înțeleagă că pădurea era plină de lupi. Așezarea lor era în pericol. Animalele sălbatice flămânde erau gata să atace adăposturile oilor, vitelor cornute, porcilor și cailor. Ce era de făcut? Se întoarse în casă și îl sculă pe Mihai.

-Mihai, suntem atacați de lupi. Pădurea este plină de haite flămânde. După cum se agită animalele noastre, lupii sunt gata să atace. Trebuie să sculăm obștea! Trebuie să-l sculăm pe bunicul. Ce trebuie să facem?

-Da, vom scula bărbații și vom ieși cu foc. Torțe, numai cu foc putem să-i alungăm.

Bărbații ieșiră din casa cea mare, fiecare având o torță aprinsă în mâna stângă, iar în dreapta țineau o armă: sabie, suliță ori ciomag. Lupii îi întâmpinară pe oameni cu urlete înfiorătoare. Mihu simți cum pielea i se strânse pe spinare, iar inima începu să-i bată puternic, gata să-i sară din piept. Fiecare luptător fu atacat de un lup, la începutul încăierării. Cu mâna stângă oamenii fandau spre botul fiarei, cu torța, iar cu dreapta loveau, căutând să dea lovituri nimicitoare. Mihu văzu rânjetul îngrozitor al lupilor, ochii injectați cu sânge și labele scurmând pământul înainte de a sări să muște. Ani mulți, chiar când deveni un bărbat neînfricat, va avea coșmaruri în care somnul îi era tulburat de acele boturi rânjite și ochi injectați, gata să muște mortal.

Mihai preluă conducerea bătăliei. El porunci ca bărbații să se apropie unii de alții, să facă o linie de apărare, cu foc și armă, astfel ca nici o fiară să nu se poată strecura în spatele liniei. Apărătorii se opriră la cincizeci de pași de casa cea mare. Erau puțini, doar aici mai puteau păstra linia închisă. Un pas mai înainte, ori doi, ar fi rărit linia și lupii ar fi putut ataca, făcând o spărtură în zidul de foc. Mihai făcu un pas în spate și strigă oamenilor să rămână neclintiți pe poziție. Alergă spre casa cea mare și porunci, femeilor și copiilor care priveau din prag, bătălia, să aducă lemne de foc, din cele uscate pe care le aveau făcute stive pe lângă pereții casei. Când poverile de lemne sosiră în spatele luptătorilor, Mihai le puse pe femei să clădească, din loc în loc,

câte o piramidă, ca la focul de tabără. Cercetă fiecare grămadă de lemne, pe unele le dărâmă cu piciorul și puse să fie clădite la loc, mai departe ori mai aproape, după un plan pe care el singur îl avea în minte. Apoi puse femeile să aprindă aceste stive de lemne. Când focul se înălță, Mihai porunci bărbaților să se tragă în spatele liniei de foc. Până la răsăritul soarelui nu făcură altceva decât să întrețină barajul de foc. Mihai probă pe pielea lui dacă acele focuri puteau opri lupii pe loc. Se duse și se opri la mijloc, între două focuri apropiate. Nu putu sta acolo, căldura era atât de mare că perii de la cojocul de oaie cu care era îmbrăcat fură gata, gata să ia foc. Atunci se traseră la odihnă, pe rând, la adăpostul casei celei mari. După un ceas soarele se ridică peste vârful copacilor. Paznicii aduseră vestea că lupii se depărtaseră. Deci bătălia era câștigată!

Moșul Toader dădu poruncă obștii ca toți cei care se luptaseră cu lupii să fie lăsați să mai doarmă, fiecare cât va putea. Apoi, la ceasul amiezii chemă la sfat toată suflarea satului. Unii tocmai mâncau, așa că își aduseră blidele cu mâncare în jurul vetrei celei mari și ascultară cuvintele căpeteniei satului.

-La noapte vor veni mai mulți, zise Moșul Toader. S-au înmulțit lupii peste măsură și n-are cine să le scadă numărul. Animalele mici, iepurii, veverițele, vulpile sunt hrană pentru lupi și numărul lor nu poate crește peste măsură. Ceva s-a întâmplat în această pădure de a scăzut tare hrana pentru lupi, iar numărul lor a crescut. De aceea ne-a călăuzit Bunul Dumnezeu pe noi, oamenii, să facem ceea ce pădurea n-a putut face.

-Înseamnă, tată, că trebuie să ne pregătim de o luptă mai grea decât am avut în noaptea ce-o trecut? întrebă Mihai.

-Da, fiule, trebuie să ducem acest război, altfel lupii vor stăpânii pădurea. Dar noi trebuie să luptăm altfel decât am făcut azi noapte. Lupii sunt flămânzi, vor cădea pradă propriei lor lăcomii. Nu avem ce să le dăm de mâncare, deoarece nici nouă nu ne prisosește hrana. Este doar o singură văcuță bătrână, care poate fi sacrificată acum. Ne-a fost de folos, văcuța bătrână, cât timp a dat lapte. Acum vom folosi carnea ei ca momeală, să atragem lupii în capcana noastră.

-Și cum vom face asta, bunicule? întrebă Mihu, curios să descopere o nouă strategie pe care legionarul bizantin o avea în mânecă.

-Vom sacrifica văcuța, o vom tăia în două și jumătate o lepădăm într-un loc anume, pe care îl vom alege noi. În locul acela vom atrage mulți lupi și când ei se vor bate pe carnea însângerată, noi îi vom doborî cu săgeți și sulițe. De aceea, locul trebuie așa fel ales încât lupii să nu ajungă la noi, oamenii, ca să ne muște. Iar stârvurile de lupi le vom folosi tot ca momeală, pentru celelalte haite flămânde.

O săptămână încheiată dură bătălia dintre oameni și fiare. Apoi lucrurile se liniștiră, nimic nu mai tulbură comunitatea oamenilor, ziua și noaptea. Dar nu ținu prea mult această liniște.

Era sfârșit de februarie. O săptămână întreagă cerul a stat senin, pe boltă doar scame de nori au alunecat leneș, parcă încălzindu-se, cu plăcere, la soarele strălucitor. Zăpada a început să se subțieze, mai ales pe coastele luminate de soarele călduț. Cu o zi înainte de Mărțișor zarvă mare s-a iscat la ușa casei celei mari. Obștea a fost luată prin surprindere de o ceată de patru călăreți care au apărut dintre copaci, nefiind semnalizați de iscoada din castrul roman, de pe dealul Cățânașului. În fruntea lor călărea Orda, unul din oștenii pe care Dobromir, cneazul, îi folosea la treburi grele. Ceilalți trei erau ciobani tineri care mai crescuseră un pic peste iarnă.

Orda se înfățișă la scaunul Moșului. Puse un genunchi în pământ și sărută dreapta stăpânului.

-Cu ce vești sosit-ai, fiule, la această vreme la care nu așteptam de la voi nici un fel de solii? întrebă Moșul. De bine sunt veștile, au ba?

-Află, stăpâne, că sunt bune veștile despre noi, cei ce am condus turmele cneazului Dobromir până la pășunile de iernat. Am ajuns de ziua Nașterii Fiului Sfânt la malul Istrului, la un loc unde se varsă în fluviu un râu mare, curat și bogat în pește, numit de oamenii locului Prut. Am dat de o luncă întinsă, pe malul nostru, ce parcă nu avea capăt. Loc grozav de bun, de pășunat. Mai erau ceva tăuri mai mărunte, dar gheața iernii le acoperise cu strat subțire, așa că am avut de furcă păzind oile să nu cadă în apele reci. Am dat acolo peste o așezare de oieri, cât a noastră de mare. Erau tot valahi de-ai noștri, supuși ai voievodului Gelou.

Ne-am dus la ei, cerându-le să ne îngăduie și pe noi să iernăm acolo, că pare a fi loc destul pentru toate turmele, ale noastre și ale lor. Pe Moșul lor îl cheamă Gheorghe, pare a fi de o seamă cu domnia ta, stăpâne. Am căzut la pace, ei chiar s-au bucurat să ne primească de megieși. Că la primejdie ne putem ajuta unii cu alții.

-Asta-i bine! zise Moș Toader. Cum a fost drumul până acolo? Ați întâlnit multe sate în cale? Oamenii cum au fost, buni ori răi?

-Am întâlnit ceva mai multe sate la poalele munților celor înalți, dar pe partea de miazănoapte a lor. Ne-au îngăduit să trecem, pe alocuri a trebuit să ocolim mai de departe, ca să nu le stricăm niște ogoare semănate cu grâu de toamnă. Pe drumul ăsta am făcut vânzare bună, am dat toate roțile de caș la preț bun, după cum s-a arătat mulțumit cneazul nostru Dobromir. Stăpâne, feciorul domniei tale este destoinic conducător. Are mâna de fier, moștenită de la tatăl său. Iar la minte îi ager. Îți trimite îmbrățișări și urări de sănătate. Te încredințăm noi, ca martori, că de pe tot drumul până ne-am așezat la pășunatul de iarnă, cneazul nostru n-a pierdut nici o oaie din cele trei turme și nici un animal de povară.

-Asta-i iarăși bine! zise Moșul. Spune mai departe, Orda.

-După ce ne-am așezat bine pentru iernat, la vreo două săptămâni au venit de peste munți oarece soli de-ai Moșului Gheorghe. Ei au zis că vine din urmă satul lor, adică numai ceea ce a mai rămas întreg dintre neamuri. Că au fost loviți de tâlhari, numai bine ce terminaseră de pus bucatele în ascunzători. Dar acei tâlhari au omorât iscoadele și au dat năvală peste sat la crepatul zilei. Pe bărbați i-au tăiat pe toți. Dintre muieri le-au ales pe cele mai tinere și roditoare. Pe acestea le-au pus în câteva căruțe, din cele mari și le-au mânat înainte. Tot în căruțe au pus și bucatele jefuite. Iar pe muierile, bătrânii și pruncii rămași, i-au legat unii de alții, cu funii trainice, și le-au mânat către apus. Cneazul nostru ne-a trimis pe noi, împreună cu alți oșteni, vreo 20 la număr, să te ajutăm împotriva acestor tâlhari ce jefuiesc Țara lui Gelou, de-a lungul și de-a latul.

-Dar ce neam de oameni sunt acești jefuitori? întrebă Moșul.

-Sunt unguri, stăpâne. Oșteni de-ai lui Tuhutum, scăpați la jaf după ce voievodul Gelou a pierit în bătălie, la râul Copus care se varsă în Someș. De bucurie că a câștigat această țară foarte bogată, dar și de teamă ca ea să nu-i fie luată de regele Arpad, Tuhutum și-

a slobozit apropiații la jaf. Astfel credea că o să-i țină de partea lui pe apropiați lui. Iar cel mai aprig jefuitor dintre toți este feciorul lui Tuhutum, Horca. Îi crud și sângeros, îi place să-i chinuie pe prinși mai cu seamă pe oșteni. Are doi prunci mici, îs vestiți de răi, ca și tatăl lor, îi cheamă Geula și Zombor[29]. Acest Horca i-a băgat în sperieți și pe apropiații tatălui său, că gonește pe urmele lor, îi taie și le ia prada. Zice că Țara împădurită este a lui, că i-a dat-o tată-su, Tuhutum. Mult popor de-ai noștri, valahi și slavi, care au trăit până acum împreună, în bună pace, acum s-au sculat și au pus mâna pe sabie și pe săgeți, iar care n-a avut și-a ascuțit câte un par ori și-a croit ciomege din lemn tare și au ieșit la război cu acești unguri. Iar satele cu muieri, bătrâni și prunci au luat calea codrilor, scăpând peste munți în acest pământ, care-i cunoscut din vechime ca fiind al dacilor liberi.

-Iar voi ați venit să ne spuneți de acești jefuitori? Vă trimite cneazul nostru?

-Da, stăpâne! Trebuie să vă ascundeți și să nu ieșiți la luptă cu ungurii jefuitori. Că, dacă din bătălie unul singur scapă viu, apoi acela va veni cu ortaci mai mulți și vă va bate, până la urmă.

-Și cum luptă acești unguri cruzi? întrebă Mihu.

-Ei sunt călăreți, se zice că acolo, în străfundurile Asiei de unde au venit, cei mai mulți s-au născut pe cal. Adică mamă-sa a stat întinsă pe spinarea calului până l-a adus pe lume pe făt. Se zice că așa, de pe spinarea calului s-au născut numai feciori, nu și fete. Dar cine știe? Au cai mărunți, iuți ca vântul, trag săgeată după săgeată din fuga calului și rareori se întâmplă să nu-și nimerească ținta. Când se bat din picioare au atâta mânie și răutate în ochi că te sperii, fără să vrei. Dar de multe ori poți simți că au brațul mai slab, lovitura lor de sabie nu sparge scutul de lemn, în timp ce cu ciomagul din lemn de corn un cioban valah poate da o lovitură mortală. De aia zic, așa cum ne-ai învățat, stăpâne, să ne întărim brațele lovind în copaci în toate zilele, numai așa putem să-i dovedim pe sălbaticii ăștia.

-Voi ați întâlnit pe cale, trecând munții, astfel de luptători? mai întrebă Moș Toader.

[29] Horca, Geula și Zombor = conform Cronica notarului Anonymus, traducere și comentariu de Paul Lazăr Tonciulescu, Editura Miracol, București 1996 (pag. 57).

-Nu, stăpâne, n-am întâlnit vrăjmași care să ne steie în cale cu paloșul. Drumul nostru a fost liniștit, doar vânturile ne-au năcăjit de câteva ori, prin locurile strâmte dintre stânci. Tot ce am zis despre unguri le-am aflat de la neamurile lui Moș Gheorghe, care au fugit de pe malurile Târnavelor. Acolo sunt sate mai dese și mai mari, cu oameni trăind împreună de zeci și sute de ani. Care au cunoscut barbarii migratori trecând peste ei în ultima sută de ani. Urmașii acestor oameni, adică cei care trăiesc acum știu poveștile rămase de la bunici despre acești barbari. De aceea au fugit speriați, ca iepurii, când au auzit în ce chip se poartă acești unguri cuceritori.

-Știu și eu povești destule despre barbari. Poveștile mele le-am auzit de la bizantini care s-au luptat cu acest soi de animale însetate de sânge. Ei spun că atâta vreme cât stai speriat în fața lor, ori numai fugi și tot fugi, nu poți să omori nici un războinic de-al lor. Dar dacă te întorci cu fața către ei și lovești cu paloșul mai aprig decât o fac ei, îi dovedești de moarte. Numai că trebuie să râzi de ei, să se ducă în moarte cu râsul tău în urechi. De asta ați venit voi, să vă învăț eu cum să luptați și să râdeți? Ori le știți pe acestea toate și ați venit să ne învățați oștenii să lupte cum trebuie?

-Stăpâne, răspunse Orda, pot zice că am venit să aflăm povețe bune de la Măria Ta, că cneazul nostru Dobromir zice că la tatăl său nu seacă nici o dată izvorul bunelor povețe. Dar am venit să îi învățăm și pe ciobanii noștri cum să lupte, cu tărie și fără frică.

Numai două zile au apucat să înceapă lecțiile de lupte cu ungurii. În a treia zi, aceia au urcat dealul către ruinele castrului de pe dealul Cățănaș, să vadă cu ochii cât de departe or putea, dacă se văd ceva mișcări de oști. Dar n-au ajuns prea departe. Orda zicea că de la cetate să urce prin pădure spre curmătura dintre cele două vârfuri de munte. Că ei pe acolo au ajuns în valea de sub satul Todirești. Când a zis că ei pe acolo au venit, peste curmătură, Mihu s-a schimbat la față și imediat l-a întrebat pe Orda:

-Și urmele cailor voștri, le-ați șters? Că acuma zăpada se înmoaie și se umple de apă, iar în urma de copite se adună apă, care peste noapte îngheață și îți face potecă pe unde să-i ajungi din urmă pe acei călăreți.

Iar Orda s-a albit și el la față, dându-și seama că nu s-a grijit de acest lucru mărunt, dar foarte important. Ziua era senină, soarele

începuse să prindă putere. În vale, apele râului începeau să se umfle, bucăți de gheață pluteau săltând peste pietrele care, curând, vor fi acoperite de ape. Vuiet dădea râul, destul de tare. Oamenii n-au auzit zgomotul făcut de cai acolo sus, pe curmătură. Că o ceată mărișoară de călăreți zorea spre vale, venind pe urmele lăsate în zăpadă de Orda și ai lui. Iar când au văzut primejdia au priceput că iute trebuie să aleagă, să se bată cu aceia ori să fugă. Orda cu cei trei ortaci și Mihai, cu zece ciobani tineri, încă neînvățați cu bătăliile. Dar Orda își luă seama cel dintâi și îl povățui pe Mihai care era mai marele lor, că mai lesne este să îi tragă pe aceia la luptă, într-o capcană, decât să fugă către sat. Astfel le-ar fi dezvăluit locul unde să vină iarăși, cu o ceată mai mare și să jefuiască satul.

-Mihule, strigă Mihai către cel mai tânăr dintre ei, aleargă pe sub copaci și fugi în sat. Strigă să se tragă toți oamenii în casa cea mare și să se înarmeze. Să fie gata de apărare, în caz că noi ... și nu mai continuă!

Cele două cete se văzură dușmane. Ungurii, fiind mai mulți, chiuiră și scoaseră strigăte ascuțite, îndemnându-se către atac. În linie dreaptă, să fi fost vreo mie de pași, prin zăpada înmuiată, pe coasta marginii curmăturii. Orda îi zice lui Mihai:

-Îs proști! Ei văd că sunt mai mulți decât noi și cred că ne vor face una cu pământul la o ciocnire dacă vor goni năpraznic. Să ne prefacem că le răspundem la strigările lor de atac, să facem o linie cal aproape lipit de cal și să trecem la pas, în întâmpinare. Țepușele în cumpănă, ciomegele ridicate deasupra capetelor și noi, cu săbiile. Iar când se vor afla în galopul cel mare, la câțiva pași de noi, ne vom despărți, jumătate la dreapta și jumătate la stânga. Îi lăsăm să curgă la vale! apoi ne întoarcem caii și îi atacăm noi, de sus. Pe zăpada asta moale, ungurii nu-și vor putea opri caii și se vor prăvăli, de-a berbeleacul! Cred că jumătate vor pieri în cădere, iar de restul trebuie să ne ocupăm să nu cumva să scape vreunul viu, la fugă, să dezvăluie locul unde este sălaș de valahi.

Acestea toate i le spuse Orda pe îndelete lui Mihai și celor mai apropiați din ceată. Era liniștit, nu arătă frică și nici grabă ci se purta ca un oștean încercat în luptă. Pe măsură ce ungurii se apropiau, mânând caii din ce în ce mai iute, tot așa și valahii se îndemnau la deal, dar mai încetișor, că urcușul era greu. Dar unii

și alții strigau și țipau, cătând să-și înspăimânte vrăjmașii. La zece pași unii de alții, ceata ungurilor își dădu seama că au căzut în capcană. Unul dintre călăreți încercă să-și strunească calul, dar acesta căzu pe coadă, alunecând ca un buștean retezat. Atunci valahii se despărțiră, rupându-se în două, la dreapta și la stânga. Năvala ungurilor se frânse, călăreții se dădură de-a berbeleacul, răsturnându-se cal și călăreț, ajutați de țepușele mânuite cu meșteșug de oamenii lui Orda. La porunca căpeteniei lor, valahii se răsuciră și atacară pe coastă. Orda strigă la oamenii lor:

-Nu atacați din sus în jos, ci numai pe coastă. Altfel și caii noștri vor aluneca în zăpadă.

Bătălia dură puțin. Doar câțiva unguri se ridicară în picioare, încercând să se adune în ceată strânsă pentru a răspunde atacului valahilor. Norocul oamenilor lui Orda fu că ungurii nu-și putură folosi arcurile. La unii s-au rupt în cădere de pe cal, alții le-au scăpat din mâini când se rostogoliră în zăpadă. Izbânda a fost totală. Nici un ungur nu scăpă viu.

-Ce facem cu leșurile? întrebă Mihai. Nu-i putem lăsa pe loc, nici nu-i putem îngropa.

-Îi tragem în sus, la marginea pădurii și doborâm câțiva copaci peste ei. Iar treaba de curățenie o vor face lupii, la noapte, zise Orda.

Oamenii din sat, stârniți de zbieretele luptătorilor, se încumetaseră să iasă la marginea platoului, pândind printre copaci să vadă cum se va desfășura bătălia. Când luptătorii începură să tragă leșurile spre marginea pădurii, câțiva bărbați din sat porniră la vale cu topoare în mâini, să ajute la împlinirea lucrului. Până la asfințitul soarelui treaba fu terminată și oamenii se întoarseră în sat.

Moș Toader porunci ca luptătorii să fie hrăniți acolo, în jurul vetrei celei mari. În timp ce flămânzii rupeau bucăți de carne de oaie, Moșul le zise:

-Ați făcut treabă bună, cu cap. Ați avut noroc că aceia erau proști. Că ar fi trebuit să-și dea seama că nu vor avea sorți de izbândă în zăpada moale, udă, pe pantă în galop. Cuminte ar fi fost să se întoarcă la ceata mai mare și să vină cu putere sporită, să atace satul în zori, la lumină puțină. Sunteți luptători de nădejde! Ați biruit pentru că ați luptat cu cap. Totdeauna trebuie să folosești

terenul, vremea și prostia dușmanului. Acu, ce să zic?! Această bătălie ați câștigat-o, dar nu se știe ce va veni cu ziua de mâine. Că musai trebuie să ne pregătim de luptă. De apărare, înainte de toate, să ne întărim așa fel ca dușmanul să nu aibă spor să intre pe platoul satului. Suntem puțini, așa că v-a trebui să ne folosim capetele cu mare grijă. Să tocmiți pază pentru noaptea asta, tot bărbatul să doarmă cu arma lui la îndemână.

Capitolul 7
Vedenia

Pe malul lacului Brateș, la mică distanță între ele se aflau trei îngrădituri, cu oi multe, fiecare. Una era a Todireștilor, condusă de Dobromir, fiul cel mare al lui Moș Toader. Ei veniseră din Țara lui Menumorut, împinși fiind de știrile nu tocmai bune ce erau purtate de călători, despre războiul ce se purta între oștile ducelui Arpad, din Pannonia și cele ale lui Menumorut.

Al doilea țarc cu oi, la fel de mare ca cel al lui Dobromir, era a lui Gheorghe, care trecuse munții din Țara Bârsei. Pe acest bârsan, Dobromir l-a găsit acolo, bine așezat pe tot locul despre care spusese că este al lui. Bătuse țăruși înalți de un stânjen[30], ciopliți pe lat și însemnați cu chip de oaie, cu fierul încins. Hotarul lui se afla la depărtare de două sute de pași, de la marginile țarcului până la malul lacului. Când ciobanul care se afla în fruntea turmei ajunsese la semnul de hotar al pământului ocupat de turma lui Gheorghe, câinii aceluia începuseră să latre amarnic, dar nu trecură peste semnele de hotar. Ciobanul din frunte opri turmele lui Dobromir cu mare greutate, n-ar fi reușit dacă nu-l ajutau lăturașii. Atunci Dobromir venise în frunte și strigase către țarc să vină oarecine ca să vorbească. Cel ce se apropiase era însuși Gheorghe, stăpânul locului. S-au înțeles la vorbă pe dată, că vorbeau același grai.

-Pace bună, zise Dobromir. Dumneata ești stăpânul locului?

-Ie, răspunse acela. Voi cine sunteți și de unde veniți? Și ce vreți? Nu vedeți că ninge și îi sărbătoarea Nașterii Pruncului Sfânt? Au nu sunteți creștini?

Cel ce pusese atâtea întrebări era un cioban înalt de un stânjen, poate mai scurt cu un lat de palmă. Avea o țundră mițoasă la fel cu a lui Dobromir, iar de sub căciula înaltă se ițea un chip parcă pus pe râs.

-Apoi și noi suntem creștini și dacă întrebi ce vrem, apoi să știi că am venit să vă colindăm. Nu-i așa flăcăi? Hăi – hăi!

[30] stânjen = veche unitate de măsură, având aproximativ 2 metri

Ortacii lui Dobromir hăuliră toți, aruncând căciulile în sus și agitând ciomegele deasupra capetelor. Ei văzură, cu mirare, că la această hăulită câinii stăpâni pe îngrăditură nu răspunseră în nici un fel. Stătură așezați pe coadă cât timp stăpânul lor făcea semne cu palma întinsă către pământ.

-Bine primim colindul vostru dacă veniți cu pace și nu călcați hotarul, răspunse stăpânul locului. Eu mi-s Gheorghe, din Țara Bârsei, de peste muntele cel sfânt al dacilor, dacă știi pe unde vine. Puteți să vă așezați cu turma de-a dreapta ori de-a stânga satului meu, că loc este destul pe malul lacului și îi al Lui Dumnezeu Sfântul.

-Mulțumim de îngăduință! răspunse Dobromir. Ne vom așeza aici, la fel cum ți-ai făcut și domnia ta sălașul. Mai către miazăzi. Dar cum se cheamă lacul acesta?

-De cum vă veți așeza la iernat, lacul va fi botezat „Brateș”, care înseamnă „Lacul Frăției”. Cuvântul îi slavonesc, după Scripturi.

Stăpânul Gheorghe îl pofti pe Dobromir la sălașul lui, de îndată ce ortacii ciobani vor face adăpostul stânii, țarcul cu îngrăditură pentru oi și colibe pentru oameni. Dobromir răspunse la poftire, însoțit de un cioban care ținea în mână un vas din fier, pentru jăratec. Cerură de la oamenii buni ca să-și pornească și ei focul, să nu umble acuma, sub ninsoare, să caute lemn uscat în pădurea de salcâmi dinspre miazănoaptea lacului.

La vremea când se pornește povestea noastră, lângă lac se mai vedea o îngrăditură, una mai mică și mai depărtată de țarcul lui Gheorghe, către miazănoapte și aproape de marginea pădurii de salcâmi. Acest țarc era al unor slavi, amestecați cu vlahi, ce coborâseră din munți, venind pe malul râului Siret, ce se vărsa în Istru, la două leghe către apus de la malul lacului. Cele trei îngrădituri formau trei sate, numite de locuitorii lor astfel: Dobrotești, Gheorghieși și Slavonești. Trăiseră iarna în bună pace, în frățietate, după cum era duhul acelui lac, Brateș.

Acum era miez de zi. Cerul era acoperit doar cu niște scame rare de nori albi, pufoși, de parcă ar fi fost lână tunsă proaspăt de pe oi și aruncată ofrandă, cerului. Era mijloc de Mărțișor și în jurul lacului zăpada se topise de două săptămâni. Soarele încălzea binișor, din lac și de pe pământul înconjurător un abur se ridica

alene, formând fuioare de ceață, la fel de rare ca și scamele de nori de pe cer. Primăvara își intra în drepturi, iar ciobanii și oile lor se bucurau tare.

Liniștea stăpânea peste fire, fiind doar tulburată, din când în când, de behăitul oilor ce păsteau lăstarele verzi de papură și stuf de pe malul lacului. Apoi un tropot de cai se auzi din depărtare, crescând cu galopul ce se apropia de lac. Erau trei. Unul cunoștea împrejurimile, el îi conducea pe ceilalți. Era Dan, unul din oamenii de încredere ai lui Orda. Ce căuta aici, după două săptămâni de când plecase spre satul „acasă"?

-Cred că nu vine cu vești bune, mormăi Dobromir ieșind din coliba stânii. Dan sări de pe spinarea calului și se apropie de stăpân.

-Cneazule, m-a trimis stăpânul Moș Toader, cu vești nu prea bune. Ungurii au dat peste locul nostru. În urmă cu trei zile stăpânul Mihai, cu Orda și cu noi, cei ce am venit întins, împreună cu zece feciori din sat i-am primit și i-am trimis la străbunii lor. Zice Moșul că așa cum au dat aceia peste sat, la fel de bine pot veni și alții, mai mulți. Porunca Moșului este să porniți cât de repede vă îngăduie vremea și să mai rupeți din oierii pricepuți la ostășie, să meargă înainte ca să apere satul.

Dan vorbise cu grăbire, în timp ce stătuse cu un genunchi la pământ. Cneazul îl ridică, punând mâinile pe brațele vrednicului și îl strânse la piept. Îl îndepărtă fără să-și ia mâinile de pe el, doar ca să-l privească mai bine în ochi. Nu văzu acolo urmă de frică și se bucură. Apoi zise:

-Acum ia-le pe rând. Povestește cum ați mers încolo, dacă ați cunoscut drumul după cum v-a îndrumat Moșul Gheorghe, prin Țara Bârsei, dacă ați întâlnit oameni răi ... Spune, spune cum i-ați găsit pe ai noștri ...

-Cneazule, drumul prin Țara Bârsei mi s-a părut mai scurt, că ne-o trebuit o zi să ajungem la sălașele Moșului Gheorghe. Până acolo ne-o condus Codru, omul bârsan, că el cunoaște drumul. De acolo am mers tot pe sub poale de munți către apus, până am ajuns la apa Alutusului, care coboară către miazăzi. De acolo am ajuns repede acasă. Pe drum, din Țara Bârsei până la Alutus am întâlnit doar două așezări. Fiind pe zi, nu ne-am oprit și nici ei nu ne-au

împiedicat de drum. Dar zăpezile se topesc peste tot. Curând nu vom putea trece peste râuri, prin vaduri.

-Este zăpadă multă prin munți? întrebă cneazul.

-Este, stăpâne, dar vremea este spre desprimăvărare.

Apoi Dan a istorisit cu de-amănuntul cum s-au pregătit de luptă cu oierii cei tineri, apoi cum s-au întâlnit cu ungurii. Lupta a descris-o cum s-a întâmplat, cum nimeni nu s-a temut de unguri că Orda și stăpânul Mihai au avut curaj și chiar și cei mai tineri s-au întărit, după cum le-au poruncit cele două căpetenii.

-Crezi, Dane, că putem purcede către sălașul Moșului nostru? Că putem trece peste munți, în Țara Bârsei cât apele încă nu vor da peste maluri?

-Nu cred, stăpâne cneazule, că putem ajunge fără griji acasă. Ne trebuie două luni, cu oile mergând fără oprire, fără să ne oprească râurile umflate. Mai bine să trimiți câțiva oieri luptători, care să meargă înainte în ajutorul Moșului nostru, iar cu oile să trecem acum pe malul celălalt al Siretului, că acest râu crește mare de tot când se topesc zăpezile în munți, după cum mi-a povestit mie Codru.

-De trimis oameni în ajutorul fratelui meu și al tatălui meu voi trimite. Vlad îi va conduce. Iar eu voi veni cu oile după bună socoteală, să nu pierd nimica din averea tatălui meu. Dar câți oameni pot trimite? Ca lor să le fie de ajutor, iar mie să nu-mi lipsească la mânat turmele? Voi vedea, poate Moșul Gheorghieș să-mi dea sfat bun.

Aceasta fu hotărârea cneazului Dobromir. Mai înainte de a alege oamenii care să umble iute, cu frate-su Vlad, cneazul se duse la megieșul bârsan, cerându-i bună povață.

-Cneazule Gheorghieș, care ești, pentru mine, la fel ca tatăl meu, Toader, mă închin înțelepciunii tale și îți cer îndrumare. Nu știu câți luptători să trimit acasă. Nu știu dacă pot duce turmele, fără pierderi acasă, cu oamenii ce-mi rămân. Nu știu când să purced la drum, acum ori mai târziu. Rogu-te, spune cum este mai înțelept să fac!

-Fiule, de la bun început am simțit că noi, cele două neamuri, suntem de o seamă. Ajutor trebuie să ne dăm, iar acum voi sunteți la grea încercare. Nu știu să-ți spun nici câți oameni să trimiți iute către satul vostru și nici nu știu să-ți spun câte ajutoare îți trebuie

la drum lung. Oare tatăl tău, Moșul Toader, ar ști să-ți spună ce și cum? Eu zic că dacă ar fi știut ți-ar fi poruncit așa: „Cneazule, trimite 10 oameni!" Ori poate mai mulți, ori poate mai puțini! Că din ce zice acest om al tău, Dan, ei s-au luptat cu o singură ceată de unguri, pe care i-au bătut de moarte, că n-a scăpat nici unul. Poate că va trece oarece timp până mai marii ungurilor vor trimite căutători pe urmele acelei cete care nu s-a întors. Dar cât timp? Nimeni nu știe a spune! Ce știu eu, după cum cred că am aflat ce fel de om este tatăl tău, Moșul Toader, este că oamenii din sat se pregătesc de apărare. Ei întăresc îngrăditura de pe deal. Poate că pregătesc ceva capcane pentru unguri. Nu știu ce fac aceștia, ai voștri. Dar eu pot să-ți dau bun sfat pentru tatăl tău: musai trebuie să caute ajutor în împrejurimi. Că singuri nu puteți birui pe unguri. Ei îs mulți și îs cruzi. De pornești sfadă cu ei, de pornești război, apoi unul va rămâne în viață, din doi. Zic, Cneazule, să-i trimiți vorbă tatălui tău să caute ocrotire la cetatea Apulum. Poate că acolo ungurii să-și fi pus un ișpan[31], ceva, care să fie mai mare peste tot ținutul. Dacă este așa – și ar fi bine să fie așa! – apoi satul vostru s-ar putea închina noilor stăpâni și s-ar lega să plătească dijmă, ori zeciuială. Că atâta lucru știe și ungurul, că-i mai bun câștigul fără luptă, decât jaful și uciderea fără rost. Eu am trimis vorbă la neamurile mele din Țara Bârsei, să se unească toți și să se închine stăpânilor unguri, să se lege să plătească ceea ce le poate aduce pace și bun trai.

A doua zi Vlad își alese luptătorii și se pregătiră de drum lung. Iar Dobromir stătu la sfat cu Moșul Gheorghe și hotărî că este mai cuminte să pornească împreună spre pășunile de prin munți, că mai mulți fiind împreună, vor fi mai tari în fața primejdiilor. Moșul Ghjeorghieș – că de acum Cneazul Dobromir așa alese să-i spună, cinstindu-l ca pe un tată bun – se învoi să-l ajute la drum, să pornească împreună către munți, dar cu bârsanii în frunte.

*

Plecarea lui Dan cu acea poruncă din partea Moșului Toader nu avu darul să-i liniștească pe săteni. Moșul chemă obștea la sfat, la un ceas după ce treburile dimineții fură rostuite la locul lor.

[31] ișpan = nobil, conducător de ținut, administrator (maghiar)

-Oricând ungurii pot porni să afle pe unde jefuiesc cei care întârzie prea mult. Ei vor da peste urmele cailor acelora, apoi vor găsi și urmele bătăliei de pe deal. De acolo vor afla iute că prin aceste locuri este un sălaș de oameni. Și vor porni să ne cerceteze. Ce va fi, mai departe? Război? Ori supunere? Spune tu, Mihai, care ești mai marele nostru, ce crezi că vor face aceia!?

-Tată, eu zic că va fi război dacă noi vom alege să fie război. Putem să pornim război dacă vom crede că suntem mai tari decât ei. Poate că îi vom bate. Dar după asta, ei nu se vor întoarce mai mulți și mai tari? Poate că în estimp s-or întoarce trimișii noștri, cu ajutoarele de la fratele meu, Cneazul Dobromir. Câți vom fi, cu totul? Câte războaie vom duce cu acei unguri? Nu putem sta locului, va trebui să ne bejenim, să luăm drumul munților. Iar de vom fi să ne supunem lor, de la prima întâlnire, ce va să fie această supunere? Ne vor lua robi? Ne vor socoti slugi, care să plătească dijmă ori zeciuială?

Mihai vorbise cu înțelepciune. Moșul Toader așa își învățase feciorii: în fața vrăjmașului trebuie să alegi iute: dai ori fugi? În liniștea ce se lăsase după vorbele lui Mihai, Moș Toader privi roată asupra obștii. După rang, ar fi trebuit să vorbească Moșul ori nepotul, Mihu. Dar după ultimele fapte ale năzdrăvanului, acela trebuia să fie îngăduit la sfat numai dacă bunicu-său îi dădea dezlegare la vorbă. Ceea ce se întâmplă: Moșul îi dădu dezlegare la vorbă arătându-l cu degetul. Mihu nu se lăsă chemat a doua oară:

-Bine a socotit unchesul Mihai, război ori fugă? Ce alegem? Războiul nu-i bun, pot muri oameni, de-ai lor dar și de-ai noștri. Iar de fugit nu putem fugi, că nu-i vreme bună de fugit. Zăpezile se topesc, apele vor crește mari și noi nu cunoaștem unde-s vadurile. Fugind, vrăjmașii ne vor lua urma, că zăpada nu ține cu noi, la vremea asta. Se vede cât colo, unchesule Mihai și bunicule, că trebuie să cerem să ne dea pace, iar noi să plătim prețul păcii.

-Și tu ai grăit bine, nepoate. Dar am să grăiesc bine, la rândul meu. Dacă ne vom supune lor, adică le vom arăta palma dreaptă așa cum îi obiceiul din bătrâni, oare ce fel de negustorie putem face noi cu aceștia? Bine ar fi să aflăm care li-s obiceiurile acestor unguri. Că, dacă l-au bătut pe ducele Gelou, asta înseamnă că au

supus Țara de peste păduri? Au făcu vreo învoială? Cu cine și când? Ori au dat țara la jaf și foc!

Obștea asculta cu sufletul la gură vorbele pe care conducătorii lor le rostiseră. Nimeni din toată obștea nu avea îngăduință la vorbă, dar nimeni nu era cunoscut ca părtaș la sfat, îngăduit până acum. Unii se așteptau ca Orda să fie chemat la sfat. Dar lucrul acesta nu se întâmplă. Și iară Mihu fu cel care rupse liniștea:

-Musai să trimitem iscoade, zise Mihu. Orda să fie unul, iar pe al doilea să-l aleagă el. Țara lui Gelou se întinde către miazănoapte, cale de multe zile și nopți. Dar Orda trebuie să meargă îndărăt până la ruinele cetății romane Sucidava. Este locul de popas unde am stat câteva zile de am odihnit turmele. De atunci au trecut câteva luni, poate că ungurii au ajuns până acolo. Că la acele ruine este potrivit să ridice o cetate nouă, unde să stea un magister, să strângă dările de la oamenii locului. Dacă acolo nu este nimica, trebuie mers mai înapoi, până la locul unde râul Sebeș întâlnește drumul imperial, cel de piatră. Că acest drum este umblat, nu numai de oameni pe umblătoarele lor ci și de căruțe. Acolo musai să întâlnească oameni care să știe să spună ce și cum îi țara.

Apoi Mihu le arătă pielicica albă pe care însemnase drumul făcut de la Apulum până în satul lor, Todirești. Orda cercetă acel desen până îi intră bine în cap tot locul. Apoi se pregăti de drum. Îl alese ca soț pe un nepot de soră, Trif poreclit Zvâc. Porniră imediat ce zorii începură să albească vârfurile brazilor.

Acum satul se puse pe așteptat. Dar nu stătură degeaba. Unii primiră poruncă să taie săgeți, cât mai multe. Să le cresteze vârfurile și să prindă acolo vârfuri de piatră, din stâncile sure ce le găsiseră în pădure. Alții adunau bolovani pe care să le arunce în capul atacatorilor când ar ajunge, aceia, la perdeaua de copaci din marginea satului. Două zile trecură, cu munca, de când Orda plecase să iscodească. Fu mare surpriza pentru tot satul când acela sosi la lăsarea serii, în cea de a treia zi.

-Stăpâne, ungurii au ridicat corturi la Sucidava. Pe pietrele de temelie ale vechii cetăți au început să ridice ziduri noi. Au mânat robi, mulți robi, ca trei centurii. Îi mână cu bicele la muncă, la spart și cioplit bucăți de stânci. Am văzut un călăreț cum a biciuit un amărât care nu mai avea vlagă să care o piatră mare, până a

rămas mort, carne vie și zdrențe de haine. Cine nu le este de folos îi dat pradă morții!

-Orda, ai iscodit ce mănâncă? Robii aceștia primesc ceva hrană? Iar paznicii? Ei ce mănâncă? întrebă Mihu, fără să dea mai multe despre gândul său.

-Pe robi nu i-am văzut hrănindu-se, dar paznicii călare mâncară, pastramă de sub șeaua calului. Iar cei care stăteau degeaba, la corturi, aveau aprinse focuri, de unde venea miros de friptură. Am mai văzut cum o ceată ca aceea pe care am dovedit-o noi, sosi la amiaza celei de a doua zile mânând un lanț de robi, dinspre Apulum. N-am îndrăznit să ne apropiem de acest loc, nici de robi și nici de oșteni. Nu cred că erau oameni cu care să stai la negustorie, nu.

Nici Moșul Toader, nici Mihai, fiul său nu dădură preț pe aceste știri aduse de iscoade. Ziseră, parcă într-un glas:

-Acu n-avem alta decât să așteptăm! Ce-o fi, om vedea! Omul nostru trimis la Cneazul Dobromir, Dan, ar trebui să ajungă acasă, cât de curând. Poate ne va întări el, cu ajutoare.

Spre seară Dan sosi la casa cea mare. Nu adusese multe ajutoare, doar cinci feciori buni de oaste. Însă traista lui era plină de sfaturi, ceea ce Moșul Toader ghici imediat.

-În loc de ajutoare multe, ai venit cu sfaturi multe. Cine ți le-a dat, bârsanul acela căruia îi ziceți Gheorghieș? zise Moșul Toader, parcă împăcându-se cu neputințele ce îi înconjurau. Spune, ce sfaturi ne dă?

-Înțelept Cneazul nostru Dobromir, s-a dus la megieșul de pe malul Brateșului și l-a întrebat:

Câți luptători să trimit acasă? Pot duce turmele fără pierderi, acasă, cu oamenii ce-mi rămân?. Când să purced la drum, acum ori mai târziu?. Cum este mai înțelept să fac! Iar Moșul Gheorghieș i-a spus că el nu știe câți luptători îi trebuie ca să-i biruie pe unguri. Poate că mai mulți decât a avut voievodul Gelou? Cât despre turme,Cneazul Dobromir va căpăta ajutorul bârsanilor până or ajunge în Țara Bârsei, dacă vor purcede împreună. Dar de pornit ei, bârsanii, nu pot porni la drum până nu se topesc zăpezile în munți și numai după ce apele râurilor se vor retrage în albii.

-Cuminte răspunsuri, înțelept și inimos lăturalnic, aprecie Moș Toader, îmbunându-se. Și care este sfatul dat, până la urmă?

-Moșul Gheorghieș, Dumnezeu să-L țină în înțelepciunea Lui, a zis că el însuși a trimis olăcar acasă, în Țara Bârsei, care să umble pe la toți gospodarii cu ceva averi și să-i îndemne ***să-și dea dreapta cu noii veniți.***[32] Că dacă ungurii au câștigat împotriva lui Gelou, apoi vor trebui să aibă grija țării cucerite. Că dacă numai vor jefui și vor prăda, țara va deveni uscată și stearpă. Să facă bine ungurii, noii stăpâni, să conducă țara cucerită cu pace și bună înțelegere. De aia trebuie, toți, să-și dea dreapta și să depună jurământ înaintea unui conducător ungur.

Bătrânul Toader nu dădu semne că ar fi prea impresionat de această informație. Știa că așa urma să se întâmple, că nimeni n-ar fi avut curajul să declanșeze un război pe viață și pe moarte. Răspunse doar atât:

-Mdaaa, Da-da-da! Cred că acel gospodar se află destul de aproape. Dacă nu-și va arăta nasul coroiat până gătăm de prânzit, cred că vom porni noi înșine după urma lui. Mihai, fiule, te vei găti de drum să-l afli pe acela ce se va închina unui nobil ungur din casa lui Tuhutum și îi vei jura credință în numele meu, cneazul casei noastre, a Todireștilor. Și îi vei duce daruri, din bunurile noastre: caș, brânză de burduf, unt, smântână, cergi țesute în casă, bunde și bundițe, curele pentru cai și fluiere de cântat. Să-i spui că atâta avem averea noastră și să ne dea îngăduință de pășunat pe dealurile și munții noștri, către miazănoapte și miazăzi, către apus și răsărit.

-Te-ai gândit, bunicule, la acel Magister al cetății Apulum, pe care l-am întâlnit la trecerea turmelor pe podul de piatră? zise Mihu.

-Acela trebuie să fie cel ce se va da marele închinător al valahilor în fața ungurilor cuceritori. Cred că s-a străduit, imediat ce a aflat de soarta lui Gelou, să pună mâna pe un ungur de la care să învețe măcar câteva vorbe pe limba lor. Că lingăul acela numai cu vorbe mieroase poate câștiga bunăvoința noilor stăpâni și doar el trebuie să-și dea dreapta, ca să rămână, pe mai departe, de

[32] a-și da dreapta cu noii veniți = (dextra dandum) o tradiție a încheierii unei înțelegeri de colaborare, de coabitare și de împărțire echitabilă a puterii între cuceriți și cuceritori – „s-a păstrat în toată perioada medievală și modernă timpurie în conștiința românilor, ea fiind unul dintre temeiurile juridica ale revendicărilor românești de-a lungul timpului și mai ales în secolul al XVIII-lea.” – Ioan Aurel Pop și Ioan Bolovan – Istoria Transilvaniei – Editura Eikon 2013, Cluj Napoca, pagina 50.

partea stăpânilor. Cu acesta ne va fi greu, că lingăului nu-i stă în fire să stea neîncovoiat în fața stăpânului. El se va ploconi și se va jura că îi va da stăpânului tot ce va cere acela. Iar de pe spinarea noastră va căuta să tragă mai multe piei decât va fi învoiala ungurului. Acestuia trebuie să i te încontrezi la vorbe și să nu-i spui câtă avere avem, că, unde sunt turmele noastre la iernat, el n-are de unde știi.

-Bunicule, mai bine mă lași să-l însoțesc pe unceșul Mihai, se băgă în vorbă prâslea. Pot să-i fiu de ajutor stând deoparte și văzând ce și cum se întâmplă și să-i dau apoi sfat bun.

-Vezi să nu! Tu trebuie să nu te lași văzut nici de Magister și nici de unguri, răspunse cu supărare în glas Moșul Toader. Că-i pericol mare să te cunoască de stâlp al neamului. Toate popoarele care au venit de la răsăritul soarelui și au trecut peste noi, au luat ostateci, fii și fiice de-ale cnezilor, pe care au uitat să-i dea înapoi. De acu, de ne vom vedea scăpați de jefuitori, tu, Mihule, va trebui să stai lângă tatăl tău, Cneazul Dobromir, să umbli cu turmele și să fii de folos acolo unde este averea noastră.

Mihai plecă la drum cu zece oieri oșteni, cu daruri încărcate în desagi puși pe spinări de asini. Mihu scrijeli pe o pielicică frumos argăsită un braț de om, mâna dreaptă, care să le fie ca un steag în drumul de închinare la fața noilor stăpâni. Tot Mihu fu acela care bănui că unchiul său va găsi tălmaci de vorbire pe limba ungurilor acolo, la cetatea Sucidava, unde Orda văzuse sclavi valahi puși la lucru. Trebuie să se pună bine cu acel tălmaci, să-i promită bună simbrie și să-l ia la drum, către cetatea Apulum.

Prâslea – care devenise un tânăr înăltuț, cu brațele oțelite – căuta singurătatea, acum că unchiul Mihai plecase, iar el nu avea cu cine să vorbească toată ziua. Fără să vrea, mintea lui zburda pe un drum de zăpadă, pe care mergeau la pas, alăturea cu ceata lui Mihai. Simțea, cu surprindere, că tot ce i se întâmpla este aevea, parcă el însuși duce de dârlogi calul lui Mihai, vede cum acesta este adâncit în gânduri, nu este atent la drum, la slugi, la asinii purtători de poveri care devin din ce în ce mai agitați. Încearcă să se desprindă din visare, dar constată că sufletul lui este călător alături de unchiul Mihai. Animalele cetei devin din ce în ce mai agitate, acum slugile privesc cu teamă spre adâncul pădurii prin care trec. O fi ceva ori cineva printre copaci? O fi pașnic ori are

gânduri rele? Mihai, trezește-te! El, Mihu, scutură dârlogii calului, acesta nechează și fornăie și, iată, călărețul tresare și își întreabă însoțitorii: „-Ce se întâmplă? De ce sunt animalele agitate?” și în clipa aceea totul se lămurește. În față, la o sută de pași, pe drumul lor apare o altă ceată, sunt călăreți cu sulițe, scuturi rotunde și arcuri. Aceia se opresc, Mihai și ai lui se opresc, la rândul lor. Mihu simte teama care cuprinde ceata lui Mihai și își dă seama că nu este bine. Gândul lui îl înconjoară pe Mihai și îi dă curaj: poartă-te ca o solie de pace, desfășoară steagul cu mâna dreaptă desenată și pășește cu curaj înainte. Cei din față stau locului în timp ce Mihai, călare, înaintează înconjurat de slugile care au coborât de pe asini și pășesc bărbătește. Dintr-o dată comportamentul valahilor impune respect. Ceata de unguri nu se mișcă, ei sunt cei care îi așteaptă pe călători, cercetându-i de la depărtare. Mihai ajunge în fața lor, ridică mâna dreaptă comandând oamenilor lui să se oprească. Apoi le arată potrivnicilor steagul sub care merg, simțindu-se protejați. Și spune doar atât: „Apulum! Apulum!” și înclină steagul de câteva ori, în semn de supunere. Apoi adaugă: „Magister! Magister!” Cel care pare a fi mai marele cetei de unguri spune ceva, pe limba lui, apoi dă o poruncă și oamenii lui se despart pe marginea drumului, făcând loc valahilor să-și continue drumul. Acum Mihai pornește, sigur pe sine, continuând să spună acele două cuvinte de vrajă, deschizătoare de drum, Apulum și Magister.

Acum vraja se rupe: Mihu nu-l mai vede pe Mihai și pe ai lui, revine în sat și sare în picioare, grăbind spre casa cea mare, dorind să-i spună bunicului pățania pe care tocmai o trăise.

-Ai văzut și tu ceea ce am văzut și eu, îi spune Moșul, liniștindu-și nepotul. Da, acest dar pe care îl credeam doar al meu, de a călători cu spiritul oricât de departe, am crezut că se va pierde odată cu mine. Mă bucur că acea comoară de har sfânt merge mai departe. Dumnezeu mi-a dat semn, să cred în El, să ÎI ascult, să fac voia Lui. Ia aminte nepoate, neamul nostru va merge mai departe! Tu trebuie să faci, la rândul tău, ceea ce am făcut eu de-a lungul vieții mele!

Nepotul puse un genunchi în pământ în fața jilțului pe care stătea Moșul Toader. Acesta făcu semnul crucii peste capul tânărului, ținând în mâna dreaptă crucea aceea simplă, din lemn

cioplit, de care nu se despărțea niciodată. Apoi, prinzându-i capul între palmele lui mari, Moș Toader își sărută nepotul pe frunte și îl privi, cu mult drag, în ochi. Un sentiment de pace și de împlinire coborî peste amândoi.

Departe de locul acela, la sute de verste, un alt moș, semănând de parcă ar fi fost frate geamăn cu Moșul Toader, își ridică fruntea spre cerul senin, al după amiezii, apoi se închină, făcând semnul crucii și murmurând mărunt din buze. Aceeași pace și împlinire coborî și peste el!

Capitolul 8
Ascultare

În insula Sepel era mare agitație. Olăcari veneau și plecau, slugi alergau prin încăperile palatului, urcau și coborau trepte. Unii puneau întrebări, alții așteptau să li se explice anume ce crease toată agitația aceea neobișnuită. Pe la amiaza acelei zile de decembrie lucrurile se liniștiră și oamenii se așezară la locurile lor. Cel așteptat sosi: Horca, fiul lui Tuhutum, coborî din barcă și urcă pe calul anume pregătit pentru el, învingătorul ducelui Gelou și guvernatorul celei mai bogate provincii, parte din Ungaria. Odată cu sosirea lui se dădu răspuns la cele două întrebări care produseseră toată agitația zilei: Tuhutum era vinovatul, spânzurătoarea fusese anume pregătită pentru el. Horca era eroul, lui i se cuvenea toată lauda.

În sala cea mare a palatului, cele șapte căpetenii ale Hetumoger erau adunate în jurul vetrei centrale. Aici capetele rase ale căpeteniilor de triburi se suceau, se aplecau unele spre altele, pumnii loveau în aer iar îndemnul cel mai sigur, de condamnare la moarte, se pronunța cel mai des. Regele Arpad se foi în jilțul său, se ridică în capul oaselor și izbi în lemnul mesei cuțitoiul uriaș cu care își tăiase hălci din pulpa căpriorului ce fusese vânat cu două zile în urmă. Gestul lui fu văzut de toți mesenii și pe dată se făcu liniște în acel loc.

-Tuhutun este vinovat, Tuhutun trebuie să plătească! decretă regele. I-am dat poruncă să cucerească Țara de Peste Păduri pentru numele meu, pentru Ungaria. Nu s-a supus, a ocolit solia mea și s-a luptat pentru tribul lui. Ce vrea acum? Să-l recunosc rege peste Ultrasilvania? Să-l slobozesc din Hetumoger? Să-l pună în locul lui pe Horca, feciorul său? Dacă acesta a venit, să-mi fie înfățișat pe dată!

Și Horca fu adus în fața Consiliului celor Șapte Triburi. Dar nu ca un vinovat ci ca un erou de război.

Intră călcând apăsat, ținând sub brațul drept coiful de argint, ornat pe margini cu o bandă din tablă de aur, destul de lată ca să facă să semene, tot coiful, cu o coroană folosită la război. La fel de înalt ca regele rău, Horca era un bărbat spătos, lat în umeri și

îngust în șolduri. Picioarele curbe, specifice migratorilor din adâncurile Asiei, dădea o anume dizgrație înfățișării sale, iar când își folosea rânjetul sălbatic, Horca băga în groază dușmanii săi.

-Aduc salutul tatălui meu, marea căpetenie Tuhutun, consilierilor Hetumoger și regelui nostru, slăvitul Arpad, vorbi fiul căpeteniei, iar în vocea lui se simțea semeția învingătorului. Rostise vorbele sale ca și cum ar fi spus: „Iată cine este tatăl meu! Iar voi cine sunteți?!”

-Supune-te vechilor obiceiuri și îngenunchează în fața Consiliului! zise regele Arpad cu asprime. Unde este tatăl tău? De ce n-a venit el, la chemarea Consiliului?

-Tatăl meu este rănit, are dureri mari în coaste și la piciorul drept. Călătoria pe cal ori chiar culcat, în caretă, poate să-i aducă sfârșitul, ceea ce oastea lui nu îngăduie, Măria Ta, răspunse fiul. Iar eu am condus cavaleria după ce tatăl meu a fost rănit și l-am alergat pe ducele Gelou așa cum câinii aleargă cerbul, până când l-am rănit de moarte. Și acesta este coiful lui, pe care ți-l aduc plocon la picioarele tale, slăvite rege!

Horca întinse coiful pe care-l ținuse sub braț până atunci și îl depuse pe treapta tronului, la picioarele lui Arpad.

-Țara aceasta pe care ați cucerit-o este a mea, să știi! Că așa i-am dat poruncă tatălui tău, să lupte pentru mine, regele său.

-Măria Ta, țara aceasta Ultrasilvania, a cucerit-o tribul lui Tuhutum, luptând de unul singur, fără sprijinul nici unuia dintre consilierii Hetumoger. Jertfa noastră se cuvine să o cinstească întregul Consiliu. Lăsați țara aceasta să fie a noastră, să o stăpânim noi spre folosul tribului nostru. Sigur, vom da birul cuvenit, zeciuiala și toate celelalte, dar numai noi și oamenii noștri vom stăpâni peste tot locul. Altminteri, vei dori, Măria Ta, să pornești război între triburi? Eu nu cred! Și nici tatăl meu, bătrânul Tuhutum nu crede asta!

-Ce veți stăpâni voi, nemernicilor? Că ați dat țara în prada neamului vostru. Cete însetate de sânge colindă peste tot, taie, fură, spânzură, siluiesc femei fără să aleagă, tinere, la fel și bătrâne. Iar în urmă dau foc. Este țara aceasta o ruină! Nu-i cum se lăuda tatăl tău că-i frumoasă și bogată. Până când veți distruge totul? Și când o veți avea gata pustiită, o veți da regatului Ungariei? Ce să facem cu pământul fără sate, codrii fără

sălbăticiuni, râuri fără pești și fără aur? Sunteți voi, tuhutumii, întregi la minte?

-Îi tăiem numai pe cei tari în cerbice. Pe ei și tot neamul lor, că aceștia nu se vor îmblânzi în veci! Apoi vom face poporul la loc. Toți se vor boteza „unguri", nici un valah și nici un slav nu va rămâne în afara numelui de „ungur". Voi cum faceți aici, în Panonia, nu așa vă înmulțiți triburile?

-Tu, Horca, nu ți-e teamă că te tai? Ori că-ți voi tăia limba cea ascuțită? De dragul Consiliului și al tatălui tău, te iert, dar îți voi trimite tributul pe care va trebui să-l plătești. Și zeciuiala și alte taxe. Iar tu, Horca, vei sta căpetenia tribului până când Tuhutum cel viteaz și înțelept se va vindeca de răni. Și atunci vom hotărî aici, în Consiliul Hetumoger, ce fel va fi țara asta, Ultrasilvana. Am zis! Pleacă!

-Rege Arpad, îți voi da semn când tatăl meu va fi sănătos și va putea veni până la cortul tău. Dar până atunci nici un om de-al tău nu va fi bine primit dincolo de Porțile Mesesiene. Capetele îndrăzneților ți le voi trimite înfipte în pari! Am zis! Plecăm!

Horca îl supărase rău pe regele Arpad. Era obraznic și nesăbuit.Nu ținea seama că putea ridica împotriva lui toate celelalte triburi. Tuhutum era temut, dar și respectat deoarece era un bun luptător și destoinic conducător. Dar Horca era de alt soi. Un soi rău, pe care oamenii lui îl urmau numai de teamă. Nu era iubit de nimeni. Iar acum, după ce și-l pusese pe Arpad împotriva lui, risca să-și piardă capul iar tribul lui putea fi nimicit. Așa ceva nu era pe gustul unor căpetenii din cei adunați la sfat.

Huba, din neamul lui Zebelsu, stătu câtăva vreme după plecarea lui Horca apoi se ridică și ceru îngăduință regelui să iasă, ca să se ușureze de prea multă mâncare. Ieși, apoi imediat porni cu pași mari către malul lacului. Zorea să-l ajungă din urmă pe nesăbuitul acela de Horca. Acesta aștepta pe mal să ajungă barca cea mare ca să urce cu cal cu tot, el și oamenii lui.

-Horca, așteaptă fiule, strigă către el Huba. Acela stătu locului, dar calul lui era greu de stăpânit. Nervozitatea stăpânului trecuse asupra animalului și singurul mijloc ca om și animal să se liniștească era un galop cu cea mai mare viteză prin pusta liberă. Huba ajunse lângă el, prinse căpăstrul calului și îi spuse tânărului:

-Aleargă ca vântul în pustă, scoate demonii din tine și du-te la corturile tribului meu. Așteaptă-mă acolo, trebuie să-i trimit vorbă tatălui tău. El va ști ce-i de făcut, cu tine și cu Arpad, regele.

Horca alergă pe câmpie până când calul se opri, scurmând pământul moale cu copita dreaptă. Deși era decembrie, vremea era încă moale, nu căzuse prea multă zăpadă și nici nu se porniseră vânturile pustei. Horca găsi corturile lui Huba, întrebând de sălașele neamului Zebelsu. Când ridică poala ușii cortului cel mare, al căpeteniei tribului, Huba tocmai își lepăda cojoacele cele bune, cu care fusese la ospățul regelui său.

-Intră, fiule! Stai jos. Bei cumâs? Mănânci ceva? Fără să aștepte răspuns, Huba bătu din palme și imediat două femei apărură de sub foaia cortului, se aruncară în genunchi și cu fața la pământ întrebară:

-Poruncește, stăpâne!

-Aduceți mâncare și cumâs. Repede!

Femeile se retraseră apoi, ca și cum ar fi avut totul pregătit, se întoarseră cu o tipsie mare, din aramă bătută, pe care abureau câteva bucăți mari de carne de miel, inimi de vită și ficat de porc. Totul era condimentat cu mare artă, astfel încât bărbatului să-i ațâțe pofta, chiar dacă era cu burta plină. Aduseră boluri cu apă parfumată și prosoape mari, pufoase. Fiecare dintre ele se așeză în genunchi în fața stăpânului ales și așteptară ca bărbații să-și înmoaie mâinile în apă, să se spele pe brațele dezgolite până la cot, apoi dădură cu apă pe obraji, pe ochi și pe frunte. Iar își frecară pumnii în apa de trandafir, apoi lepădară cizmele ușoare,îmblănite și se spălară pe picioare. Acum femeile puseră bolurile deoparte și șterseră picioarele bărbaților. Acum puteau să mănânce!

Înfulecară primele bucăți de carne în liniște. Coranul interzicea vorbirea în timpul mesei. Apoi deșertară câte un corn de bour plin cu cumâs.

-Acum să vorbim, zise Huba. După cum ai vorbit azi cu regele nostru, pot să zic că ești un om mort. Nu numai tu, ci și toți aceia care vor fi de partea ta.

-De ce zici așa, unchiule Huba, răspunse Horca. N-am spus adevărul? Tatăl meu, cu tot tribul nostru, ne-am luptat cu vlahii pentru această țară, mulți dintre ai noștri au murit. Nu ni se cuvine nouă această cucerire? De ce să fie totul al regelui?

-Pentru că așa-i jurământul lui Hetumoger, de aia. Tatăl tău a jurat cu sângele lui să-i fie vasal regelui ales și să se supună hotărârii Consiliului. Iar jurământul a fost cu viață și moarte. Dacă tatăl tău, Tuhutum, se va face bine și rănile lui se vor vindeca, el însuși va trebui să-ți dea pedeapsă. Tot tribul vostru te va judeca, să știi!

-Dar dacă mă rup de acest Consiliu? Dacă stau deoparte cu tot tribul meu? Dacă acești unguri din tribul meu îmi vor depune jurământ de supunere mie? Ce puteți face voi? Să porniți război?

Horca se ținea bățos, neînțelegând cuvintele mai marelui tribului Zebelsu. Atunci Huba făcu un gest definitiv, ca să priceapă încăpățânatul. Se rostogoli de pe locul său și Horca simți apăsarea jungherului aceluia pe gâtul său.

-Aș putea să-ți iau viața acum, pe loc. Aș spune, în fața Consiliului Hetumoger, că ai vrut să-mi tragi tribul de partea ta, să-i pornești împotriva familiei mele și a regelui nostru, Arpad. Și toată lumea va spune că bine am făcut, scăpând țara de un câine turbat. Asta vrei?

Horca se zbătu, încercând să dea la o parte mâna înarmată a lui Huba. Dar se răni și simți că este sub puterea unui luptător mai tare decât el. Atunci se liniști și zise:

-Mă supun, ce trebuie să fac ca să mă ierte regele și Consiliul?

-Te vei întoarce la sălașele voastre și vei opri jaful și distrugerea Țării Ultrasilvanum. Vei pedepsi cu moartea pe toți ai tăi care vor lua vieți de vlahi și slavi din cuprinsul țării. Vei pune conți peste ținuturi și vei numi magisteri în orașe și târguri. Vei face pace cu cei rămași în viață dintre localnici și vei împărți puterea cu ei, dacă îți vor da dreapta lor. N-ai auzit de această lege, a datului dreptei? Le dai putere peste casele lor, satele lor, orașele și târgurile lor să facă dreptate după legea lor veche. Dar îi vei pune pe ei să strângă birurile, zeciuiala și toate cele. Vei pune steagul nostru, al regatului ungar și semnele regelui nostru peste tot și-l vei trâmbița peste tot pe regele Arpad ca stăpân al tuturor. Apoi, la toamnă, vei pune prinosul adunat din țară la picioarele regelui Arpad. Și vei veni cu căpeteniile tale și vei depune jurământ de credință regelui tău. Poate că te va ierta, dacă vei arăta căință cinstită și curată, fără viclenie. Juri să faci așa?

-Jur, unchiule, jur! Vorbește cu celelalte căpetenii să mă ierte și le voi face daruri fiecăruia, zise Horca de sub cuțitul care-i crestase pielea și sângele începuse să-i picure.

Astfel făcu Horca, fiul lui Tuhutum și pace dărui poporului cucerit.

*

Dezvăluirea acelui dar minunat prin care a putut vedea ce se întâmplă departe, la sute de verste depărtare, cu oameni față de care simte o dragoste puternică și o grijă la fel de mare, schimbă viața lui Mihu pentru totdeauna. A văzut, a simțit, a auzit tot ce s-a spus, de către Mihai dar și de către unguri – deși n-a înțeles nimic din cuvintele acelui conducător – însă acum ar vrea să știe de ce i s-au dezvăluit lui – tocmai lui! – aceste lucruri. Bunicul l-a surprins, spunând că amândoi au văzut același lucru. Apoi a spus că se bucură că o comoară specială, de har sfânt, va merge mai departe. Deci putința de a vedea, astfel cum s-a întâmplat, înseamnă dar de har sfânt? Mihu nu înțelese nimic, bunicul nu îl învățase prea multe despre credință și religie. Fiind mereu în mișcare, oierii rareori aveau parte de o slujbă religioasă. De aici și lipsa de cunoștințe despre cele sfinte. Mihu decise că va trebui să îi ceară bunicului să-i dea mult mai multe explicații despre harul sfânt. Acest lucru va fi primul pe care trebuie să-l lămurească. Se ridică din culcușul lui și privi roată prin casa cea mare. Când venise la culcuș era trecut de amiază, dar era încă lumină multă. Acum deja era amurg. Bunicul sta culcat pe spate în jilțul său. Ținea în mână crucea de lemn. Apoi se ridică pe șezut, privi spre Mihu și îi făcu semn să se apropie.

-Ești tulburat, nepoate? Te-ai speriat?

-Nu știu ce să zic, oare ce este această putere pe care, bunicule, ai numit-o „har sfânt”? Se întâmplă la multă lume? Dar de ce mi s-a întâmplat tocmai mie?!

-Lumea aceasta în care trăim a fost creată de Dumnezeu. În cartea numită Biblie, a vechilor evrei, este scrisă întreaga creație a lumilor și a pământului. Dumnezeu a creat primul om, pe Adam, din lut. L-a făcut după chipul și asemănarea lui, apoi a suflat peste această păpușă de lut, numită Adam și i-a dat viață. Suflarea aceasta, a lui Dumnezeu, dătătoare de viață, se numește „duh”.

Dumnezeu a făcut toate cele ce le vedem, suflând duh sfânt peste ele. Omul, copacii, florile, iarba, gâzele cele mai mici, furnicile, toate animalele care merg pe picioare ca și cele care se târâie, peștii din ape, păsările cerului, toate au în ele măcar o fărâmă de duh sfânt. Ceea ce ai văzut cu ochii minții tale, așa cum am văzut și eu, este un șir lung de duhuri sfinte, trecând de la plante la animale până ajunge la omul la care te-ai gândit cu multă dragoste. Dar nu oricine poate vedea așa. Doar Bunul Dumnezeu hotărește cui dă putere de duh sfânt. Iată, eu am primit duhul sfânt, tu l-ai primit, poate vom întâlni alți oameni care vor vedea cu duhul sfânt. Am primit un dar fără asemănare cu nimic în lume, l-am primit de la Dumnezeu, să nu uiți asta niciodată, puiule! Cu această vedere sfântă, Dumnezeu vrea ca noi să aflăm ce se întâmplă la depărtări mari, în urmă de timp ori înainte, în timp. Și Dumnezeu ne poruncește ce să facem, ce să spunem ori ne dă altfel de porunci, dar toate sunt minunate. La noi, la valahi, cei ce au acest har sfânt sunt numiți de popor „Bătrâni". Iar ceea ce spune un Bătrân este poruncă sfântă. Tu ești un copil, chiar dacă ai acest har sfânt nu vei putea vorbi despre lucruri, că lumea nu te va crede. Așa că, până vei ajunge un Bătrân, trebuie să te porți cu mare fereală. Să nu te lauzi că ai acest dar ales. Iar când te vei băga în vorbă cu bătrânii, trebuie să ai mare grijă ce spui și cum spui, ca oamenii să te creadă și să-ți urmeze povețile. Ai priceput, Mihule?

-Am priceput acum. Mă voi păzi, bunicule, dar trebuie să-mi spui cum să mă port de acum înainte.

-Vom vorbi despre asta, nepoate. Caută să fi tot timpul în lumină. Să nu te întunece niciodată vreun gând rău. Nu judeca pe nimeni, chiar dacă tu ești partea vătămată. Stai singur cât de mult poți și gândește-te la Mihai, unchiul tău și oamenii care-l însoțesc. Călătoria lor continuă, iar acest drum este plin de primejdii.

Cele câteva sfaturi ale bunicului îl liniștiră, dar tot nu era convins pe deplin că el, un copil, ar fi ales de Divinitate să facă fapte ... Ce fel de fapte? Bunicul nu spusese nimic despre ce avea să se întâmple mâine, ori peste o lună, ori peste ani de zile. Iar el nu știa mai nimic din faptele de eroism ale bunicului. Văzându-i în ochi neliniștea încă stăpânindu-l, bunicul îi spuse:

-Îmi pare rău, nepoate, că nu te-am învățat mai multe despre Dumnezeu, despre cum trebuie să te rogi Lui, ce anume să-i ceri și cum să vorbrști cu El. Că trebuie să fi foarte respectuos față de Dumnezeu, deși El te iubește așa cum n-ai simțit vreodată că te iubesc părinții tăi. Dragostea lui Dumnezeu înseamnă viață, ocrotire, încredere în tine și în ceea ce ți-a hărăzit El să faci în viața asta, a ta, aici, pe pământ. Când ești neliniștit, ca acum, roagă-Te lui Dumnezeu spunând această scurtă rugăciune „Doamne, Iisuse, Fiul Lui Dumnezeu, ajută-mă pe mine, păcătosul!" Să spui aceste cuvinte în gând, tot timpul, fără să te obosești și fără să te oprești. Să te rogi până vei adormi. Iar în ziua următoare te vei simți bine, liniștit și puternic.

Adormi târziu, când lumea din casa cea mare trecuse demult la somnul nopții. Se trezi dimineața când oamenii începuseră să se miște prin casă. În primele clipe nu-și dădu seama, dar apoi simți că este foarte odihnit și liniștit. Era calm, cum nu simțise așa ceva niciodată în viața lui. Se îmbrăcă și ieși, gândind să coboare la râu, să-și dea cu apă pe față, pe ochi. După primii pași îi veni în minte rugăciunea pe care o rostise aseară, așa cum l-a sfătuit bunicul. Acum cuvintele i se păreau mai calde, mai dulci, dătătoare de putere. Merse spunând rugăciunea fără să simtă oboseală și nici plictis. Acum acele cuvinte sfinte parcă făceau parte din trupul lui, din mintea lui, din inima lui.

Bunicul îl aștepta în fața ușii. Chiar și bunicul arăta altfel, mult mai odihnit și parcă mai tânăr.

-Vino să mănânci ceva apoi trebuie să muncim împreună. Unchiul tău are nevoie de ajutorul nostru. Ziua de azi este hotărâtoare, pentru el, dar și pentru noi, pentru tot satul. Mihu mâncă fără grabă jumările de ouă, cu o felie de mămăligă de mei și goli, cu poftă, ulcica de laptele proaspăt. Apoi ieși din casa cea mare, căutându-l pe bunicul. Îl zări la marginea platoului cu zidul de brazi, începând să coboare spre valea râului. Tânărul grăbi pașii, ajungându-l pe când acela se oprise pe malul râului Săliște, ale cărei ape începuseră să curgă mai avântat.

-Îndreaptă-ți gândul spre unchiul tău, Mihai. El a ajuns la o aruncătură de săgeată de podul de piatră de peste râul Mureș și poarta cea mare a cetății Apulum. S-a oprit pe vârful unui dâmb din apropiere, de unde poate vedea cetatea. Fain fecior, știe că

trebuie să iscodească mai înainte de a se avânta spre acel loc, care poate fi o capcană pentru el și oamenii lui.

-Eu nu văd nimic, bunicule. Ar trebui să am aceeași vedenie ca ieri? Dar cum să fac? Spune-mi!

-Repetă rugăciunea pe care te-am învățat să o spui aseară. Numai că acum spune-o astfel: *„Doamne Iisuse, Fiul Lui Dumnezeu, ajută-mă pe mine, păcătosul Mihu, robul Tău, ca să-i fiu de ajutor unchiului Mihai!"*

Băiatul se roti pe călcâie, îndreptându-se spre soare apune și miazănoapte, unde peste munți s-ar afla cetatea Apulum. Închise ochii iar brațele i se ridicară, cu palmele deschise spre înaltul.

-Bunicule, îl văd! Mihai este înconjurat de oamenii săi. El ține în mâna dreaptă steagul cu dreapta zugrăvită pe pielicica argăsită. La capătul podului s-a adunat ceva popor care vrea să intre în cetate. Dar oștenii de pază nu-i lasă. Au pus de-a curmezișul podului o barieră, care-i lăsată cât să nu treacă nici om, nici animal și nici căruță. Pe partea cealaltă a podului se află o mână de oșteni care așteaptă să vină oamenii peste pod. Iaca, din partea asta, dinspre noi, oștenii Magisterului au dat drumul mulțimii să urce pe pod. Oamenii vin să-și vândă din bucate. Unii trag de funie o văcuță, alții mână un catâr, alții mână niște oi. Alții n-au decât desagi umflate. Sunt destui și dintre cei ce n-aduc nimic de vânzare. Iaca, primii au ajuns la poartă. Oștenii le cercetează mărfurile și le iau banii de intrare în cetate. Uite, o căruță încărcată cu fân. Oșteanul trage sabia din teacă și împlântă în fân, în mai multe locuri. Acum Mihai face semn oamenilor lui să pornească. Turma de 12 oițe este ținută aproape de slugi. Acestea vor fi dăruite Magisterului, spre bunăvoință. Celelalte daruri, prinoase din munca oieritului, sunt puse în desagi, pe spinările asinilor. La caz de nevoie, Mihai are de dăruit și o punguță cu fluturași de aur. Pentru aceste daruri așezarea Todirești trebuie să primească hrisov de sat bun întocmit, cu vătaf ori cneaz în frunte și cu birurile ce vor fi plătite cetății Apulum, an de an. Pe lângă hrisov, Magisterul dă satului drept de pășunat, de pescuit și de vânat. Iar cetele ungurești vor fi ținute departe de sat.

-Gândește, nepoate, roagă-te ca oștenii de la poartă să fie cu mare bunăvoință față de Mihai și de oamenii lui. Să-și țină lăcomia în frâu, ca darurile pregătite pentru Magister să nu fie

știrbite și nici confiscate. Și nici zarvă să nu se iște acolo, la poartă.

Ceata lui Mihai de la Todirești se apropie de oșteanul care este mai mare peste toți păzitorii porții. El se uită cu mirare la steagul pe care Mihai îl ține cu mâna dreaptă, înclinându-l către pământ și iar ridicându-l drept.

-Cine ești și de ce stai pe cal? Dă-te jos și ține steagul drept. Ce ai în desagi? întrebă acela cu glas aspru, ca să știe tot neamul că el este aici, stăpânul.

Mihai rămase pe cal, ținând steagul rezemat pe vârful cizmei lui. Răspunse fără frică:

-Sunt trimisul cneazului Toader al satului Todirești, care ne-am așezat la poalele muntelui Cindrel. Venim la Magisterul cetății Apulum ca să dăm dreptul cu învingătorul, așa cum îi obiceiul nostru din bătrâni moștenit.

-Ți-am zis să te dai de pe cal! Desfă desagii să văd ce ai acolo ca să-ți iau banii de pod și de poartă. Și ține oile strâns, să nu înceapă să alerge pe aici.

-Om bun, învoiala cu datul dreptei se face numai stând călare. Iar prinosul de daruri din desagi îi numai pentru Magister, cu care vrem să facem această învoială. Așa că, rogu-te, trimite un oștean să-l anunțe pe Magister că suntem aici, la poartă, trimișii cneazului Toader Moș, din Todirești.

-Îmi dai tu poruncă ce să fac eu, cu oștenii mei? Dă-te de pe cal, că azi nu vei intra în cetate. Oșteni, strigă el către aceia care stăteau în pragul porții, înconjurați-l pe mișel și dați-l jos de pe cal. Am zis!

Atunci Mihu auzi vocea Moșului. Îi suna în ureche, dar și în cap.

-Mihule, acum trebuie să dăm noi o mână de ajutor. Eu voi face ceva, iar tu trebuie să te gândești cât poți de tare, la unchiul tău și la bunicul tău. Să te gândești și să spui, în mintea ta, așa: *„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul Lui Dumnezeu, ajută-ne pe noi, păcătoșii!”*

Cu ochii minții văzu, limpede, cum acei oșteni se mișcară, să-l prindă pe Mihai și oamenii lui, într-un cerc de suliți, gata să străpungă. Tot atunci văzu cum oile, acele animăluțe mici și încete, se zbârliră deodată și începură să se bulucească spre oșteni.

Mișcările lor fură făcute pe neașteptate, așa că oștenii se treziră căzând, unii pe spate, alții secerați de pcioare, alții într-o rână. Nu trecu mai multă vreme decât cât ar fi nevoie de numărat pe degetele celor două mâini, și oștenii se găsiră pe jos, uitându-se năuci, unii la alții și, cu toții, la căpetenia lor. Nici unul nu pricepea cum s-a întâmplat de căzuseră sub puterea acestor ciobani, neînarmați. De pe calul său Mihai grăi:

-Domnule, noi am venit cu gânduri bune, de pace și de bună împăcare. Dumneata ne-ai luat de dușmani, deși noi am vorbit frumos. N-avem arme, de nici un fel, nici săbii, nici sulițe și nici ciomege. Nu ne-am atins de nici unul dintre oștenii tăi. Doar oile noastre s-au speriat tare, crezând că au dat năvală lupii. Iar ele, oile, au învățat de la niște ciobani bătrâni, să se bată cu lupii. Ne cerem iertare și încă o dată, te rog să trimiți pe cineva să-l aducă pe Magister aici, la poarta cetății, să încheiem învoiala cu datul dreptei. Până o veni Magisterul, noi ne dăm deoparte din drum și așteptăm cuminți cât va trebui.

Și Mihai făcu întocmai cum spusese. Iar bunicul, în dreapta lui Mihu, își făcea cruci mari, aruncate pe umeri și mulțumea, zicând: *„Îți mulțumesc, Tată Ceresc, pentru ocrotirea Ta și pentru ajutorul Tău. Amin.”* Iar Mihu făcu la fel, spuse aceleași cuvinte și se închină până aproape de pământ.

Magisterul veni cu mare grăbire, dar și spumegând de mânie. Adusese cu sine o jumătate de centurie din garnizoana cetății și încă nu-i trecuse frica de acei oieri care veniseră cu acele animale luptătoare. Nu-i venea să creadă că Imre, omul lui de încredere care păzea poarta și podul, a fost atât de ușor doborât de niște oieri fără arme. Nu pricepea, înălțimea sa, Magisterul, ce fel de oi sunt acestea care se bagă între picioarele oștenilor și îi doboară la pământ, pe cei călare și, mai lesne, pe cei umblători pe picioarele lor. Ajuns la poartă văzu pe Imre, cu oștenii lui, stând la capătul podului, față în față cu oierii aceștia. Pe când Magisterul se apropia, căpetenia Imre dădu o poruncă și oștenii se aliniară în fața oierilor, stând gata de atac, cu sulițile cumpănite spre acei nemernici. Asta plăcu stăpânului cetății. Își făcu socoteala iute, în gând, că, dacă oștenii de pază s-au ridicat de pe jos și acum stau gata de luptă, înseamnă că acești oieri sunt periculoși foarte. Dar el era Magisterul, Primus Honorius Magister pus să conducă cetatea

Apulum și să adune avere pentru stăpânii unguri. El era puternic, el nu trebuia să arate frică în fața acestor sărăntoci care umblau cu treburi necurate.

-Cine sunteți voi și cum îndrăzniți să-mi doborâți paznicii porții? Nu știți că am putere să vă tai pe toți, fără altă judecată, după faptele ce ați făptuit? zise acela, jucându-și calul.

-Domnia ta, Înălțime, eu mi-s Mihai, fiul cel mai mic al Cneazului Toader, care a trecut podul aici, la Apulum, cu turmele, în toamnă. Noi am plătit atunci toată dajdia, apoi am purces, în grabă, să găsim loc de sălășluit pentru animale și pentru oameni, ca să nu ne prindă iarna, fără adăpost. Găsit-am acel loc și, după pravilele noastre, am venit să dăm dreptul la Înălțimea Ta, despre care am aflat că ai putere de la stăpânii unguri, cuceritorii, de a împărți dreptatea și de a da, celor care se supun, de bună voie, loc de casă și de sălaș. După legea noastră cea veche, Înălțimea Ta fiind pe cal, așișderea și eu, închin acest steag și mâna mea dreaptă cu care stăpânesc cu tatăl meu, Moșul Toader și cu frații mei mai mari, toată averea noastră. Iarna ne-a prins pe aceste meleaguri peste care domnesc noii stăpâni, ungurii. Ne-am adăpostit la un loc unde curge un râu cu apă limpede și bună de băut de către oameni și animale. Locul acela este lângă ruinele uni castru roman și noi am călătorit de acolo până aici, două zile întregi.

-Închinarea voastră o primesc, dar prăpădul făcut cu oile voastre eu nu-l iert. Vă iau oile ca pedeapsă pentru știrbirea adusă oștenilor mei. Imre, bagă oile în țarc și ai grijă să nu-ți scape vreuna!

După închinarea rostită frumos, cu capul plecat de către Mihai, acum Primus Honorius Magister se simțea mare și tare. Toată lumea trebuie să-l recunoască de stăpân! Deci, cu toată măreția repusă pe umerii săi și pe fruntea lui (pleșuvă!), Magisterul împinse calul și primi steagul cu dreapta desenată pe piele de oaie, din mâna împuternicitului obștii ce își făcuse sălaș pe locul stăpânirii sale.

-Voi pune pecetea cetății Apulum pe acest steag închinător și vă voi da hrisov de sălășluire pe locul ales, cât va vrea înălțimea mea și poruncile stăpânului nostru. Am zis!

La cale de două zile depărtare, Moșul Toader și Mihu, nepotul, săltară de bucurie, ba chiar chiuind cu anume har. Mihai se

întoarse acasă după două zile, aproape trei. Îi povesti tatălui său cum Magisterul îl ținuse acolo, la palatul său, speriindu-l strașnic de câteva ori.

-Mi-a spus că l-am mâniat de două ori, până acum. Prima dată a fost când fratele meu, Cneazul Dobromir i-a pus cuțitul pe gât. A doua oară am făcut-o eu. Iar el a zis: „-M-ați bătut de două ori. M-ați umilit. Asta nu se termină bine pentru voi. Mă voi răzbuna, că așa este legea ungurească. Va fi vai de pielea voastră. Voi trimite vorbă printr-un mesager când să mă așteptați. Va fi curând, doar să se usuce cărările!”

-Așa va face, cum a zis. L-ați văzut, are o față care lingușește și una care lovește pe cel slab și mai mic, zise Moșul Toader. Și ce a mai zis?

-M-a întrebat unde ne-am făcut sălaș. Eu i-am povestit de valea celor două râuri, unul mai mic care se varsă în cel mai mare, de muntele care are o șa între două culmi ceasupra râului mai mare, de ruinele castrului roman. Aici a făcut un zvâc, în semn că cunoaște locul. A scos un fel de piele, dar mult mai subțire și mai netedă, pe care erau făcute semne la fel ca cele pe care le-a scrijelit Mihu pe pielicica lui. Acolo mi-a arătat un semn ca o casă fără acoperiș, un fel de ruină. Iar sub acel semn erau trase două linii șerpuitoare. Mi-a spus că acele linii sunt râurile de care am vorbit eu, iar ruina este castrul roman care era locuit de tribunul Tiliscus. În acel castru romanii trăgeau la presă bani de argint. Astea-s vorbele Magisterului: trăgeau la presă. Magisterul a spus că satul nostru se va numi Tilisc sau Tilisca, nu Todirești cum l-am botezat noi. Și a mai zis că putem pășuna pe valea celor două râuri și pe șaua cu cele două culmi. M-a întrebat câte oi avem. I-am spus că nu știu, că turmele sunt la iernat, pe malul mărețului Istru, dar vor veni acasă. A zis că la vară va veni cu stăpânul ungur, să vadă satul, turmele și să pună zeciuiala de plată. Apoi mi-a dat steagul cu dreapta înapoi, pe care a pus o pecete roșie. Mi-a zis că de vor veni cete de unguri peste noi, să le arătăm steagul și să zicem „Hetiur!”, că asta înseamnă că locul este al unei căpetenii din cei șapte care sunt sfetnicii regelui Arpad. Acum nu trebuie să ne mai temem de jefuitori!

Capitolul 9
Pe drum de întoarcere

Ghiorghieș, mai marele stânii bârsenilor, trimise pe unul din feciorii lui să-i aducă la sfat pe megieși, pe Cneazul Dobromir și pe Boris, mai marele stânii slavilor. Acel slav s-a ținut deoparte de celelalte două stâni toată iarna. Moșul Gheorghieș îl chemase de mai multe ori la sfat, dar el n-a răspuns decât o singură dată. Atunci a venit cu unul din ciobanii lui, care știa limba valahilor dar și a slavilor. Au vorbit cu acest tălmaci, dar nici cu acela n-au dus-o prea bine, că omul nu-și găsea cuvintele potrivite, când pe slavonește, când pe românește.

Acum luna lui Prier[33] era pe sfârșite. Zăpezile se topiseră iar apele cele mari s-au scurs, încetul cu încetul. Doar apele revărsate mai rămăseseră prin unele scobituri mai adânci, din loc în loc, ca lacuri ce scădeau, împuținându-se pe măsură ce căldura făcea ca apele să se evapore. Se apropia ceasul când stânile trebuiau să pornească, să urce cu oile către munți, la pășunile cele înalte. Cneazul Dobromir hotărâse să-l urmeze pe Moșul Gheorghieș, către Țara Bârsei. Amândouă stânile erau gata de drum, plecarea era hotărâtă pentru zorii zilei următoare.

La miezul zilei aceleia, de dinaintea pornirii celor două stâni la drum, tălmaciul Vaniușa de la stâna slavilor veni la sălașul lui Moș Gheorghieș împreună cu Boris, stăpânul lui. Acest tălmaci se împrietenise cu câțiva tineri ciobani bârsani și, de o seamă fiind, peste iarnă fuseseră văzuți de multe ori la hârjoane, la lupte cu ciomege, ori la trânte, ori la alergări. Astfel, Vaniușa deprinsese a vorbi mult mai bine limba valahă.

-Stăpânul meu Boris, cere îngăduință să vă urmeze pe drum până trecem cu turmele peste munți. Noi nu vom coborî în Țara Bârsei, cunoaștem drumuri prin munți către miazănoapte, spre văile din împrejurimile unui munte înalt și frumos, cel mai frumos care este pe aceste plaiuri. Oamenii locului spun că acest munte se cheamă Ceahlău, care înseamnă vultur bărbos, ori zăgan. Că pe stâncile acestui munte sunt multe cuiburi de vulturi. Iar de jur

[33] Prier = aprilie (vechi)

împrejurul Ceahlăului sunt multe văi largi, străbătute de pârâuri care fac ca iarba să crească și să fie grasă, foarte plăcută oilor la păscut.

-Sigur, bucuroși vom fi să facem drumul cel greu, prin munți, împreună, zise Moșul Gheorghieș. Dar de ce nu urcă stâna voastră spre izvoarele Siretului, pe drumul pe care v-ați coborât la iernat, pe malul Brateșului?

-Am primit știri de la neamurile noastre că sunt semne de prădăciuni în aceste părți de lume. Că niște triburi de pecenegi au pornit din părțile de miazănoapte ale unei mări de departe, căreia i se zice Mare Caspicum, loc de popas pentru multe triburi care, de-a lungul timpului, au pornit spre apus, să cucerească bogățiile Romei. Știrea este că aceste triburi de pecenegi, dintre care unii au mai hălăduit pe aici mai demult, singure ori împreună cu bulgarii, acum au cășunat pe unguri și merg să-i alunge din cale, de pe locurile de pășunat dintr-un ținut cu pășuni întinse, numit de unguri Atelkuzu, care înseamnă „ținutul dintre râuri”. De la acel loc de la Mare Caspicum până aici, la Brateș sunt multe râuri mari, chiar fluvii, care se varsă în Marea Neagră, fiind cunoscute cu numele Don, Nipru, Nistru, Bug, Prut. Acel ținut Atelkuzu poate să fi fost între oricare din aceste râuri, bogate în pășuni. Acolo se așezaseră, mai înaintea pecenegilor, triburile de unguri, care s-au simțit foarte bine la acele pășuni! Pecenegii și-au zis că să-i alunge pe acești unguri, să le ia locurile și să se așeze ei. Iar acum, de vreo 5 ori 6 ani, ungurii împinși de dușmanii lor au ajuns la munții noștri, Carpații. Câteva triburi au trecut munții, pe drum v-au făcut destul de mult rău și au descins în marea Pustă Maghiară. Ungurii care sunt acum împreună, toate triburile lor, adică ceva mai mulți de o sută de mii, s-au așezat în Câmpia Panoniei și au gânduri să rămână acolo, în Panonia. Vor lupta cu pecenegii, chiar pe teritoriile țărilor voastre.

-Care va să zică, aceste triburi de nomazi se alungă unii pe alții, rostogolindu-se ca bulgării de zăpadă, zise Cneazul Dobromir. Și cred neamurile voastre că pecenegii care umblă acum, vă pot întâlni pe voi, cu turmele voastre, pe malul râului Siret? De aceea vreți să umblați pe partea cealaltă a munților, pe latura Țării Ultrasilvanum?

-Da, așa ne-am făcut socoteala, răspunse tălmaciul. Dar vom lăsa iscoade pe lângă Siret, care să ne vestească sosirea pecenegilor. Iar voi ar trebui să lăsați niște iscoade de-ale voastre care să vină cu noi, iar când vor afla despre pecenegi, să vă spună încotro se îndreaptă aceia.

-Bine gândit, frate! zise Moș Gheorghieș. Îmi pare rău că astă iarnă v-ați ținut destul de departe de noi, că văd că și voi sunteți la fel ca și noi, adică de neamul „Brateș". Sigur că este spre folosul nostru sfatul vostru, bucuroși suntem să ne ajutăm unii pe alții. Iată, noi suntem gata de drum și vom porni mâine, în zori. În frunte vor fi oile mele, apoi după o zi va porni și Cneazul Dobromir cu oile lui. Iar voi veniți la urmă, tot la o zi depărtare de stâna Cneazului.

-Frate Boris, grăi Dobromir, mâine zic să se întâlnească cercetașii noștri cu ai voștri, ca să se înțeleagă între ei cu semne și semnale de recunoaștere, astfel ca nu cumva, din neștiință să se săgeteze unii pe alții. E bine așa?

Înserarea se apropia spuzind apusul cu horbotă de foc pe vârful salcâmilor din pădurile învecinate. Departe, în urmă, spre răsărit, stele puzderie se ridicau pe cerul ce se întuneca treptat, după cum scădea lumina zilei. Moș Gheorghieș trimise după Cneazul Dobromir, pentru un ultim sfat.

-Fiule, zise bătrânul, am a-ți da unele vești pe care trebuie să le afli ca să-ți fie bine, ție și alor tăi, la drum. Am aflat că satul vostru, din munții Cindrelului, a fost în primejdie să fie aflat de tâlharii jefuitori unguri. Dar asta o știu de la olăcarii voștri. Am mai aflat, pe urmă, că la îndemnul tatălui tău, Moșul Toader, după sfatul pe care l-am dat eu prin Orda, omul tău, fratele tău Mihai a purces la drum și a aflat că ținutul unde v-ați făcut voi sălaș are căpetenie un om de-al ungurilor, pe numele său Primus Honorius Magister. Este acel magister al cetății Apulum, căruia tu, Dobromir, i-ai pus jungherul la gât, când ați trecut cu oile peste podul de piatră. Acest magister și-a dat dreapta cu ungurii cuceritori și s-a făcut mare, iarăși, pe scaunul pe care șezuse și în vremea lui Gelou, voievodul. Magisterul a primit închinarea lui Mihai și i-a pus bir și dijmă și zeciuială satului vostru, Tilisca pe nume nou, după castrul roman din coasta dealului Cățănaș. Dar trebuie să fiți cu băgare de seamă: Magisterul Primus Honorius

este om rău! El voiește a se răzbuna pentru jungherul tău și, mai nou, pentru paznicii de la porțile Apulumului pe care oile fratelui tău i-au pus la pământ. Da, așa a fost, tatăl tău, Moșul Toader, a dat puteri mari acestor animale care au ascultat de porunca venită de la Sfântul Duh.

-De unde cunoști, stăpâne Gheorghieș, acestea toate despre satul meu? Că nimeni n-a mai venit cu vești de acolo, de acasă. Mirarea lui Dobromir era îndreptățită și numai respectului pe care-l datora părului alb și bunătății Moșului Gheorghieș l-a oprit să nu se îndoiască de aceste „scorneli", cum îi venea să le zică pe nume.

-Ehehei, nepoate, asta-i poveste lungă! Mai bine să ți-o spună tatăl tău, Bătrânul Toader. Acum am face mai bine să ne tragem la hodină, că mâine va fi o zi grea. Dis-de-dimineață niște furi se vor strecura în preajma stânilor voastre și vor iscodi cum să facă să vă aducă pagubă, după ce veți rămâne numai voi doi, aici.

-Iaca bună, chiar și pe asta o știi din vreme, Moșule Gheorghieș? Dacă ai văzut tâlharii iscodind, de ce nu ne-ai pus pe urmele lor? întrebă Cneazul Dobromir, din ce în ce mai pornit împotriva Bătrânului bârsan.

-Pe tâlhari nu i-am văzut iscodind, că de-i vedeam apoi nu scăpau ei, cu una cu două. Acești oameni răi ne vor vedea plecând și urcând cu turma noastră la miezul zilei spre un loc numit Vadul Roșca, unde Siretul scapă din strâmtoare și iese la revărsare și poate fi trecut cu turma de mioare. Acolo socotesc tâlharii să ne păleasă, despărțind un ciopor de oi de restul turmei. Dar eu le știu reaua voire și nu le voi îngădui să-mi facă rău. Cum nici voi nu aveți altă cale de a trece Siretul decât tot pe la Vadul Roșca, furii vor încerca și cu voi. Dar asupra voastră veghează Bătrânul Toader. Și fiul tău, Mihu.

-Nu știu ce să zic, poveștile tale, Moșule Gheorghieș sună foarte frumos! zise Cneazul Dobromir, rămas tot așa de neîncrezător.

-Nepoate, să nu-mi mai spui „moșule"! Eu, ca și tatăl tău, suntem Bătrânii lui Deceneu. Ai auzit de Marele Preot Deceneu, al dacilor? Ai auzit de puterile lui? De profețiile lui? Ți-a povestit tatăl tău despre Bătrânii pe care i-a adunat acest ocrotitor al neamului nostru? De puterile pe care le-a dat acestor Bătrâni și de porunca pe care le-a dat-o să apere acest ținut al Maicii Domnului,

până la sfârșitul veacurilor? Dacă nu le știi, are să ți le povestească tatăl tău, Bătrânul Toader. El a primit să-l pregătească pe Mihu, fiul tău, să-i urmeze când Marele Deceneu îl va chema să păsească în peștera din muntele cel sfânt, Cogaionon. Dar ți-am spus prea multe. Crede și ai încredere că tatăl tău veghează asupra ta și a oamenilor lui, pe care ți i-a dat ție să-i conduci. Să ne pregătim de drum, să tragem la odihnă acum, că multe încercări vor veni peste noi.

Bătrânul Gheorghieș avusese vorba blândă, molcomă de la început, de când primise să-l aibă megieș pe Cneazul Dobromir cu stâna lui. Dar în seara aceasta vocea lui sunase altfel. L-a învăluit cu multă bunătate, iar el, Dobromir, s-a simțit așa cum se simte pruncul de doar câteva luni după ce maica lui îl îmbăiază în apă caldă, în care a pus flori de leac culese din poieni sub clar de lună, apoi îl învelește în scutec curat, din pânză moale, peste care îl înfășoară în pled pufos, țesut de mumă-sa în cântare dulce, duioasă, plină de dragoste. De mult nu mai simțise bărbatul Dobromir mâna blândă a mamei Ileana, alintându-i pletele și cântându-i șoptit, la ureche, cântecul de leagăn din copilărie, ca să-i fie somnul lin și odihna întremătoare. Acum, după această vorbire năzdrăvană a Bătrânului Gheorghieș, Cneazul se simți, iar, mic copil, puișor legănat cu dragoste, sub vraja dătătoare de puteri a iubirii de mamă. Dormi somn bun, se trezi în zori, odihnit și plin de putere, dar și încrezător că se află sub bună ocrotire. Uitase proorocirile, ori poate că Bătrânul Gheorghieș îi șterse din minte acele preziceri despre drum, despre greutăți, despre puterile tatălui său și despre fiul său, năzdrăvanul Mihu, de care i se făcu, pe dată, un dor puternic.

A doua zi toată suflarea de pe malul lacului Brateș se trezi devreme. Stâna bârsanilor se pornea la drum lung. Oile behăiau, catârii și măgarii răgeau, câinii lătrau și ciobanii pocneau din bice, fluierând semnale felurite pentru mânat turmele. Când soarele se ridică la o suliță peste sălciile și răchitele de pe malul de la răsăritul lacului, locul pe care fusese stâna bârsanilor rămase gol. Doar îngrăditurile țarcurilor și pământul rămas reavăn după ce a fost frământat de copitele sutelor de oi, mai aminteau de viața animată ce se petrecuse acolo, de-a lungul celor șase ori șapte luni de iernat. Moșul Gheorghieș lăsase în urmă două familii de

ciobani bătrâni, cu douăzeci de oi și două colibe în care să stea și să nu lase ca alți migratori nepoftiți să-și facă sălaș pe loc gata pregătit de alții. Erau cu totul zece suflete, moșnegii cu feciorii lor, din care doi erau însurați și aveau și trei prichindei ce abia începuseră a călca, mergând șovăielnic ca trestiile aplecate de vântul bălții. Până la toamnă, la pragul iernii, când turmele se vor întoarce din pășunatul munților, acești bârsani aveau să pregătească locul curat, să taie papură și stuf și să lege snopi pentru pus pe acoperișurile unor colibe pe care tot ei, păzitorii, aveau să le tocmească din trunchiuri de salcâmi, pentru adăpostirea poporului de mergători.

La jumătate vreme dintre dejun și prânz, dinspre sălașul slavilor o ceată de cinci decurii de călăreți sosi în trap ordonat, ca un corp de oaste. Îi aveau în frunte pe Boris, verhovnicul stânii slavilor și pe Vaniușa, tălmaciul. Dobromir le ieși în cale și îi pofti să șadă pe niște trunchiuri de salcâmi tăiați și priponiți pe reazime făcute din butuci anume ciopliți. Vorbiră despre ce trebuiau să facă în cele două zile până când turmele lui Dobromir vor porni pe urmele bârsanilor. Mai înainte de toate, verhovnicul Boris vorbi către Cneazul Dobromir astfel:

-Anume cer îngăduință, Cneazule, să vorbesc primul deoarece vreau să-ți deslușesc gândul nostru în privința a ceea ce avem nevoie să facem astfel ca să ne fie bine la toți. Socot că greul ocrotirii turmelor cade în seama noastră, a slavilor, deoarece noi vom păzi spatele coloanei ce se va lungi pe câteva verste. Acolo, la coadă, oamenii noștri vor fi singuri, neajutați de nimeni decât de Bunul Dumnezeu, căruia îi dăm slavă și cerem de la El îndurare.

Verhovnicul făcu o cruce mare și se închină până la pământ. Toți cei cinzeci de oameni ai lui se ridicară în picioare, se închinară și își făcură cruce, după cum făcuse mai marele lor. Apoi Boris continuă:

-Între turmele noastre trebuie să lăsăm două ceasuri de mers, așa cum merg oile păscând. O turmă de peste o sută de oi este greu de oprit, animalele nu se opresc dintr-,odată. Cele din spate se îmbulzesc totdeauna peste cele din față, care s-au oprit locului la fluieratul ciobanilor și lătratul câinilor. De aceea este nevoie să lăsăm destul loc ca să nu se amestece turmele între ele.

-Drept ai grăit, stăpânule Boris, zise Dobromir. Bag de seamă, cu bucurie, că ai toată priceperea la această slujbă care nu-i tocmai ușoară de înfăptuit. Acesta este mersul lin al turmei, când nimica rău nu se întrezărește. Domniile voastre, care aveți mai multă pricepere decât noi, după cum se vede de la bun început, puteți să spuneți ce fel de primejdii se abat peste turme într-o călătorie așa de lungă?

-Sunt primejdii mai mari, dar sunt și mai mici, zise Boris. Până la acestea trebuie să vorbim despre tulburări în mers când apar anumite trebuințe ce-s musai a fi împlinite, cu bună tocmeală, fără pierderi de animale. Bunăoară, la vremea asta sunt locuri pe care noi le numim „revărsări", adică sunt câmpii întinse peste care apele râului au ieșit, întinzându-se uneori pe mai multe verste. Noi ne vom întâlni cu astfel de revărsări. Acolo vom da peste teren uscat, pe care oile vor putea merge uneori chiar repejor, deoarece nu a crescut încă iarbă bună de păscut. Aceste terenuri pot fi mărginite de bălți, mai mari sau mai mici, care s-au format în scobiturile câmpiei, unele pot fi chiar mai adânci de un stat de om. Când oile dau peste asemenea bălți, venind în alergare, ele cad și se înecă, fiindu-le greu ciobanilor să le oprească pe toate, pe teren solid. Astfel de locuri primejdioase trebuie semnalate din timp și ocolite, punându-se semne pe margini de drumuri. La fel, putem întâlni râpi, putem întâlni coborâșuri de dealuri, acum după revărsări locurile pot fi spurcate cu leșuri de animale, cu cioate de copaci, crengi rupte și alte oprelişti greu de ocolit, din scurt. Eu zic, Cneazule Dobromir, ca în această zi să lucreze oamenii noștri la semnele ce se fac în asemenea cazuri de tulburări. Unele pot fi ușoare, dar dacă conducătorii de turme nu se pricep a le ocoli din timp, atunci aceste turlburări ușoare pot să se transforme în pierderi grele. Noi avem cincizeci de însoțitori de turme, așa sunt ei numiți. Fiecare zece însoțitori au un conducător, care trebuie să fie cel mai priceput la asemenea lucrare. Cel mai bine se poate lucra, cu bun câștig, dacă zece oameni de-ai noștri vor lucra cu zece oameni de-ai voștri. Vaniușa, tălmaciul, va trece pe la fiecare grup de câte două decurii și va vorbi despre primejdia ce apare și cum trebuie lucrat pentru ocolire. Apoi semnele noastre, ori ale voastre, se pot învăța fără cuvinte. Că de aceea se cheamă ele, semne.

Multe lucruri avură de învățat unii de la alții. Așa de bine munciră unii cu alții încât pe la trei ceasuri după ce soarele a trecut de înaltul său de pe boltă, la chemarea la servirea mesei de prânz nimeni nu vru să se oprească, dorind să muncească în continuare, pentru a deprinde toate semnele înainte de apusul soarelui.

A doua zi schimbară între ei semnele de primejdii. Acestea nu fură mai multe decât cele învățate în ziua precedentă, dar manevrele care trebuiau făcute pentru întâmpinarea, ocolirea și răzbirea primejdiilor fură mai multe și mai grele. În această zi Dobromir văzu că slavii erau mult mai buni luptători. Cal și călăreț dădură dovezi de înaltă măiestrie. Slavii încă mai aveau deprinderile de migratori, erau călăreți care puteau face lucruri grele urcați pe spinarea cailor, călărind la oblânc, învârtindu-se pe sub burta calului, trăgând cu arcul la țintă din fuga calului și alte mișcări pe care valahii nu le cunoșteau. Dobromir își dădu seama că ciobanii lui n-ar fi făcut față unei lupte cu orice neam care-și purta turmele dinspre răsărit spre turlele de aur ale Romei. Și atunci?... Întrebarea rămânea fără răspuns, deocamdată. Să-i ceară lui Boris un om ca să-i învețe pe valahi deprinderile de călăreți luptători? Poate că ar fi îndrăznit, mai încolo, aproape de locul unde aveau să se despartă, fiecare luând-o pe alt drum. Mai bine să-i ceară ca în zilele următoare, două sau trei, sau patru, câte aveau să meargă alături, să-i cearră lui Boris să-și continue dădăceala militară asupra oștenilor valahi. Ehei, de l-ar fi avut alături de el pe Mihu, cel ce avea privirea limpede și ținerea de minte pentru orice amănunt! Poate că ar trebui să galopeze înainte, să-l ajungă din urmă pe Moș Gheorghieș și să-l roage pe acela să ... Nu, fără minuni și fără pomeni! Trebuie să luptăm singuri, să învingem ori să murim! Dacii strămoși au luptat cu cap, i-au atras pe dușmani în capcane și i-au nimicit astfel! Așa trebuie să facem și noi, să ne folosim capul.

Turmele urcau spre miazănoapte pășunând fără odihnă. Oile se opreau singure când le ajungea oboseala, se lăsau pe pământ și rumegau mărunt câteva ceasuri. Apoi porneau, pășunând, mai departe. Uneori malul Siretului era uscat până lângă făgașul pe care-l avea râul cuminte. Alteori, revărsarea se lățea în câmpiile întinse. N-au avut nici un fel de năcaz patru zile la rând. Se

apropiau de locul numit Vadul Roșca, acolo unde revărsarea era cea mai întinsă, iar apele puteau fi trecute cu pasul.

Luca și Ion, ginerii lui Pascu și Orda, s-au întors la grosul turmelor la ceas de apus, în cea de a treia zi. Cneazul Dobromir dăduse poruncă de popas pentru noapte. Se apropiau de vaduri, acolo aveau să întâlnească, din loc în loc, șuvoaie cu ape repezi care trebuiau învinse iuțind alergarea oilor, a câinilor conducători și a celor lăturași. Și mai cu seamă al oamenilor. De aceea toată lumea trebuia să prindă puteri, odihnindu-se o noapte. Cerul era senin, câmpul verde era smălțuit cu flori minunate al căror parfum făcea ca oamenii să simtă bucurie, inimă bună și încrezătoare.

-Stăpâne Cneazule, zise Luca, am ajuns la vaduri. Nu-s departe, mâine pe la amiază turmele vor ajunge acolo. Noi am călcat locul, cu iscoadele noastre, de pe un mal către celălalt, cercetând apele puțin adânci. Am lăsat suliți înfipte de-a stânga și de-a dreapte, ca margini de drum pe care să fie mânate oile. Vor fi două astfel de drumuri, că nu pot oile să stea în așteptare ca să meargă neîngrămădite pe un singur drum. Ciobanii noștri vor despărți turma pe mijloc, zece oi una lângă alta o iau la stânga, alte zece oi tot una lângă alta o iau la dreapta, la locul însemnat. Anume, acest loc este o ridicătură pe care sunt niște ruine de castru din vechime, de la care pornesc două drumuri de piatră, romane. Pe dreapta drumul duce către miazănoapte, la stânga drumul duce către apus. La locul ruinelor vom aștepta noi, cercetașii, cu câinii noștri pentru a despărți turma în două.

-Pare a nu fi prea greu, așa cum ați făcut voi pregătirile, zise Cneazul. Cât de lungi sunt aceste două drumuri romane? Cât vor alerga cele două turme până se vor împreuna iarăși?

-Drumul din dreapta măsoară două sute și ceva, aproape trei sute de pași mari[34]. Până acolo, apa pe acest drum nu-i mai adâncă de un lat de palmă[35]. De aici începe drumul către stânga, mergând după un arc încovoiat larg, cale de patru verste[36] până se împreună cele două drumuri pe loc uscat, lăsând Siretul în urmă. La jumătatea acestui arc noi am pus semne, cu tulpini de salcâmi tineri cu frunze verzi, marcând un drum către un deluț de două

[34] 300 de pași mari = 220 de metri(unități vechi de măsură în Moldova, evului mediu)
[35] latul de palmă = 10 cm (unități vechi de măsură în Moldova, evului mediu)
[36] verstă în Moldova ev mediu = 1066,8 metri, verstă rusească

sute de pași, cu pășune ieșită din ape. Dinspre miazănoapte vor ataca niște lotri, venind călare pe mal uscat până în dreptul acestui deluț. Aici vor intra în apă, pe drumul cu salcâmi, ca să taie calea turmei și să o mâne către deluț. Numai că pe acest drum cu salcâmi sunt găvane, din loc în loc, cu adâncituri de un stânjen, chiar și doi. Venind în goană, caii lotrilor se vor da peste cap în primele găvane și bulucindu-se, vor putea fi lesne săgetați de ciobanii noștri care vor fi în fruntea turmei la capăt de drum roman. Parte din tâlhari vor muri înecați, parte săgetați de noi. Așa că aceia, văzându-se la strâmtoare, vor căuta scăpare înapoi, de unde au venit. Aici, Cneazule, pentru ciobanii noștri va fi un loc și un timp de mare greutate, cât se vor lupta cu tâlharii turma de oi va fi ținută pe loc numai de câini. Aici vom putea avea pierderi, câteva zeci de oi, din cele zălude, care se vor abate din drum și vor cădea la apă adâncă. Alt loc de capcană n-am aflat iar acei tâlhari sunt cunoscuți că aici au pus mâna pe multe oi, luptându-se cu ciobanii.

Cneazul ascultă cele spuse de cercetașii cei mai buni ai săi. Înțelese că altă cale nu este, deci trebuie să lase de la el această ofrandă de război.

A doua zi, la două ceasuri după ce soarele ajunse în crugul său, turma cea mare ajunse la locul despărțirii celor două drumuri, la ruinele castrului roman de la Vadul Roșca. Separarea oilor pe două coloane începu să se facă de către oierii cercetași, împreună cu ciobanii care mânau turma. Greu a fost până ce turmele despărțite porniră pe drumurile lor, formându-se capetele celor două coloane. Apoi oile urmară drumurile separate, fiind mânate cu biciul și cu bâtele la punctul despărțirii.

La cinci ceasuri din zi tâlharii își făcură apariția. Veniseră pe malul uscat al Siretului și își jucau caii, așteptând să ajungă turma de oi pe arcul de drum, în dreptul ridicăturii cu pășune. Bătălia se desfășură întocmai cum socotise Luca. Doar atât că la acel moment, Cneazul porni în goana cailor cu zece ciobani de la ruinele castrului, să-i ajute pe oștenii săi săgetând cu arcuri pe lotri, apoi să prindă oile scăpate la ape adânci cu arcanele, cât acestea mai pluteau, înainte ca blănurile lor să se îngreuneze de apă. La amurg turma se reuni pe loc uscat, dincolo de câmpia cu vaduri. Începu numărătoarea pierderilor. Sprijinul adus de Cneaz

la locul bătăliei grăbi retragerea lotrilor și apoi salvarea oilor căzute în apele mai adânci se desfășură cu succes. Doar o oaie bătrână și un mieluț se pierdură la acel loc. Cei zece călăreți care sosiseră la locul luptei erau un mic ajutor din partea stânii verhovnicului Boris. Primindu-i pe conducătorii cetelor de oieri și ascultându-i, Cneazul lăudă pe toată lumea, fiind mulțumit că n-au pierdut mare lucru din avere și nici unul dintre luptători n-a fost rănit. Călărețiii slavi primiră câte un mieluț în dar și o traistă cu pastramă uscată.

A doua zi pe când vlahii lui Dobromir strângeau tarhaturile de înnoptare, pregătindu-se de drum, slavii își anunțară prezența cu sunete prelungi de corn. Ei fuseseră mai harnici, grăbindu-se să-i prindă pe vlahi încă pe locul de popas, pentru a-și lua rămas bun. Cei doi conducători se îmbrățișară, bătându-se cu palmele pe umeri, obicei bărbătesc semn de prietenie. Își urară toate cele bune și se bucurară că Dumnezeu i-a adunat la acel loc minunat, la care se gândeau să revină pentru iernat, la sfârșitul toamnei.

Capitolul 10
Bătrânul cel puternic

Turmele lui Dobromir păşiră pe urmele adânci lăsate de oile bârsenilor. Aceia aveau un avans de două zile, dar Cneazul nu se grăbi să-i ajungă din urmă. Chemă la el pe Luca, ginerele lui Pascu şi îi dădu poruncă.

-Luca, trimite oameni de-ai tăi, doi sau trei, nu mai mulţi, să meargă înainte pe urmele turmelor lui Moş Gheorghieş până ce îl vor ajunge din urmă. Să-i spună Moşului că am scăpat de vadurile cele cu pândarii ticăloşi şi acum turmele mele vin, fără grabă, păscând. De va face vreun popas pentru odihna oilor, poate că ne vom apropia de ei la mai puţin de două zile de păşunat. Dar acolo unde vom afla semnele popasului, tot acolo ne vom odihni şi noi. Dar, de la acest popas turmele mele vor grăbi pasul. Că Moşul ne va aştepta la locul unde ne va arăta drumul nostru către satul Todireştilor. Şi nu vreau să zăbovească mai mult decât ar fi de bună cuviinţă. Oamenii tăi să ne trimită veşti care să ajungă la noi, care venim cu turmele, cu un ceas înainte ca soarele să se lase în aşternutul său, de noptare. Aşa să umble, dacă-i pace şi linişte pe drum. Iar de vor afla semne de primejdie, să nu zăbovească şi să grăbească să ne dea de ştire despre relele ce ne pândesc.

A doua zi după ceasul amiezii Ion, ginerele lui Orda, veni la faţa Cneazului şi ceru îngăduinţă să vorbească.

-Spune, fiule, ce veşti îmi aduci.

-Stăpâne, încă de aseară Moşul Gheorghieş a trimis un fecioraş să ne iasă în întâmpinare şi să-mi poruncească să grăbesc să ajung la faţa Moşului, că are să-ţi trimită vorbă de folos pentru drum. Turmele bârsanilor nu sunt aşa de departe pe cât socotiserăm noi. Aşa că am călărit cu noaptea în cap şi am găsit satul Moşului Gheorghieş tocmai când îşi adunau aşternuturile, gătindu-se de drum. M-am înfăţişat Moşului şi el, Dumnezeu să-L ţină sănătos, că tare-i bun la suflet acest bunic înţelept, el mi-a spus că-i musai să ştii, Cneazule, ce se întâmplă în lume şi prin împrejurimi. Ca să ştii că este o vorbă din bătrâni care zice că „Paza bună întrece primejdia rea!”. Aşa, zice că necredincioşii care se scurg din pustietăţile Asiei sunt la câteva zile de malurile râului Prut, apa

care trece către Dunăre, aproape de malul lacului Brateș, unde am iernat noi. Acești necredincioși sunt pecenegi și cumani, ar mai fi și câteva triburi mai mărunte de slavi. Toți aceștia sunt porniți pe jaf și omor. Ei sunt războinici, femeile și turmele lor au rămas mult în urmă, că aceștia merg pășunând. Dar pecenegii sunt porniți cu ură mare împotriva ungurilor, care s-au pornit către Râm cetate mai înaintea lor. Dar s-au oprit într-un ținut bogat în pășuni, Atelkuzu, și au zăbovit acolo câțiva ani, vreo patru sau cinci. Pecenegii au dat peste ei, în acel ținut Atelkuzu, la începutul primăverii anului din urmă și s-au războit, iar ungurii au fugit din calea dușmanilor lor. Nu că n-ar fi putut duce bătălia până la capăt. Nu, zic ei că sunt nevoiți să fugă ca să nu piară oamenii lor. Că ei, adică ungurii, sunt puțini, nici măcar o sută cincizeci de mii, iar pecenegii pot împinge în față o oaste de șase sute de mii. Moșul Gheorghieș a aflat că iscoadele ungurilor au găsit un loc larg, cât stepele pe care le-au părăsit în Asia. Lor le place acel loc și grăbesc să-l ocupe. Din grabă, conducătorul lor, ducele Almoș, a poruncit să se caute o trecătoare lină peste munții Carpați drept în fața lor. Nu pot alege un drum lung, cum ar fi ocolind munții Carpați pe malul râului Siret, către miazăzi. Însă stăpânul Gheorgheș zice că numai grosul oștirilor, atât a ungurilor cât și a pecenegilor vor trece munții prin miazănoapte. Cete mai mici, de mărimea câtorva legiuni, vor porni și către părțile noastre, tăindu-ne calea. De aceea, zice Stăpânul Gheorghieș, trebuie să grăbim pasul și să urcăm prin munții Buzăului, munți sfinți unde viețuiesc pustnici credincioși creștini, care se roagă neîncetat pentru popor. Zice Moșul că, într-o zi, trebuie să ajungem la gura trecătorii, iar munții trebuie să-i încălecăm în cel mult trei zile. Aceasta este vestea și sfatul Moșului Gheorghieș.

Cneazul primi vestea și sfaturile cu îngrijorare. Acum trebuie să pună iscoade la depărtare de măcar o zi în urma turmelor. Nu-i vorbă, a înțeles care-i graba și va pune ca oile să fie mânate cu mers repejor, ca să ajungă la gura trecătorii într-o zi, așa cum a cerut Moșul Gheorghieș. Dar se întreba Cneazul, cu amărăciune, cum va putea scăpa nevătămat, el, satul și averea tatălui său? De vor da peste urmele lor acești pecenegi ucigași, îi vor lăsa în pace? Ori vor grăbi să prindă oile din urmă?! Că el nu are decât 10 – 12 flăcăi cu ceva pricepere la război. Iar acei pecenegi vin cu zecile,

poate cu sutele! Gândind astfel, îngrijorarea îl cuprinse și într-o scurtă vreme teama îl învălui. Dar nu se lăsă copleșit. Ca un nor ce se trage într-o parte dezvelind strălucirea soarelui într-o zi de vară, tot așa îl părăsi și pe el gândul cel rău și se însenină, văzându-se sub ochii tatălui său, Moșul Teodor și a fiului năzdrăvan, Mihu.

„Fiule, nu-ți fie teamă, nu vei fi singur. Noi nu te vom părăsi la greu. Dar lasă-te pătruns de vorbele mele: tot ce te înconjoară, munții semeți, râul cu susurul lui, pădurea cu viețuitoarele sale și pământul pe care calci, sunt una cu tine! De partea ta vor fi și împreună, dușmanul nu ne va dovedi nicicând! Amin!"

Ajunseră la gura râului la locul ce se cheamă vărsarea apei mai mici la sânul mamei sale, la ceas de zi neînnorată. Gura trecătorii era largă, putea cuprinde de trei ori mai multe oi decât erau, împreună, în stâna lui Dobromir. În mijloc, acolo pe unde urma să intre el, stăpânul, în fruntea averii sale umblătoare, pe o moviliță sta un călugăr de vârstă mijlocie. Pletele negre amestecate cu spice albe îi scăpau de sub comănac, fluturând într-un vânticel ușor. În mână avea un bol din porțelan albăstriu, translucid. Înmuia șomoiogul de busuioc uscat în apa sfințită și stropea cu aghiasmă oile ce-i trceau pe lângă picioare. Dobromir opri calul lângă piatra pe care stătea monahul. Oile se îngrămădeau în șuvoi strâns, spre piatră, ca fiecare să primească măcar o picătură din apa sfințită. După ce trecu și ultima oaie, călugărul făcu semnul crucii spre turma ce-și vedea de drum. Apoi îl îndemnă pe Dobromir să descalece și să-și adune oamenii la sfințit. La un semn și un îndemn, întreaga obște îngenunche în colbul drumului iar preotul, murmurând o rugăciune a cărui cuvinte nu se deslușeau de urechile muritorilor, stropi pe fiecare din cei îngenuncheați, făcând semnul crucii cu busuiocul ud pe capetele acestora. Apoi spuse, făcându-le semn cu brațele larg deschise și palmele spre cer: „Domnul să fie cu voi, cu toți!" Mai târziu, în noapte, iscoadele ce sosiseră din urmă îi povestiră Cneazului, cum avură și ei parte de acea stropire cu apă sfințită și de cuvintele rostite de vocea blândă a monahului: „Pace vouă! Domnul să fie cu voi!"

Avură parte de zile senine cât urcară spre culmi. Pășunea era potrivit de înaltă, oile rupeau câte o gură de iarbă verde și mergeau mai departe, rumegând. În cea de a doua zi de când intraseră în această trecătoare, turma ajunse într-un loc mai strâmtorat, străjuit

de-a stânga și de-a dreapta de stânci drepte. Pe fețele parcă cioplite cu un cuțit uriaș, se deschideau, din loc în loc, ferești și uși. La capătul din deal al drumului se afla o bisericuță săpată în stâncă. Avea turlă cu cruce în vârf, totul dintr-o bucată. În fața bisericii, pe o schelă din bușteni se afla un clopot din bronz. Un călugăr tânăr trăgea de funia legată de clopot, făcându-l să scoată un sunet frumos, ca o mângâiere sfântă. În pragul bisericii stătea același monah care sfințise cu aghiasmă turma și pe păstori. Oamenii toți, parte bărbătească și femeile cu pruncii lor, se adunară la pragul lăcașului sfânt și primiră binecuvântarea preotului. Acesta dărui fiecăruia câte o cruciuliță cioplită dintr-un lemn alb-gălbui, legată cu șnur din fir tors, potrivit de lung pentru a fi petrecut peste cap și purtat la piept, sub cămașă. Dobromir aduse dar de hrană din prinosul lor, al călătorilor: două roți de caș cât încăpură în brațele deschise ale unui bărbat în putere, putini cu brânză frământată, coșuri cu pastramă de oaie, câțiva saci cu făină de grâu și de mei. Mai puseră brâuri făcute din piele, curele de legat, opinci din piele argăsită, fluiere cioplite și găurite, ornate cu semne florale. Mulțumind, preotul îi dădu Cneazului Dobromir o cruce mai mărișoară decât dăduse membrilor obștii. La capetele brațelor crucii erau încrustate pietre șlefuite rotund, din chihlimbar, iar pe mijlocul crucii era prinsă în lemn o piatră lunguiață, ca o lacrimă auriu-roșcată.

-Această cruce a fost sfințită de Sfatul Bătrânilor. Iar piatra din mijloc este o lacrimă a Maicii Domnului care plânge și se roagă pentru noi, păcătoșii. Mergeți cu bine, pace vouă, Domnul să fie cu noi, cu toți!

Drumul fu parcurs, în această zi sfântă și în cea următoare de o turmă de animale frumoase și de oameni cu suflete și fețe luminoase, revărsând bucurie și încredere. Trecură pe lângă locuri de poveste: ici, colo pe coastă de deal izbucneau gaze care luau foc, ardeau o vreme apoi se stingeau, izbucnind mai încolo și iar și iar ... Pâraie cu ape limpezi coborau de sub poale de pădure, vărsându-se în apa Buzăului. Aceste ape adăpau turma și stingeau setea oamenilor. Aproape de vârful trecătorii se zărea un platou sterp, parcă ar fi fost o tipsie uriașă cu lut, numai bun de frământat oale și ulcele. Pe acest platou se zăreau, din loc în loc, conuri de lut din mijlocul cărora se auzea un zgomot ca o răsuflare scăpată

la greu, din însuși miezul pământului. Câte o bulă mare, de gaz, se ridica din străfunduri și se sfărâma, împingând spre marginile conului un cerc subțire de noroi ce se închega repede.

-Aceștia sunt vulcanii noroioși, spuse unul din ciobanii mai bătrâni. Tot locul acesta, pe lângă care am trecut, este ca o pildă din Evanghelii: „... strâmtă este poarta, îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei ce o află."

Dincolo de acest loc simbolic, turma ajunse la lărgime. Se aflau mai aproape de cer și totuși, locul acesta nu era așezat pe stânci de munte. Un sat cu căsuțe ridicate din bârne, acoperite cu bucăți de lemn cioplit, cu grădini și acareturi apăru în calea lor. Iar în capul uliției îi aștepta Moșul Gheorghieș, însoțit de câțiva oieri de-ai lui.

-Bine ați sosit în Țara Bârsei, dragi prieteni. Cum v-a fost drumul?

-Părinte al meu, mândră a fost calea și sfințită, cum n-am avut parte nicicând în viața noastră! Aș zice că am trecut printr-un colț de rai, de n-am fi fost străjuiți de acele capcane, bucăți de iad, cu focuri veșnice și vulcani cu bulboane de pământ topit. Nimic nu ne-a stat cu răul în cale. Nimic nu putea să ni se întâmple, binecuvântați fiind de monahii sfintelor lăcașuri de sub stâncile Buzăului. Îți mulțumim, Stăpâne, că ai îngăduit să trecem munții pe acest drum minunat! Cu ce răsplată să ne plătim recunoștința, cum să-ți mulțumim pentru prietenia voastră, a bârsenilor?

-Cu nimica nu trebuie să ne mulțumiți cu lucruri pământești, răspunse Moșul. Văzând bucuria din sufletele voastre, mai mare mulțumire pentru noi nu se află, aici pe pământ! Mergeți de-a lungul satului și în capătul lui, după ultimele case veți afla țarcuri pentru turme și colibe pentru ciobani. Acolo să faceți popas, să odihniți oile și picioarele voastre umblătoare. Iară pe dumneata, Cneazule Dobromir și pe cei ai casei Moșului Toader, vă poftesc la odăile mele, să gustați o ulcică de lapte acru, cu un boț de mămăligă cu brânză din lapte de oi bârsane.

Gustarea la care Moșul Gheorghieș își invitase prietenii fu, în fapt, un adevărat ospăț. Că masa gazdei fu încărcată nu doar cu mămăligă cu brânză și lapte acru. Bucăți de caș gras, tăiate felii și puse pe pat de frunze de salată verde – lăptucă, cum zicea Rozi, tânăra noră văduvă a Moșului Gheorghieș – alăturea cu boabe mari de ridichi, apoi copane de păsări de curte, mai mici, de găini

adică, sau mai mari, de curci, prăjite în ulei, păstrăvi la grătar pe pat de cetină, pastramă de oaie proaspăt scoasă dintr-un baiț meșteșugit făcut de gazde care nu voiră să spună ce fel pregătiseră aceste fripturi ce se topeau în gură. Și când oamenii căzu, unii pe furiș, rușinoși fiind din fire, alții pe față, de nevoie, să-și lărgească curelele de la brâu, atunci Rozi și ajutoarele ei aduseră câteva funduri de lemn frumos geluite pe care răsturnară ceaune cu mămăligi aurite, din mei. Cât boțurile se mai răcoreau puțin, pierzând din căldura ceaunului, femeile puseră pe masă străchini de lut cu brânză frământată, proaspătă nu pișcăcioasă ca cea de la putină. Tăiară de-a latul mămăliga aburindă, o întinseră cu linguri de lemn ținute în ulcioare cu apă rece, apoi presărară brânză și adunară marginile mămăligii lățite, făcând câte un boț lung pe care îl tăiară felii cu ață subțire, de in. Apoi femeile aduseră în castroane zamă de lăptucă, fiartă bine și dreasă cu smântână, plutind în ea zdrențe de ouă și jumări de porc. Mirosul îmbietor stârni exclamații de poftă. Feliile de mămăligă cu brânză se topiră, cu grabă mare, la un loc cu frunzele moi de salată, cu jumările și bucățile de ouă.

-Gata, nimic nu mai încape, cinstită mamă Rozalie, zise Cneazul Dobromir, lăsându-se pe spate. Dumneata ești cea mai priceputăbucătăreasă din câte mi-au pus, la viața mea, farfurii cu de-ale gurii în fața gurii flămânde. Doar cu maica mea și cu Ileana, soața mea, aș dori odată, cândva, să vă întreceți la gătit la o sărbătoare mare, a binelui.

-La o nuntă, oarecândva?! răspunse Moș Gheorghieș, zâmbind a nădejde. Mesenii mai zăboviră lăsând ca ultima ispravă a femeilor casei lui Gheorghieș să se așeze, cu plăcere, acolo unde a fost îndrumat prin scocul gâtlejului.

-Cneazule, te poftesc să stai la odihnă trei zile, aici în satul meu. Chiar de ai avea grabă mare să pornești la drum nu vei avea spor deoarece cerul își va deschide băierile și va lăsa ca trei zile să curgă ploaie bună, hrănitoare, peste ogoarele sătenilor din acest loc, al țării românești.

A doua zi Cneazul se ocupă de treburi gospodărești. Cercetară fiecare oaie, de la picioare începând și terminând cu ochii. Oile cu ochi tulburi fură toate sacrificate. Ca să nu dea boala mai departe. La capătul zilei turma se micșorase cu zece oi, de la care nu se

aleseră cu nimica. Au săpat o groapă la marginea satului și acolo le-au ars pe jăratec. Mai pe seară Dobromir alese să stea de vorbă cu Moșul Gheorghieș.

-Drumul vostru către casă pornește de aici și merge mai tot timpul către apus. O să-ți dau un călăuz care te va scoate din Țara Bârsei. În prima zi veți ajunge cu turmele la fața munților Bucegi. Să te uiți la ei la răsăritul soarelui, cu cea mai mare atenție. La fel să faci și seara, la apus. Dacii spuneau că acesta este muntele cel sfânt, Kogaionon. Că pe acest munte ucenicii marelui preot Deceneu vorbeau, din când în când, cu Zamolxe, zeul cel înțelept. Au rămas multe povești de la daci despre Zamolxe și despre Deceneu. Eu pot să-ți spun cu mâna pe inimă că Zamolxe a fost Fiul Lui Dumnezeu. Iisus s-a coborât din ceruri și s-a întrupat ca Zamolxe, pentru prima dată. N-a lăsat prea multe învățături deoarece oamenii nu știau multe lucruri, erau tare proști. Doar dacii erau ceva mai răsăriți. De aceea Zamolxe le-a lăsat o carte cu legi după care să-și trăiască viața. Legile lui Zamolxe grăiesc despre bine și despre rău. Că răul trebuie să fie ținut în frâu pentru ca oamenii să poată trăi în pace și armonie. Poporul cel mare, al romanilor, și-a făcut cartea proprie de legi, luându-se după legile noastre, cele date nouă de marele Zamolxe. Acesta este un lucru foarte bun, că legile cele sfinte încep să conducă din ce în ce mai multă lume.

Bătrânul Gheorghieș rămase tăcut o vreme. Dobromir îi respectă tăcerea, deși avea pregătite multe întrebări. Despre proorocirile care se întâmplaseră așa cum le spusese Moșul. Despre cele ce se întâmplau acasă, în satul cel nou, Todirești. Dar mai mare îi era curiozitatea despre drumul spre casă, la tatăl Toader, la fiul său, Mihu și la fratele Mihai. N-ar fi vrut ca Moș Gheorghe să încheie vorbirea aici. De aceea, Dobromir rămase tăcut, așteptând cuviincios ca gazda aceasta atât de bună, de primitoare, să-și continue povestea.

-Se spune că acolo, sub muntele cel sfânt, Kogaionon, se găsește o peșteră uriașă a cărei cupolă este la fel ca cerul plin cu stele, pe care îl vedem acum, deasupra noastră. Dacă acel cer este locul unde domnește Tatăl Ceresc, înseamnă că acea peșteră reprezintă sălașele Raiului. Au nu este dorirea cea mai fierbinte a fiecărui suflet de om să ajungă să trăiască în veșnicie, în Rai?

Un sunet urât de corn, urmat de strigăte fioroase sparse liniștea serii și tihna așezării. Din partea de miazănoapte, din vârf de deal și de sub poale de pădure călăreți cu făclii în mâini năvăleau peste așezare. Sălbatici, urâți, cruzi băgară în sperieți locuitorii satului, din care cei mai mulți apucaseră să se tragă la odihnă. Nici unul din bârsanii care ieși din casă, cu arc în mână sau cu un ciomag, o suliță și, mai rar, cu sabie sau paloș nu scăpă viu. Pecenegii – căci ei erau – săgetau orice suflare vie ce se mișca în sat, încercând să le iasă în cale. Torțe aprinse aruncate pe uși deschise au pornit focuri ce se hrăneau, rapid, cu uscăciuni din case: blănuri, cojoace, țesături. Era peste putință ca locuitorii să se poată organiza, ca să facă față la acest atac năucitor. Dar iată, un vuiet se ridică dinspre marginea satului, acolo unde oile lui Dobromir fuseseră închise în țarcuri. Vuietul creștea în tărie și se apropia din ce în ce mai mult de satul în care linia de case dinspre miazănoapte ardea cu vâlvătaie. În lumina portocalie a flăcărilor ce jucau trosnind, barbarii invadatori ca niște siluete de demoni, călări, se roteau țipând și împrăștiind groază și moarte.

Dar vuietul creștea în tărie. Părea că un al doilea val de atacatori se rostogolea peste sat, să distrugă totul în cale. Dobromir ieșise în tinda casei Moșului Gheorghieș. I s-au alăturat cei câțiva credincioși care îl însoțiseră la ospățul dat de gazda lor.

-Stăpâne Gheorghieș, stai locului, în casă, că noi te vom apăra aici, la gard și tindă, strigă Dobromir din ușa pe care tocmai voia să o închidă. Strigând acel îndemn către gazda bună, Cneazul aruncă o privire spre bătrânul ce nu-și avea loc printre oșteni. Mai mult i-ar fi încurcat. Dar ce văzu îi ridică părul măciucă. Bătrînul stăpân al satului se ridicase în picioare și stătea cu brațele întinse și palmele ridicate spre tinda casei, ca și cum ar fi încercat să facă zid de apărare cu mâinile goale. Dar nu asta îl înspăimântase pe Dobromir. În jurul capului bătrânul avea o aură albăstrie care făcea ca pletele-i să strălucească argintii. Dădea din mâini cu palmele deschise, strigând ușor ca și cum ar fi alungat niște gâște de la el: „Opriți-vă! Întoarceți-vă și alungați-i din sat! Călcați-i cu copitele, nimic să nu rămână din ei!” Vuietul de afară crescuse puternic. Dobromir întoarse privirea spre drumul mare și văzu o cireadă de câteva zeci de vite cornute mari care se buluceau să se întoarcă din drum. Cele din coadă care se răsuciseră, acum

porneau înapoi, spre casele aflate în flăcări. Pecenegii încercau să țină piept vitelor care veneau și veneau și nu puteau fi abătute din drum. În mintea lui Dobromir o întrebare rămăsese fără răspuns: Bătrânul Gheorghieș are asemenea puteri, să poruncească unor animale să intre în luptă cu oamenii răi, să-i calce în picioare și să-i întoarcă din sat?

Apoi din ceruri se porni ploaia. Curând pecenegii se traseră dincolo de ultimele case. Oamenii ieșiră din ascuzători și se grăbiră să stingă focurile. Primejdia trecu și oamenii își recăpătară liniștea. Cu mic, cu mare, tot satul veni la gardul casei Stăpânului. Bătrânul Gheorghe ieși la poartă și îi puse pe oameni să zică, împreună, rugăciunea cea mare, închinată Tatălui Ceresc.

-Îți mulțumim, Tată Ceresc că ne-ai salvat de dușmani, că i-ai pus pe aceia așternut picioarelor noastre. Apărătorii noștri nu și-au făcut datoria și viclenii au putut să ne atace tocmai când oamenii trecuseră la somn și la odihnă. Din cauza lor am avut pierderi, au ars câteva case, bărbați, femei și copii au căzut jertfă. Dar cei mai mulți au scăpat cu zile. Îți mulțumim, Tată Ceresc, și ne rugăm să ne ierți pentru mulțimea greșelilor noastre.

Satul se liniști. Căpeteniile puseră străji de jur împrejur și târziu, în miez de noapte, când cei mai mulți locuitori dormeau, Moșul Gheorghieș adună sfatul căpeteniilor. Aceștia veniră pe rând, din locurile care le erau date spre pază și gospodărire. Până să se adune toți, Dobromir se apropie de Moșul și, cu glas scăzut îl întrebă:

-Stăpâne, spune de unde a apărut acea cireadă de bivoli turbați? Cine i-a asmuțit asupra năvălitorilor? Cum ai reușit domnia ta, singur, să-i oprești locului și să-i întorci spre casele aprinse să-i calce în copite pe dănțuitorii diavolești? Ce fel de puteri ai, Stăpâne, că am văzut cu ochii mei tot ce s-a întâmplat, tot ce ai făcut cu mâinile tale, cu capul împodobit cu acea aură minunată, pe care eu n-am mai văzut-o la nici o ființă omenească până acum?

-Fiule, răspunse Moșul cu glas liniștit, sfătos ca totdeauna, eu tocmai începusem să-ți vorbesc despre muntele cel sfânt al dacilor, strămoșii noștri. Despre Kogaionon, pe care îl vei vedea în drumul tău spre satul vostru, Todirești. Acolo, într-o peșteră adâncă în miezul muntelui sfânt, se spune că trăiește și acum, în zilele

noastre, înțeleptul Deceneu, Marele Preot al dacilor. Legenda spune că Deceneu a fost discipolul Marelui Zeu Zamolxe, că acesta l-a dăruit cu har vindecător, cu puteri neobișnuite. Dar i-a dat să aibă grijă de poporul dac, să-l ocrotească de tot răul. Noi, cei care trăim în acest ținut, în Țara Bârsei, am văzut destule minuni pornite dinspre muntele cel sfânt, Kogaionon. Mâine, ori în ziua când vei porni cu turmele tale, călăuzul pe care ți-l voi da te va duce pe lângă rădăcina acestui munte. Acolo este o stâncă înaltă, aflată la o aruncătură de săgeată de deschiderea unei trecători ce coboară spre marea câmpie a Dunării. Se zice că acolo, de la această stâncă spre stânga și spre dreapta, nu se știe de către muritori unde anume, dar acolo este intrarea tainică în peștera lui Deceneu. Mulți ciobani, păscându-și oile, au povestit cum s-au întâlnit cu un bătrân cu trup împuținat, cu plete ca argintul și cu ochi mari, albaștri ca seninul cerului și blânzi. Acest bătrân merge alene, după cum îl ajută puterile la această vârstă, sprijinindu-se într-un ciomag deosebit, noduros dar drept, mai înalt decât statura celui care-l poartă. El spune celor pe care-i întâlnește în drumul său, să aibă grijă de turma lui de o va întâlni în cale. Că el s-a rătăcit, iar turma lui este încă neînvățată fără păstorul său. Eu cred, fiule Dobromir, că acel bătrân rătăcitor este însuși marele Deceneu. De câte ori a fost zărit de oameni, totdeauna a fost când trăitorii acestor locuri erau la mare necaz. Și de fiecare dată s-a întâmplat o minune prin care oamenii au scăpat nevătămați. Dobromire, fiule, acel bătrân slăbit de anii cu care era împovărat era, așa cred eu, marele preot Deceneu, venit din veac să-și apere poporul. Călăuzul meu te va duce pe un drum ce trece pe la poalele acelei stânci despre care ți-am vorbit. Acolo să faci popas, să-i aduni în jur pe toți oamenii tăi, de la cel mai mic până la cel mai bătrân, să îngenunchеați în țărână și să vă rugați cu adâncă smerenie Sfintei Treimi și tuturor sfinților ocrotitori ai caselor noastre. Să lăsați acolo, la poalele acelei stânci, ofrandă din roadele muncii voastre. Apoi să plecați în drumul vostru, fără teamă, fără a purta în inimi spaimă pentru oamenii voștri și pentru agoniseala voastră. Să mulțumiți Tatălui Ceresc pentru tot binele dăruit, și să vă legați că veți căuta curăția cât veți mai trăi pe acest pământ.

Capitolul 11
Aurul roman. O vară cu mari primejdii

În noaptea aceea se porni ploaia. Mai întâi cerul își arătă supărarea pe oameni, fulgerând, trăsnind și tunând, de se zguduia pământul. Un șuvoi de apă căzu umplând pe dată albiile râurilor. Apoi furia cerului se potoli și ploaia căzu încet, mai blând, hrănind pământul, nu rănindu-l. Plouă trei zile, aproape fără oprire. Râuri, pâraie, drumuri se umplură cu apă, cărând la vale trunchiuri de copaci, tufe de arbuști smulși din rădăcini, crengi uscate și tot soiul de necurățenii. Ploaia stătu cât timp oamenii desfundară albiile, apoi porni din nou, molcom, așa cum spunea o vorbă din bătrâni „mocănește". Dobromir stătu pe loc. Nu era chip să-și pornească turmele la drum. În aceste zile încercă să-l facă pe Moșul Gheorghieș să spună mai multe despre puterile lui, despre credința cea veche în Marele Zeu Zalmoxe, despre Marele Preot Deceneu. Dar nu reuși. Bătrânul zăcu două zile, părea obosit peste măsură. Uneori sufla greu și când se întâmpla asta, femeile care-l vegheau îl ridicau pe perne puse stivă, îl frecau pe tălpile picioarelor, pe brațe și pe ceafă, până când bolnavul își revenea, încetul cu încetul.

În cea de a treia zi Moșul Gheorghe se ridică în șezut pe marginea patului său. Femeile care îngrijiseră de el în zilele slăbiciunilor lui au spus, toate, că bătrânul s-a făcut bine, dar trebuie hrănit. I-au adus o supă de găină cu zama limpede, pe care bătrânul a sorbit-o cu poftă, negrăbindu-se. Apoi se dădu jos din pat. Aceleași femei îl îmbrăcară și îl încălțară, iar când Moșul spuse că va ieși în sat, îi puseră în mină toiagul lui din lemn alb, cu măciulia de argint. Merse fără grabă până la marginea satului, acolo unde se dusese bătălia dintre cireada de bivoli și ceata pecenegilor. Privi casele arse, gardurile dărâmate, întrebă despre morți și îi mângâie pe cei care au scăpat doar cu răni ușoare. Văzu turmele lui Dobromir dincolo de marginea satului, pregătindu-se de drum lung. Trimise repede un băietan să-l cheme pe Cneazul Dobromir, că Moșul Gheorghieș are treabă cu el.

-Mă bucur că te-ai făcut bine, stăpâne Gheorghieș, zise Cneazul, aplecându-se și sărutându-i mâna. Am trecut în fiecare zi

pe la casa dumitale și m-am întristat aflând că nu ți-a trecut boala. Aveam atâtea întrebări de pus ...

-Vreau să mă sprijin de brațul tău, Cneazule, să mă conduci acasă. Acolo vom vorbi despre toate nedumeririle tale.

Vorbiră puțin, merseră încet. Dar ajunși la casele Moșului, acesta dădu drumul la vorbă, răspunzând la toate întrebările rostite până acum, dar și la cele nerostite. Că răspunsurile Moșului trezeu alte întrebări și, de multe ori, nu reușeau să stingă din nedumeririle Cneazului.

-Prima și cea mai mare nedumerire a ta, fiule, nu este ce fel vedem noi departe, departe, ce se întâmplă cu apropiați de-ai noștri, ci cum de puterile acestea le avem noi, adică eu, tatăl tău și chiar și fiul tău, Mihu. Cine ne-a dăruit aceste puteri? Iată, ți-am vorbit mai în urmă despre zeul dacilor, Zamolxe și despre Marele Preot Deceneu. Noi, cei care trăim pe aceste plaiuri suntem urmași de-ai dacilor. Noi am moștenit sângele de dac și tot ceea ce este legat de numele de dac. Trebuie să știi, fiule, că romanii care au cucerit această țară, a dacilor, au găsit aici un popor nobil, mai frumos, mai deștept și mai bun decât erau ei, romanii. Toate aceste trăsături sunt duse mai departe, de secole, de anumiți noi născuți cărora Dumnezeu le dă această soartă, de a fi urmași ocrotitori ai poporului de rând. Care popor trebuie să crească și să trăiască cu dragoste pentru aceste locuri, să le păzească și să treacă această moștenire mai departe, din veac în veac. Încă de mult, când Dacia nu era în pericol de a fi cucerită de romani, Marele Preot Deceneu și-a ales niște învățăcei, cărora le-a transmis tot ceea ce știa și el. Iar știința lui Deceneu era mare! Că el trăise ani destui în Egipt, o țară îndepărtată, care avea temple uriașe ridicate de preoți cu multă știință de carte, nu numai despre lumea văzută ci și despre lumea nevăzută. Cei care dobândeau asemenea cunoștințe, deveneau oameni cu puteri nemaivăzute. Iar zeii îi însemnau încă de la naștere, iar preoții din acele temple se îngrijeau să-i crească și să le transmită această învățătură. La fel a făcut și Deceneu. Dar el și-a ales învățăceii astfel încât să aibă câte unul în toate ținuturile locuite de daci, dar și de urmașii lor. Noi, cei aleși de Dumnezeu și de Marele Preot Deceneu, ajungem să ne cunoaștem între noi. Transmitem unii la alții știri despre vânturile care bat peste țară, despre cele bune dar și despre cele rele. Deceneu, despre care ți-

am povestit că încă trăiește în peștera cea mare din miezul muntelui Bucegi, iese în lumea noastră atunci când vin vremuri grele peste urmașii dacilor. El ne îndrumă cum să ne ajutăm unii cu alții, cum să dăm știrile mai departe și cum să ne păzim de cei răi, care vin peste noi cu răutăți și distrugeri. Fiecare dintre noi, care suntem aleși ca învățăcei ai lui Deceneu, dăm mai departe tot ceea ce știm unui urmaș din neamul nostru, din casa noastră. Acest urmaș poate să fie unul născut ca fiu, în anii noștri de viață. Poate fi un nepot, un strănepot și cel mai mult, un stră-stră-nepot. Unii dintre noi trăim peste o sută de ani, de aceea suntem numiți de neamuri „Bătrâni". Bătrânii de azi suntem legați unii de alții și când se adună norii de furtună ne adunăm și noi, într-o noapte sfântă și într-un loc sfânt, departe de ochii și urechile muritorilor de rând. Clipa acestei adunări, a Bătrânilor, se apropie. Că peste țară va trece tăvălugul popoarelor migratoare rele, pecenegi, cumani, unguri și slavi. Noi trebuie să ocrotim poporul astfel încât suferințele și pierderile să fie cele mai mici. Când ne adunăm în Sfatul Bătrânilor, ajungem să ne cunoaștem și astfel mai lesne ne este să dăm veștile mai departe, dar și să ne ajutăm unii pe alții, așa cum ai văzut. În această vară tatăl tău, Moșul sau Bătrânul Toader ni-l va aduce la vedere pe urmașul lui, pe Mihu. Fiul tău crește sub îndrumarea bunicului său, care va pleca dintre noi atunci când Mihu va primi toată învățătura. Acest lucru se va întâmpla în curând. De aceea tatăl tău v-a cerut să-i faceți loc de „acasă", ca neamul vostru de oieri care colindați lumea să nu vă risipiți, să vă întoarceți mereu „acasă". Când Bătrânul Toader va trece la cele veșnice, casa voastră, neamul vostru va da ascultare fiului tău, Cneazule, lui Mihu. Chiar de va fi încă tânăr, chiar dacă lumea îl va ști de fiu, de nepot, de văr, el trebuie să fie ascultat, ocrotit și sprijinit. Tu trebuie să faci asta, Cneazule Dobromir!

-Lungă a fost lecția asta, Stăpâne Gheorghieș! Lungă, dar bună. Acum m-am luminat despre tot ceea ce s-a întâmplat de ceva ani încoace, acum m-am dumirit de ce tata Toader i-a dat atâta nas nepotului său. Acum știu de ce s-a întâmplat asta, acum știu că trebuie să am grijă de fiul meu ca să ajungă mai marele casei noastre. Cred că Dumnezeu mi-a mânat pașii, odată cu turmele, să poposesc la malul lacului Înfrățirii lângă așezarea voastră, a bârsanilor, ca astfel să primesc toată lecția ce mi se cuvenea

primită. Mulțumesc Lui Dumnezeu și mulțumesc domniei tale, Bătrâne Gheorghe, pentru tot și pentru toate!

-Acum poți pleca, fiule, în drumul tău. Dar află că nu-ți este dat să ajungi acasă, cu turmele tale, în vara aceasta. Că pierdut vei fi dacă vei sta acasă, că vă vor lua pecenegii toată averea și pe voi vă vor tăia după ce vă vor cunoaște rostul. Ei, pecenegii, în zilele acestea se așează cu tribul lor, a lui Gjula, la Alba Iulia, adică la cetatea Apulum. Aici se încuscresc cu un fiu al lui Tuhutum, ungurul consilier al regelui Arpad, care are toate puterile peste Țara Ultrasilvanum. Lăsați-i să-și facă nunta, apoi lăsați-i să-și urmeze calea, spre miazăzi și apus, către Banat unde vor sta să vadă bătălia dintre ungurii conduși de căpeteniile Zuardu, Cadusa și Boyta împotriva oștirii ducelui Glad, stăpânitorul țării sale care se întinde de la Mureș până la râul Temeș. Oastea lui Glad Valahul, este întărită cu câteva legiuni de bizantini, de la Împăratul Constantinopolelui și cu o armată de bulgari.

Cunoscând darurile pe care le avea Bătrânul Gheorghieș de a vedea ce se va întâmpla înainte, Cneazul Dobromir s-a oprit cu turmele sale la poalele stâncilor de la capul drumului către Rucăr, unde putea găsi scăpare spre miazăzi, peste munți în marea câmpie a Dunării. Acolo, în pădurile ce creșteau pe dealurile de la poalele munților, Dobromir a făcut țarcuri pentru turme și colibe din crengi pentru oameni. După ce și-a așezat averea în tabără, Cneazul l-a trimis pe Vlad, fratele său, cu doi flăcăi puternici și pricepuți luptători, Simion și Aurel, să ajungă la satul Todirești, să afle cum stau lucrurile pe acolo, dacă sunt împlinite prevestirile Bătrânului Gheorghieș. Au ajuns cu bine, acasă în sat, la Todirești, tocmai când Moșul Toader dădea sfaturi de drum trimisului său cu daruri, la nunta ce se pregătea la cetatea Apulum.

Cu mare bucurie l-a primit Moșul pe fiul său mijlociu. Iar bucuria lui și a nepotului Mihu a fost și mai mare după ce au aflat despre Bătrânul Gheorghieș și cum i-a ajutat acela în tot locul și în tot timpul, din toamna târzie când au ajuns la sălașul de pe malul lacului Brateș și până aici, atât de aproape de casă.

-Bucurie mare am, când te văd sănătos, tată, împreună cu întreaga obște a satului nostru, zise Vlad când se așezară în casa mare, în jurul vetrei în care pâlpâia un foc micuț. Ce mândru flăcău te-ai înălțat Mihule, nepoate! Este adevărat, tată, că acest

mezin al nostru este gata să-și înceapă ucenicia de Bătrân, așa cum ne-a prevestit Moșul Gheorghieș?

-Toate câte vi le-a spus Gheorghieș sunt adevărate, că el a fost dat de Sfatul Bătrânilor să vă fie îndrumător și ajutor la drum. Cât despre pericolul să pierdem toată averea noastră și chiar și viețile noastre dacă Cneazul Dobromir s-ar arăta pe aceste plaiuri cu turmele, iarăși îți spun că totul este adevărat. Bine a făcut Cneazul să aștepte la bun adăpost stiri și porunci de la mine. Dacă nu ești foarte obosit, Vlade, te voi trimite mâine, cu daruri, la cetatea Apulum, la nunta despre care v-a spus Bătrânul Gheorghieș. Să vezi cu ochii tăi, Vlade, cine sunt stăpânii noștri unguri, să-l cunoști pe Primus Honorius Magister al cetății și ținutului Apulum cu care am făcut darea dreptei, primind pe steagul nostru sigiliul de supus al noilor stăpâni peste ceea ce a fost țara lui Gelou. Îi vei vedea și pe pecenegi și vei ști să ne spui nouă și fratelui tău, Dobromir, ce fel de oameni sunt acești sălbatici care, oricând, pot să se mânie și să facă vărsare de sânge, degeaba. Să fiți smeriți, să dați darul nostru la corturile mirilor și apoi să vă trageți la o parte. Tu, Orda, să te dai ca vătaf al satului nostru și mai marele trimișilor mei. Iar tu, Vlad, să nu te arăți că ai fi mai mare decât Orda, că aceia nu trebuie să te cunoască fiu al stăpânului acestui sat. De va spune Magisterul să stați la nuntă, să faceți așa cum zic ei. De vedeți că nu vă bagă în seamă, mergeți la Magister și cereți-i îngăduință să vă întoarceți la sălașul vostru. Și în tot timpul și în tot locul cât veți fi acolo, sub ochii stăpânilor, să vă arătați smeriți și ascultători, oameni care își cunosc locul și lungul nasului. Magisterul vă va pofti să stați la nuntă, împreună cu toată gloata de valahi supuși, care trăiesc în cetatea și în împejurimile cetății Apulum. Astfel, vei vedea singur și vei lua aminte la toți puternicii aceștia. Caută să le afli slăbiciunile, că, în ce fel se poartă între ei, stăpâni egali, dar de neamuri felurite, așa le este și inima și creșterea ce le-a fost dată de părinții lor. Este bine să-ți cunoști vrăjmașul, iar cu dușmanul trebuie să fii prieten cât mai mult, stând alături de el, cu pace.

După ce ascultă sfaturile și îndrumările tatălui său, Vlad se trase la odihnă împreună cu ajutoarele sale, Simion și Aurel, gătindu-se de drum împreună cu Orda, cu caii lor și carul mare încărcat cu daruri pentru miri. Duceau brânzeturi dar și lucruri

făcute din piei bine argăsite, bundițe și cojocele pentru pruncii pe care mirii îi vor naște, pieptare și ciubote îmblănite pentru nași și cuscri, hamuri pentru cai și o traistă cu fluiere cioplite și ornate frumos, cu frunze mărunte.

Au plecat la drum la două ceasuri după răsărit. Și s-au întors acasă după șapte zile. Toți trimișii erau obosiți, iar Vlad își arătă toată scârba de cele văzute și îndurate. Dar Moșul Toader îi îndemnă să lase poveștile pentru a doua zi, iar la acest ceas al sosirii acasă să facă bine să se spele de drum, să se hrănească cu bucate proaspete și apoi să se tragă la odihnă. Și așa făcură.

A doua zi Vlad stătu la masă cu taică-su. Bătrânul îl îndemnă să mănânce în tihnă, să lase povestitul mai pe urmă. În timp ce tânărul își mânca papara de ouă cu slănină și brânză, la fiecare înghițitură luând și câte o felie de cârnat prăjit, tatăl său îl privea, iar în ochi i se putea citi mulțumirea de sine pentru acest fiu care se maturizase în ultimii ani, devenind un ajutor de nădejde fratelui său mai mare, Cneazul Dobromir. Când cu ultimul dumicat de mămăligă Vlad șterse untura de pe fundul străchinii, Moșul Toader îi spuse:

-Să-i mulțumești Domnului pentru tot și femeilor de la cuhnie. Să-ți fie de bine și pe îndestulate. Acu poți să zici cum a fost drumul, ce ai văzut la cetate și ce crezi că ne așteaptă de aici încolo.

-Tată, fac așa cum m-ai îndemnat, mă închin la icoane și mulțumesc Tatălui ceresc pentru ocrotire și pentru mintea bună și sănătoasă pe care mi-a dat-o, de am trecut peste această încercare fără nici o știrbire. Cât despre ce am văzut pot zice sfatul meu de pe urmă: să ne ferim, cât de mult putem, din calea acestor stăpâni de astăzi, dar și din calea prietenilor lor.

-Bine ai zis, fecior, bine ai zis, că bine te-ai gândit la cele ce ți-au trecut prin fața ochilor, dar și cele auzite cu urechile tale le-ai învârtit în capul tău, n-ai lăsat să-ți treacă vorbele pe lângă urechi.

-Ungurii regelui Arpad și slugile sale, fiul Horca al învingătorului Tuhutum și slugile sale care îl slujesc sunt oameni răi, care ne stăpânesc pe toți cei de jos cu frică și de umbra noastră. Când ești în preajma lor nu-ți vine să ridici ochii din pământ. În prima zi, când am stat cu ceilalți oameni poftiți la nuntă așteptând să ne vină rândul, am ascultat multe vorbe spuse

de unii și de alții. Dar prea puțini au fost cei care au grăit adevărul. Câte unul încerca să ne îndemne să ne plângem de stăpânire, de soarta grea. Dar un bătrân, om așezat și înțelept, a scos o vorbă de aur din gura lui. El a zis așa: „Oameni buni, adevărul este o piele subțire, de pasăre de curte, argăsită și pusă pe spinările noastre ca să ne ușureze durerile pricinuite de bici și de vergi!" După aceste vorbe, nimeni din cei din apropiere care l-a ascultat pe omul înțelept n-a mai deschis gura să vorbească nici în doi peri, nici cu capcane.

-Cei oropsiți duc jugul și n-au alinare decât în credință. Dar aceștia, stăpânii unguri, magisterul și căpeteniile tribului Gyula al pecenegilor, ce fel de oameni sunt?

-Tată, aceștia toți, la un loc, nu-s oameni! Lor le place sângele, războiul, le place să lovească cu biciul spinările prinșilor și a robilor. N-am văzut la ei o privire bună, n-am auzit o vorbă bună. Dar i-am văzut cât de iute scot jungherul și-l împlântă chiar și în neamul lor. Eu zic, așa pentru noi și oamenii noștri, că trebuie să ne învingem teama și, în luptă cu ei, la fel de nemiloși să ne arătăm pe cât sunt și ei de porniți să ucidă, să violeze, să pârjolească. Ungurii și pecenegii sunt neamuri turcice, limbile pe care le vorbesc sunt foarte apropiate, drept dovadă că s-au încuscrit lesne. Sunt buni călăreți, este greu să-i întreci la alergatul cailor și la folosirea armelor din fuga calului. Ceva învățături am primit de la ciobanii slavului Boris, care și-a pus stâna lângă a noastră, acolo pe malul Brateșului. Cu acești slavi ne-am împrietenit, iar dacă la iarnă ne va ajuta Dumnezeu să ajungem cu turmele tot acolo, apoi ne vom îndemna mai multe să învățăm de la ei.

-Ce ați aflat despre drumul vostru, al turmelor până aici, acasă? Este bine să veniți și să vă căutați locuri de pășunat pe dealurile din jur și sub munții aceștia, de piatră? Ori trebuie să vă încredeți în prevestirile Bătrânului Gheorghieș?

-Tată, din cele ce a povestit Moșul Gheorghieș când a stat la sfat cu fratele meu, Cneazul, am aflat că și dumneata ești unul dintre Bătrâni. Poate că și dumneata ne poți da sfatul cel mai bun. Ba, chiar am aflat că te pregătești să-l lași pe Mihu să ducă darul ales mai departe. Ce poruncești să facem?

-Fiule, darul acesta îl am de mult, dar nu mi-am îngăduit să-l folosesc decât rareori. Noi, Bătrânii, am fost aleși suflându-se peste noi Duhul Sfânt. Iar datoria care ni s-a dat să o împlinim este de a apăra acest neam, care trăiește pe pământul străbun al Daciei. Noi nu putem face minuni cu darul pe care îl avem. Doar putem vedea la mari depărtări ori în timp, înainte. Mai putem simți, suflet la suflet, cu florile și pădurea, cu păsări și cu fiarele codrului, ba chiar și cu animalele din preajma casei noastre. Că Dumnezeu a făcut tot ce este viu, plante și animale și om, suflând Duh Sfânt peste creația sa. Deci noi suntem uniți prin Duhul Sfânt și putem să ne înțelegem suflet cu suflet. Numai că Omul a ales singur alt drum decât restul ființelor vii. Plantele și animalele se înțeleg între ele din totdeauna, dar noi, Bătrânii și câteva femei căutătoare de ierburi de leac, am descoperit această legătură doar de puțină vreme. Când un câine ori un alt animal de-al casei se îmbolnăvește de ceva, el singur se duce pe câmp ori în pădure și găsește iarba vindecătoare, din care rupe cu mare grijă, ca să nu o schilodească, să poată trăi acea plantă spre a fi folositoare și altor nevoitori ai Domnului. Doar atâta putem face, lucruri care nu sunt minuni. Nu ne-am arătat darul decât rareori, la mare strâmtorare a neamului nostru. Că noi, oamenii, avem cap să judecăm, avem și cinci simțuri date de Dumnezeu, cu care putem vedea, auzi, simți prin pipăit, prin miros și gust, tot ceea ce se întâmplă în jurul nostru. Ne-a mai dat Bunul nostru Creator darul gândirii, al judecății cu mintea noastră. Prin sfinții săi, prin patriarhi și prooroci, Domnul ne-a învățat să știm ce este bine și ce este rău. Toată zestrea primită de la Dumnezeu ne este destulă ca să trăim în pace și în bună înțelegere cu natura înconjurătoare, dar și între noi, oamenii. Dar noi, oamenii, am ales să fie altfel decât a voit Tatăl nostru Ceresc. Că El ne-a dat voie să alegem, dar ne-a dat și să răspundem pentru ceea ce am ales să fim și să facem. Eu am vegheat ca voi, fiii mei, să vă folosiți creierul și simțurile, v-am învățat legile Domnului despre Bine și despre Rău, astfel ca să trăiți viața așa cum vă este scrisă soarta în Marea Carte a Vieții. Să nu aveți nevoie de minuni.

-Astea toate mi s-au deslușit și mie, cred că și fratelui meu, Cneazul, în preajma căruia am stat mai toată viața mea. Și îți mulțumesc pentru buna învățătură, tată al meu. Dar am aflat că

primejdia este în preajma noastră. De ea, de această primejdie trebuie să ne ferim. Am văzut cu ochii mei și am putut cântări cu mintea mea cât de periculoși sunt acești vrăjmași, iar noi suntem și puțini și nevolnici în lupte. De aceea acum, tată al meu, tu și toți Bătrânii care trăiesc în preajma acestor locuri, trebuie să ne îndrumați să ieșim din primejdii, întregi și nevătămați.

-Așa voi face, fiule. O să vă dau o călăuză pricepută care va vedea din timp primejdia și va găsi calea cea bună, ocrotită pentru turme dar și pentru oameni. Mihu este această călăuză. Are darul vederii înainte și acum, în ultimele săptămâni, a desprins cum și când să-și folosească acest dar.

Mihu tocmai intră în casa cea mare. Se vedea că alergase, avea mici broboane de sudoare pe frunte și sub nas. Bunicul se uită mirat la el: încă nu îl chemase, deci ceva s-a întâmplat.

-Ce-i cu tine, nepoate? Ai văzut un urs? întrebă Moșul.

-De-aș fi văzut un urs ar fi fost bine. Nu, bunicule, am văzut doi călăreți legându-și caii în pădure, deasupra ruinelor castrului. Erau pecenegi. Voi pe unde ați intrat în sat, unchiule Vlad? Nu cumva ați venit peste culme?

-Da, pe acolo am venit. Am scurtat drumul de la Apulum încoace, răspunse Vlad, devenind și el, subit, îngrijorat. Nu cumva am fost urmăriți?

-Ba da, imediat ce ați plecat din sălașul de la Apulum, acolo unde vi s-au dat așternuturi pentru odihnă, acești doi călăreți v-au urmat, pas cu pas, explică Mihu.

-Înseamnă că ne-au pus gând rău, zise Moșul Toader. Socot că s-au gândit că trebuie să afle de unde veniți, ca să dea năvală mai apoi, să ne jefuiască. Pecenegii se gătesc de drum lung, le trebuie bucate pentru drum. Cuscrii unguri vor pune desagi cu hrană doar pentru neamurile proaspete și pentru căpetenii. De oștire trebuie să aibă grijă fiecare călăreț, așa-i legea lor. Trebuie să-i prindem, că, de se întorc la Apulum, vor veni cu o ceată mai mare, iar noi nu suntem destui ca să le facem față. Repede, ocoliți dealul Cățânaș, urcând spre culme și aținându-le calea de întoarcere.

Vlad și Mihai ieșiră, făcând semne lui Orca și oamenilor lui.

-Avem oaspeți de seamă, zise Vlad. Sunt două iscoade, pecenegi, care ne-au urmărit de la Apulum până aici. Pune, Orca, un băietan să coboare pe drumul mare cu două văcuțe la adăpat,

dar să meargă fără grijă. Adică nu-i spuneți că sunt dușmani pe aici. Iscoadele trebuie să vadă cât mai mulți oameni din sat văzându-și liniștiți de treburi, ca să nu plece până nu le cădem noi în spate.

Planul lui Vlad avu succes. Nu dură mai mult de o jumătate de ceas și oierii îi aduseră pe cei doi pecenegi, legați de mâini și de picioare și cu câte o cârpă peste ochi. Veniră în sat, la casa mare. Moș Toader se uită la ei cu chipul încruntat. Nu-i plăcea că aceia erau acolo, în fața lui. Nu-i putea omorî pentru că nimeni din acel sat de creștini n-ar fi făcut crimă. Doar era lege, înscrisă în cele zece porunci date de Dumnezeu lui Moise pe Tablele Legii: „să nu ucizi!" Porunci ca cei doi pecenegi să fie închiși împreună cu caii în grajd, iar doi dintre bărbații mai puternici să stea de pază, lângă prinși. Curând se înoptă. Pecenegii adormiră, așa legați cum erau.

Moș Toader veni să-i vadă pe prinși la miezul nopții. Puse genunchii în paie, la capul acelor bărbați adormiți. Apoi întinse mâinile cu palmele deschise spre capetele acelora și rămase nemișcat, cu ochii închiși. Bolborosea ceva printre buzele abia întredeschise. Moșul stătu așa, aplecat peste prinșii pecenegi mai multe ceasuri. Când isprăvi de bolborosit acel descântec, sau ce o fi fost el, soarele de vară începea să răsară, cerul colorându-se la marginea zării. Porunci lui Orca să-i urce pe cei doi prinși pe caii lor, să le lege picioarele cu funii groase pe sub burta cailor și să-i pornească la drum. Opt bărbați îi escortară până atinseră malul Mureșului, la două verste de cetatea Apulum. Acolo caii fură priponiți de niște bolovani, astfel încât puteau să ajungă la marginea apei, să se adape. Valahii îi lăsară acolo. Întorși în sat, ei dădură raportul povestind ce fel scăpaseră de prizonieri. Moșul Toader rosti câteva cuvinte de mulțumire pentru serviciul făcut, apoi asigură mulțimea sătenilor că pecenegii nu-și vor aduce aminte despre pățania lor.

Dură câteva zile până ce încărcară în desagi toate cele cerute de Cneazul Dobromir. Plecară în zi de început de lună Cireșar, având printre ei pe Mihu, mezinul casei lui Moș Toader. Obștea Todireștilor căzu în genunchi, cu mic, cu mare și spuseră rugăciunea Tatălui Ceresc, cu mulțumiri pentru tot ajutorul primit și cerând mai departe ocrotire pentru întreaga obște.

*

Imre, omul de încredere al Magisterului, era prăbușit pe ultima treaptă a scărilor ce veneau din subsolul palatului. Capul i se bălăngănea ca și cum ar fi fost o păpușă din cele folosite în bâlciuri, iar din gură îi curgeau bale scârboase. Gemea, iar gemetele lui, din ce în ce mai anemice, aduceau a tânguire și a strigăt de ajutor. L-a descoperit Joncsi, fratele mezin al Ilonei, servitoarea Magisterului. Cei doi, Ilona și Joncsi erau nepoți de soră cu Magisterul, încredințați acestuia sub tutelă, după ce mama lor a murit de o boală de piept. Magisterului nu-i păsa de rudele căzute pe cap, adică nu-i păsa ca rude de rang. Le dăduse statut de slugi și spunea oricui i-ar fi trecut prin cap să-i căineze pe acești copii, că pâinea cea de toate zilele trebuie câștigată prin muncă.

Ilona avea 14 ani și crescând, devenea pe zi ce trece tot mai frumușică. Trupul i se împlinea, fața albă era luminată de ochii albaștri, frumoși. Purta părul bălai împletit în două codițe pe care le ținea în față, peste sânii ce îi îmbobociseră. Magisterul observase că fetița devenea o femeie frumoasă și, deși erau rude de sânge, nu-i era rușine, de loc, să-i pipăie rotunjimile, chipurile evaluând-o pentru măritiș.

Era pe la amiază. Ultimii călăreți pecenegi părăsiseră cetatea și lumea se bucura de liniște. Pregătirile de nuntă începuseră cu o lună în urmă și de atunci până în această zi chefurile se ținuseră lanț la palatul ducal, devenind orgii bahice în zilele nunții și apoi încă două – trei pe deasupra. Oastea pecenegă pleca spre miazăzi, să cucerească țara lui Vlad, despre care zvonurile spuneau că ar fi mai bogată decât țara lui Gelou, pe care ungurii lui Horca o devastaseră în câteva săptămâni de jaf necruțător.

Primus Honorius Magister îl chemase la palat pe Imre ca să-i predea banii adunați din taxele de pod și taxele de cetate din ultimele zile de serbări. Magisterul știa că Imre este hoț, îl prinsese cu labele în punga cetății și îl iertase atunci, dar îl amenința mereu că-l dă gâdelui dacă ar fi devenit neascultător. În același timp îi scăpa slugii sale mici favoruri, cum ar fi fost o gură sau două de vin adunat din paharele și pocalele nebăute de mesenii căzuți sub mese. În ziua cu pricina, Magisterul îi dăduse lui Imre cheia de la ascunzătoarea din piciorul stâlpului care cobora până în subsolul palatului, pe lângă scara principală. Acolo jos, tocmai la bază,

cineva amenajase o mică încăpere, largă de trei pași pe doi pași și înaltă de un stat de om normal. Acolo Magisterul avea ascunse câteva zeci de sticle de vin vechi, dulce, bikaver. Iar în spatele celui mai dosnic raft avea ascunsă o mică cutie, neîncuiată, plină cu galbeni adunați din furtișaguri și șantaje.

Tot ca o tortură, în anumite zile și la anumite ceasuri, când palatul devenea liniștit, Magisterului îi plăcea să-l trimită pe Imre să-i aducă din ascunzătoare o sticlă de vin și să pună câteva monede în sipetul cu comoara lui. Apoi chema un oștean din pază să-l caute pe Imre de bani ascunși, furați din averea Magisterului. Alteori îl percheziționa el însuși și atunci găsind, totdeauna, una sau două monede ascunse în cutele brâului acelui nefericit, Magisterul îi aplica o bătaie zdravănă, cu biciul ori cu bâta.

În ziua cu pricina Imre dăduse acolo, în fața ușiței ascunzătoarei, peste un hoț. Ușa era spartă iar hoțul mort, înjunghiat. Încă avea jungherul înfipt în inimă. Imre luă o sticlă de vin de pe raft și, luminând locul cu făclia, constată că sipetul cu comoara dispăruse. Atunci l-a lovit damblaua. De spaimă, că Magisterul îl va acuza pe el de furt și cârdășie cu acel peceneg. Că numai Imre știa de ascunzătoare și numai el putea să-i fi destăinuit pecenegului acel loc minunat. După care tot el, Imre, l-ar fi înjunghiat pe hoț.

Așa cum spuneam, Joncsi îl descoperise pe Imre, în agonie. O adusese la fața locului pe soră-sa. Ilona a încercat să-l ridice pe Imre, dar nu a putut. Acela s-a agățat de ea și mereu arăta cu mâna dreaptă în josul scării, bâlbâindu-se și gemând tare. Ilona a reușit să se desprindă din strânsoare și a coborât treptele până jos, să vadă ce era acolo. Și l-a văzut pe oșteanul peceneg înjunghiat. Dar a văzut și sipetul cu bani, în mâna stângă a mortului. Ilona luă acea cutiuță, curioasă să vadă ce-i în ea. Gândindu-se ca altcineva să nu găsească comoara și să o fure, Ilona puse cutia în buzunarul larg al șorțului ei. Apoi urcă și, împreună cu Joncsi, dădură alarma. Magisterul coborî la subsol, îl văzu pe Imre lovit de dambla, încercând să-și ridice brațul deasupra capului, ca și cum se ferea de bătaie. Apoi Magisterul îl văzu pe hoțul înjunghiat, ușa ascunzătorii spartă și sipetul cu comoara, furată. Atunci îl lovi și pe el damblaua. Ilona se sperie, țipă tare și nu se opri din țipete

până când nu veniră doi oșteni din pază să-i vadă pe cei loviți de boală.

Magisterul făcu fierbințeală. Zăcu o săptămână, timp în care făcu și câteva crize cu spumă la gură. Apoi se făcu bine, de ca și cum ar fi avut doar o răceală mai rea. Imre rămase mut, nu mai știa să spună nici un cuvânt clar. Dar, treptat, își reveni și el. Începu să meargă, prindea puteri, răspundea la ordine. Dar de vorbit, nu mai vorbi niciodată până la moarte.

În luna septembrie Magisterul descoperi, în hârtiile dintr-o cutie, un raport scris în latinește la anul 270 după Cristos, de tribunul Marcus Tiliscus, care consemna cantitățile de monede de argint și de aur care fuseseră presate la rece, din bare primite de la minele de la Roșia Montana. Era vorba de saci întregi, trimiși la Ulpia Traiana Sarmisegetuza, săptămânal. Tribunul Tiliscus conducea monetăria din acel castru, păzit strașnic de o jumătate de centurie din legiunea a XIII-a. Într-un registru mai vechi, Magisterul descoperi o însemnare făcută de acest tribun Tiliscus, cum că în cetatea dacică cucerită cu mare greutate și pierderi însemnate de oameni, romanii au descoperit atelierul de ștanțat monede, din argint, cu chipul lui Decebal pe o parte și capul de lup, steagul dacilor, pe partea cealaltă. Tribunul consemna că dacii aduceau săptămânal o cantitate mare de bare din argint, scos din minele de la Alburnus Maior, cum era denumită așezarea aceea. Despre monedele de aur nu exista nimic scris.

Magisterul, descoperind acele dovezi scrise despre argint, mai întâlni o scurtă adnotare, a lui Tiliscus, pe o altă pagină din registru. Acolo tribunul scria, cu ciudă, că, deși asediul cetății dacice a durat câteva luni, romanii n-au găsit acolo mare bogăție. Că în ziua când cetatea a căzut, turnul care se afla deasupra atelierului de bătut monede s-a prăbușit, cu vuiet mare. Unul din puținii daci care mai fură găsiți în viață, deși rănit, fusese supus torturilor. Cu ultimele puteri, înainte de a-și da duhul, acela a povestit că cetatea a rezistat asediului roman până când dacii de încredere ai regelui au săpat o ascunzătoare în stâncă, unde au îngrămădit marea comoară a lui Decebal. Când ascunzătoarea a fost gata, ei au dărâmat turnul și s-au lăsat îngropați acolo, ducând cu ei, în mormânt, taina comorii.

Înnebunit de aceste veşti aflate întâmplător, Magisterul socoti că el era anume ales de zei să descopere acea comoară. Aşa că luă zece oşteni din garda cetăţii Apulum şi plecă peste dealuri, să facă săpături la Tilisca, la cetatea daco-romană. Ajunseră acolo venind pe drumul scurt, peste curmătură. Se opriră la ruine şi cercetară locul. Grăbit să pună mâna pe aurul lui Decebal, Magisterul porni săpăturile. Oştenii ridicară două corturi, una pentru Magister şi alta pentru ei. Peste două zile, săpând, dădură de patru monede. Lutul se întărise pe ele, dar ţinute în apă s-au înmuiat şi s-au spălat după o zi. Magisterul începu să se agite. Îi îndemna pe oşteni „Mai săpaţi, mai săpaţi, comoara este aici, este a mea!" Apoi, în cea de a treia zi li se făcu foame. Proviziile aduse de la cetate s-au terminat şi foamea i-a împins pe oşteni să deschidă gura:

-Înălţimea voastră, peste apă, pe dealul celălalta este un sat. Nu mergem acolo să ne dea mâncare?

-Ha?! Ce sat? Unde? Acolo? Da, acolo este un sat. Este satul Tilisca, căruia i-am dat taxe şi biruri de plătit. Mergem să ne luăm dreptul. Acum!

De cum s-a cunoscut în sat că la ruinele castrului au venit nişte oşteni care sapă pământul, Moş Toader a dat poruncă să nu se apropie nimeni de acel loc şi nici să nu se arate nimeni pe la marginea satului.

-Este Magisterul, a zis Moşul! A aflat povestea cu tribunul Tiliscus şi a venit să sape după comoara lui Decebal. Bietul om! Aleargă după cai verzi pe pereţi! O să vină la noi, că n-au venit cu cele de-ale gurii pentru mai multe zile. Să fim pregătiţi să-i primim ca pe stăpâni.

Într-adevăr, pe la amiaza celei de a treia zi, Magisterul încălecă pe cal şi coborî dealul Cătânaş. Apoi găsiră pietrele drumului ce urca spre platoul satului şi urcară până ajunseră la şirul de brazi, de la margine. Acolo le ieşi în cale Moşul Toader. Purta pe braţe o pâine rotundă, cu coaja rumenă, aşezată pe un fund de lemn acoperit cu un ştergar alb, cusut cu floricele colorate. Lângă pâine puseseră o strachină cu sare zdrobită mărunt şi cernută. Moşul ieşi în întâmpinarea musafirului, având lângă el pe Oana şi Livia, nepoatele de la Dobromir.

-Bine ai venit la noi, stăpâne Magister! Eu sunt Toader, cneazul satului Tilişca, plătitor de taxe şi dajdii la cetatea Apulum, după

cum ne-ai îngăduit domnia ta să ne așezăm pe aceste locuri. Rogute, gustă din pâinea noastră pe care ți-o punem în față cu gând curat și cu umilința naostră de lucrători ai pământului.

Moșul făcu o plecăciune scurtă, făcu un pas către Magisterul care stătea pe cal, semeț. Când văzu pâinea rumenă și îi simți mirosul îmbietor, se dădu jos de pe cal, luă pâinea cu mâinile și o rupse în două. Mușcă dintr-o bucată, îi plăcu, apoi înmuie o bucată în strachina cu sare și mâncă cu pofta omului flămând. Atunci Moșul îi întinse o ploscă din lemn, cu apă de izvor, rece. Magisterul luă plosca și o duse la gură, dar mai întâi mirosi ce ar fi putut fi înăuntru.

-Ce-i asta? întrebă el.

-Apă de izvor, curată, Înălțimea Ta! Beți fără frică! Acum vă poftim, Înălțimea Voastră, să gustați din bucatele pe care le-am pregătit, bănuind că sunteți flămând după atâtea zile de muncă! Poftiți în casa cea mare a satului nostru.

În casa cea mare era răcoare. În vatra din mijlocul casei pâlpâia un foc micuț, deasupra jărateculuide lemn tare unde fuseseră prăjite câteva ciosvârte de miel și copane de pasăre. Femeile aduseră o măsuță la marginea vetrei și îl poftiră pe Magister să aleagă, dacă vrea să stea cu spatele către foc ori altminteri. Apoi așternură ștergare albe, țesute din fir subțire de in și împodobite cu flori de toate culorile. Aduseră străchini mari, cu apă pentru spălat pe mâini și șervete de șters. Apoi puseră pe masă bunătățile pregătite pentru înaltul oaspete: bucățile de cărnuri perpelite la grătar apoi prăjite în untură de porc, mămăligă din mei pusă dâmb în strachină de lut, cu cunună de cârnat afumat de porc, ouă ochiuri sparte pe creasta dâmbului de mămăligă și brânză frământată presărată peste toate cele. În altă strachină puseră felii mari de caș bine stors, puțin îndulcite în saramură, felii de castraveți curățați de coajă, felii de ardei grași și roșii tăiate jumătăți.

Moșul Toader îl pofti pe înaltul oaspete să se așeze și să ospăteze, după voia și pofta inimii. Dar mai întâi îi ceru îngăduință Înălțimii Sale să spună rugăciunea cuvenită înainte de așezarea la masă. Magisterul încuviință, lungindu-și oasele, în semn de lucru cuvenit și în cazul lui, care era creștin din naștere. Lucru cu care se mândrea, vezi dragă Doamne!

Mai încolo, fusese pregătită o masă lungă pentru cei zece oșteni ai Magistrului. Deți erau mai mulți, masa lor era mai sărăcăcioasă: în castroane și străchini de lut se aflau felii de caș, smântână grasă, brânză frământată, ouă fierte tari, bucăți de carne de porc scoase de la garniță și încălzite, toate legumele verii: castraveți, roșii, ardei. Felii mari de pâine de grâu erau puse la mijlocul mesei, iar în apropiere, la un cuptor mai mic, se perpelea la grătar o oaie de 12 – 14 kilograme, care le era de ajuns pentru toți acești flămânzi.

-Voi, vlahilor, zise Magisterul la sfârșitul mesei, în loc de mulțumire pentru bucatele pe care le-a înghițit, care sunteți supuși conducătorilor unguri din această țară, datori sunteți să vă închinați mie, Magisterul cetății și orașului Apulum, adică Alba Iulia. Să pregătiți în fiecare zi mâncarea aceasta pentru mine și oștenii mei, ca dijmă pe care o datorați nouă și să scoateți la iveală tot aurul și argintul pe care l-ați luat de la castrul roman, Tiliscus, de când v-ați așezat aici.

-Înălțimea Ta, noi ne-am făcut doar un punct de pază acolo, sus, la ruine. Pe noi aurul și argintul nu ne încălzesc cu nimica. Nu umblăm prin lume după aur și argint. Nouă ne-a dat Dumnezeu, Tatăl Ceresc, să ne mânăm turmele de oi prin lume, să le paștem pretutindeni unde Dumnezeu ne-a pregătit hrană de păscut. Oile noastre sunt ale Bunului Păstor. Noi umblăm prin lume și ducem Cuvântul Lui Iisus, mai ales prin fapte de bunătate și ajutor către cei ce-L slăvesc pe Dumnezeu. N-avem aur și nici argint. Cât datorăm împărăției, vom aduna din râul Auraș, că Bunul Dumnezeu pentru noi, cei săraci, a făcut acest râu, ca să ne plătim de acolo datoriile.

Oricât s-a străduit Magisterul să scoată de la săteni aur și argint, comoara lui Decebal rămânea ascunsă, iar încăpățânarea valahilor de a nega vreo știre despre acele comori n-a putut fi înfrântă nici când Magisterul a strigat la ei cu cele mai aspre amenințări. Însă două zile după această ceartă, în miezul zilei când oștenii săpau mai cu spor pământul mărunțit cu târnăcoapele, malul dinspre vârful dealului s-a surpat peste ei, pe nepusă masă. Trei oșteni au fost acoperiți de pământ și cu greu au reușit ceilalți să-i scoată la lumina zilei. Însuși Magisterul a fost prins de pământul dărâmat, care l-a acoperit până la brâu. Iar în noaptea

aceea tabăra lor a fost înconjurată de lupi. Animalele fioroase s-au învârtit în jurul ruinelor și a celor două corturi până când lumina zorilor i-a alungat în adâncul pădurii.

Cinci zile mai apoi oamenii Magisterului au muncit în zadar. Pământul se surpa în fiecare zi, ceea ce scoteau din șanțuri se ducea înapoi. Iar noaptea lupii le-au cântat urlete îngrozitoare, nelăsându-i să se odihnească. După aceste cinci zile oștenii se puseră în fața Magisterului cu sulițele în cumpănă și îi cerură să părăsească locul, să se întoarcă la cetatea lor, la rostul lor.

*

Mihu descoperi calea de trecere de pe dealuri către pășunile de pe spinarea munților. Plecând din locul de așteptare a poruncilor Moșului Toader au mers către răsărit cale de o zi. Tocmai căutau un loc de mas pentru noapte, când, în față li s-a deschis un câmp larg, brăzdat de un părău curgând molcom, cu ape nu prea mari, ușor de trecut cu pasul. Pe toată lungimea acestei poieni, de vreo 8 verste[37], creșteau câțiva arbori cu frunze, stejari, plopi și salcâmi. Dar fâneața era împărătească peste tot locul.

-Un rai pentru turmele noastre, exclamă Mihu când ajunse la marginea locului. În partea cea mai îndepărtată de ei, spre răsăritul acestei lunci se vedeau câteva case, un sat nu prea întins, așezat de la miazăzi spre miazănoapte.

-Mihule, zise Dobromir, împreună cu Vlad galopați până la acel sat și aflați al cui este locul. Cereți îngăduință să înoptăm cu turmele și întrebați ce plată se cuvine să dăm stăpânilor locului. Luați cu voi câțiva băieți, pentru ca să vă fie bine.

Trimișii cneazului se întoarseră într-o jumătate de ceas.

-Satul acela se cheamă Poiana Mărului și ține de Țara Bârsei, răspunse Vlad. Oamenii pe care i-am întâlnit la mijlocul satului au zis că putem înopta acolo unde ne-am oprit, că nu vine nimeni dinspre Braska, cetatea ținutului. Iar de plătit să nu ne îndemnăm la plată dacă nu avem cui.

Soarele se grăbea spre asfințit. Ciobanii așezară pază la colțurile taberei, iar ciobanii toți, cu femei și tineret se apucară de muls. Făcură câteva focuri pe lângă fiecare strungă[38], ca oamenii

[37] 8 verste = circa 8,5 kilometri
[38] strungă = loc amenajat pentru mulsul oilor

să vadă cum merge mulsul. Vlad luă câțiva băieți tinerei și puseră crivăli[39], din loc în loc, ca oil să lingă sarea câtă au nevoie. Mama Ileana, nevasta cneazului Dobromir își chemă ajutoarele și începură pregătirea cinei. Mama Ileana a căpătat învoire de la socrul ei, Moșul Toader, să i se alăture bărbatului și fiului Mihu. În locul ei, treburile muierești acasă, în satul Todirești, îi fură încredințate Duței, nevasta lui Vlad.

În timp ce se făceau pregătirile de popas și de înoptare, Mihu făcu câțiva pași spre largul câmpiei, către satul Poiana Mărului. Când fu destul de departe, băiatul se întoarse cu fața spre zarea răsăritului, își înălță capul spre cerul care începuse să fie spuzit de stele. Desfăcu brațele și ridică palmele spre răsărit. Își spuse rugăciunea de seară, mulțumi Tatălui Ceresc pentru ajutorul și ocrotirea celor dragi, apoi ceru îngăduință să poată vorbi cu Moșul Gheorghieș, din Țara Bârsei.

„-Stăpâne Gheorghieș, îngăduie slugii tale mai mici, Mihu al lui Toader din țara Ultrasilvanum, să te anunțe că am făcut popas la marginea ținutului vostru. Suntem la 7 verste de satul Poiana Mărului și am așezat turmele și oamenii la marginea câmpiei largi, care este sub lanțul munților Piatra Craiului. Cer îngăduință de popas. Și mai cer, stăpâne Gheorghieș, ocrotire din partea dumitale, pentru toată obștea noastră, oameni și animale, la noapte și mâine. Te mai rog, stăpâne Gheorghieș, să ne dai bună îndrumare de drum, unde să nu ne primejduim viața și să ne pășunăm turmele până la toamnă, la ziua când vom porni spre locul de iernat, la malul lacului Brateș, unde nădăjduiesc să te îmbrățișej, cu toată dragostea, părinte al meu!”

Primi semn de bunăvoință pe drumul către locul de popas al cneazului: dinspre marginea pământului, acolo unde acesta se unește cu cerul, se ridică o stea căzătoare, care urcă pe cer până la boltă, adăstă acolo câteva clipe, apoi se stinse, încet, încet. Nimeni n-a văzut vreodată stea căzătoare să umble pe cer taman pe dos, așa cum s-a întâmplat acum. Dar Mihu pricepu că acesta este răspunsul Bătrânului Gheorghe, că Duhul Sfânt este cu ocrotire stând acolo, în înalturi, asupra iubiților Domnului.

[39] crivala = un par de 50 – 60 de centimetri, cu ramificații la vârf (de regulă în formă de cruce) pe care se așează bolovanii de sare pe care oile le ling, după trebuință

A doua zi dimineața ciobanii întrebară de apă. Oile trebuiau adăpate înainte de a porni la pășunat. Dobromir se întoarse spre fiu-său, Mihu.

-Ai vreo știre ce avem de făcut azi? M-am lăsat în nădejdea ta, acum ești călăuzul nostru.

Mihu răspunse ca și cum ar fi umblat prin aceste locuri și ar fi mers pe drumul pășunatului doar cu ceva vreme în urmă.

-Mai la miazăzi de aici, cale de două verste, curge râul Bârsa, cu apă curată și bună pentru oi și oameni. Vom merge către miazăzi, agale, pășunând și la amiază o să ajungem la malul Bârsei. Nu trebuie să ne răzlețim către apus, turmele trebuie ținute strâns. Locul acesta unde am înoptat o să-l găsească, peste două zile, o ceată de pecenegi. Ei caută drum de trecut munții, către țara lui Vlad. Vor porni pe urmele lăsate de oile noastre și vor grăbi, să ne ajungă din urmă. Suntem o pradă bună pentru ei. Numai că nu le va ieși socoteala cu noi.

-Îmi spui, așadară, să mânăm oile către munții ce se văd la miazăzi? întrebă Dobromir. Par a fi un zid greu de trecut. Găsim pășuni? Găsim apă?

-Găsim de toate, răspunse Mihu. O să mergem două zile pe coastă, până dăm de un râu mai măricel decât Bârsa. Oamenii locului îi zic Dâmbovița. Este râul care a spart acest zid, care se va vedea mai bine de aici, după ce se va ridica ceața. Zidul acesta se cheamă Piatra Craiului. Acolo se găsește un loc anume pregătit pentru noi și pentru pecenegii care ne caută pricină. Dar mai este până atunci. Tată cneazule, să pornim cu oile la adăpat, iar acolo, pe malul Bârsei, vom mai sta la sfat. Bine?

Cneazul porunci plecarea iscoadelor către munții pe care Mihu i-a numit Piatra Craiului. Când aceștia se îndepărtară de tabără, pe caii lor mărunți, toată lumea știu că de acum înainte aveau în față un drum de urmat pe care cineva mai umblase și lăsase semne pentru turmele ce merg cu pășunatul.

Ajunseră destul de repede la râul Bârsa. Până acolo ciobanii lăturași avură de furcă cu câteva ciopoare de oi care voia să scape către soare apune, în largul poienei, unde iarba era mai verde și mai suculentă. Dar cneazul dădu porunci aspre ca nimeni să nu scape oile de sub vrerea oamenilor, că primejdia vine din urmă. Acolo, la malul apei, sfătuit de Mihu, cneazul porunci ca oile să

fie bine adăpate, că mai încolo două zile vom întâlni doar pârâiașe cu apă puțină. Cât oamenii se ocupară de oi și de celelalte animale, cneazul chemă pe frații lui la sfat. Și au hotărât să facă astfel:

-Tu, Vald, te vei întoarce în sat, la Todirești. Vei lua cu tine zece băieți ca să-i fiți tatălui nostru de ajutor și apărare. Noi, ceilalți, vom urca pe acest drum ce ni se deschide cu pășune, iar de acolo din vârf, vom vedea încotro să pornim. Că mai avem două, cel mult trei luni până când trebuie să ne tragem la stâna de iarnă, de pe malul lacului Brateș. Mihule, tu ce vezi că vom avea în față pentru zilele următoare?

-Tată Cneazule, de pe vârful acestui munte vom avea parte de pășuni destule, aproape bătând pasul pe loc. O să ne facem stână, așa cum am avut anul trecut, înainte de a începe războiul dintre unguri și ducele Menumorut. Dar până atunci mai avem. Pe undeva, în față și mai la vale, pe o coastă, ne pândește o pată neagră, nu știu ce este, dar nu-i de bine. Locul unde ne vom face stână se cheamă Rucăr. Acolo începe un drum de trecere peste munții Craiului și va fi drum de trecere peste munți, până departe, în veac. Acolo vom fi în preajma unor sate de oameni de ispravă, învățați și cu muntele dar și cu creșterea animalelor.

Tânărul Mihu, venind la ascultare sub mâna tatălui său, se arătă bun învățăcel al bunicului. Acest Mihu de acum era un flăcău ce crescuse, într-un an, o palmă în înălțime. Brațele îi deveniseră mai vânjoase iar umerii se lățiseră. Acum arăta de 17 – 18 ani, când în fapt nu avea decât 14. Dar, ce era cu totul altfel, erau ochii lui. Semănau cu două lacuri de munte, în zi senină de vară, cu cerul fără nori, adânci și luminoși. Te așteptai să zărești ceva ieșind din acele adâncuri, ceva îngeresc, curat și fără pată. Acum Mihu devenise un adevărat bărbat, stăpân pe vorba lui, care-i ieșea rar de pe buze, măsurat și plin de înțelepciune.

Când terminară sfatul, Mihu trecu apele râului și porni, în trap mărunt, către munții din zare. Soarele se ridicase către amiază, pe cer nu se îngrămădeau nori, așa că vremea era numai potrivită pentru o călătorie în liniște și pace. Când se îndepărtase cât să nu fie zărit de grosul turmei ce venea agale, Mihu se opri, se închină, coborî de pe cal și îl legă de un brăduț. Apoi îngenunche în iarbă, se închină cu fruntea la pământ și se rugă bolborosind cuvinte greu de deslușit de cineva care ar fi stat pe aproape. Apoi se îndreptă, se

ridică în picioare și stătu, așa cum stă un om căruia alt om îi dă sfaturi. Se suci către miazăzi. Vocea din capul lui îi zicea: *„... ceea ce vezi în zare că ar fi vârful cel mai înalt din acest zid care este Piatra Craiului, se numește La Om și trebuie să-l socoți mereu ca stâlp de îndrumare. Când o să ajungeți, în seara asta ori mâine către amiază, să vedeți acest vârf, La Om, drept pe linia răsăritului, atunci trebuie să mergeți trei ceasuri către apus, până veți da de apele râului Dâmbovița, care este mai mare decât a fost Bârsa. Acolo vă opriți pentru înnoptat. Această jumătate de zi și cea de a treia, până la amiază, o să fie cele mai grele, în care veți scăpa de primejdie. Popasul de noapte trebuie să fie unul scurt. Să mulgeți oile seara dar le lăsați în pace dimineața. Vă porniți la drum în zori, nelăsând oile să pască. Mergeți spre răsărit, după un ceas veți vedea o spărtură în zidul de munți. Pare a fi un loc îngust, dar acolo trebuie să adăpostiți oile. Trebuie să intrați cât mai adânc în această strâmtoare, trebuie să stăpâniți oile să nu behăie, câinii să nu latre. Din turmă, când începeți adăpostirea în această văgăună, să desprindeți un ciopor de cincizeci, șaizeci de oi, cu patru ciobani și câini. Mânați cioporul către miazăzi, tot așa, cu grăbire. În stânga o să vedeți o coastă despădurită, cu pietriș. Trebuie să fugiți, cu mare grăbire, să ajungeți mai la vale de acest loc, apoi o veți coti spre munte. Tot ce face acest ciopor de oi va fi văzut de pe munte de ceata pecenegilor, care ne-au luat urmele de la malul Bârsei. Văzând cioporul că fuge, căpeteniile pecenegilor – că sunt câteva sute de cai cu călăreți – vor porunci atac peste grohotișul de pietre. Mihule, aceasta-i capcana! Aici proștii vor da cu lăcomia de pământ. Pietrișul pe care îl vor călca va porni la vale. Caii vor cădea, călărețiii nu pot sta în picioare că așa li-i datul, să aibă picioarele după curba burții calului. Nu va scăpa nici unul. Avalanșa de pietre din grohotiș va fi lespede de acoperire pe mormântul lor. Când vuietul căderii grohotișului se va stinge, atunci puteți ieși la lumină, cu toate oile, din văgăuna unde ați stat la ascunziș. De aici înainte mergeți agale, păscând, pe malul Dâmboviței, până ajungeți la Rucăr."*

Lucrurile s-au întâmplat așa cum Bătrânul Gheorghieș i-a transmis lui Mihu. Capcana întinsă la marele grohotiș funcționase bine, deoarece în partea de sus a zonei, pietrișul o luase la vale și stânca era curată. Mai jos însă, după câțiva bolovani începea

grohotișul. Erau pietre cât un pumn de bărbat înfipte în pământ mocirlos, apoi petice de noroi cu crustă, iar bolovăniș, din ce în ce mai mult acolo unde noroiul purtat de ploi făcuse un fel de baltă. Caii pecenegilor fornăiau, simțind că locul este primejdios. După primul călăreț care căzu și alunecă la vale, cu cal cu tot, ceilalți care îl urmau au pornit-o la vale mult mai repede, parcă ar fi alunecat pe ghiață. N-a scăpat nici unul din urmăritori.

Cneazul însuși fu impresionat de această pățanie urâtă a urmăritorilor. Se uita la feciorul său și nu avea cuvinte ca să-și exprime toate gândurile. La urmă de tot, într-un târziu, zise:

-Puteri cerești au fost acestea care ne-au scăpat pe noi de la moarte, dar nu i-au iertat pe păgâni. Știai tot ce se va întâmpla?

-Tată cneazule, l-ai văzut cu ochii tăi pe Bătrânul Gheorghieș întorcând cireada de bivoli și trimițându-i să-i calce pe barbari. Așa-i? Ai gândit și atunci, la fel cum gândești și acum? Nu ți-a spus Moșul Gheorghieș că acest pământ este sfânt, ocrortit de Ceruri? Noi n-am omorât pe nimeni. Nici măcar cu un deget nu i-am atins. Pământul acesta, singur, și-a făcut dreptatea! Acestui pământ trebuie să-i fim recunoscători, pe el trebuie să-l sfințim, pe el trebuie să-l apărăm cu sângele nostru, cu viața noastră. Să ne închinăm și să mulțumim Celui ce este singur, dătător de viață!

Coborî de pe cal și îngenunche. Tatăl său făcu la fel. În urmă, turmele încetiniră și se opriră fără prea grea strădanie a oierlor. Toată obștea puse genunchiu în pământ și se închină, fiecare om murmurând, cu cuvintele lui, rugăciune de mulțumire și de laudă pentru Tatăl Ceresc.

A doua zi spre seară ajunseră aproape de Rucăr. Iscoadele îi aduseră cneazului vestea că la ieșirea de sub poala pădurii, la o verstă depărtare este un sat, având doar cinci case sărăcăcioase. Între sat și poala pădurii era un izlaz numai bun de mas pentru oile lor. Dobromir l-a trimis pe Pascu să ceară învoire de la oamenii satului pentru un popas de noapte. Răspunseră aceia că pot înnopta acolo, ba pot face și popas de o zi ori două, numai să dea fiecărei case, în fiecare zi, câte o roată de caș.

În ziua următoare, după ce rândui toate treburile stânii și puse ciobanii să caute oile de sănătate, cneazul Dobromir porni către satul din vale, însoțit numai de fiul său. Se opriră la prima casă și

intrară în vorbă cu stăpânul, un bătrân puțin la trup, dar bun la suflet după cum se cunoscu de la primele vorbe schimbate.

-Cum se cheamă satul acesta, oameni buni? Dar mai înainte de toate, vă mulțumim că ne-ați îngăduit să facem popas. Eu sunt mai marele obștii noastre, Dobromir mă cheamă.

-Fiți bine veniți! Dumnezeu v-a adus în paza Lui, că drumurile sunt grele peste munți. S-a dus vestea că iar umblă năvălitorii cei răi. Ați auzit de ei? Știți pe unde le este drumul? Or să vină și peste noi? Că, dacă ne prind, o să ne omoare pe toți, așa bătrâni cum suntem, bătu-i-ar Dumnezeu!

-Pe cei care fost-au porniți să vină încoace i-a bătut Bunul Dumnezeu. Că au vrut să coboare peste noi prin Marele Grohoțiș. Și acolo le-au rămas oasele, cu cai cu tot!

-Vezi, om bun? Că Dumnezeu drăguțul iar ne-a păzit, Doamne, slavă Ție!

Bătrânul, pe numele său Ion, le ceru să deslușească în ce fel i-au tras pe vrăjmași la o așa capcană.

-Păi iscoadele noastre ne-au povestit cum arată locurile. Că am avut îndrumare tot așa, de la un om bun din Țara Bârsei, să trecem peste râul Bârsa și să coborâm către miazăzi până dăm de malul râului Dâmbovița. Să urmăm această apă până ajungem la un sat măricel, Rucăr. Acolo, ni s-a prezis, că oameni buni ne vor primi să facem stână și să pășunăm până vor rugini frunzele stejarilor. Iar iscoadele noastre ne-au povestit de un loc unde să adăpostim grosul turmei, mai la deal de Marele grohotiș, apoi m-a socotit că dușmanul, care ne urmărește de trei zile, ar putea cădea în capcană la acel loc. Și l-am ademenit cu un ciopor mai mic de oi, rămase neajutorate la partea de jos a pietrișului. Așa, aceia au pornit la vale până le-o rupt pietrele picioarele, la cai dar și la oameni. Eu, cu mintea mea de om cu frică de Dumnezeu, zic că asta a fost o minune! Că aici a pus Dumnezeu mila lui să fie acoperiș peste noi! Nu gândești și dumneata la fel?

-Sigur, numai Bunul poate să facă minuni. Iar aici a fost mila lui Dumnezeu, care v-a ales pe voi, oameni buni, de ajutor! Mare este puterea Ta, Doamne!

Apoi bătrânul le spuse că ei nu sunt ai nimănui, că n-au stăpân. Iar Rucărul este un sat cu oameni foarte gospodari, care au un cneaz și un sfat al bătrânilor. O să vă primească, ei n-au prea multe

animale așa că puteți face învoieli bune. Mergeți la biserica din sat și spuneți că eu v-am trimis, Ion din satul din deal! Cred că o să vă dea să faceți stână pe dealul Braniște, că acolo-i loc bun pentru stână mare.

Înainte de a pleca mai departe, bătrânul Ion făcu doi pași în urma lor și zise:

-Iertați pe un om bătrân care rar vede străini oprindu-se la pragul casei lui. Feciorașul acesta este fiul domniei tale?

-Da, moșule, sunt fiul tatălui meu, cneazul Dobromir. Iar pe mine mă cheamă Mihu!

-Tulai, Doamne, dar fain ficior ai, mărite cneazule! N-am văzut nicicând ficior așa fain! Ai ochi de înger, dragule, parcă-s rupți din cerul Raiului. Să te păzească Dumnezeu de relele ispite, că se vor ține muierile după tine, cum se țin bobocii după coada gâști!

Lauda moșului nu căzu prea bine nici peste fiu și nici peste tată. Cu toate că Mihu dăduse destule dovezi de maturitate, în inima lui Dobromir îl ținea tot ca pe mieluțul cu părul bălai, cârlionțat, pe care-l strângea la piept și îl ciufulea când se băga, isteț, în sfatul bărbaților. A fost prima dată când tatăl și-a văzut fiul cu alți ochi. L-a văzut roșindu-se, ca o fată mare, căreia i se spun vorbe necuviincioase. Trecură peste acest moment amândoi și își luară rămas bun de la bătrânul Ion, îndreptându-se să-și ia caii pentru a coborî în sat, la Rucăr, ca niște stăpâni de mare stână de oi.

Așa cum a spus bătrânul Ion, satul Rucăr le-a apărut ca o așezare bine tocmită și gospodărită cu minte de stăpân de moșie dar și de căpitan de oaste, care știe a-și face zid de apărare în jurul averii sale. Mai înainte de a ajunge pe o culme de unde se putea desluși tot satul, de la cap la coadă, cei doi călăreți urmară curgerea apelor Dâmboviței printr-o vale ce se îngusta, din loc în loc, între asemenea strâmtori valea lărgindu-se în pășuni pline de flori de multe culori. Ziua fiind senină și călduroasă, în aerul îmbălsămat de plante se auzea zumzet de albine și ciripit de păsări. O tihnă binecuvântată sta așternută deasupra pământului.

Mai la vale de satul acela fără nume – cneazul va afla că rucărenii îi ziceau Sătic, alintându-l – râul se vărsa într-un lac, nu prea lat ci mai mult lung. Aveau să vadă la capătul din vale că niște lespezi de stâncă se ridicaseră din pământ, făcând un zăgaz

natural în calea apelor. Pești săreau în aer, săgetând după musculițe ce se roteau, bezmetice, deasupra apei limpezi.

De jur împrejurul lor, cneazul și Mihu văzură locuri bune de pășunat, dar și multe râpi, deasupra unora ridicându-se stânci de cremene, ca niște dinți de fiare ce stau adormite până la judecata de apoi.

-O fi potrivit acest loc, tată cneazule, pentru a sta aici, la pășunat până la toamnă? Mă uit cu teamă împrejur și văd locuri rele, unde oile pot cădea în adâncuri. Dar și spinările de deal, de deasupra acelor prăpăstii, sunt îmbietoare la pășunat. Numai că ciobanii noștri trebuie să stea cu grijă mare în jurul turmelor, ca nici o oaie să nu o ia razna, trăgându-le și pe celelalte în capcane.

-Locul acesta îi dar ceresc pentru noi, fiule. Pășunile multe, dintre care unele sunt mai întinse, chiar dacă sunt mărginite de râpi, sunt cele potrivite ca oile noastre să fie împărțite în ciopoare, cu douăzeci până la cincizeci de capete, care să fie ușor de stăpânit. Un ciopor mic poate sta mai multe zile la păscut pe o pajiște, lucru potrivit pentru a ține bine socoteala turmelor.

Mergând și cercetând locul, mulțumirea din sufletul cneazului creștea, înflorind cu bucuria omului care vedea că i s-a dat loc de înfăptuit treabă bună.

-Acest plai îi anume făcut pentru oameni. Privește cum stau munții înalți de pază la hotare, ca niște ziduri de cetate. Privește, Mihule, cum curge apa Dâmboviței, limpede pe prund. Râul trece peste stânci, albia lui nu este nămoloasă iar pietrele cred că dau apelor o moliciune care face bine la rumegat ierburile acestea care cresc grase, suculente. Trebuie să ne târguim bine cu stăpânii locului să ne îngăduie să pășunăm aici până la capăt de Brumărel.

În sat la Rucăr cneazul Dobromir s-a întâlnit cu un om, un bărbat care semăna leit cu el, de parcă ar fi fost frați gemeni. Stanciu îl chema.

-Frate cneazule, zise Stanciu, zilele din urmă am simțit o neliniște, ca atunci când aștepți să vină ceva peste tine. Nu știi de-i bine ori de rău. Doar aștepți, și aștepți, dar acea ciudățenie nu mai vine. Atunci, de câte ori pățesc la fel, mă întorc cu fața către muntele cel sfânt al Măritului Deceneu, Kogaiononul nostru din Bucegi și mă rog ca Sfântul să aibă grija noastră. Și mă tot rog și ochii nu mi-i pot întoarce dinspre zarea

sfântă. Iar cât mă rog uit de spaimă. Azi, când te-am văzut, am simțit așa, o împlinire, ceva îmi venea să zic că de-amu n-o să mă încerce nici o spaimă!

-Frate cneazule, greu de deslușit de noi, muritorii, căile Domnului și vrerea lui. Mă bucur că ne-a fost dat să ne întâlnim. Cred că va fi o încercare pentru fiecare dintre noi. Poate că Domnul ne va pune să trecem peste o greutate, ca să vedem fiecare dintre noi care ne este credința și să ne încerce tăria. Când o veni această greutate, să ne sprijinim unul pe altul, cu toată încrederea.

Stanciu îi spuse că obștea satului Rucăr trăiește în devălmășie. Adică tot ce este de jur împrejur este al satului și fiecare este la fel cu toți ceilalți. Toate se hotăresc prin unire, toate se împart în mod egal, cele bune ca și cele rele.

-Nu-ți cerem, frate Dobromire, decât să trăiești cu noi în această devălmășie. Atunci când o fi să pleci cu turma la iernat, atunci vom face împărțeala dreaptă.

-Unchiule Stanciu, zise Mihu intrând în vorbă, îmi cer iertare și îngăduință să spun și eu ceva. Dacă-i vorba de devălmășie, trebuie să știți că pecenegii sălbatici vin pe urmele noastre. Cred că le-a adulmecat a turme de oi pe pajiștile noastre și tare le este poftă. Tatăl meu cneazul Dobromir a împărțit turma în ciopoare, acestea vor urca pe câte un loc de păscut, iar, dacă vor avea pe aproape apă și loc de pășunat pentru mai multe zile, acolo își vor face stână. Tot acolo vor sta de pază, iscodind crestele munților și văile să vadă orice mișcare de-a acelora. Că ei sunt mulți, buni călăreți, dar sunt și răi, sângeroși. Noi, fiind mai puțini, doar trăgându-i în capcane îi putem dovedi. Poți să ne arăți locurile unde îi putem prăvăli în hăuri, le putem arunca pietre și stânci în cap? Și alte asemenea locuri? Că, dacă avem astfel de locuri, ne putem pregăti de luptă, cu sorți de izbândă, așa cum am avut muntele de partea noastră la Marele Grohotiș.

Dobromir îi povesti Stanciului cum s-a întâmplat acea minune că pecenegii s-au lăsat păcăliți de un mic ciopor de oi pe care l-ar fi vrut de poftă, coborând prin grohotișul care, pornit la vale, i-a îngropat pe toți.

-Și erau mulți, câteva centurii! zise Dobromir. La vârf, Marele Grohotiș era stâncă fără pietre. Pecengii au crezut că nu-i nici un pericol și s-au avântat. Atâta le-a fost!

În zilele următoare cnazul și Mihai colindară pajiștile, dând ciobanilor pășunile pe care să fie stăpâni. Găsiră șapte pășuni, iar la cinci din ele se puteau face căsuțe de stână. Acolo puseră un cioban care să fie baci și îi dădură două ajutoare. La fiecare stână se dovedi că pot sluji câte patru câini din cei învățați să conducă turmele. Mai greu a fost că la trei pășuni nu puteau coborî oile la adăpat, cele mai la îndemână râuri fiind la depărtare de jumătate de zi. Pentru aceste trei stâne, cneazul orândui patru catâri și cinci cai cărăuși. În fiecare zi câte trei animale de povară urcau muntele cu apă. Din primele zile ciobanii, toți, scobiră trunchiuri de copaci făcându-le adăpătoare. Taman când fură gata, peste noapte norii își desfăcură băierile și toate adăpătoarele se umplură cu apă bună, gustoasă.

Trecu o săptămână. Era liniște și pace în munți. Dobromir, Mihai, Mihu și câțiva oameni de încredere ai casei Moșului Toader, colindau de la o stână la alta. Aflau de la ciobani ce stare au oile, câinii, care mai sunt trebuințele lor, dacă au mâncare atât oamenii cât și animalele. Și apă. Că acești munți fiind mai înalți nu duceau lipsă de cursuri de ape, dar râurile și pâraiele se aflau pe fundul râpilor sau în văi destul de depărtate de pășuni. În ziua aceea, Mihu se afla la stâna lu Tămaș, un cioban mult prețuit de cneaz. Că era om vrednic, își iubea animalele, le îngrijea cu mare drag. Aproape toate oile din stâna lui aveau nume, le botezase când ieșiseră mieluți. Mihu își luase de însoțitori pe Simion și Aurel, luptătorii lui Dobromir.

-Mihule, uite colo sub poala pădurii, vezi câinele cel mare, alb și patru căței, puiandrii lui? De când am ajuns la imașul cel mare de la malul râului Bârsa, câinele ăsta, Fărinuț i-am pus eu numele, se tot trăgea spre pădure. Are, cred eu, trei sau patru ani. Și mă gândeam că și-o fi găsit și el vreo drăguță prin poienile astea. Că s-a mai întâmplat ca un câine ori o cățea de la stână să-și găsească pereche în codru. Doar și lupii ăștia, tot câini sunt. Și, de două zile, Fărinuț al meu vine la margine de pădure cu puii lui, patru la număr, albi toți, ca și el. Și plânge Fărinuț și scâncește, vine târâș către mine, apoi se întoarce la puii lui. Am zis că o fi ceva cu el, ori poate cu lupoaica, mama puilor. Că, de ce se arată numai câinele și puii, iar cățeaua ba. M-am dus acolo și cum m-a văzut că vin, Fărinuț al meu a început să latre, a bucurie parcă, a

fugit către mine, apoi s-a întors către desiș. Și tot așa. Am găsit lupoaica la marginea unui desiș de aluni, avea laba unui picior străpuns de un spin. Dar spinul era dintr-o creangă groasă, ruptă de furtună. Și așa, cu piciorul prins de creangă, lupoaica nu se putea mișca. Era slăbită, se vedea că nu mâncase de mai multe zile. Când m-a văzut că mă apropi a mârâit la mine. Și-a arătat colții albi, ascuțiți. Dar mie nu mi-a fost frică. I-am spus blând, șîșîșît, și am întins palma deschisă spre capul ei. N-a mai mârâit, doar rânjea, arătându-și colții. I-am cercetat laba rănită, fără să o ating. Apoi am mângâiat-o pe cap, cât de blând am putut. am pus mâna pe laba înțepată, scâncea și – zău spui! – îi picurară lacrimi din ochi. Atunci am apucat piciorul cu nădejde și l-am smuls din spin dintr-o singură smucitură. S-a prăvălit într-o parte, gâfâia de parcă ar fi alergat după vreo oaie. Mi-am rupt din poala cămeșii o bucată de pânză, am căutat prin iarbă o frunză mai lată, bună de leac, i-am pus două frunze peste rană și am legat laba cu pânza mea. A încercat să se ridice, dar n-a putut. Am lăsat lupii acolo, pe Fărinuț cu lupoaica și cu puii. M-am dus la stână și i-am adus un castron de lapte. Crezi că apucat să linchească de două ori? S-au înghesuit peste ea puii și a trebuit să țin strachina cu mâna ca să n-o răstoarne, flămânzii. Apoi am mai adus lapte încă de două ori, până când a apucat și lupoaica să bea.

-Fainâ poveste, Tămaș. Dar de ce ai botezat câinele Fărinuț? întrebă Mihu.

-Era pui de o zi, două și l-am găsit lângă sacul cu făină, o tras de cofăel și l-a răsturnat peste el. Era tot alb, de făină. Și strănuta, și dădea cu lăbuța peste nas. Atâta am râs, și de atunci i-a rămas numele de Fărinuț.

În timp ce ei stăteau liniștiți de vorbă, dinspre capătul din dreapta a pășunii, Simion sosi alergând către ei.

-Stăpâne Mihule, pecenegii sunt în vale, cată să se suie pe creastă, aici. Ce facem, suntem puțini și nici nădejde de ajutoare nu avem.

-Tămaș, sună din tulnic semnal de primejdie! Să afle cei mai de aproape și să dea mai departe. Câți suntem, cu toții? Șase la stână și cu noi trei, nouă. Măcar ne vindem scump pielea! Hai la râpă să-i vedem.

Marginea pășunii către care îi îndruma Aurel, al doilea luptător al lui Dobromir, avea, din loc în loc, tufe de aluni și de smeur. În jos prăvălișul era mare, greu de urcat călare. Dar acești asiatici erau învățați să se cațere pe munți stând drept în șea.

Tulnicul lui Tămaș se dovedi a fi o mare greșeală. Auzind acest semnal de alarmă, pecenegii își întoarseră caii spre vârful dealului de unde pornise acel sunet cunoscut. Când îi văzu Mihu, era prea târziu de încercat ceva pentru apărare. Noroc că acolo, pe lângă acele tufe ciobanii aduseseră niște bolovani, din cei ce puteau fi aruncați în capul atacatorilor. Tot era ceva!

-Tămaș, pune doi ciobani de-ai tăi să mâne oile în pădure. Apoi lasă doi câini de pază cu turma și voi veniți, cu câini cu tot, să-i întâmpinăm pe vrăjmași.

Nouă bărbați și zece câini se pregăteau să întâmpine o centurie și jumătate de luptători învățați cu munții prăpăstioși.

-Tămaș dă un om și voi doi, Simion și Aurel, stați pe margini și bateți cu pietrele ca dușmanii să se îngrămădească către mijloc. Vom face zid și nu-i vom lăsa să treacă marginea sus. Cu picioarele din spate încă pe pantă, călărețiii pot fi dați peste cap cu ciomegele. Vom lovi la semnalul meu.

Dușmanii se apropiau. Primul călăreț fu cel care se dădu peste cap, primind un ciomag drept în frunte. Calul său vru să se ridice pe picioarele din spate și să lovească cu copitele din față, ca la război. Dar îndată se dădu peste cap, iar în cădere făcu cărare în urmă. Câinii ciobănești lătrau și mușcau orice cal ce încerca să treacă peste marginea râpei. Se auziră schelălăituri, câinii stânii fiind loviți de atacatori. Atunci un urlet prelung, sinistru se auzi dinspre pădurea din spatele apărătorilor. Cu urlete și lătrături, din adâncul pădurii țâșni o haită uriașă de lupi. Săriră peste capetele ciobanilor, se răsfirară pe toată lățimea pajiștii și atacară în jos. Într-o clipită, pe panta dealului se rostogoli un tăvălug de trupuri de cai, de oameni și de lupi. În urmă rămaseră leșuri de animale și de oameni. La baza dealului doar câțiva cai se ridicară, scuturându-se, iar oamenii, câți mai rămăseseră, se îndepărtau, șchiopătând, lecuiți de pofta de jaf.

Mihu fu martor, rămas stană de piatră, din prima clipă a atacului lupilor. Apucase să vadă atacul condus de lupoaica albă cu laba dreaptă legată cu o cârpă pătată de sânge. Când tăvălugul

pornise la vale, Mihu se închină, își făcu semnul crucii și murmură, în gând: „Mare este mila Ta, Doamne, și minunate sunt făpturile pe care le-ai creat și le-ai dat viață! Slavă Ție, Doamne, slavă Ție!”

De atunci platoul unde păstorise Tămaș cu turma lui s-a chemat pe veci Dealul lui Tămaș, iar cele două rîuri care curgeau în vale, unindu-se și vărsându-se în Dâmbovița fură botezate de oameni, Tămaș și Tămășel.

Capitolul 12
Sorocul

Pe plaiurile Pietrei Craiului toamna își făcu intrarea maiestuoasă, cu roșul ruginiu și galbenul frunzelor ce stăteau să cadă, pe rând, în drumul lor, de pe ramuri spre pământ. Zilele deveneau mai scurte, de azi pe mâine, iar lumina soarelui semăna cu fruntea încruntată a bătrânilor ce nu mai deslușeau multe lucruri, chiar din cele ce le treceu, lent, prin fața ochilor.

Lui Mihu îi părea rău că vara a fost atât de scurtă. Tatăl său îl pusese să facă toate muncile dintr-o stână, începând cu cele de jos, adică pentru care nu-ți trebuia prea multă minte. Bunăoară, când a primit poruncă să rânească în grajd a crezut că tatăl său îl pune la grea încercare. Că porunca a dat-o în gura mare, dimineața la împărțitul treburilor. Mihu a văzut că unii ciobani, cei mai tineri, cam mustăceau a râs, dar fiind cneazul de față nu-și îngăduiau să-l ia în tărbacă[40] pe fiul stăpânului. Mihu a încercat să-și țină firea, dar tot a prins ceva roșeață în obraji. Tatăl său nu trecu prea ușor peste cele ce se întâmplau cu toți cei ce erau de față, cu cei tineri dar și cu cei bătrâni.

-Nu este muncă mai de mare folos, la stână, decât rânitul grajdului ori a staurului[41]. Cine nu știe a face curățenie acolo unde mas oile, ziua și noaptea, acela nu-i bun de oier. Iar cine știe să rânească și nu o face, ori o face doar de mântuială, acela-i un criminal și trebuie pedepsit cu harapnicul. Cum omului nu-i place să doarmă în scârna lui, tot așa, nici un animal nu se culcă pe bălegar. De la necurățenie apar bolile, tot de la necurățenie se strică laptele. O stână necurată miroase urât, iar mirosul acela intră în hainele oierului, în piele și în păr. Un oier necurat este alungat de lume. Eu îl alung pe acela care nu se ține de curățenie. Îi spun cu frumosul, prima dată. Îl învăț cum să facă treaba bună. Dacă nu se leagă de el, îi dau de ales: ori îi alungat ori îndură douăzeci de bâte pe spinare.

[40] a lua în tărbacă = a-și bate joc de cineva
[41] staur, staul = loc îngrădit unde stau oile, lângă casă ori în câmp

Stâna, pe care o ridicaseră pe dealul Braniște, au făcut-o cu două încăperi, din bârne groase, uscate și cioplite, pe care cneazul Stanciu le-a dat din gospodăria lui.

-Casa stânii pe care o ridici cu bârnele astea este casă a satului Rucăr. Când vei pleca în drumul tău, cu turma ta, casa trebuie lăsată curată, întreagă, bună de folosit de oricine va veni după voi. Așa treabă trebuie să faci, frate Dobromire, care să-ți facă cinste.

În fața stânii se află staurul, larg și întins. Este o îngrăditură făcută din răzlogi[42]. La început, staurul avusese iarbă pe jos. În două zile de mas peste noapte în staur iarba a fost călcată și distrusă. Acum, staurul avea pe jos pământ, amestecat cu bălegar de oi. În cea mai mare parte, aceste căcăreze erau tari, unele se uscaseră, altele fuseseră sfărâmate și frământate cu pământ. Murdăria era predominantă. Stânile pe care le cunoștea Mihu aveau bălegarul adunat într-un mușuroi, în spatele stânii. Aici bălegarul nu fusese adunat de prima dată. Mihu hotărî să facă mușuroiul dincolo de răzlogi, în partea dreaptă a colibei. Puse mâna pe greblele cele mari și pe lopata scobită dintr-o bârnă de stejar. Oile fuseseră scoase și pornite la pășunat. Aduna murdăria mânuind grebla ușor, ca să nu scurme pământul, să nu ridice brazde de pământ cu iarbă. Tatăl lui se apropie de gard și îi spuse:

-Faci treabă bună, dar nu vei curăți nici jumătate din staur până în seară. Dăi zor, fiule, toți ochii sunt pe tine!

Mihu grăbi munca și curând sudoarea îi udă cămașa. O dădu jos și porni mai abitir la treabă. Nu se opri decât atunci când simți că-i sunt brațele amorțite, că nu mai poate ține grebla în mână. Mihu avea brațe puternice, lovitul cu ciomagul în trunchiuri de copaci îi întărise mușchii. Dar acum se străduise prea mult și ajunsese la epuizare. Își dădu seama că a greșit, dar nu înțelegea unde anume. Se odihni o mică de ceas, apoi își spălă brațele cu apă încălzită la soare. Se simți mai bine. Reluă munca, de astă dată căutând să nu-și forțeze brațele. Înțelese cum să-și drămuiască puterile ca să poată munci ziua toată. La apusul soarelui, când ciobanii veneau la stână cu oile, Mihu mai avea de curățat doar o postată de doi pași lățime, la gardul mare al stânii. Tatăl lui aduse două ajutoare și locul fu rânit până să intre prima ciurdă de oi. În

[42] răzlogi = despicătură lungă din trunchiul unui copac, folosită la garduri (dex)

noaptea aceea, Mihu dormi neîntors. Dar se trezi bun pentru o nouă zi de muncă. Tatăl său nu-i spuse nimic, doar arătase cu capul către greblele care păreau că-l așteaptă pentru o rundă nouă de muncă. Mihu nu observase că aseară, la apusul soarelui, nu se întorseseră la stână toate oile care plecaseră de dimineață. Strunga era doar pe jumătate plină. Mihu întrebă pe primul cioban întâlnit, unde este restul oilor. I se răspunse că au rămas pe pajiști, formează acolo câte o stână nouă. Iar când văzu că oile se plimbaseră prin toată strunga, lăsând urme peste tot, îi veni în cap să-i ceară tatălui său să-i dea îngăduință să pună garduri înlăuntru, așa ca să rămână locuri curate. Dacă zilele ar fi fost uscate și călduroase, pământul se putea usca iar oile puteau fi mutate, mereu pe loc curat și uscat.

Munca fu mult mai ușoară în această zi. Când se trase la umbră pentru a înghiți boțul de mămăligă de mei și felia de caș observă că nu mai avea mare lucru de făcut. Doar să aranjeze stiva de bălegar care începea să crească. Atunci tatăl său apăru lângă casa stânii și își chemă ucenicul printr-un fluierat scurt, repetat de două, trei ori.

-Fiule, azi ai să construiești comarnicul, împreună cu păcurariul Ion. El te va învăța cum se face și la ce se folosește. Până-n seară să fie gata.

Comarnicul este locul unde se pune cașul la scurs și la uscat. Baciul îl trimise pe Mihu în pădure să taie patru pari, de un stânjen și jumate fiecare, groși cât brațul și alți doi numai de un stânjen. Îi spuse să nu taie crenguțele de tot, să rămână ca niște acățători, pe care să se atârne cașul la scurs. Bătură parii mai înalți în pământ, apoi îi uniră sus cu parii mai scurți, tăiați în jumătăți. Făcură din crengi cu frunziș un acoperiș, iar la un cot sub acoperiș împletiră din crengi fragede o plasă.

-Mai taie, Mihule, încă un par, la fel de gros, din lemn de stejar și adu-l cu crengi cu tot. O să-ți arăt cum se face o crihală[43]. Uite, îl batem în pământ să fie înalt până la brâul unui bărbat. Crenguțele le tăiem mai lungi, pe ele putem atârna pânza cu cașul

[43] crihală = par înfipt în pământ, de 50 – 60 de centimetri, pe care se pot pune diferite unelte, vase și chiar se pot așeza pânzele pentru scurs cașul crud.

crud, pentru scurs, ori alte scule, trebuincioase strungarului, când mulge oile. Crenguțele astea se cheamă clenciuri.[44]

Și iar dormi băiatul neîntors până dimineața. Timp de o lună toate zilele lui Mihu îi fură ocupate, fiindu-i date treburi pe care le împlini, pe unele cot la cot cu ciobanii, iar pe altele de unul singur.

-Ucenicia ta de cioban s-a gătat, fiule, îi spuse cneazul la capătul acelei luni. De acu trebuie să te porți ca un stăpân. Să nu lași nici o treabă să fie făcută de mântuială. Să ai grija cea mai mare față de oi și de oameni. Oaia este averea noastră. Iar ciobanul trebuie să fie îngrijit cât se poate de bine, să-i împlinești toate trebuințele, că după sănătatea și vrednicia lui va fi și stâna, sănătoasă și bogată.

La jumătatea lui Brumărel cneazul Dobromir hotărî să înceapă pregătirile de pornire a turmelor la iernat. Prima grijă a cneazului fu să lase stânile curate și întregi, gătite să primească alți locuitori, după cum se învoise cu cneazul Stanciu la începutul așezării lor la Rucăr. Grija asta o puse pe umerii lui Mihai, fratele mai mic. A doua grijă era cercetarea oilor. Trebuiau găsite cele cu boli, cele cu vătămări la picioare, cele care din orice alte pricini n-ar fi putut ajunge la capăt de drum. Mai trebuiau găsite cele sterpe. Din toate aceste oi bolnave, ciobanii hotărau care puteau fi făcute pastramă și care trebuiau tăiate și arse. Dobromir hotărî ca treaba asta să o facă fiecare cioban la stâna ori cioporul lui. Apoi Dobromir însuși trecu pe la fiecare și hotărî ce se va face cu oile vătămate. Pe Mihu îl luă cu el și îi ceru, cu asprime, să fie atent la fiecare oaie, să învețe despre această separare. După o săptămână pregătirile fură încheiate. Dobromir coborî la Rucăr să încheie socotelile cu Stanciu. Acest cneaz se arătă foarte mulțumit de cum arătau stânile.

-Frate cneazule, n-am știut ce avere are satul în devălmășie până la învoiala ce am făcut-o cu tine. Acum știu. Ceea ce lași în urmă este plata de care sunt pe deplin mulțumit. Dacă Bunul Dumnezeu se va îndura de noi, păcătoșii, te aștept la anul să-ți faci pășunatul de vară aici, unde ți-a fost bine. Că am priceput că turma ți-a crescut cu mai mult de o sută de miei. Ne trebuie buni prieteni, ca tine și oamenii tăi.

[44] clenci – rămurică scurtă, de 4 – 5 centimetri, servind de agățătoare pe crihală.

Lăsară daruri din tot ce chivernisiseră la acest păşunat şi, îmbrăţişându-se, se despărţiră. Mihu tocmai pusese un picior în şa, când văzu trecând, ca un fulger, un chip de înger prin faţa uşii deschise a odăii celei mari a Stanciului. Ce a văzut trecând, l-a tulburat peste măsură. Scoase piciorul din scara şelei şi se întoarse spre cneazul Stanciu:

-Mărite cneazule, fii bun şi spune cuiva din casă să-mi aducă o ulcică de lapte acru. Că aşa o bunătate n-am băut şuhan, decât aici, la Rucăr.

-Sigur nepoate, aşa o vorbă aleasă despre priceperea muierilor din casa mea îi mare bucurie şi pentru mine. Iată, Roxana, fiica mea, îţi va aduce o ulcică cu ceea ce ai cerut.

La cererea tatălui, o codană frumoasă foc aduse o ulcică încăpătoare, plină cu laptele acru dorit. Mihu bău, dar ochii nu-i dezlipi de frumoasa din faţa lui. Puse ulcica goală înapoi pe fundul de lemn şi privi adânc în ochii negri ai codanei.

-Mărite cneazule, mai am o rugă către domnia ta: Grijeşte bine şi ocroteşte codana aleasă care mi-a servit bunătatea de lapte. Peste doi ani, când voi fi socotit bărbat împlinit, intrat în obştea satului nostru, doresc să ţi-o cer cu cununie pe Roxana, frumuseţea ta de fată! Păzeşte-o ca nimeni să nu o fure şi nimeni să n-o strice, cumva. Oamenii aceştia, aci de faţă, să ne fie martori la acest peţit. Amin!

Cnejii amândoi rămaseră cu gurile căscate. Dragoste la prima vedere?! Da, amândoi erau frumoşi, amândoi erau copii de cneji. Dar să ai curajul de a declara vorbele tale peţit în toată regula, dar şi cu bătaie lungă, de doi ani, asta însemna ori minte de copil mofturos – ceea ce Mihu nu era! – ori bărbat matur, responsabil de faptele şi vorbele sale.

Cei doi taţi nu avură nimic de zis, decât să se bucure de viitoarea încuscrire. Dobromir se gândea că purtarea lui Mihu era legată de puterile noi pe care le avea. Îl va întreba mai târziu. Acum era ceasul despărţirii, trebuia să plece.

Făcură drumul înapoi spre marginea Ţării Bârsei. Ajunseră mai repede acolo, la câmpul de lângă Poiana Mărului. Aici făcură popas de noapte. A doua zi, în zori, Mihai împreună cu Simion şi Aurel, luptătorii lui Dobromir, plecară călări spre satul Moşului Gheorghieş. Din împuternicirea cneazului lor, cereau îngăduinţă

de intrare pe drumurile Țării Bârsei și de pășunat pe marginile drumului. Totodată, voiau să afle dacă Moșul Gheorghieș își pornise oile către locul de iernat, cel de la malul lacului Brateș. Aflară că turmele bârsenilor porniseră pe drumul iernatului cu două zile mai devreme. Dar Moșul lor dăduse porunci ca oierii lui Dobromir, cu oile lor, să aibă trecere pe un drum pe care îi va călăuzi același om, ca în primăvară.

Mihai reveni la turmă în aceeași zi, aproape de înserat. Iar oile porniră la drum a doua zi, când soarele se afla urcat pe boltă de două suliți. Cneazul încărcă pe samare o parte bună din bucatele lucrate din laptele oilor. Era dijma către cetatea lui Primus Honorius Magister. Puse și pastramă uscată dar adăugă și un ciopor de douăzeci de oi, pentru sat. Luca, ginerele lui Pascu, luă cu el cinci mărginași, adică ciobani care erau învățați să țină oile în turmă, să nu scape pe margini. Ei porniră spre apus, acasă, către satul Todirești, iar turma cea mare a neamului Todireștilor o luă către soare răsare, spre satul Moșului Gheorghieș. Opriră, ca și în primăvară, în dreptul acelui loc unde stânca cea înaltă închidea drumul spre trecătoarea către miazăzi, peste munții de cremene. Duseră și lăsară la poalele zidului Bucegiului ofrande pentru cei nevăzuți ai Marelui Preot Deceneu. Se închinară și se rugară, punând un genunchi în praful drumului. În seara aceea făcură popas și mânară oile în țarcul din marginea satului ce avea să se cheme, nu peste mult timp, Întorsura Buzăului.

Cneazul Dobromir plecă spre casa Moșului Gheorghieș. Căci Bătrânul nu plecase cu turmele. Pe Dobromir îl însoțeau Mihai și Mihu. Voia să afle cât de departe a ajuns turma bârsenilor și când trebuie să ajungă la malul bătrânului Istru. Moșul Gheorghieș îi aștepta cu cina pusă pe masă. În casă părea că nu s-ar afla nimeni altcineva, deoarece aveau la îndemână tot ce le trebuia ca să mânânce singuri. Se îmbrățișară. Cneazul sărută mai întâi dreapta Moșului, apoi acesta îl luă în brațe și îl sărută pe obraji, de trei ori. La fel făcu și cu Mihai și la urmă, cu Mihu. Pe acesta îl ținu de umeri, depărtat de el, ca și cum îl măsura mai bine.

-Grozav nepot are Bătrânul Toader! Să-i faci cinste Moșului tău și neamului tău, cât îți va fi dat să trăiești. Ședeți, oameni buni, să îmbucăm ceva, că fără tihna burții nici mintea nu poate cugeta în bună voie.

Cât timp mâncară, bătrânul Gheorghieș rămase tăcut, ținând ochii către blidele cu mâncăruri. După ultima înghițitură împinse strachina goală de la fața lui și apoi zise:

-În seara asta veți dormi aici, în casa mea. Nimic nu vă va tulbura somnul. Și chiar de-ar fi să vă treziți în miez de noapte, să nu vă ridicați din așternut ca să cercetați ce se aude și ce se vede în noapte. Rugați-vă ca somnul să vie înapoi și să vă poarte pe plaiuri de poveste. Acu mergeți în odăile de alături, ca să vă odihniți. Tu, Mihule, rămâi cu mine.

Tot ce spusese moșul Gheorghieș era poruncă ce nu lăsa chip de nesupunere. Dobromir și Mihai, frate-su mai tânăr, fură auziți sforăind ușor, la scurt timp după ce se culcară. Mihu stătuse liniștit în tot acest timp, parcă știind mai dinainte că lui i se va întâmpla ceva bun. Că doar bun putea veni de la bunicul Gheorghieș.

Când noaptea ajunse la miezul său, pe chipul moșului Gheorghieș se întinsă o lumină frumoasă, strălucitoare dar blândă. Moșul se ridicase în picioare. Acum părea mai înalt decât l-a văzut Mihu la ceasul îmbrățișării de bun sosit. În întregul său, Bătrânul Gheorghe din Țara Bârsei părea o arătare de ceață, gata să-și ia zborul la cea mai mică adiere de vânt. Și înainte ca vântul să se pornească, moșul îl luă pe Mihu de mâna dreaptă, îl ridică în picioare și porniră, lin, trecând prin peretele casei.

-Nu te înspăimânta, Mihule! Te duc bunicului tău, Bătrânul Toader, care te va arăta Marelui nostru Preot Deceneu. Zburară ori nu zburară, dar în clipa următoare Mihu văzu că se găseau într-o peșteră cu bolta ca cerul de vară, spuzit cu stele. În mijlocul acelei peșteri stătea un cerc de bărbați, îmbrăcați în straie albe de păstori. Toți erau bătrâni, cu pletele unduindu-li-se pe umeri. Iar bărbile lor, la fel de albe, păreau a fi fuioare de lână de argint. Din mijlocul lor, Bătrânul Toader se desprinse, plutind în întâmpinare. Luă mâna lui Mihu din mâna Bătrânului Gheorghieș și se întoarse, cu fața spre cercul celorlalți Bătrâni.

-Mărite Părinte Sfinte Deceneu, acesta este nepotul meu Mihu, întru care ne punem cu toții nădejdea.

Atunci se văzu că în fața cercului Bătrânilor se afla un om, un bărbat parcă mai bătrân decât toți, cu haine mai strălucitoare, cu fața mai blândă decât a tuturor. Acela era Marele Preot Deceneu. El făcu doi pași în întâmpinarea lor. Făcu un semn de

binecuvântare peste Bătrânul Toader, și un alt semn peste tânărul Mihu. Pe dată, deasupra capului tânărului se porni un vârtej care coborî încet, cuprinzându-l pe Mihu, cu totul. Vârtejul antrenă nimbul alb lăptos cu care întregul corp al băiatului era învelit. Scurt timp vârtejul își făcu efectul: Mihu se arătă mai întâi ca un bărbat în toată puterea, înalt și luminos la chip, cu barba tăiată scurt și mustăți mari, stufoase. Nu avea păr cărunt în plete. Apoi, sub puterea vârtejului, chipul i se înăspri, îi apărură mai întâi riduri la ochi, apoi barba și pletele i se înspicară, deveni mai împlinit la trup. Vârtejul continuă până când Mihu arăta la chip leit cu bunicul său, Toader. Acum Deceneu făcu un semn cu mâna, vârtejul se opri și dispăru, iar Deceneu i se adresă.

-Tinere Mihu, acum ai fost primit în Sfatul Bătrânilor. Trupul ți-a rămas tânăr, dar mintea, simțurile și sufletul sunt încărcate cu înțelepciune și daruri binefăcătoare, puteri pe care le vei descoperi pas cu pas. De acu înainte ești un slujitor al Țării lui Decebal, al poporului care trăiește pe acest pământ. Vei sluji un popor ales de zei să trăiască în veac, să treacă timpurile ce vin fără a se lepăda de credința străbună și fără a-și părăsi vatra străbună. Multe necazuri și greutăți vor veni peste voi, dar poporul trebuie să învețe să treacă peste toate relele cu răbdare și multă credință. Poporul tău, al vostru al Sfatului Bătrânilor, va fi cel care va conduce lumea, toate neamurile, spre o lume a păcii. Vei trăi și vei îmbătrâni până când în casa ta, în casa neamului tău se va naște un copil ce îți va semăna întru totul. Aceluia îi vei trece harul și darurile tale, iar tu vei urca la ceruri, acolo unde va pleca, curând, și bunicul tău. Fii vrednic, fii puternic. Aici vezi, lângă mine, pe toți Bătrânii acestui pământ. Ei trăiesc și cârmuiesc, fiecare, un ținut anume din această țară. O dată cu botezul de azi, ai primit și cunoștința asupra lor. Orice necaz vei avea în viață și nu vei avea tăria de a face față singur, Bătrânul ținutului aceluia va veni lângă tine și te va ajuta. La fel vei face, la rândul tău, ori de câte ori ți se va cere. Bine ai venit!

Aici visul se destrămă. Mihu se trezi în așternutul alb al patului dintr-o odaie din casa Bătrânului Gheorghe, din Țara Bârsei. Se trezi odihnit, puternic și luminat. Parcă ceva proaspăt îi curge în vene, amestecat cu sângele său, de băiat tânăr, dar acel ceva era de esență tare. Coborî din pat, se îmbrăcă cu veștmintele sale și ieși în

tindă. Zorii colorau cerul spre răsărit, iar mândrul Soare își arăta, treptat, discul strălucind minunat peste tot locul. Din casă ieșiră să admire răsăritul mai întâi Mihai, unchiul, apoi bătrânul Gheorghe. Tatăl său, cneazul veni lângă ei ultimul.

-O cofă de apă neîncepută, de izvor țâșnind din inima muntelui, zise moșul Gheorghieș, apoi o ulcică de lapte proaspăt muls, iar apoi drumul ni se va deschide spre locul cunoscut, care ne așteaptă să ne sălășluim pentru iarnă. Acu, Mihule, veghează ca iscoadă înaintemergătoare, ocolește-ne de tot răul, de capcanele vrăjmașilor și ne du fără pierderi, la malul lacului Frăției.

-Mi s-a arătat, preabunule stăpân, că treburi grabnice sunt de descâlcit acasă, la Todirești, zise Mihu. De aceea voi lua cu mine doar o slugă, pe Pascu și mă voi întoarce să stau de-a dreapta bunicului meu, care nu poate fi lăsat singur o iarnă întreagă. Acolo, la malul lacului Brateș, veți fi trei oștiri puternice de luptători deprinși a face față primejdiilor. Pe când de Todirești se apropie răzbunarea lui Primus Honorius Magister, un om viclean și rău, care are sub poruncă oaste multă, din cei vechi dar și cete de luptători din pustă, unguri, pecenegi și cumani.

-Fie după cum voiești, Mihule, răspunseră împreună Moșul Gheorghieș și cneazul Dobromir. Acasă îl ai și pe fratele meu Vlad. El are slujitori deprinși cu treburile de la stână, dar și cu mânuitul ciomagului, deopotrivă către urs, dar și către cap acoperit cu coif. Tot acolo va rămâne peste iarnă Luca, ginerele lui Pascu, pe care l-am trimis cu prinoasele noastre pentru săteni, dar și cu cele cuvenite ca dijmă la cetatea Magisterului. El are cinci mărginași, ciobani cunoscuți ca fiind buni la alergat și rezistenți la trudă lungă. Mergi cu pace!

Se despărțiră acolo, la capul satului ce se va chema Întorsura Buzăului, de îndată ce se vor pune temeliile cetății de la Barsov, nume luat de la râul Bârsa, ce curge prin această bogată vale de sub poale de munți.

Mihu porni către casă. Se gândi la visul din acea noapte. Știa, simțea că nu a fost vis ci a trăit aievea, cu sufletul, acest botez, așa cum a spus Marele Deceneu. Se simțea puternic, chiar îl încerca o ispită să-și probeze puterea, să ridice un bolovan mare și greu, sau un copac răsturnat de furtună, sau să se ia la trântă cu un urs. Dar revenea la cumințenie. Acum gândul lui se răsuci spre ceea ce

spusese la despărțirea de ai lui: că un rău mare se îndrepta spre satul lor, care era apărat doar de bunicul lui, Bătrânul Toader și unchiul Vlad, cu o mână de bărbați. I se arătă, în minte, acel rău ce se îndrepta spre Todirești. I se arătă cum bunicul lui, Bătrânul Toader, îi adună la sfat pe Vlad și ajutoarele lui. Le dezvăluie primejdia, dar le spune despre puterile care le vor veni în ajutor. „*Pe pământul acesta tot ce are suflare de la Duhul Sfânt este prieten numai nouă. Stânca muntelui poate să zboare și să se așterne în calea lor, dacă noi vom cere stâncii să ne ajute în numelel Fiului Lui Dumnezeu. Pădurea toată și fiecare copac, singur, poate sta desiș, ca un gard în cale lor, dacă noi o cerem. La fel apele de pe pământ, dar și apele din ceruri. Vom vedea unde este dușmanul cu ochii păsărilor cerului, care plutesc în înalturi. Fiul cneazului nostru Dobromir și nepot al meu, Mihu, vine cu grăbire și cu puterile lui, în ajutorul nostru. Fiți tari, stați fiecare și apărați locul și lucrul ce vi s-a încredințat. Domnul va fi cu noi.”*

Departe, la vadul Mureșului, acolo unde se termină marele drum de piatră construit de romani, o oaste de mărimea unei cohorte[45] se pregătește să intre în apa scăzută, adunată acum cât un pârâu, pe mijlocul albiei. Magisterul cetății Apulum conduce această oaste. El este plin de furie împotriva acelor vlahi care au cutezat să-l facă de râs, în urmă cu doi ani. Pe căpeteniile acestui sat îi va pune în genunchi, îi va umili în fel și chip. Mihu vede cum sfrijitul Magister, îmbrăcat în armuri, spumegă și se încrâncenează la gândul bătăliei ce va urma. Mihu i se strecoară în minte și dă poruncă de popas. Este seară și drumul pe întuneric poate fi primejdios. Dar loc pentru așezarea unei armate atât de mari nu este, măcar o parte din oaste trebuie să treacă prin vad. Însă Magisterul nu vede că în urmă, înserarea ascunde un zid negru de nori ce vor aduce un potop de ploi. El dă poruncă imediat călăreților și unei centurii de pedestrași să treacă vadul. Mersul prin albia plină de pietriș mărunt este greoi. Caii se poticnesc, alunecă, fornăie și se izbesc unii de alții. Apoi iadul se dezlănțuie. Vijelia mătură totul în cale. Dinspre Apulum cetate, pe Mureș se

[45] cohorta romană = a zecea parte dintr-o legiune. Legiunea mică avea 4.200 de soldați, legiunea mare 6.000 de soldați. Mihu vedea o cohortă de 400 de soldați, din care o sută erau călări, iar trei sute pedestrași erau așezați în marș ca trei centurii.

rostogolește o viitură înaltă cât un stat de călăreț, așezat pe calul său. Nimeni nu se poate împotrivi furiei apelor. Ploaia a venit în rafale, cu gheață mărunță la început, apoi bucățile ajungeau de mărimea oului de găină. La miezul nopții cerul s-a limpezit și, la lumina lunii Magisterul a văzut dezastrul cauzat de furtună: patruzeci de cai cu călăreți cu tot au fost luați de ape. Iar din centuria care intrase să treacă vadul, au scăpat la loc înalt doar cinci oameni. Din cele două centurii ce rămăseseră pe malul drept al Mureșului, au pierit douăzeci de oameni, luați de ape după ce o creastă de deal s-a surpat, fiind săpat de curentul apei. Acum onorabilul Magister, mare conducător de oști, a suferit prima pierdere. Mai mult de o sută și cincizeci de oșteni au pierit, loviți de furia apelor. Moșul Dumitru din ținutul Inedoarei a venit în ajutorul Moșului Toader și a satului său.

A doua zi a venit senină, cu un soare strălucitor pe cerul fără nori. Deși zilele lui Brumărel erau din ce în ce mai reci dimineața, peste zi aerul se încălzea și oamenii își lepădau cojoacele groase. În ziua de după potop, Magisterul ajunse cu oastea sa, la cetatea Sucidava. Acolo, peste ruinele fostei cetăți romane, slugile trimise de la cetatea Apulum reușiseră să ridice o centură de zid de piatră, astfel că acum tot locul arăta altfel. Acolo era o colonie de muncă urâtă, cu răcnete, pocnit din bice, țipete de durere și horcăit de moarte. Cei ce lucrau acolo erau prinși de război și soarta le era pecetluită. Erau supuși la muncă, aproape fără odihnă și cu mâncare mai de loc. Orca văzuse toate acestea și se întorsese din cercetare scârbit peste măsură.

Dar Magisterului spectacolul torturii prinșilor de război îi era pe plac. Rânjea și bătea din palme când un rob își dădea ortul. Trupele lui își făcură loc de popas mai încolo de cetate. Unii din oștenii aflați în slujba cetății Apulum nu s-au ferit să-și arate scârba față de călăii de acolo, scuipând și înjurând.

În estimp Mihu și ai lui ajungeau la Todirești. Bunicul îl îmbrățișă cu drag, la fel și Vlad, unchiul lui.

-Am văzut furtuna și potopul care au căzut peste oastea lui Magister, zise Mihu. Bunicule, ai ajutat la asta? Ori te-a ajutat oarecineva?

-Moșul Dumitru din ținutul Inedoarei a fost făptașul. Eu n-am avut putere decât să cer ajutor. Dar tu, de acolo de unde erai și vedeai, n-ai simțit putere să pui umărul la lucrarea naturii?

-Nu, bunicule, am încercat, dar era prea departe. Am cerut și eu ajutor și mi-a răspuns și mie Bătrânul din Inedoara. Dumnezeu să-l binecuvânteze și să stârpească diavolii și slugile lor de pe fața pământului. Acum să așteptăm această slugă neagră să vină la porțile noastre. Să fim pregătiți.

-Va veni, ajunge aici mâine, pe la amiază. Să nu te pui la vorbă cu el, mai bine să nu te cunoască! Lasă-mă pe mine și pe unchiul tău să vorbim cu el. Că trebuie să-l îmblânzim, nu să ne războim cu el. Să pregătim dajdia de dat, ca să nu stăm prea mult la taclale.

Mihu ascultă sfatul bunicului și înțelese că numai cu duhul blândeții trebuie să i se răspundă acestui om, pus pe gâlceavă. De va striga el la tine, tu să-i răspunzi cu vorbă dulce. De te va amenința cu paloșul, desfă cămeșa la piept și arată-i că ești fără vină, cu inima curată. Apoi Mihu făcu socoteala oamenilor din sat. La început, când au aflat așezarea satului, Mihai a rămas cu 12 bărbați însurați, cu nevestele și copiii lor. Apoi a venit Dan, cu 5 bărbați, iar când turmele au urcat la pășunat în munții Piatra Craiului, Vlad a venit să întărească apărarea satului cu 10 flăcăi. Cneazul Dobromir l-a trimis pe Luca, cu 5 mărginași, iar acum Mihu s-a întors în sat, cu Pascu. Acum sunt în sat 34 de bărbați, buni la toate muncile gospodărești, dar și la bătălii. Iar Magisterul vine cu 250 oaste!

Într-adevăr, oastea a apărut a doua zi. Iscoada din postul de observație de pe dealul Cățânaș i-a văzut venind și a cântat din tulnic. Coloana, în frunte cu Magisterul călare pe cal, a urcat dealul satului până la jumătate. S-au oprit, iar din spatele ultimei linii de pedestrași au fost împinși în față copii, băieți și fetițe de cel mult zece anișori, legați cu mâinile la spate, peste un par lung. Erau două asemenea bare vii. Copiii plângeau de durere, căci oștenii trăgeau de capetele barelor forțându-i să se ridice pe vârful degetelor picioarelor, îndurând torturi greu de suportat. Cele două bare vii au fost aduse în fața primei linii de arcași. Apărătorii satului Todirești trebuiau să ucidă mai întâi copiii, apoi să tragă în oștenii cetății.

Bătrânul Toader se arătă în fața porții satului. Ținea în mâna stângă cârja albă, noduroasă, iar în dreapta crucea de lemn, albă, de care nu se despărțea niciodată. Doi flăcăiandri din sat îl sprijineau de brațe, de o parte și de alta. Păși către linia de copiii torturați bestial, se opri în fața unei fetițe blonde, cu ochi albaștri pe fața mânjită de noroi, în care lacrimile săpaseră două șanțuri. O mângâie cu mâna lui blândă de bunic și o întrebă:

-Cum te cheamă, fetița moșului?

-Ilonka, răspunse fetița ungurește.

-Și care este tatăl tău? întrebă moșul, de data aceasta pe limba fetiței. Primul? Nu. Al doilea? Nu. Al treilea?

-Da!

-Și cum îl cheamă pe tatăl tău?

-Antal, răspunse fetița.

Al treilea oștean ungur din linia de arcași scăpă arma din mână. Coborî de pe cal și se opri în fața fetiței.

-Ilonka, edesem[46]! strigă el, încercând să îi dezlege mâinile. Dar Magisterul îl lovi cu teaca sabiei, împingându-l la pământ.

-Vrăjitorie! strigă el în ungurește. Aceștia sunt copii de valahi, nu-s copiii voștri!

Dar linia de oșteni se undui. Oamenii coborâră de pe cai și veniră să-și vadă copiii. Traseră săbiile din teci și tăiară nodurile legăturilor, apoi își luară copiii în brațe.

Moșul Toader ridică mâna cu cârja sa albă și rosti:

-Magister, te-am primit cu pâine și sare, te-am ospătat, am dat dreapta cu tine și ne-ai primit legământul de vasalitate. Ne-ai dat steagul cu mâna dreaptă după ce ai pus ștampila cetății pe el. Acum suntem gata să-ți plătim birul pe care l-ai pus satului nostru. De ce vii cu război peste noi? De ce torturezi niște copii nevinovați? Ce ție nu-ți place, altuia nu face. Nu crezi că dușmanul tău îți va face ție același rău pe care, azi, îl faci cu cea mai mare cruzime?

Un topor de luptă zbură din spate, înfingându-se în umărul Magisterului. O suliță zbură lovindu-l în gât. O sabie îi reteză capul. Oștenii toți izbucniră în urale. Au scăpat de cel care își bătea joc de ei. Ridicară pe brațe pe unul dintre ei, poate că acela

[46] Ilonka, edesem = Ilonka, dulceața mea (ungurește)

era ofițerul adjunct. Îl aduseră în fața Moșului Toader. Cei doi întinseră mâinile drepte și le strânseră, după modelul salutului roman. Apoi noul Magister zise:

-Acum, că s-a făcut dreptate, voi, săteni ai acestei așezări numită Tilișca, trăiți în pace. Plătiți-vă datoria față de cetate și cereți ocrotirea noastră ori de câte ori v-ar ataca vrăjmașii. Pace vouă, pace bună!

La comanda noului Magister, oștenii se rotiră pe călcâie și porniră înapoi de unde au venit. Curios lucru, nici unul din oșteni nu se aplecă să-și ridice în brațe copilul pe care mai înainte îl recunoscuse și îl eliberase din legături. Ba mai mult, zece oșteni ieșiră din rând, aruncară cât colo coifurile și armele și strigară, pe limba valahă:

-Noi nu vrem să servim în oastea voastră. Noi suntem valahi, cu sila ne-ați maghiarizat! Noi rămânem aici!

Satul întreg ieși pe poartă, înconjurându-l pe stăpânul lor, mângâindu-l și lăudându-l. Apoi se întoarseră închizând poarta mare. Satul s-a îmbogățit cu zece oșteni destoinici și cu douăzeci de copii, care erau orfani, ai nimănui. Surorile gemene ale lui Mihu, Oana și Livia ieșiră în față și închinându-se în fața bunicului lor, ziseră:

-Bunicule, stăpân al satului nostru, încredințează-ne nouă să avem grija acestor copiii, pe care tocmai i-ai scăpat din robie!

-Fie voia voastră! zise moșul, trăgându-le la pieptul lui și mângâindu-le cosițele. Apoi se întoarse spre Mihu și îl întrebă:

-Cum ți-a venit în minte să schimbi copiii robiți și torturați în copiii lor?

-Bunicule, se zice de către înțelepții lumii că iadul este locul unde păcătoșii primesc, după moarte, pedeapsă pentru faptele lor rele. Cea mai mare și mai grea pedeapsă este să simți tu, pe pielea ta, în inima ta, ceea ce a simțit cel lovit de tine în viața ta pământeană. Dacă ei, oștenii Magisterului, ar fi lăsat ca săgețile apărătorilor satului să ucidă copiii valahi, la Judecata de Apoi ar fi simțit moartea propriilor copiii, săgetați cu propriile lor mâini. Ei au văzut în acei copii pe proprii lor copii. Și atunci s-a întâmplat ceea ce scrie în Evanghelie: *„Precum se topește ceara de la fața focului ...”* Doar așa puteam să opresc un măcel groaznic, ce ar fi pornit la porunca acelui om groaznic. El, acest om îngrozitor,

trebuia să cadă, singur, în groapa pe care o pregătea pentru atâția nevinovați.

-Ai judecat cu înțelepciunea de Bătrân. Ungerea ta făcută de Marele nostru Preot Deceneu s-a desăvârșit azi! Acum eu mi-am împlinit datoriile, toate. A venit sorocul meu!

Picioarele Moșului Toader s-au înmuiat. Ar fi căzut la pământ, dar brațele tinere ale însoțitorilor lui l-au susținut și l-au dus lin, așezându-l în culcușul lui din casa cea mare. Tot satul a căzut în genunchi, plângându-i moartea. Așa s-a întâmplat, în acea zi frumoasă de toamnă: un bătrân a murit, dar un alt Bătrân s-a desăvârșit!

Epilog

Stingerea din viață a stăpânului Toader s-a transmis din om în om, cu mare jale. Duța, nora decedatului, a avut răgazul necesar să aștearnă pânză albă, curată, peste patul în care s-a odihnit cel ce și-a dorit, pentru sine și pentru toți ai lui, un loc care să se cheme „acasă”. Fu întins pe masa cea mare alături de vatra cu jeraticul abia pâlpâind. Acolo femeile îl despuiară de hainele cu care ieșise în întâmpinarea Magisterului și îi spălară trupul cu pânze înmuiate în apă curată, de izvor. Apoi îl îmbrăcară cu haine curate. Ițari albi, din aba subțire, o cămașă tot albă, cusută cu cruciulițe cu fir albastru. La brâu l-au încins cu brăcinarul cel lat, din piele, iar în picioare i-au pus opinci din piele fină, bine argăsită.

Toată vremea cât l-au pregătit ca să-l întindă pe patul lui, mâna dreaptă rămase încleștată pe crucea de lemn. Când i-au luat trupul și l-au așezat peste pânza albă de pe pat, mâna dreaptă s-a mișcat singură, așezându-se cu crucea pe piept. Femeile au murmurat înfricoșate, făcându-și cruci. Priviră decedatul așezat la odihnă veșnică. Avea un chip senin, luminat, de pe care se șterseseră toate grijile vieții. Omul care veghease o viață întreagă peste toți cei din jurul lui, ca lor să le fie bine, acum nu mai era. Privindu-l, Mihu văzu cu ochii lui de Bătrân, că bunicul era înconjurat de aura luminoasă pe care i-o văzuse în noaptea întâlnirii cu Marele Preot Deceneu. Iar crucea de pe pieptul lui strălucea de parcă ar fi fost făcută dintr-o rază de soare!

În a treia zi, sosi de la trecătoarea Buzăului preotul care sfințise turma și pe oieri în primăvară, când plecaseră de la Dunăre.

-Am venit, trimis de Bătrânul Gheorghe al Țării Bârsei, să-i facem cele cuvenite lui Toader Moș.

-Părinte, au trecut trei zile de când a închis ochii. N-ar trebui să grăbim, întrebă Vlad, fiul mai mare.

-Nu trebuie să ne grăbim. Bătrânul Toader a fost un sfânt, veți vedea că pe zi ce trece trupul lui va da bună mireasmă. Din el va curge mir sfânt, iar cei ce se vor unge cu acest mir se vor îndrepta, de orice boală ar suferi. Acum trebuie să-i săpăm groapa. Chiar sub patul pe care este așezat. Acolo este pregătită groapa lui, din veac. O groapă din marmură.

Săpară pe locul arătat de preot. De la primele lovituri de lopată dădură de marginea de marmură a gropii. Îndepărtară pământul cu grijă și scoaseră la ivală o construcție din marmură albă, frumoasă. În picioare, rezemat, se afla capacul mormântului. Pe el era scris, cu litere romane săpate în piatră: „Aici odihnește Toader Moș". Atât. Când oamenii au mutat trupul decedatului au simțit un miros foarte plăcut, pe care nici unul nu îl mai simțise vreodată.

-Este miros de smirnă, parfumul zeilor, spuse preotul. Iar aici, în această adâncitură, avem uleiul sfânt, mirul de ungere.

Apoi preotul sluji slujba de înmormântare. Cei mai mulți nu ascultaseră niciodată această slujbă, cu cântări îngerești. Femeile toate vărsară lacrimi și mulți bărbați și-au ascuns ochii ca să nu se vadă că și ei, bărbații, pot plânge, câteodată.

După ce puseră capacul peste mort, săpară de jur împrejur până ce ajunseră la o palmă de fundul sicriului. Preotul netezi capacul cu palma, apoi ceru o pânză albă, curată, moale. Cu ea spălă capacul altarului cu uleiul sfințit. Se spălă pe mâini și apoi sluji sfințirea altarului noii biserici. Între timp, bărbații săpară pământul în biserică, îl bătătoriră și aduseră pietre mari cu care pardosiră locul. Apoi stătură smeriți la slujbă cu tot satul. Preotul scoase din desagii lui o pânză frumos cusută cu icoana adormirii Maicii Domnului, o întinse pe altar și apoi puse pe masă sfintele odoare. Zise:

-Săptămâna viitoare va sosi aici un preot pe care l-am ales eu. El vă va arăta planurile noii biserici pe care voi, împreună cu el, îl veți ridica peste altarul la care va sluji, rămânând cu voi și alinându-vă cu rugăciuni și vorbe înțelepte, de învățătură.

Se întâmplă întocmai. Părintele Vasile se dovedi a fi un om bun, cu har. El reuși să le fie de mult folos, suplinindu-l într-o oarecare măsură pe Moșul Toader.

Peste trei ani Mihu se căsători cu Roxana, așa cum promise. Nunta se ținu la casele miresei, mai întâi, apoi se mai întinse o masă mare la Todirești. Au avut împreună 15 copii, șase fete și 9 băieți. Fetele au venit pe lume primele. Părinții s-au bucurat de nașterea lor, dar după a cincea fată, botezată Teodora, Mihu și Roxana au cerut ajutor de la părintele Vasile. Ce putea zice bietul de el? Nașterea de fii și fiice este dar de la Dumnezeu. Copiii sunt o bucurie la părinți, deci nu vă neliniștiți. Când se născu iar o fată, Mihu ceru ajutor de la Sfatul Bătrânilor. În toți anii care au trecut

după plecarea la stele a bunicului Toader, viața satului a decurs în liniște și pace. Turmele s-au mișcat pe drumuri cunoscute, vara în munții Piatra Craiului, pe la Rucăr și mai la vale, până la Câmpulung, iar iarna la Dunăre. În anul când Mihu s-a căsătorit averea Todireștilor număra peste șase sute de capete de oi. Vlad, al doilea frate, hotărî să-și ceară partea din avere. Avea de gând să-și întemeieze propriul sat. Și familia lui crescuse, așa că cneazul Dobromir își dădu consimțământul. Găsi un loc bun de vatră pentru un sat alături de un imaș mare, care putea primi la pășunat trei până la patru sute de oi. Acel sat nu era departe de Tilișca, se chema Rod. Mihai, mezinul, rămase holtei. El se împrieteni cu Boris, verhovnicul turmei slavilor. Acești s-au atașat de vlahi, de cei din Țara Bârsei dar și de cei de la poalele Făgărașilor. Când lui Mihu i s-a născut primul fecior – pe care l-au botezat Toderaș, în cinstea bunicului întemeietor al clanului lor de ciobani colindători prin lume – asta însemnând cam zece ani de la plecarea la stele a Moșului Toader, Mihai se alipi, cu o sută de oi, de turma lui Boris și plecă cu acesta spre soare răsare. Nu s-a mai întors. Târziu, după aproape două sute de ani, un cazac voinic, frumușel, semănând leit cu Mihai ajunse la Tilișca Întreba de neamurile lui, urmași ai Moșului Toader, vorbind câteva cuvinte românești, pe care le mai ținea minte, fără nici o legătură între ele: „Mihu, Roxana, Bătrân, stână, Rucăr, Vlad, Dobromir ...”

Cneazul Dobromir trăi 90 de ani. El rămase până la capăt mai marele clanului Todireștilor. Dar treburile la stână, negustoria, transhumanța, le ordonă Mihu, chiar când tatăl său era încă în putere. Multe minuni s-au întâmplat de-a lungul vieții Bătrânului Mihu. Prima ciudățenie fu că el nu îmbătrânea. Când neamurile se adunau la evenimente de familie - botezuri, nașteri, înmormântări - Mihu era cel mai jucăuș nuntaș, cel mai bun cântăreț și totdeauna frumos, fără fire de păr alb în plete ori în barbă. Muri târziu, la peste 120 de ani. Cel care preluă și duse darul Duhului Sfânt fu un nepot, fiul celui de al treilea născut al fiului, Toderaș. Toate neamurile ar fi vrut să-l boteze Mihai, dar Mihu fu cel care hotărî că numele care i se potrivește cel mai bine este Gheorghieș. Se zice că acest tânăr născut Bătrân ar fi fost unul din căpitanii descălecătorului Negru Vodă. Dar asta este altă poveste ...

CARTEA a II-a

DESCĂLECĂTORII

Capitolul 1
Ajutorul animalelor

Bătrânul Mihu muri în ziua când a împlinit 130 de ani.*(896 – 14 ani + 130 = 1112!)* Cu câteva zile în urmă Mihu a fost chemat la Sfatul Bătrânilor. Fu luat pe sus, cu Duhul, la fel ca mai înainte. De această dată nepotul său, Gheorghieș, fusese adus în peștera cu bolta cea înaltă, spuzită de stele, a lui Deceneu, înaintea lui. Acum Gheorghieș stătea în mijlocul Sfatului. Bătrânii făcuseră cerc, iar în mijloc stăteau Marele Preot Deceneu și Gheorghieș. Acesta stătea în genunchi, iar Marele Preot își pusese palmele împreunate pe creștetul său. Ca și atunci când el însuși, Mihu, a fost botezat și a primit puterile Duhului Sfânt, un vârtej îl învăluia pe nepotul său. Băiatul trecu prin toate treptele vieții. Când chipul lui primi trăsăturile tatălui său, vârtejul îl cuprinse și pe Marele Preot. După un timp, tot Sfatul întră în acest vârtej de aură argintie. Când totul se opri, Deceneu le spuse:

-Tatăl nostru ceresc a dat omului libertatea de a hotărî singur ce îi face bine și ce îi face rău. Tatăl a trimis în lume pe Fiul său ca să-i învețe pe oameni Iubirea, cea mai prețioasă putere prin care Omul se poate întoarce în sânul Tatălui din ceruri. Dar Omul l-a ucis pe Unicul Fiu, parte din Treimea Sfântă. De atunci omenirea este în cădere continuă. Omul distruge tot, strică tot ce a creat Dumnezeu și își apropie ființa de clipa când Dreptul Judecător va veni pe nori să judece lumea. Eu am stat cu voi și v-am învățat cum să păziți turma de vrăjmași. Toți ați trecut prin botezul Duhului Sfânt. Astăzi, Fiul-Dumnezeu v-a dat o putere nouă, mai tare decât tot ceea ce ați primit până acum. Este Puterea Răbdării. Dacă veți avea răbdare până la capătul drumului, veți câștiga, pas cu pas, Înțelepciunea. Păziți turma ce v-a fost încredințată cu Înțelepciune, ca să o duceți neștirbită la Scaunul Judecătorului Ceresc, la sfârșitul veacurilor. Eu acum mă duc. Vă las pe voi cu Puterea Răbdării. Străduiți-vă să câștigați Înțelepciune și să o folosiți pentru ocrotirea neamului nostru și a pământului pe care suntem așezați de Bunul Dumnezeu, de la începutul lumii. Să vă iubiți unii pe alții, să vă ajutați unii pe alții. Veți fi chemați la

Sânul Lui Dumnezeu pe rând. Ultimul va fi Păstorul care va duce turma, neamul nostru, la Scaunul de Judecată. Rămâneți cu bine!

În fața lor, Marele Preot Deceneu se împuțină treptat, până când se făcu nevăzut. În clipa aceea Sfatul se sparse și fiecare Bătrân se pomeni stând la casa lui, cu neamul lui. Mihu și Gheorghieș se aflau în casa cea mare din cetatea cu ziduri de brazi, moștenită de la strămunii romani. Casa aceea au dărâmat-o când au ridicat biserică peste acel sicriu de marmură în care odihnesc oasele Bătrânului Toader, Înaintașul lor. Sicriul s-a ridicat din pământ, tras de o putere minunată și s-a făcut altar. De atunci în fiecare vreme potrivită se cântă slujba sfântă peste trupul Moșului lor.

Deci stăteau cu toții în tinda bisericii, Moșul Mihu fiind înconjurat de fiii, fiicele, nepoții și strănepoții lui. Lângă zidul bisericii se aflau mormintele neamurilor plecate pe drumuri așternute cu pulberi de stele: Dobromir, mama Ileana, Oana și Iulia surorile gemene, Roxana, soția lui Mihu. Vlad, fratele lui Dobromir își aflase liniștea în satul Rod, pe care îl întemeiase. Iar Mihai ...

-Nepoate Gheorghieș, zise Moș Mihu, ai primit azi darul sfânt, al Răbdării. Ce înseamnă asta? În urmă cu mai mult de o sută de ani, când eu eram un băietan ca tine, din câmpia Panoniei au venit oștenii ducelui Arpad, conduși de Tuhutum și de Horca, fiul acestuia. Nu erau mulți, ungurii aceștia. Dar erau oșteni pricepuți la război. Și răi, însetați de sânge. Au luat mai întâi Țara lui Menumorut. Apoi au luat și Țara lui Gelou, care se chema Ultrasilvanum, fiind o țară frumoasă și bogată, dincolo de păduri. Turma noastră, a bunicului Toader, s-a pornit cu tot neamul nostru și cu averea ce o aveam și ne-am căutat loc unde să ridicăm o vatră căreia să-i spunem „acasă”. Am găsit acel loc, am zidit acea vatră... Să ridici casă mare, întocmai cum a fost și aceea pe care am dărâmat-o, făcând loc sfintei noastre biserici. Casa mare să fie loc de adunare a întregii obști și loc călduros, de iernat, pentru tot satul.

Moșul tăcu, rămânând cu ochii pironiți în zarea amintirilor din anii tinereții. Conteni să-și mai contemple anii tinereții și, zăbovind doar cât durează o bătaie din aripi de fluture, zise mai departe:

- Multe furtuni, vijelii, lupte au trecut peste noi. Le-am depășit pe toate, uniți fiind și mai ales, ocrotiți de Duhul Sfânt. Am deprins, de-a lungul anilor ce au trecut, că trebuie să ai răbdare, să nu te pripești, să socoți fiecare pas, fiecare gând, fiecare lucrare, cu înțelepciunea pe care o câștigi doar având răbdare. Acum, nepoate Gheorghieș ți s-a dezvăluit puterea Răbdării. Ți s-a dezvăluit că având Răbdare câștigi Înțelepciune.

Moș Mihu tăcu. Parcă își căuta cuvintele, dar parcă privea departe, în adâncul anilor ce urmau să vină. Apoi glăsui din nou:

-Greul va veni peste noi, mai greu ne va fi deoarece răutatea oamenilor este mai mare acum. Și va crește mai mult ... Poruncă avem din veac: *„Răbdați, îndurați, dar pământul acesta nu-l părăsiți. Veți răbda mai ușor stând cu picioarele pe acest pământ. Putere se ridică din acest pământ, din iarbă, din copaci, din stânci. Este putere ce vine de la oasele strămoșilor, care dorm în acest pământ!"* Ungurii lui Arpad au luat Țara lui Gelou la anul 896 după Hristos. Au trecut 115 ani de atunci. Noi ne-am împăcat cu ei, dându-le dreapta, după cum era și este legea noastră străbună. În înțelepciunea lui, marele nostru zeu Zalmoxis, întâia întrupare în chip de om a Fiului lui Dumnezeu, ne-a învățat că dacă doi se luptă cu săbiile, neapărat unul va învinge și celălalt va fi bătut. De nu vor pieri, bine este să-și dea dreapta, adică să se împace strângându-se unul pe altul cu brațul drept. Noi așa am făcut. I-am jurat credință noului stăpân. Dar el n-a înțeles cât de înțeleaptă este această lege a lui Zalmoxis. Și-a bătut joc, ne-a călcat în picioare, a cerut din averea noastră mai mult, an de an mai mult ... Dar îi era teamă de noi. Că a văzut că pe acest pământ noi suntem mai mulți. Și că avem putere mai mare decât au ei. Dar n-au înțeles că legea datului dreptei înseamnă să nu ridici mâna, cu sabie, împotriva celui căruia te-ai juruit să-i dai ascultare. De frica noastră v-a aduce, în anii ce vin, neamuri străine și le va pune să rămână aici, pe pământul nostru. Le va da pământ din pământul nostru. Le va da acestora dreptate peste noi. Străinilor le va da tot, nouă ne va lua tot. Un singur lucru nu ne va putea lua. Credința în Dumnezeu! Noi vom trăi cu credința noastră, vom muri cu credința noastră. Ne vom ridica din așternuturi în fiece zi, mulțumind lui Dumnezeu, vom munci de la răsărit la apus având ajutor de la Dumnezeu. Pentru toate vom mulțumi lui Dumnezeu.

Credința noastră ne va învăța să avem Răbdare. Cu Răbdarea vom câștiga Înțelepciune. Cu Înțelepciune putem să-l întoarcem pe dușman de la răul lui. Din dușman, cu Răbdare și inimă plină de Dumnezeu, îl putem face prieten. Cu prietenul putem trăi în pace și bună înțelegere.

Și iar tăcu Moșul Mihu. Cu vocea lui cea blândă a sădit înțelepciune în inima fiecăruia din urmașii lui.

-Pentru mine a venit Sorocul. Vă las. Urmați drumul pe care am umblat împreună cu voi. Când vă va fi greu, peste puteri de om, priviți păsările cerului, animalele pământului, pietrele munților. Puneți fluierul la gură și cântați. Cu trișca mânați oile spre pășunea cea grasă. Îndestulați turma cu hrană bună. Umblați prin lume și spuneți neamurilor despre Răbdare și Înțelepciune. Și de nu vor pricepe cuvintele voastre, puneți trișca la gură și cântați. Cântați cântarea plaiurilor noastre. Tropotiți ușor, din picioare, veseliți-vă și-i veseliți și pe ei. Așa aduceți pe lume bunătatea, prin cântec și prin joc.

Moșul a tăcut a treia oară. Cuvintele lui umpluseră casa, zidurile bisericii, pământul și inimile oamenilor. Nimeni nu s-a mișcat, nimeni n-a tulburat clipa cea dulce. Într-un târziu, Gheorghieș s-a ridicat în picioare, s-a închinat în fața bunicului său, Bătrânul Mihu, i-a închis ochii, blând, cu mâinile lui.

-Bunicul a murit. Dumnezeu să-L odihnească! Femeilor, faceți-vă datoria, după datină!

*

După cele șase săptămâni de jelire a plecării bunicului Mihu la Ceruri, Gheorghieș, primul nepot, ascultă de un gând ce nu-i dădea pace, care-l bântuia începând de a doua zi după înmormântare. Anume, că trebuie să meargă, cu treabă ori fără o treabă anume, la Apulum cetate. Acolo avea să afle vești care puteau să aducă bine ori rău locuitorilor satului Tilișca și averii lor umblătoare. Avea cu cine lăsa satul și turmele. Tatăl lui, Todiraș, era moștenitorul de drept al Bătrânului Mihu și stăpân peste averea umblătoare și toate acareturile din sat. El trebuia să pregătească turmele pentru trecerea munților spre lacul Brateș, la malul Dunării, unde aveau loc de stână și de pășunat de iarnă.

Gheorghieș luă cu sine doar doi însoțitori, pe Marius, strănepot al lui Pascu și pe Tiberius, strănepot al lui Luca. În urmă cu cincizeci de ani, Bătrânul Mihu dăduse poruncă bărbaților care erau capi de familie în satul Tilișca să își boteze născuții de parte bărbătească cu nume de romani și de daci. Porunca era strașnică. Cine nu se supunea era alungat din sat. Femeile îl întrebară pe mai marele lor care este rostul acestei porunci. El spuse, pentru început, că toată suflarea satului datoare este să-i dea ascultare. Că el știe care sunt rosturile și nu poate duce la bun sfârșit ceea ce trebuie făcut dacă se supune curiozității unor muieri. Cum acestea, muierile, nu se supuneau decât dacă le-ar fi spus despre rostul poruncii, într-un târziu Bătrânul Mihu lăsă de la el și spuse:

-Numele de bărbați romani și daci sunt potrivite pentru noi, care de la aceștia ne tragem. Și aceste nume nu pot fi maghiarizate. Că poruncă este de la regele Ungariei ca tot poporul valah să fie socotit maghiar și să fie botezat în credința bisericii creștine de la Roma.

Oamenii au înțeles și s-au supus. Cei mai mulți bărbați aveau numele de Traian. Dar mai era unul care avea un nume mai aparte. Îi ziceau Prostul Satului, că era botezat Caligula, dar satul îl striga Talpău, că avea picioare mari. Și era slab la minte. Așa cum era, cândva Talpău va face lucruri mari pentru sat.

Gheorghieș plecă dimineața și zise că nu avea de gând să stea mai mult de o zi în cetate. Trecu prin Rod însă nu opri la neamurile după unchiul Vlad. De va avea știri importante se va opri la întoarcere și le va da sfaturi și lor. Își îndemnă soții, pe Marius și pe Tiberius la galop o vreme, apoi încetini ca să nu obosească caii. Ajunseră pe seară la marginea cetății și traseră la un han cunoscut. Vremea fiind călduroasă, hangiul scosese câteva mese mari și servea mușterii cu băuturi ușoare. Gheorghieș se îmbrăcase cu straiele obișnuite pe care ciobanii le poartă când coboară în lume. Cerură îngăduință și se așezară la o masă unde ședeau doar patru bărbați tăcuți. Toate locurile erau ocupate la celelalte mese. Cerură și ei câte o ulcică de vin și întrebară dacă vor putea dormi la noapte acolo, la han. Apoi intrară în vorbă cu oamenii de la masă.

-Noi am coborât de la stână, din Cindrel și nu mai știm ce mai este prin lume. Regele nostru îi bine? Sănătos? Și aicea în Alba

cetate, cine este mai mare? Gheorghieș se opri aici și aștepta răspuns. Trebuia să pornească încet, nu trebuia să se arate prea curios. Trei din cei patru bărbați cu care stăteau la masă păreau a fi mai tineri. Al patrulea arăta ca și cum ar fi fost fratele lor, mai mare. Acela tuși mai întâi, se foii apoi zise:

-Nici noi nu știm mare lucru. Că nu-i bine nici să știi prea multe.

-Noa, nici așe, răspunse Gheorghieș. Că cine nu știe nimica acela poate păți lucruri rele. Hoții îl pot păcăli. Ticăloșii își pot râde de el. Și de nu știe nimic poate fi trimis să rătăcească prin cele văgăuni.

-Nici noi nu știm cine ești domnia ta și soții domniei tale. Nu putem vorbi noi ca muierile bârfitoare, care-și deșartă șurțurile una două, că așa-s ele, bune de gură.

-Noa, păi ziceți așa, oameni buni! Eu mi-s Gheorghieș, din satul Tilișca, cioban cu stână și casă mare, cu acareturi. Ei mi-s slugi, mulgători la stână. Aș vrea să știu ce preț are o oaie, cu cât se vinde și cu cât se cumpără. Când o fi târg mai mare aici, la Țarigrad? Cine este mai mare peste cetate?

-Noi suntem negustori din Țara Hațegului. Am venit să cumpărăm, ca și domniile voastre, vești mai proaspete! Ce știm noi, sunt numai vechituri. La Brașov cetate acolo poți cumpăra noutăți despre orice. Acolo găsești de cumpărat seceri și coase, fiare de plug. Mai poți cumpăra, dacă ai bani, chiar și săbii, junghere, scuturi și sulițe. Aici, până să intrăm în cetate, încercarăm și noi să știricim câte ceva, până către seară. Mie îmi zice lumea Gregorius, iar cei de aici sunt frații mei, Josef, Martin și Gligor.

-Noa, dacă aflarăm fiecare câte ceva, n-ar fi mai bine să bem un pocal de vin, împreună? zise Gheorghieș.

-Nu-i rău de băut, dar îi mai bine de băut și de cântat, răspunse Gregorius. Când bem, ciocnim pocalele și cântăm ca să-l țină Dumnezeu pe regele Könyves Kalman[47] și pe prințul Mercurius, voievodul Țării Ultrasilvanum. Trebuie să cântăm și să ne

[47] Könyves Kalman = Coloman Cărturarul *a fost rege al Ungariei între 1095-1116. Cum în Ungaria nu exista nici lege și nici tradiție de moștenire a tronului, Coloman a trebuit să lupte pentru tron cu fratele său mai mic, Almoș, pe care l-a învins și pe el și pe fiul acestuia a ordonat să li se scoată ochii. Acel nepot se numea Bela și va fi regele Bela al II-lea.*

bucurăm de aceste nume, ca să nu ne facă felul cavalerii aceia, trei la număr, care se uită urât la noi. Sunt cei ce stau la masa hangiului, acolo, aproape de ușa hanului. Sunt răi ungurii aceștia, nu-i bine să te iei de zilele lor.

-Oare ce și-or fi vorbind între ei? zise Gheorghieș. Că gura nu le tace și, uite, ce săgeți mai aruncă din ochi către noi.

Hațeganul se ridică cu ulcica de vin în mână și se îndreptă către masa ungurilor. Se opri la doi pași, făcu o plecăciune și începu să le vorbească pe limba lor. Ridică ulcica de vin în semn de închinare și strigă după hangiu. Când acela se arătă, Gregorius comandă câte o ulcică de vin pentru fiecare oștean ungur de la masa aceea. Apoi, cu ulcelele în mână, se ridicară și strigară într-un glas:

-Vivat Könyves Kalman Kiraly! Vivat! Vivat! Băură și trântiră ulcelele de pământ. Apoi hangiul le mai aduse un rând și, cu noile ulcele pline în mână, iar se ridicară și strigară într-un glas:

-Vivat Mercurius Vaida! Vivat! Vivat! Făcură la fel și pentru acest prinț, pe care îl numiseră „voievod", adică „vaida" pe limba ungurească. Acum Gregorius fu poftit să se așeze la masa lor. Unul dintre cavaleri începu să vorbească. Gheorghieș urmări fața lui Gregorius. Acela se strâmba în fel și chip, când se minuna, când se încrunta, și așa mai departe. Hațeganul mai comandă un rând de băutură, apoi după puțin timp se ridică, mai făcu o plecăciune și se întoarse la masa românilor, retrăgându-se cu respect, cu fața spre masa de la care tocmai se ridicase.

-Cine ești, dumneata, omule? Cum de vorbești ungurește? Ce ai vorbit cu aceia? întrebă Gheorghieș, întorcându-se astfel încât să nu i se vadă chipul de la acea masă.

-Eu sunt ceea ce ți-am spus că sunt, un negustor din Hațeg, din ținutul Inedoarei. Și știu limba ungurilor pentru că mama mea este pecenegă, pe jumătate, și maghiară, după mama ei, care s-a tras din tată peceneg și mamă unguroaică. Iar tatăl meu a fost valah. M-am dus la acei cavaleri întrebându-i dacă este adevărat că sunt oșteni ai noului voievod al Ultrasilvaniei. Mi-au spus că sunt. Atunci le-am dat de băut și i-am rugat să aibă milă de mine, care sunt un ungur rătăcit pe aceste meleaguri. I-am întrebat ce-mi trebuie ca să-mi fac negustoria fără să-mi fie teamă că voi fi prădat sau omorât de dușmani. Ei mi-au spus că dacă-i adevărat că sunt

ungur, atunci voi primi niște oșteni care mă vor însoți în toate drumurile mele. Că regele Coloman, în cinstea căruia am strigat Vivat! l-a trimis pe Mercurius Voievod să grăbească maghiarizarea valahilor din partea de miazăzi a țării, să le afle averile și să le pună dajdii, zeciuieli și dijme cât mai mari. Că țara ungurească are nevoie de bani și de flăcăi tineri pentru oștire. Iar cine nu se supune, să fie omorât, pe loc, și să-i fie luată averea, toată, în folosul regelui. Și iar am strigat Vivat! Au zis să vin mâine, de dimineață, la palatul voievodal, să spun cine sunt și să cer escortă.

Pentru Gheorghieș cele aflate erau destule ca să nu mai stea locului. A rămas cu inedorenii de au îmbucat ceva, au vorbit despre ce puneau ungurii la cale, apoi s-au tras la odihnă. La răsăritul soarelui valahii au părăsit hanul, întorcându-se de unde au venit. Au ocolit cetatea Acidava[48] și au grăbit mai departe. Au ajuns la Rod când soarele cobora spre asfințit și au făcut acolo popas de noapte, la verii lor după unchiul Vlad. Le-au spus ce se pregătește la Alba Iulia cetate pentru satele valahe. Ce puteau să facă ei, neamurile, ca să scape cu viață de poftele nerușinate ale stăpânitorilor? Trebuie să ascundă din oameni și din averi. Animale erau puține în vatra satului, turmele de oi erau urcate la pășunile din părțile Rucărului, care erau dincolo de hotarul împărăției ungurilor. În sat erau numai zece case ridicate din bârne rotunde de lemn. Două erau părăsite mai de mult și începuseră să se surpe. Trei case le lăsară goale, aveau să spună că acolo locuiau tineri căsătoriți de curând, care nu aveau copii și care plecaseră la pășunat, cu oile, la munte. Așa, în sat vor rămâne doar bătrânii, vreo doișpe oameni, din care trei erau nevolnici tare.

-Să spuneți, îi sfătui Gheorghieș, că cei plecați la pășunatul de vară sunt în număr câte degete sunt la două mâini. Da, sunt bărbați în putere, cu muierile lor, iar prunci nu sunt în tot satul decât vreo cinci. Nu vă ascundeți, ca să vadă că atâta îi toată averea satului vostru. Să aveți răbdare și credință, să faceți cum ne-a învățat Bătrânul Mihu, înainte de a muri.

[48] cetatea Acidava sau Sucidava – cetate dacică, apoi castru roman, cu un han cu loc de popas pentru călători numit stabulum și terme – actualmente Miercurea Sibiului. La 1150 aici se începe construcția unei așezări săsești, loc ul va fi dat coloniștilor sași.

La o săptămână după sosirea lui Gheorghieș cu vești, straja de pe dealul Cățânaș vesti trecerea pe drumul roman a unui pâlc de 10 oșteni călări, având în frunte un purtător de steag prins pe vârful unei sulițe. Călărețiii aveau cămăși de zale, coifuri mânjite cu noroi ca să nu lucească în soare, iar caii lor erau de ștafetă, nu de război. Adică erau cai potriviți ca mărime, dar iuți. Pâlcul ajunse la intrarea văii pârâului Lunca, pe locul unde ruinele unor vechi case părăsite marcau drumul ce urca spre satul apărat de zidul de brazi. Oștenii urcară până la poarta satului, care era închisă, dar nepăzită. Unul din oșteni duse la gură un corn de bour și suflă prelung, semnalând poruncă de deschidere a porții. Aceasta se deschise, la scurt timp, fiind mișcată anevoie de un bătrân fără prea multă vlagă. Prin deschizătura puțină ieși, într-adevăr, un bătrân slăbuț și puțin la trup. Era îmbrăcat cu țări rupți la genunchi, o cămeșă care a fost albă, cândva, iar pe spinare avea o bondiță fără mâneci, cu ceva flori desenate, dar șterse în bună parte. Bătrânul își scoase căciula de pe cap și se înclină.

Mai marele pâlcului de oșteni i se adresă, poruncitor, iar un oștean aflat aproape se grăbi să vorbească, pe graiul valah.

-Sunt Karika, căpitan domnesc la cetatea Alba și vin cu poruncă să iau tributul și zeciuiala. Deschide poarta!

Bătrânul făcu o plecăciune și zise, bâlbâindu-se:

-Sunt Pricop, cneazul, satului Todirești, numit de Magister cu ceva ani în urmă, Tiliscus. Poftiți de mă ajutați să trag poarta, că este grea pentru mine.

Oștenii traseră de poartă, deschizând-o larg. Intrară, iar vederea caselor curate, văruite cu alb și așezate în linie, despărțite de străzi drepte îi făcu să exclame cu uimire. Nu se vedeau găini, câini liberi, oi și capre. Nu erau frunze împrăștiate pe jos și nici bălegar. O asemenea ordine și curățenie putea fi întâlnită doar undeva departe, într-o mănăstire de călugărițe catolice. De pe ulițele satului, dintre case, ieșiră locuitorii, pășind temători la vederea oștenilor înarmați. Toți erau bătrâni, mersul lor era șovăielnic, deși toți se sprijineau pe bâte groase, retezate potrivit înălțimii lor.

Căpitanul luă notă de imaginea satului și se crezu îndreptățit să vorbească răstit:

-Tributul datorat împărăției este de 100 de oi pe anul acesta, iar zeciuiala de dat cetății Alba Iulia, ai cărui iobagi sunteți, este de

50 de oi. Și mai trebuie să plătiți 20 de galbeni mari regelui nostru Coloman Cărturarul și 5 galbeni la fel, Magisterului cetății Alba. Oile, toate 150, să fie aduse la poarta cetății peste șapte zile. Dacă veți întârzia, veți plăti câte zece oi în plus pentru fiecare zi de întârziere.

Când termină ce avea de spus, tălmaciul vorbi pe limba sătenilor. Ca și cum ar fi fost surzi, ori li s-ar fi vorbit pe o limbă necunoscută, bătrânii aceia rămaseră tăcuți. Birul era uriaș, mai ales că cei care trebuiau să plătească erau niște nevolnici, aflați la capătul vieții. Doar Pricop, vătaful, tresări și se încovoie speriat, la auzul poverii uriașe pe care satul trebuia să o dea împărăției.

-Înălțimea ta, îndură-te, vezi cât suntem de bătrâni și de nevolnici. Abia ne ducem zilele de azi pe mâine. De n-am avea niște nepoți la îndemână care să ne ajute în toată ziua, de mult am fi dat ortul popii. De unde să scoatem noi atâta bogăție, de plătit birul? Noi avem zece oi, cu totul, două văcuțe de lapte și câteva găini. Ai noștri sunt plecați în bejenie, cu păscutul turmei pe crestele munților și apoi coboară la iernat, pe malul Istrului. Noi nu avem cum să le aducem la ureche porunca împărăției. Îndură-te, Mărite, cere Magisterului să ne amâne la plată până la primăvară. Poate ai noștri se vor îndura să vină acasă, de sărbători. Atunci le vom spune de datorie. Dar și așa, nu avem de unde plăti așa o avere. Rămânem săraci lipiți pământului.

-Dacă nu plătiți galbenii acum, iar turma cu cele 150 de oi nu le aduceți la cetate într-o săptămână, Magisterul va trimite oșteni care vă vor lega pe toți și vă vor arunca în temniță, apoi vă vor vinde ca robi.

Căpitanul vorbise de parcă ar fi fost un sloi de gheață, ori un stei de piatră vorbitor. Nimic nu l-a impresionat, pe el nu-l privea sărăcia și neputința oamenilor. Dar moșul Pricop, cneazul, prinse îndrăzneală și vorbi ca un înțelept, un bătrân al familiei care cere tinerilor să primească sfat de înțelepciune.

-Căpitane Karika, după cum îți este numele și înfățișarea[49] văd că te-ai născut pe cal și ai trăit toată viața, până acum, numai pe cal. Mă întreb, oare mai trăiesc părinții tăi? Își duc bătrânețile în

[49] Karika, după nume și înfățișare = numele are sens peiorativ, fiind o poreclă în limba maghiară, ilustrând călărețul din pustă care are picioarele deformate, rotunjite după pântecele calului.

cortul tău? Ori ți-ai făcut casă din piatră, de când ești la mare cinste la căpeteniile tribului vostru!!? Poate că ai slugi, ori poate că ai robi care te slujesc și îți fac pe plac!? Poate că părinții tăi sunt la fel de bătrâni cum suntem și noi. Poate că dacă te vei uita mai mult la noi, vei vedea cum ar trăi și părinții tăi dacă nu ar avea slugi sau robi, dacă nu te-ar avea pe tine, să le fi toiag la bătrânețe. Poate că în inima ta s-ar topi sloiul de gheață care a crescut acolo, tot luptând și omorând, ascultând poruncile căpeteniilor tale. Poate că te vei îndura de noi și ne vei lua partea la fața Magisterului?!

Chipul bătrânului Pricop se lumina treptat, de parcă cuvintele lui ar fi izvorât de la îngerul său păzitor. Parcă acel înger ar fi vorbit din inima lui, cu sufletul, căpitanului ungur. Puținele cuvinte rostite de bătrânul Pricop îl înmuiară pe oșteanul hârșit în bătălii. Pomenirea părinților lui a lovit la țintă. Oftând, căpetenia maghiară s-a întors către oștenii săi și a poruncit încolonarea și retragerea din sat. Ce s-a întâmplat? Pricop a vorbit pe limba valahă, tălmaciul n-a scos o vorbă și totuși, ungurii au înțeles tot! Minune? Poate că da, poate că cerul s-a aplecat asupra oamenilor, învățându-i rostul Cuvîntului!

Când ultimul oștean maghiar închise poarta cea mare în urma lui, Pricop luă iarăși înfățișarea lui, de Gheorghieș. Se întoarse către săteni și spuse:

-Vorba dulce multe aduce! Dar dacă ai credință adevărată, cu gura ta poate vorbi îngerul cerurilor, trimisul lui Dumnezeu!

Din casele satului ieșiră bărbații. Nu erau mulți, dacă ar fi fost să ajungă la luptă om cu om ar fi fost egali, unul cu unul. Aveau în mâini ciomegele grele, cu ținte din cuie de fier pe măciulii. Iar pieptarele cu care erau îmbrăcați erau din piele groasă, de bivol, puse două sau trei straturi una peste alta.

Au trecut două zile. Oamenii s-au îndeletnicit cu treburile lor, de toată ziua. Dar în a doua zi, spre asfințit, Gheorghieș avu o vedenie. O voce îi vorbea, parcă ar fi fost inedoreanul Gregorius, dar chipul nu i se vedea.

-Bătrâne Gheorghieș, eu am rămas la Alba cetate să-mi fac negustoria. M-am dus la palatul principelui și l-am căutat pe acel căpitan ungur cu care am beut la han. Bine o fost de mine că nu-i știam numele, că tocmai când întrebam l-am văzut. Îl duceau la butuc. Era plin de sânge, fusese bătut de moarte. Așa se spunea că

s-ar fi împăcat cu niște valahi, a băut la cârciumă cu ei și le-a spus niște taine de-ale căpeteniilor ungurești. Tot cu el mai era dus la tăiere un alt oștean. Ăsta, cică i-ar fi iertat pe niște țărani valahi de biruri și de dajdii. De la Solgăbiroul[50] cetății toboșarul a zis că poruncă este ca nimeni să nu se înhăiteze cu valahii și nici să nu trădeze pe căpeteniile lor. Că așa vor fi pedepsiți, cu tăierea capetelor. Bătrânule, gătiți-vă de luptă! Oștenii aceia vin să vă ducă la târgul de robi, să jefuiască tot satul și să-i dea foc. Eu o să vă ajut cât pot. Puneți puteri în animalele casei, în câini, în cai, în oi și vă puneți nădejdile în Duhul Sfânt. Pace bună!

Gheorghieș se strădui să îl afle în Duh, așa cum învățase de la moșu-său Mihu. Dar nu putu face nimic. Atunci căută să vadă drumul de la Alba cetate către satul său. Văzu cum ceata de oșteni unguri, mai mulți decât înainte, tocmai treceau podul de piatră de la porțile cetății. Toți erau înarmați, cu suliți, săbii, buzdugane, arcuri cu săgeți. Numără și află că erau douăzeci de oameni. În gând îi veni o șoaptă, cum că oastea avea să călărească de-a lungul drumului roman. Deci vor urca spre sat pe cărarea de la malul apei, pe sub poalele pădurii. Gheorghieș avea doar doisprezece bărbați, luptători. Aveau ciomege grele, arcuri dar puține săgeți cu vârfuri de fier. Înseamnă că le trebuia șiretenie. Ce spusese făgărășanul? Să pună puteri în animale! Asta era! Îl trimise pe Marius într-o fugă de cal către neamurile de la Rod.

-Spune neamurilor că mâine oștenii unguri de la Alba cetate vor ajunge la satul lor, fiind trimiși să ne jefuiască pe noi, pe toți locuitorii satului să-i facă robi și să dea foc satului. Spune-i că și satul lor va fi trecut prin sabie și va fi dat focului. Să scoată oamenii din sat și să-i ducă în adânc de codru, acuma, de îndată. Să-și ia cu ei animalele și averea ce o pot duce. Iar bărbații să aibă grija lor. N-ar fi rău dacă vreo câțiva bărbați ar putea veni în ajutorul tilișcanilor.

Marius se întoarse înainte de ivirea zorilor. Aducea cinci bărbați, înarmați la fel ca tilișcanii. Aveau timp toată ziua să se gătească de apărare. Ungurii aveau să sosească peste o zi, către apusul soarelui. Până atunci... Gheorghieș auzi iar acea voce, fără

[50] solgăbirău = Szolga biro = jude al cetății, funcție oficială (maghiar)

chip, a Bătrânului de la Hațeg. De astă dată Gheorghieș apucă să-i vorbească.

-Bătrâne Gregorius, stai alături de noi în timpul luptei. Îi voi ademeni în sat, în dosul zidului de brazi. Acolo îi vom săgeta și după asta voi porni animalele peste ei. Nu știu dacă eu am destulă putere să asmut oile, caii, câinii peste acești oșteni îmbrăcați în fier. Trebuie să mă ajuți!

-Grigore să-mi spui pe nume, Bătrâne Grigore din Hațeg să gândești când vrei să mă vezi. O să fie bine! Doar ai răbdare și credință! Atât, Răbdare și Credință!

Oștenii unguri sosiră mai repede decât se aștepta Gheorghieș. Până la apus mai erau două ceasuri. Ungurii veneau fără nici o grijă. Știau că satul Tilișca are numai bătrâni nevolnici. Urcară drumul către poarta cea mare, care era dată în lături. Din sat se auzea lătrat de câini și behăit de oi. Așa cum se aude, către seară, în orice sat așezat. Căpitanul dădu poruncă de intrat în galop, cu răcnete și țipete, ca să-i înspăimânte pe bieții neputincioși. Dar imediat în dosul porților deschise dădură de un prag de bârne, cât ajungea până la genunchii cailor. Primii călăreți căzură, caii se prăbușiră cu picioarele rupte. Călăreții nu apucară să scape cu viață. Dar fură doar patru! Ceilalți își struniră caii și săriră obstacolul. Aprinseră torțele, unul de la altul și se avântară pe ulițele drepte ale satului, să aprindă măcar câtreva case. Dar nu apucară. Toți cei ce aveau torțe în mâini fură loviți de săgeți. Alți șase morți! Întâiul dintre călăreții cu torța aprinsă scăpă nesăgetat și goni spre acareturile unde erau adăpostite animalele. Primii se speriară caii. Nechezau, se ridicau pe picioarele dindărăt și loveau năpraznic. Apoi porniră în iureș pe ulița mare, drept spre poarta căzută. Dădură peste restul oștirii. Aceștia intraseră spre sat, dincoace de pragul de bârne. Caii liberi făcură prăpăd. Dar căzură și ei, tot patru. În nebunia luptei, oștenii rămași în viață, doar vreo cinci, se adunară formând un zid. Cu arcurile trase până la capăt, așteptau să se limpezească locul, să vadă unde este dușmanul ca să-l răpună cu o salvă de săgeți. Dar dușmanul le căzu în spinare. Bărbații satului fuseseră ascunși în zidul de brazi. De acolo săriră cu topoare peste dușmanii care trebuiau să piară. Rămase doar unul singur în viață. Era un soldat oarecare. Îl aduseră legat la mâini și la ochi, în fața lui Gheorghieș. El nu avea cum să-l vadă

pe bărbatul mândru, cu plete strălucitoare, argintii și ochii albaștri aruncând săgeți, în fața căruia fusese adus. Iar acela vorbi:

-Spune-i Principelui Vaida că nu avem să-i dăm decât zece oi, trei roți de caș și o putină cu pastramă. Mai avem harnașamente pentru cinci cai. Și putem să-i dăm doi galbeni buni. Asta-i toată averea noastră pe care i-o dăm regelui Coloman și Principelui Mercurius Vaida. Dacă nu te vei întoarce până în două zile, satul nostru se va bejeni. Nimeni nu-i va aduce regelui Coloman avere din biruri și zeciuială. Ăsta va fi câștigul vostru, al ungurilor, după o socoteală proastă. Dar de va trimite înapoi caii și catârii de povară cu doi însoțitori și va pune și steag de împăcare cu dreapta atunci satul va rămâne pe loc. Am zis! Puneți-l pe cal, cu mâinile legate la spate și ochii legați, cu o cârpă în gură și dați-i drumul!

Capitolul 2
Iernat în Deltă

Sașa intră în colibă deschizând ușa cu genunchii. Mâinile le avea băgate în mânecile cojocului greu, ca să nu-i înghețe. Afară era un frig de crăpau pietrele. Săltă gluga de pe ochi și își șterse barba și mustățile de țurțurii de ghiață. Se apropie de foc și își căută loc printre trupurile întinse ale ciobanilor lui, toți înveliți în cojoacele de care nu se despărțeau decât când primăvara topea zăpezile și se porneau puhoaiele pe canalele Deltei. Găsi un loc, locul lui de stăpân și conducător, un fel de podeț acoperit cu blănuri și cojoace care nu era niciodată ocupat de nimeni. Din respect dar și de teamă. Că Sașa era iute la mânie și cine îl stârnea plătea scump, chiar cu viața dacă pricina era serioasă. Moștenise firea aceasta năvalnică de la tatăl său, Ivan, odată cu turma de oi și toate acareturile.

Acum locul lui de odihnă era ocupat. Vlad, vecinul valah se așeză în șezut și se trase la marginea culcușului, cedându-i locul celui care era stăpânul de drept.

-Boje, pamilui nas! (Doamne, miluiește-ne!)

Vaniușa, tălmaciul, se afla lângă musafir și îi traduse imediat: „Doamne miluiește-ne pe noi!”. Apoi zise, în continuare, către stăpânul Sașa, pe limba lui:

-Vecinul Vlad a venit la noi de un ceas. Are treabă cu tine, Stăpâne Sașa.

-Bine ai venit, vecine! Cred că trebuie să-ți facem culcuș printre noi, în această noapte. Viscolul nu te va lăsa slobod. Te poate mătura pe sus, până la mijlocul lacului, acolo unde a mai rămas doar un lighean de apă neînghețată.

-Asta-i pricina pentru care am îndrăznit să pornesc la drum, pe o astfel de vreme! Dacă nu ne mătură Crivățul, apoi Foamea ne va lăsa doar piele și oase. Nu mai am ce să dau de mâncare turmelor! Poate ai tu, vecine Sașa, păstrat ceva la loc ascuns? Poate mă ajuți cu ceva hrană? Și poate știi cât mai ține gerul acesta cumplit și vântul nebun?

-Când te-am văzut la mine, Vlăduț vecine, am crezut că ai venit cu darul! Dar dacă te-am auzit vorbind, pot să zic că vom fi

tovarăși până la capătul zilelor noastre, că acelea sunt foarte aproape. Ciobanii mei, ca și ai tăi, au ajuns la capătul puterilor. Nu mai avem vlagă să spargem gheața de la mal și să scoatem rădăcini de papură și de stuf. Iar ceea ce scoatem din ghețuri nu ajunge nici măcar pentru jumătate din turmă! Ai vreun gând, ceva, vecine? Sau ai venit doar ca să plângem unul pe umerii celuilalt!?

-Singura scăpare, Sașa, ar fi să trecem cu o parte din turme, pe gheață, dincolo, în Deltă, Acolo poate găsim ceva rădăcini neînghețate.

-Așa-i, așa-i! Dar știi cât este de periculos? Într-o singură noapte, dacă dă cerul o ploaie caldă, ghețurile se pornesc, măcinându-se pe dedesubt. Iar noi putem rămâne în mijlocul apelor, plutind pe vreun plaur. Eu știu, am auzit de ciobani de-ai noștri care au pățit acest năcaz, nu cu mulți ani în urmă. Dar avem altă cale de scăpare?

-Mai avem, răspunse Vlad. Mi-a venit mie semn, de departe, din muntele cel sfânt al nostru, de la Kogaionon. Marele nostru Preot Deceneu ne îndeamnă să trecem Dunărea și să pornim în căutarea oștilor, al bazileilor ori ai bulgarilor. Că aceștia se bat, ca chiorii, de zece ani și mai mult. Iar acum au mare trebuință de hrană, că oștile s-au tras la corturi și cer oi, berbeci, vite mari și chiar porci, dacă au creștini în oaste. Decât să piară flămânde și înghețate, mai bine le vindem, iar în primăvară om cumpăra altele. Ce zici?

-N-am mai auzit așa ceva, răspunse Sașa, uimit peste măsură. Eu am fugit totdeauna din calea oștilor, că aceia au luat cu brutalitate, n-au plătit niciodată. Crezi că acum poate fi altfel?

-Da, este altfel. Și eu am stat la îndoială, dar dacă porunca vine din Peștera cea Sfântă noi trebuie să o urmăm. Este spre binele acestui neam, care trăiește pe aceste pământuri. Frate Sașa, ești și tu creștin ca și mine și oamenii tăi sunt de aceeași credință cu oamenii mei. Dar acolo, pe pământul Scytiei Minor care este sub stăpânirea bazileului Vasile al II-lea, se dă o bătălie mare cu un neam de păgâni, nomazi, lacomi, sângeroși ca toți cei ce au venit din străfundurile răsăritului. Acei bulgari s-au așezat pe pământurile dacilor, le-au luat averile, s-au așezat în casele și cetățile lor. Ba mai mult de atât, au avut îndrăzneală să-și facă un stat al lor pe care l-au numit Țarat al Bulgarilor. Da, s-au creștinat

și ei, nu de mult. Asupra lor au lucrat sfinții Chiril și Metodiu și aceia au primit ascultare de Dumnezeu, că minune mare a fost asta. Ca și minunea creștinării bunicilor și părinților tăi, Sașa. Acum împărăția bazileului a ales cetatea Durostorum să fie inima acestei provincii în care se dă bătălia cea din urmă. Iar acolo, la Durostorum, există un comites imperial, care răspunde de oștile bizantine. Acest comites va cumpăra de la noi carne prelucrată, pastramă, carne uscată, pulpe întregi ținute la sare. Va cumpăra și piei argăsite de la oile pe care le vom sacrifica, că vezi și tu, iernile sunt grele la Dunărea de Jos.

Sașa ascultă toate explicațiile prietenului său, dar încă era nedumerit. Cum vor ajunge cu oile pe acel pământ? Cum vor ajunge la cetatea Durostorum, de care a auzit, dar nu știe pe unde poate fi? Ascultă tăcut, forțându-l pe Vlad să spună mai departe.

-Vom trece Dunărea pe ghiață, la lumina zilei, cu turme mici, de 50 de oi. Eu voi duce o turmă iar tu, Sașa, altă turmă. Așa, ciobanii noștri vor avea mai puțin de trudit pe mai departe. Curând vom da peste niște plauri plutitori, pe care apele le vor împinge la mal și le vor răsturna. Vom putea pune mâinile pe rădăcinile și tulpinile acestor plante minunate, cu care ne vom hrăni oile. Și când ne va fi nouă mai bine, vor da peste noi oamenii comitesului imperial și ne vor cumpăra turmele. Vor da preț bun, un galben cu chipul împăratului Vasile al II-lea pentru un cap de oaie. Vor lăsa câțiva oșteni de pază pe lângă turmele noastre și ne vor pune la treabă. Ne vom face colibe din snopi de stuf și de papură, apoi vom tăia câte zece oi, pentru început și vom începe să le lucrăm. Vom trimite oameni înapoi în tabăra de la Brateș, aceștia ne vor aduce coveți, sare, cuțitoaie de tăiat și cuțitoaie de răzuit. Vom tăia carnea oilor în fâșii, pe acestea le vom săra, apoi le vom atârna de crengile copacilor, să se usuce în bătaia vântului. Le vom da acelor oșteni să guste, dacă pastramele noastre uscate sunt bune la gust. Vom tăia restul de oi și vom lucra repede. Vom face și pastramă aromată, în coveți cu baiț de mirodenii de-ale pământului nostru, cu cimbru, busuioc, usturoi, cu praf de ardei roșu. Trimișii noștri la Durostorum se vor întoarce repede, cerând să terminăm de lucrat oile pe care oamenii comitesului le-au plătit. Și ne-au arătat încă 50 de galbeni, pentru alte oi. Le vom trece și pe acestea Dunărea, tot pe ghiață. În tot acest răstimp vremea va fi geroasă.

Soarele nu se va arăta printre nori nici măcar un ceas. Iar când vom termina de lucrat cea de a doua turmă, vom primi semne să ne luăm calabalâcul și să trecem Dunărea înapoi, că se va porni dezghețul.

-Dacă ți s-au arătat ție, Vlade, care ești frate cu un nepot ales să ducă mai departe darul Duhului Sfânt și ai avut bunic pe un Bătrân care asculta de Sfatul adunat de Marele Preot Deceneu, eu care sunt creștin ca și tine, mă leg să fac toate acestea sub porunca ta. Vom face acestea toate. Iar la sfârșit vom fi bogați, că nici restul turmelor nu vor fi știrbite de ger și de viscol.

În cortul acoperit cu piei groase, cusute meșteșugit între ele, parcă și aerul s-a încălzit deodată. Toată suflarea se mișcă, întorcându-se unii spre alții, fiind bucuroși că, iată, Cerul le trimite semn de bunăvoință. Răbufnirile viscolului de afară parcă nu mai aveau atâta putere, iar oamenii simțeau că vor trece în curând peste greutățile clipei.

A doua zi au început pregătirile pentru trecerea Dunării. Dimineața s-a arătat senină, soarele strălucea puternic, râzând cu gura larg deschisă, adică arătându-și dinții, cum se spune în popor. Vântul căzuse, dar mai adia câte puțin, măturând zăpada de pe luciul gheții. Lacul Brateș era complet înghețat. Oameni de la cele trei stâni ieșiră pe gheață, cu topoare, să facă copci pe unde să prindă peștii necesari pentru hrana lor, dar și pentru a lăsa ca lacul să respire aer.

Vlad puse oamenii să încarce sculele necesare într-o lotcă mărișoară, pe care o puseră pe tălpici de sanie. Traversară Brateșul spre miazăzi, acolo unde doar o limbă îngustă de pământ îi despărțea de râul Prut. Acesta avea pod de gheață, de la un mal la celălalt. Câțiva bărbați mai voinici făcură pași pe gheață, încercându-i grosimea și rezistența la țopăială. „Parcă jucăm pe stânci, Stăpâne Vlade! Așa este de groasă gheața!” sosi răspunsul. Pe râu gheața era grunjoasă, doar pe alocuri arăta luciu de oglindă. Grunjii făceau bine oilor la mers, nici una nu a alunecat. Iar alunecările erau periculoase, că oile puteau să-și rupă picioruşele subțirele. Au ajuns curând la vărsarea Prutului în Dunăre. Acolo podul de gheață se întrerupea, Dunărea fiind mai lată și mai învolburată ar fi fost posibil ca gheța să aibă altă rezistență. Că acea învolburare nu lăsa ca apa să înghețe.

Turmele celor două stâni se apropiară una de alta. Repede Sașa și Vlad se puseră de acord că trebuie să încerce trecerea pe gheața Dunării mai în sus de locul de vărsare a Prutului. Pe acolo gheața Dunării putea să fie tot la fel ca podul de pe Prut. Făcură proba și aici. Bărbații, având în mâini pari din lemn greu, lungi de 3-4 metri, porniră unii lângă alții, cu parii vârf la vârf. Dacă, Doamne ferește! gheața s-ar fi rupt sub ei, parii i-ar fi ajutat să nu se scufunde sub gheață și ar fi putut să se ajute unii pe alții. Pe măsură ce se apropiau de mijlocul fluviului, gheața se subția. Ca să evite orice pericol, cei doi stăpâni hotărâră să lege cele două lotci cu funii groase, lungi, de ambele capete. Doi bărbați, având pari groși, lungi de 4 metri, porniră înainte trăgând lotca cu funia, iar alții țineau lotca din urmă, cu funia lor. Nu dăduseră lotcile jos de pe tălpici, așa erau mai stabile. Când ajunseră dincolo de mijlocul fluviului, aproape de mal, descărcară lotcile de tot tarhatul, pe gheață. Apoi lotcile goale fură trase înapoi pe malul de pornire. Aici ridicară zece oi pe brațe și le așezară în lotcă. Nu erau nici prea multe și nici înghesuite. Câte doi bărbați pe laturi împingeau încărcătura de oi către mijlocul apei. Prima lotcă plină trecu gheața cu bine. Bărbații descărcară oile iar paza lor și mersul încet, spre mal, căzu în sarcina a doi câini pe care Vlad avusese gândul bun să-i pună în lotcă alături de oi.

Trecerea Dunării cu tot efectivul dură până la asfințit. La cincizeci de oi aveau patru câini însoțitori și șase ciobani. Pe când descărcau ultimul transport de oi, dinspre mijlocul deltei apărură niște arătări, păreau a fi oameni dar erau ciudați după îmbrăcăminte. Zdrențe peste zdrențe, șase adulți și patru copii. Săraci. Și flămânzi. Ochii le luceau sub căciulile încropite din bucăți de blănuri legate ca vai de lume. Iar în picioare toți aveau cârpe înfășurate iar peste ele legaseră piei de animale cu blana pe dinăuntru, ca să le țină cald, cât se putea. Se apropiau cu fereală, se vedea că le era frică de acești oameni care aveau oi, poate că nu văzuseră de mult asemenea animale.

Vlad le ieși în întâmpinare. Se opriră la câțiva pași unii de alții. Cel care vorbi primul fu Vlad.

-Cine sunteți? Ce limbă vorbiți? Înțelegeți ce vă întreb?

-Suntem vlahi, te înțelegem, stăpâne. Dar voi ce vreți să faceți aici?

-Căutăm ceva de hrănit oile. Rădăcini de stuf, ori plante verzi de pe plauri. Aveți Delta aproape?

-Nu, Delta este departe, doar Dunărea este aproape. Iar de păscut nu este nimic. O să muriți cu toții, ca și noi, de foame. Poate aveți ceva mâncare în trăiști, să ne dați și nouă?

-O să vă dăm, dar până atunci spune, aveți pe aici un câmp cu iarbă înaltă, acoperit de zăpezi?

-Sigur, acolo, în marginea pădurii! Dar acolo vin lupii, noaptea și urlă a pustiu!.

Vlad făcu semn la doi ciobani și îi trimise spre pădurea ce se zărea nu departe de bordeiele pe jumătate îngropate în pământ și acoperite de zăpadă. Unul dintre aceia luase cu el o vâslă și începu să dea zăpada deoparte. Pe dată, se iviră fire lungi de iarbă, verzi, neînghețate. Oile o rupseră la fugă și începură să smulgă firele pe care le doreau de mult. Ciobanii izbucniră în urale. Bucuria lor era mare! Veselia se opri, la un semn cu toții se închinară și făcură metanii îngenunchind pe pământul înghețat. Apoi Vlad scoase o traistă cu carne uscată și sărată și o împărți flămânzilor. Priviră cu milă cum acești oameni bătuți de soartă se bucurau la gustul sării, căci acea carne uscată avea sare din belșug și altceva mai puțin. Mai dădu o traistă cu aceeași carne uscată celui ce se arătase, de la început, a fi mai marele satului, să o împartă cu semenii lui. La un chiuit puternic al aceluia, de sub pământ mai ieșiră câțiva, mai puțini de zece și se înghesuiră și ei, la primit. Vlad și Sașa îi chemară pe oamenii lor la ascultare. Traseră cele două lotci până aproape de marginea pădurii și le răsturnară pe o rână, fund la fund. Acum aveau un adăpost și zid de apărare dinspre pădure. Apoi plecară cu toții să adune crengi uscate și făcură grămăjoare, din loc în loc, înconjurând câmpul pe care oile pășteau liniștite. Veniră și oamenii din sat să ajute binefăcătorilor la strâns crengi pentru foc. Ciobanii aprinseră focurile și îndată, dinspre adâncul pădurii se porniră urletele prelungi ale lupilor. În întunericul nopții, din marginea pădurii se zăriră luminițe verzi, jucând, dar nici o fiară nu îndrăzni să sară peste focuri. Peste noapte oamenii se odihniră pe rând, astfel că ziua cea nouă începu cu speranța încolțită în inimi. Tot peste noapte oile s-au ghiftuit cu verdeață, iar acum, cele mai multe stăteau așezate și rumegau.

Vlad și Sașa se opriră iar la sfat. Pășunea peste care au dat din întâmplare a fost un mare noroc pentru ei, dar acum, pe vreme de iarnă, pășunea nu va crește la loc. Trebuia să caute altă pășune. Deci trebuiau să plece oameni în căutare. Țăranul care îi întâmpinase aseară, Niculae pe numele lui, nu știa să le spună unde ar mai găsi loc de pășunat. Poate că în păduri să mai fie ceva iarbă, sub zăpadă, dar el nu umblase prea departe de satul lor. Viața lor se petrecea pe malul Dunării. Fluviul le dădea de mâncare, lemne de foc și multe alte lucruri folositoare, chiar și cârpe de îmbrăcat.

Acum Sașa își dezlegă baierele cunoștințelor lui.

-Noi, rușii, care umblăm cu oile prin partea de miazănoapte a Mării celei mari, stăm cu ochii pe Imperiul Bizantin de mulți ani. Prin aceste părți ale lumii, romeii se bat cu bulgarii de vreo douăzeci de ani, dacă nu mai mult. Bulgarii sunt un neam slav, înrudit cu noi, vin tot din aceleași locuri de unde am pornit migrația și noi. Dar fiindcă au pornit mai târziu, ei cred că noi și alte popoare le-am luat-o înainte și am luat tot, nu le-am lăsat lor nimic. De aceea se poartă urât, sunt sângeroși, lacomi și ticăloși. Ei au făcut o țară a lor, i-au pus numele de Țarat Bulgar. Iar când le-a mers din ce în ce mai bine, căpeteniile au început să se certe, desigur că din lăcomie și pizmă. Atunci romeii au pornit război, ca să-i alunge de aici. La Constantinopol este un împărat tare vrednic, îi zice Vasile al II-lea. Se pricepe la toate. Războaiele le-a câștigat pe cele mai multe, armatele le-a adus la ascultare, negustoria merge bine și din această cauză orașele au înflorit, s-au construit multe lucruri bune. Drumurile sunt solid făcute, pe ele aleargă olăcari imperiali care duc știrile la capitală și de acolo pornesc porunci, pornesc legiuni și care de aprovizionare. Bulgarii au pierdut bătăliile cu Vasile al II-lea. Țarul lor, Samuel, despre care se spune că ar fi vlah, a pierdut ultima bătălie la muntele Boloșița, din Macedonia. Acum grija împăratului Vasile este să facă bună rânduială în toată partea europeană a imperiului bizantin. De la granița cu Grecia până la Dunăre, pământul acesta se numește Balcani. Aici a fost mare dezordine, pentru că luptele cu țaratul bulgar aici s-au dus, aici a fost pârjol și dezastru, neascultare și revoltă. Știu toate acestea deoarece noi, ciobanii slavi, care putem umbla liberi dintr-o parte a lumii în alta, putem afla vești, putem

duce veşti de la o ţară la alta, de la un conducător de trib la altul, de la un rege la altul. Noi, ciobanii ne întâlnim în drumurile noastre, ne povestim veştile, ne ajutăm unii pe alţii. Asta-i bine şi pentru noi, deoarece unele căpetenii plătesc pentru aceste ştiri, alţii ne dau voie la păşunat fără să plătim nimic, alţii dau porunci să fim ocrotiţi. Voi, valahii, poate că sunteţi la început de drum cu migraţia, dar veţi avea tot timpul să învăţaţi.

Ascultându-l cu uimire, Vlad îl văzu pe prietenul său într-o altă lumină. Tăcutul slav era un sac de înţelepciune, la care Vlad se uita cu luare aminte şi cu respect.

-Spune, Saşa, după tine ce ar trebui să urmărim noi, în afară de a păşuna oile noastre. Pentru ce m-a trimis nepotul meu, Mihu, aici?

-Asta o vei afla de la el, sau de la un trimis al lui. Dar eu gândesc aşa. Este ceva ciudat cu poporul vostru. Tu zici că dacii s-au închinat la un singur zeu, Zalmoxis, aşa cum noi, creştinii, avem un singur Dumnezeu. Nepotul tău, Mihu, ar fi spus că Zalmoxis a fost prima întrupare a lui Iisus pe pământ. Înseamnă că voi, dacii, sunteţi popr ales? Atunci cum se face că acum nu aveţi ţară?! Deşi sunteţi împrăştiaţi peste multe pământuri, nu găsiţi o căpetenie care să vă adune şi să vă aşeze la rostul vostru, aşa cum au făcut-o Burebista, Scorilo, Cotiso, Decebal, Deceneu ....Preoţii spun că necunoscute sunt căile Domnului. Eu, cu mintea mea puţină, cred că Zalmoxis va lăsat pe pământ ca să fiţi neamul care îi va face pe oameni mai buni. Ca mierea în lapte sau în orice fiertură de ierburi. Şi după ce se vor alege multe popoare bune, atunci va veni rândul vostru. Şi eu cred că acest ceas, al vostru, se apropie. De aceea eşti aici. Dar uite că se apropie nişte călăreţi, să vedem dacă ne sunt prieteni ori duşmani.

Erau patru, oşteni după port. Aveau haine groase, îmblănite, dar pe piept, pe umeri şi pe pulpe aveau plăci de oţel, strălucitoare. Cel care era mai mare li se adresă cu severitate:

-Cine sunteţi şi de ce aţi călcat hotarul Imperiului? Sunteţi duşmani? Sunteţi spioni? Daţi-vă legaţi, imediat!

-Înălţime, nu suntem de nici unele, suntem doar nişte oameni flămânzi, cu animalele bolnave de foame, răspunse Vlad. Am trecut Dunărea pe gheaţă ieri şi am avut noroc să dăm peste acest

sat, unde am găsit iarbă bună pentru oi, sub zăpadă. Suntem oieri, nu suntem iscoade, crede-ne!

-Ați călcat hotarul, de ce n-ați venit pe la vamă? Că pe acolo este intrarea. La voi acasă, mergeți la alți oameni sărind peste gard? Nu intrați pe poartă?

-Era viscol puternic, Înălțimea Ta, iartă-ne! Plătim, dacă putem drege greșala noastră!

-Bine, o să veniți la Noviodunum[51], să dați socoteală la castru. Urcați pe cai și veniți după mine. Să nu încercați să scăpați, că oștenii mei sunt ageri, au ieșit întregi din bătăliile slăvitului Bazileu Vasile al II-lea, cu bulgarii.

Vlad ar fi vrut să fie dus de acești oșteni în altă parte decât la Noviodunum. El primise poruncă să ajungă cu oile la Durostorum, iar acolo să facă bun negoț, cu mare câștig de scule de război. Dar cum să schimbe hotărârea acestor bărbați care nu știau de glumă?! Cum nu avea nimic de pierdut, hotărî să-și încerce norocul.

-Înălțimea voastră, vă întreb dacă n-ar fi mai potrivit să mergem spre Durostorum? O fi mai aproape? O fi mai cald într-acolo?

-Acu poți să-mi spui și pe nume, dacă tot știi așa de multe!? întrebă ofițerul, mirat pe de o parte de propunerea nerușinatului călcător de hotar, dar și curios dacă acest om n-ar fi tocmai cel pentru care a fost scos în ger, aseară, de toparhul[52] cetății. Acela i-a spus: „Nicodimos, caută de-a lungul Dunării un călător care a trecut pe gheață, singur sau cu soți și cu animale. Care se dă oier ori negustor. Care se dă nevinovat și cerșește îndurare. Pe acela să-l aduci la mine, deși ar fi în stare să-ți dea o pungă grea, cu galbeni, doar să-l duci la Durostorum". De ce vrei să ajungi la capitala themei[53] Paristion? Ai pe cineva acolo? Îl cunoști cumva pe Marele Toparh Foskas?

---

[51] Noviodunum = sat important pe malul dobrogean al Deltei, în prezent Isaccea. În apropierea acestui sat, unde se afla un castru zidit de bizantini, se afla vadul cel mai bun pentru trecerea Dunării, cu armate, cu scule de război, vad care se cheamă Oblucița.

[52] toparh = conducător de cetate, cu rang militar și împuterniciri administrative, adus din Grecia, de către Împăratul Vasile al II-lea

[53] thema = provincie, noua organizare a părții europene a Imperiului Bizantin (a teritoriului geografic al Balcanilor) după înfrângerea țarului Samuel Vlahul, stabilită de Vasile al II-lea. Teritoriul Balcanilor era împărțit în patru theme, dintre care prima se numea Paristion și cuprindea Dobrogea de astăzi până la munții Haemus.

-Nu, stăpâne, nu cunosc pe nimeni, am spus doar că la această cetate, Durostorum, a fost negustor de oi și de brânzeturi un moș de-al meu, demult. Și i-a plăcut acel loc. Eu cred că eu m-am născut acolo, la Durostorum, că prea des bunicul meu o pomenea pe soția lui, Elena, care a murit la nașterea mea în acea cetate.

-Ești romeu, străine? întrebă ofițerul, din ce în ce mai intrigat.

-Sunt doar un om, cred că mai mult valah decât altceva. Bunicul meu a fost veteran într-o legiune bizantină. Când a fost lăsat la vatră a primit loc de casă pe un deal, deasupra Cornului de Aur. Vecinul moșiei veteranului avea o fiică frumoasă, Elena, pe care veteranul a cerut-o de nevastă. Bunicul i-a dat-o, în schimbul moșiei și a sipetului plin cu aur, pe care veteranul îl strânsese ca pradă de război. Apoi cu acea avere, bunicul a cumpărat o turmă de cinci sute de oi și robi pe măsură și l-a trimis pe acel veteran în lume, sub jurământ că nu se va întoarce niciodată în Constantinopol. De atunci tatăl meu rătăcește cu oile în ținuturile de dincolo de Dunăre, în Dacia. Acum e prea bătrân ca să mai colinde lumea.

-Tu ești acela pe care-l caut! zise ofițerul. Te cheamă Vlad?

-Da, Mărite, Vlad mă cheamă. Eu sunt acela.

-Eu sunt Nicodimos, ofițer la cetatea Noviodunum. Am poruncă să te înfățișez căpeteniei noastre, toparhul Spadatos.

Acum venise rândul lui Sașa să rămână uimit de schimbarea lucrurilor. Iar Vlad continuă:

-Îngăduie, Mărite Nicodimos, să-l îndemn pe prietenul meu Sașa, să meargă în urmă și să pună ciobanii noștri să strângă tot tarhatul, să-l încarce în lotca așezată pe tălpici și să-l tragă spre Noviodunum.

-Să vă opriți la primul sat pe care îl veți întâlni în cale, zise Nicodimos. Acolo veți găsi fân și adăpost pentru turme, iar oamenii vor fi găzduiți în sat. Eu și cu Vlad te vom aștepta la Noviodunum, să ducem la bun sfârșit treaba pentru care suntem aici cu știrea bunicului meu, Bătrânul Gafton, din satul Portița de la malul Mării Negre.

Fu rândul celor doi prieteni și vecini de turme la malul lacului Brateș să se minuneze de cele ce le spusese căpetenia Nicodimos. Acesta dezvălui că avea cunoștință despre tot ceea ce Sfatul Bătrânilor pusese la cale cu mult înainte.

Sașa ar mai fi zăbovit, să pună întrebări, dar înțelese că cei doi proaspăt cunoscuți, Vlad și Nicodimos au câteva treburi de deslușit fără a avea urechi străine prin preajmă. Înțelese că va afla toată tărășenia la timpul potrivit, așa că plecă să împlinească porunca prietenului său. Până la urmă, hrana oamenilor și animalelor, un sălaș călduros la oameni primitori erau mai grabnice decât niște vorbe oarecare. După ce Sașa se îndepărtă, Nicodimos zise:

-Dacă punem laolaltă ce știi tu cu ce știu eu, s-ar putea să aflăm întregul adevăr?! Adică pentru ce umblăm prin pustietăți la vremea cea mai câinoasă? Trebuie să te ferești de cineva? Porți o mare taină cu tine?

-De ce ai fost trimis să mă afli? De ce este musai să mă înfățișezi toparhului de la Noviodunum? Este mai de grabă Noviodunumul de folos cauzei decât Durostorumul? Cine este Gafton, bunicul tău? Mai vrei și alte întrebări ce trebuie deslușite? Acum încearcă tu să spui ce crezi, îl împinse Vlad pe proaspătul descoperit om care trebuie să-i sară în ajutor.

-Eu cred că treaba mea este doar să te găsesc și să te duc la Noviodunum. Și atât. Dacă tu zici că rostul tău este la Durostorum, atunci graba ta să ajungi acolo va fi mai mare după ce vei afla de la verhovnicii[54] mei ceva ce trebuie să știi foarte important.

-Mai știu că în iarna aceasta la Durostorum va fi mare lipsă de mâncare, zise Vlad. Porunca ce mi-a fost dată mie zice că trebuie să aduc toate turmele mele pe malul Dunării înainte ca ghețurile să pornească sloi spre Mare. Să aduc la porțile cetății themei Paristionului brânzeturi, carne de la animalele cu care umblăm la pășunat, adică oi, capre, vite cornute mari, porci, păsăret, să le dau toparhului iar acela va trimite, în mare taină, scule de război, într-un loc de sub munți care trebuie să fie ținut ascuns până la împlinirea sorocului.

-Ce spui tu, Vlade, înseamnă cea mai mare dezvăluire a treburilor ce sunt puse la cale și în care amândoi suntem doar mici rotițe. Să ne grăbim să ajungem la Noviodunum, acolo ni se vor deslușI multe taine care ne privesc și pe noi, ca doi oșteni într-o

[54] verhovnic = căpetenie, conducător (rusă)

încercare mare pentru neamul nostru valah. Tu ai devăluit ceva de mare însemnătate, care poate că n-ar fi trebuit să o faci. Eu voi spune nimic mai mult până când nu voi primi îngăduință de la căpeteniile mele și de la bunicul meu, Bătrânul Gafton.

Acum între cei doi lucrurile s-au deslușit, întrucâtva. Călăriră mai departe în tăcere până când ajunseră la marginea unui sat răsărit, cu îngrăditură de nuiele dincolo de care se aflau câteva case arătoase, ridicate din bârne, cu acareturi pentru animale. Printre case puteau fi văzute căpițe de fân, așa cum pot fi zărite asemenea țuguiate la munte. Și se mai zăreau și adăposturi pregătite pentru turme.

-Aici este satul despre care i-am vorbit lui Sașa, nu? Trebuie să așteptăm aici, să vedem animalele și oamenii puși la adăpost, după care noi să ne urmăm drumul.

Soarele se înclina spre apus când cei doi cavaleri și oștenii însoțitori se desprinseră de sat. Sașa insistă să meargă și el cu Vlad, însă acesta îl voia cu turmele și cu oamenii, ca nimic rău să nu se întâmple. Până la urmă slavul se împăcă cu gândul că nu putea să fie luat părtaș la ceea ce se punea la cale, acolo, la Noviodunum. Spuse, cu un mic oftat, înainte de despărțire:

-Și totuși, veți avea nevoie de vești din stepele kieviene!

Aceste vorbe își făcură pe dată efectul.

-Ești și tu ... începu să întrebe Vlad, dar se opri neștiind dacă o pornise bine. Dar Sașa continuă, punând lucrurile la locul lor:

-Oricum, în seara asta veți ajunge târziu la fața toparhului Spadatos, ca să vorbiți ce se cuvine. Iar mâine, până la amiază, voi ajunge și eu acolo. Sașa avea și el un căluț, din rasa de stepă, de soiul celor cu care mongolii călcaseră Roma prima dată. Avea, așadar, cu ce să facă drumul. Fură de acord cu el și, în sfârșit, cei doi plecară. Pe drum comentară ultima noutate, surpriza pe care le-a provocat-o Sașa, dezvăluindu-se. Cel mai mult l-a șocat, pe Vlad, numele toparhului Spadatos pe care-l rostise Sașa.

Într-adevăr, seara târziu toparhul nu-i primi. Avea obiceiul să se culce devreme iarna, în nopțile cu ger și viscol. Iar dimineață le servi și el, Spadatos, o surpriză celor doi, când le spuse:

-Acum așteptați să ajungă și Sașa aici, dacă n-ați vrut să-l luați cu voi aseară! Să intrați la mine toți!

Iar treaba asta avea să se întâmple cu puțin înainte de amiază. Toparhul era omul cel mai mare în rang, acolo, la Noviodunum cetate și în împrejurimi. Dar mai avea niște puteri care-l făceau special: el comanda flota militară a Imperiului, care patrula pe brațele Dunării, în deltă, și chiar mai sus, pe fluviu, până la Durostorum. Iar această flotă avea, pe lângă marinari, pe fiecare caic, oșteni care puteau lupta din corabie, la abordaj, dar și pe jos, în câmp. Aceste puteri făceau ca Spadatos să fie al doilea om în Thema Paristion, după Marele Toparh Iorgos, de la Durostorum.

Spadatos avea o încăpere alături de dormitorul lui unde își oficia slujba de comandant. Avea o vatră mare, în care încăpea un trunchi lung și gros cât un om obișnuit. În aceste zile de ger, vatra avea tot timpul lemne de ars, iar încăperea era foarte călduroasă. Dar și împuțită, mirosul de ars fiind amestecat cu cel de trup nespălat. De frica unei răceli, Spadatos nu permitea să i se aerisească încăperea. Când fură chemați, cei trei cunoscuți ai noștri dădură cu nasul peste acest miros greu, dar îl aflară acolo și pe Marinas, comandantul flotei militare.

Spadatos arăta ca un militar hârșit în bătălii. Înalt, muschiulos, de când ajunsese în funcții înalte începuse să se îngrașe, ceea ce nu-i făcea bine de loc. Devenise sensibil la multe, la frig, la vânt, la insecte care, mai ales vara, zburau peste tot și treceau prin orice fel de plasă împletită de mână de om. Acum Spadatos avea 55 de ani, de cinci ani ar fi avut dreptul la o pensie. Acceptase pensia, dar nu renunțase la viața activă și fusese repus în drepturi deoarece puțini militari bine văzuți la Curtea de la Constantinopol ar fi acceptat să se izoleze la marginile Imperiului. Iar Spadatos era singur, nu avea familie și nici urmași cărora să le lase vreo avere.

Marinas era imaginea din tinerețe a lui Spadatos. De aceeași înălțime, avea cel puțin 50 de livre[55] mai puțin în greutate. Era un bărbat frumos, acea frumusețe tipică a militarului roman de neam ales. Amândoi ofițerii erau îmbrăcați de iarnă: ciorapi groși, din lână, câteva cămăși una peste alta și apoi bundițe ca niște pieptare, fără mâneci. Marinas avea un cojoc de oaie, cu blana afară, fără mâneci, prinsă la gât cu o fibulă grea, din argint și nasturi făcuți din bucăți de lemn, care se introduceau în despicături tăiate cu

[55] livra romană (*libra*) valora 324 grame, și era divizată în 12 uncii de 27 gr.

jungherul în marginile cojocului. Spadatos stătea în scaun, în timp ce Marinas era rezemat de marginea vetrei. Venise de afară, avea obrajii roșii de la ger și își freca mâinile la care nu purta mănuși.

-Iată-i pe oamenii noștri de afaceri pe care, dacă îi pui sub teascul de struguri, poți stoarce zeamă de aur, nu must, râse Spadatos, privindu-i de sus pe musafirii lui. Ia spuneți, fiecare, ce știți despre treaba asta în care v-ați băgat, gata oricând să vă pierdeți viețile. Nicodimos, tu mai întâi!

-Mărite, m-ai trimis să caut un valah care calcă hotarul, cu o turmă de oi pe care-l pune la pășunat iarbă verde neînghețată. Se face vinovat de două ori. L-am adus.

-Ți-a destăinuit el ceva din afacerile lui? întrebă toparhul.

-Nu, decât că ar vrea să-l duc la Durostorum și că știa numele tău, stăpâne. Și mai știa și numele bunicului meu, Gafton, precum și satul unde trăiește

-Vlad, tu acum!

-Am venit cu gând pașnic, vreau să-mi salvez oile de foamete și de frig. Mi s-a poruncit să-mi aduc oile pe acest mal al Dunării cât mai este podul de ghiață și să fac negoț cu cetatea Durostorum, unde va fi mare foamete în această iarnă. Că voi obține preț bun pe ele, iar cu banii aceia să ajut mai departe ceea ce vor hotărî ... Bătrânii!

Spadatos se uită la ei, clătină din cap și râse.

-Privește, căpitane Marinas, niște prăpădiți care visează cai verzi pe pereți! Acum spune și tu, slavule! Ce cauți tu aici? Înțelegi cuvintele mele? Eu nu-ți vorbesc pe limba ta, dar tu pricepi tot ce zic eu, nu-i așa?!

-Atunci știi de ce suntem aici, cu toții?! Ca să facem lucrarea Domnului! Cu puterile noastre puține, trebuie să facem voia Domnului! Domnul a zis: „Păgânii trebuie opriți. Gata cu atâția morți, gata cu jaful, gata cu distrugerea!”

Acum încăperea acelei căpetenii se lumină, mirosul greu se împrăștie, iar oamenii deveniră mai frumoși.

-Barbarii trebuie conduși către un zid peste care să nu aibă putere să treacă. În vara aceasta Imperiul va primi un ajutor pe care noi, toți cei de aici, îl vom construi cărămidă cu cărămidă. Așa, tu și oamenii tăi îi veți împinge pe barbari spre trecătorile munților. Ei nu vor cunoaște drumul de apă, pe Dunăre. Flota

căpitanului Marinas le va scufunda barcazele și îi va înneca pe toți. Tu, Vlad și ceilalți ciobani care v-ați adus turmele la iernat pe malul lacului Brateș, va trebui să treceți Dunărea pe podul de gheață, repede, într-o săptămână. Locurile de pășunat din adâncul Deltei vă așteaptă. Apoi, la semnul nostru veți trece Dunărea înapoi și vă veți face adăposturi pe malul valah, de la vărsarea Siretului până la vărsarea Ialomiței în Dunăre. Veți sacrifica jumătate din oile voastre și le veți face carne bună, de hrănit armate de oameni, luptători de va fi nevoie, lucrători de cetăți și la săpat valuri de pământ, de va fi nevoie. Piedici în calea năvălitorilor! Iar la vară ... la vară, cu ajutorul Domnului, o să vedem cum se va porni o țară nouă, o lume nouă ...

*

De Dragobete, sărbătoarea celor ce-și leagă inimile cu cununile dragostei, zăpezile începusă să se scurgă. Primăvara câștiga căldură, de la o zi la alta. În Prier[56] turmele începură colindul pășunatului, mai întâi în Câmpia Română, apoi urcară pas cu pas spre dealurile împădurite și spre coamele de munți. Turmele migrau de la munții Vrancei, din curbură, spre apa Prahovei și de aici, trecând peste Dîmbovită, Argeș și toate râurile mai mici, spre Olt și Jiu. Se întorceau pe la miazănoaptea munților de cremene spre Țara Bârsei, iar prin trecătoarea Buzăului reveneau spre bătrânul Istru, cu gândul la iernat ... În tot acest timp rămășițe de hoarde migratoare coborau spre Țara Ultrasilvană, intrau în Terra Valahorum cu gând să spargă munții de piatră tare ai Făgărașului. Peste tot erau hărțuiți de luptători de-ai locului. Capcane se deschideau în calea lor, capcanele se goleau de rămășițe ... Așezările străinilor, cetățile ridicate cu fală de cavalerii teutoni, apoi de cei ioaniți, așezările întocmite de neamuri germanice ca să-i rărească pe valahii locului, toate fură luate cu asalt de barbari. În urma lor, satele valahe se ridicau din cenușă și se tocmeau mai bine, bărbați vrednici se puneau în fruntea lor și se uneau, după legea veche, pentru a prinde puteri la drum de trai lung.

Strădaniile bărbaților ce stătuseră la sfat de lumină în miez de iarnă, în acea cetate Noviodunum, de pe malul înghețat al Dunării,

[56] Prier = luna aprilie (vechi)

începeau să se împlinească. De Dragobete, la sfârșit de iarnă, pâlcuri de oameni, bărbați buni de oaste, dar și bejenari, mânau ceva vite, oi și cotigi cu lucruri din gospodării, trecând pe drumul Rucărului, zi lumină, către Câmpulung unde făcuse tabără Măria Sa Radu Negru Vodă, despre care umbla vorba prin țara Făgărașului că pune temelii de țară nouă. Radu Vodă din Făgăraș se hotărâse de mult să-și facă țară mare, puternică, cu multe cetăți și orașe bogate, cu negustori și bresle de meseriași, așa cum văzuse colindând spre apus, pe drumul pe care-l făcuse la Roma. A vrut să vadă cu ochii lui cetatea de scaun a Papei, urmașul Sfântului Apostol Petru. A vrut să cunoască credința catolică slujită prin liturghii. Voia să știe dacă acești creștini catolici sunt mai plini de bunătate, dacă au mai multă iubire și milă față de cel apropiat. Că așa spuneau papistașii, disprețuindu-i pe ortodocșii rămași în credința de la începuturi. Dar n-a văzut nimic din lucrurile bune pe care le-a căutat. Doar sărăcie de o parte, bogăție și dispreț de partea cealaltă. Așa că s-a întors acasă, la neamurile lui, la casele și satele locuite de cei pe care-i cunoștea și cu care se veselise totdeauna când s-au adunat, la bine. Dar întâmplările din ultimele luni l-au împins să ia hotărârea cea mare, să facă pasul pe care-l simțea că trebuie făcut, pentru el, pentru casa lui, pentru neamul lui. Stăpânea fâșia aceea de loc dintre râul Alutus și zidul de piatră al munților de cremene. Era un ținut mănos această Țară a Făgărașului. Oamenii lui erau oameni harnici, de ispravă. Dar mult au fost chinuiți de când ungurii, ultimii migratori, se opriseră și își făcuseră regat în preajmă. Se creștinaseră, dar apucăturile cele rele nu le spălaseră când au fost botezați. Bunică-sa, Teofana, spunea despre acești stăpâni că erau plini de apucături asiatice. Mai spunea că aveau în cap mințile tăvălugite, că vânturile puternice din stepele pe care nu mai creștea iarbă de pășunat, vânturi nebune, își făcuseră culcuș în tigvele lor, rase pe din afară și seci pe dinăuntru. Acești unguri au vrut să-l piardă, pe el și tot neamul lui valah. Au pus la cale să aducă în locul lor triburi de pecenegi, neamuri de-ale lor din pustietățile Asiei. Asta n-a mai răbdat-o. S-a pomenit, într-o noapte de vrajă, că a fost dus pe brațe de zâne într-un ținut de Rai. L-au pus în fața Sfatului Bătrânilor. Știa cine sunt aceia. Îi spusese bunica Teofana multe povești despre daci, despre Zalmoxe și despre Deceneu, despre înțelep-

ciunea adunată în Sfatul Bătrânilor. Acești Bătrâni frumoși, albi, strălucind ca îngerii, i-au spus, cu blândețe dar cu tărie, să-și ia neamul și să treacă munții, să descalece în locul unde își va întemeia o țară aleasă, care să fie vatră pentru valahi până la capătul veacurilor.

Ticăloșia noilor stăpâni l-a împins să urmeze sfatul înțelepților. Multă vreme s-a frământat la gândul acestui pas pe care trebuie să-l facă, pasul Descălecatului. Apoi i s-au arătat oameni care visau și ei, la această țară nouă. Iar ticăloșia regelui ungurilor care uneltise să-l piardă, în această vară, l-a îndemnat să nu mai zăbovească. Și iată, acum sunt pe partea asta, de miazăzi a munților de cremene. Își caută loc de zidit cetate de scaun. Făcură popas la Câmpulungul Muscelului, cercând loc pentru acea cetate domnească. Dar nu fură mulțumiți. Au ales, după vreo zece ani, Curtea de Argeș să fie cetate de scaun domnesc. Acolo, episcopul Argeșului a dat lui Radu Vodă mirungerea de Domn al Țării Românești. Descălecătorului i s-au închinat și i-au jurat credință cnezii și micii voievozi de pe întinsul țării, obștile sătești și cele orășenești. Așa s-a pus, în vara acelui an 1290, temelia unei țări ce va fi pavăză la Dunăre pentru neamurile valahilor în veac.

Capitolul 3
Căutându-l pe Descălecător

Arpad a fost fiul lui Almoș. El l-a născut pe Zoltan, iar acesta a avut un moștenitor, pe Taksony. Mama lui Taksony a fost fiica lui Menumorut, voievod valah. Taksony a născut pe Geza, iar acesta a născut pe Vajk, ce se va boteza creștin Ștefan. El i-a creștinat pe unguri, iar la anul 1001 a creat statul Hungaria. Ulterior Ștefan va fi sanctificat. Marele rege Ștefan cel Sfânt nu a avut urmaș la tronul Ungariei. La anul 1046 îl aflăm pe tronul Ungariei pe Andrei I-ul, strănepot al lui Taksony. Bela I-ul va urma la tron, el fiind frate cu Andrei I. Va urma la tron Solomon, fiul lui Andrei I. De la Solomon tronul va trece la Geza I, care a fost fiul lui Bela I-ul. Un alt fiu al lui Bela I-ul și frate cu Geza I a urmat la tron, el fiind Ladislau I cel Sfânt. Iar acestuia îi va urma la tron Coloman Cărturarul, înscăunat rege la anul 1095. Dar Coloman era fiul lui Geza I-ul.

Könyves Kálmán sau Coloman Cărturarul a fost unul dintre cei mai învățați regi ai Ungariei. Șirul regilor care au luat tronul Ungariei ne arată că în acea epocă Ungaria nu avea o lege a succesiunii. Oricine era descendent din Arpad, întâiul rege al ungurilor, fiu al lui Almoș, cel ce a venit din pustia Asiei putea să pretindă tronul. Apoi el se lupta cu alți pretendenți. Așadar, tronul Ungariei era stropit cu sânge de rude. Nici Coloman Cărturarul n-a făcut excepție de la regulă. El s-a născut diform, era cocoșat și deși a fost întâiul născut al lui Geza I-ul tatăl lui a decis că nu trebuie să-i dea tronul. L-a împins pe calea credinței. Când tronul a rămas liber, Coloman era episcop de Oradea. El a pretins tronul, contestându-l pe fratele lui mai mic, Almoș. Coloman a câștigat tronul și l-a pedepsit pe Almoș, mezinul, scoțându-i ochii. Nu numai fratelui ci și fiului acestuia, care va deveni mai târziu regele Bela al II-lea.

Lui Coloman renumele de Cărturar nu i-a venit că ar fi fost cine știe ce înțelept. Nu, el doar avea multe cărți, pe care le citea și le-a folosit cât a stat pe tron. Așa a aflat cum regatele din apusul Panoniei au ajuns să fie mai puternice și mai prospere. Regii unguri de dinaintea lui au prădat de mai multe ori Francia,

Moravia Mare, Germania și așa au obținut prăzi bogate cu care au condus țara. Aceste campanii de prădăciuni erau apucături de migratori, popoare care jefuiau în timp ce-și mânau turmele spre pășuni mai mănoase. Țările din apusul Europei erau țări așezate, care aveau multe orașe, cetăți fortificate, sate cu țărani care munceau pământul și hrăneau toată țara. Regii acelor țări puneau biruri pe orașe și sate, pe cetăți. Așa adunau bani la vistierie și de acolo cheltuiau pentru toate nevoile regatului. Coloman și-a luat de model acele țări. Va înceta campaniile militare, jafurile, prădăciunile. Va pune triburile să se așeze, să muncească pământul, să dezvolte meșteșuguri care aduc venituri bune. Toate acestea le va face cu ungurii adevărați, numai și numai cu neamul său, maghiar.

Bune socoteli, bune gânduri. Dar era greu de înfăptuit deoarece Ungaria avea populație puțină. Cu ungurii adevărați trebuia să supravegheze neamurile care i s-au închinat pe acest teritoriu întins, cucerit și preluat, pretins ca moștenire de la Atilla Împăratul. Neamurile cotropite i s-au închinat, de bunăvoie ori cu sila. Ele amenințau cu revolte dacă statul nu s-ar fi ocupat de treburile casei, adică să îi apere de migratorii care tot veneau ... Neavând oameni suficieți, Coloman a decis – dar nu de unul singur! – și s-a apucat de treabă. Cu ajutorul Papei de la Roma și al cardinalilor a adus coloniști pe care voia să-i așeze pe pământuri pustii, câte mai rămăseseră în pustă, apoi în Transilvania. Erau sași, germani, chiar și franci ori alte neamuri, amestecate. I-a primit cu brațele deschise și le-a dat multe bunuri. Mai întâi pământ. Apoi biruri mai ușoare. Mai apoi le-a promis alte bunătăți dacă supravegheau satele nesupuse, de localnici valahi.

-Consilierii mei! Azi intrăm ca stăpâni în Palatul Regal zidit de noi, regele Coloman din neamul Arpadienilor, aici pe acest deal din Buda, capitala Ungariei. S-au împlinit 100 de ani de când Ștefan cel Sfânt ne-a creștinat și a pus Ungaria la loc de cinste. Datori suntem, toți cei din neamul Arpadienilor, să ducem numele și faima noastră mai departe. Consiliul Hetimoger s-a adunat ca să vă spun că țara nu este consolidată pe deplin. Suntem ca o azimă frământată fără lapte destul, care se face făină și se destramă numai cât o iei între degete. Apucăturile noastre de sălbatici cuceritori din stepe au îngrozit popoarele pe care le-am găsit

așezate aici. Ele continuă să ne dușmănească. Iar noi suntem puțini maghiari adevărați și nu-i putem stăpâni. Am avut de partea noastră pe siculi, după cum bine știți. Îi avem și acum, dar i-am dus acolo unde hotarele noastre a fost sparte de invazia dușmanilor noștri din stepe: pecenegii și cumanii. Siculii stau și păzesc hotarul nostru în munții cei mari de la răsărit. Acolo îi vom lăsa, pe mai departe. Dar noi trebuie să aducem în satele valahe, mai ales în cele dinspre miazăzi, din apropierea munților făgărășeni, popor la fel cum sunt siculii, ca să-i stăpânim pe valahi. Am găsit asemenea *hospites* printre popoarele din Theutonia, Flandra, Francia și Saxonia. Cu îngăduința voastră, căpetenii vechi ale triburilor de unguri adevărați, le putem deschide hotarele dinspre apus ca să-i aducem în aceste locuri?

-Piroș Feri a fost străbunul meu, căruia îi port numele și acum, la a șaptea generație. Te întreb, regele meu, putem avea încredere că acești *hospites* ne vor fi nouă credincioși? Că nu vor încerca să ne înlăture, văzând că suntem puțini unguri adevărați, stăpâni ai acestor ținuturi?

-La fel te întreb și eu, căpetenia neamului Saac, care se trage din Zobolsu, care a fost fiul lui Eleud, prima căpetenie din Hetimoger!

-Doar Cerul poate spune ce va fi mâine! răspunse regele cel învățat. Noi îl avem acolo, sus, pe Sfântul Ștefan al nostru. El veghează asupra noastră, pe el îl rugăm să nu ne părăsească, în veci! Amin!

Regele Coloman coborî anevoie din scaunul său regal, scăpând lacrimi de durere din cauza cocoașei pe care o purta pe spinare, din ce în ce mai grea, cu fiecare an cu care îmbătrânea. Fiind încă Episcop de Oradea, se închină și invocă numele Sfântului Ștefan pentru ajutor și susținere.

-De astăzi primii *hostes* se vor așeza în districtul Devei. Am marcat pământul pe care l-am dat lor ca să-l stăpânească pe vecie. În schimb, ei ne-au pus sub comandă o centurie gata să le vină de hac dușmanilor care ne-ar amenința dinspre Banat precum și celor de lângă satele lor, dintre cnezii valahi pe care-i știm greu de stăpânit. Vivat!

*

Patru călăreți fură văzuți înaintând la pas către vadul Luncii. Din spatele ruinelor castrului roman iscoada Vâlc dădu semnalul scurt, din tulnic. Deși era ziua în amiaza mare țipătul huhurezului putea să însemne o încăierare între păsări, dar și un semnal de pericol. Ca cei ce călătoreau pe drumul roman să nu se neliniștească auzind o pasăre de noapte țipând la această oră de lumină, Vâlc dădu drumul uliului pe care-l avea la îndemână, repezindu-l către un stol de porumbei, legați cu sfori șubrede din scoarță de copac în vârful a doi brazi din apropiere. Bătaia uliului avu darul să-i liniștească pe călători.

-Ei cred că m-au păcălit, zise Gregorius fiului său mai mare, Alexiu, care călărea de-a dreapta lui. Tu ce crezi, chiar s-a repezit uliul asupra porumbeilor?

-De repezit s-a repezit, nu zic altfel, dar sunt nedumerit, tată. Unde o fi huhurezul care a țipat mai înaine?!

-O să-l vedem mintenaș, fiule, că straja vine să ne poprească acolo, în față, unde se gată drumul de piatră. Să stați cuminți, să nu puneți mâinile pe săbii. Noi am venit cu pace. Asta o va vedea mai marele satului, de cum va zări chipul meu.

Călărețiidescălecară și luând căluții de căpestre se pregăteau să treacă prin vad către drumul ce urca spre zidul de brazi care apăra satul. Atunci se treziră înconjurați de străjeri. Erau trei străjeri la un drumeț. Cu orice gând ar fi venit, ar fi trebuit să se dea legați, ca să nu-și piardă viețile. Dar nu se întâmplă nici o strâmbătate. Gregorius ridică mâna dreaptă și zise:

-Am venit cu pace să îl vedem pe mai marele vostru, Gheorghieș. Spuneți-i că negustorul de la Făgăraș cere îngăduință de intrare în satul vostru.

-Îngăduim, îngăduim și bucuroși suntem de oaspeți aleși, se auzi glasul cunoscut, apoi se ivi și el, coborând poteca de lângă drumul de piatră. Poftiți, dragi hospes, poftiți nu zăboviți. Că drum greu ați făcut până aici. Bag seamă că atâta trudă de care avură-ți parte făcând călătoria, înseamnă că grabnică este pricina care v-a mânat încoace.

Gheorghieș și Gregorius se îmbrățișară, ca vechi cunoștințe. Urcară drumul spre sat vorbind de una și da alta, așa cum fac neamurile, negrăbindu-se să treacă la pricinile serioase. Fură

îndemnați să-și scuture colbul drumului de pe haine și din plete, apoi se răcoriră cu apă curată, de izvor, turnată din cofițe de tinere fete. Apoi gazdele îi poftiră să se așeze la masă, să cinstească din bucate ca să prindă puteri, luând cu mâncarea spirit din spiritul locului.

-Mă bucur stăpâne Gheorghieș că oștenii unguri nu v-au vătămat cu nimic. Veste vă aduc despre răspunsul prințului Mercurius, voievod al Ultrasilvaniei. A înghițit cu noduri mari cuvintele pe care i le-ai transmis prin gura acelei cătane care a scăpat nevătămat din bătălie. N-a zis în nici un fel, nici de bine și nici de rău. Doar a dat din mână, a lehamite. Vă lasă în pace, acum. Dar ce va face mai târziu, doar duhurile cele rele care-i stăpânesc pe acești oameni știu, dar nu spun.

-Nu-i bine pentru noi să nu știm ce ne așteaptă, zise Gheorghieș. Dar noi trebuie să avem răbdare, răbdare și credință.

-Bătrânule Gheorghieș, așa este. Trebuie să avem Răbdare, doar așa vom câștiga Înțelepciune. Dar pentru alte treburi am venit încoace. Zilele cele rele vin către noi și trebuie să ne nevoim a face tot ce se cade acum, cât știm și avem ceva putință. Poruncă a dat regele Coloman al Ungariei, să fie primiți străini pe pământul nostru. Le zice coloniști. Vor primi pământ din țarinile noastre, ale valahilor și vor face multe rele împotriva noastră. Primii vor găsi adăpost în părțile Devei. Acolo sunt locuri întinse, fără nici un sat în preajmă. Vor tăia pădurile, își vor face case de piatră, vor desțeleni pământul și vor pune grâu și mei. Apoi vor crește animale. Acești coloniști vor fi din neam saxon, se vor chema sași. Sunt oameni harnici, cu brațele lor vor sfinți acest pământ binecuvântat. Dar nu vor avea dragoste de oamenii pământului, nici o urmă cât un fir de praf. De sus se vor uita la noi, ne vor scuipa și ne vor batjocori. Iar noi vom avea răbdare, le vom trece cu vederea aceste păcate, zicând că inimile lor s-au înrăit din pricina relelor pe care le-au trăit. Vom avea răbdare și vom aștepta ca ochii lor să se spele de toată răutatea.

-Pesemne că știi multe, frate al meu, Bătrâne Grigorie. Dacă ne îndemni să avem răbdare, așa îi voi îndemna și eu pe ai mei, să aibă răbdare. Dar vor veni și pe aceste locuri, curând? întrebă Gheorghieș.

-Vor veni, cât de curând! Vor veni și vor tăbărî nu numai pe loc șes, nelocuit, ci și peste sate locuite de valahi de-ai noștri. Îi vor scoate afară din casele lor pe românii noștri, îi vor scuipa și nu vor voi să se lege cu prietenie de oamenii noștri. Dar tot răul este spre bine, spune o vorbă înțeleaptă moștenită din bătrâni. Pentru că va veni o vreme când toți cei care locuiesc pe aceste pământuri vor fi loviți la greu, de același tăvălug. Valahii noștri vor fugi din calea urgiei mult mai repede, se vor trage la adăpostul peșterilor și al văilor adânci, că nu vor avea de cărat prea multe averi. Dar acești străini, coloniștii, ei vor fi încetiniți de relele pe care le-au făcut și peste ei va veni soroc de plată. Mulți vor pieri, dar cei ce vor trăi mai departe vor rămâne datori de recunoștință salvatorilor lor, care sunt cei pe care au scuipat și i-au batjocorit. Dacă peste ei vor cădea Cuvintele Lui Iisus, ca o ploaie sfântă, curățitoare dar și roditoare, aceia se vor mântui!

Bătrânul Grigorie tăcu, rămânând adâncit în viziunea lui. Chipul i se luminase cât timp a vorbit despre trebuinți de întărit sufletele, iar acum se odihnea, căpătându-și înfățișarea de bunic liniștit, însă destul de puternic ca să mai fie în stare de fapte de bine. Puse mâna dreaptă pe brațul lui Gheorghieș ca în salutul roman, care era totodată și un legământ sacru și zise:

-Cele ce ți-am înfățișat vor veni mai târziu, poate că noi nu vom apuca zilele acelea. Dar am vorbit despre furtuna ce va veni aducându-mi în minte acele zile cu foc, cu țipete și vaiete și privindu-l pe acest Talpău, omul vostru care râde din orice și nu țipă când este lovit cu pietricele și nuiele, de pruncii care râd de el. Acest om sărac cu duhul, cum îl numește satul, este trimisul Duhului Sfânt. Aceia dintre voi care-l vor urma pe Talpău în zilele cele de foc și sabie, aceia vor scăpa cu trupul și cu sufletul. Că Talpău cunoaște cotloane pe care nu le-a dezvăluit nici unui prieten de joacă, până acum. Să nu uiți asta, Bătrâne Gheorghieș, să-l lași ca îndemn și poruncă acestor prunci care-i sunt tovarăși de joacă sărmanului satului. Iară noi să ne întoarcem la treburile mai grabnice pentru care am bătut atâta cale.

-Mă minunez de multa înțelepciune pe care mi-ai dăruit-o și înțeleg că Sfatul Bătrânilor te-a trimis. Vei fi fiind spiritul lui Deceneu, Marele nostru Preot? Că la fel ai glăsuit precum acesta, atunci când s-a depărtat de noi, spunând că-i pentru vecie.

-Nu sunt cel despre care amintești. Sunt eu, Grigorie Făgărășanul, Bătrânul din ținutul Inedoarei care umblu să fac cărare de scăpare pentru neamul meu. Că iată ce va veni și iată ce porunci îți dă Sfatul Bătrânilor, ca să le împlinești cu ajutorul neamului tău.

Bătrânul Grigorie Făgărășanul își trase suflarea, parcă punându-și gândurile și cuvintele în șir, unul după altul, la fel cum strungarul pune oile în rând, pentru a scoate laptele alb, gras și înspumat în găleata de muls.

-Multe ierni grele vor trece peste neamurile noastre, dar tot atâtea primăveri vor sosi, pământul se va acoperi cu veșmânt hrănitor, de ierburi înmiresmate. Turmele vor trece către răsărit, la malul Istrului, apoi vor veni înapoi, să pășuneze pe povârnișurile Pietrei Craiului. Poate să treacă o sută de ani, ori două sute. Iar urmașii noștri tot așa vor purta numele noastre, ca și acuma. Că atunci, în vremurile depărtate ce vor veni, se va hotărî soarta neamului valah. Dar pentru asta trebuie să ne pregătim din timp. Ți-am spus toate acestea pentru că, așa cum a prezis Marele nostru Preot Deceneu, vremea noastră, a Bătrânilor, va trece, iar cel din urmă va duce turma neamului la marea judecată a lui Iisus. Tot mai puțini Bătrâni se vor naște, tot mai puțini vor spune, unul altuia, dintr-un colț de țară, în altul, cine va vrea să ne facă binele și cine răul.

Tăcu. Cuvintele lui erau grele, ele legau oamenii de glie pentru ani mulți, poate nenumărați. De unde știa acest Bătrân cine va veni și cine va avea grija locului și a oamenilor?!

-În iarna asta va trebui să mergi cu o turmă mică de oi, căutând loc de pășunat nu la malul apelor ce se varsă în Dunăre, de-a dreapta și de-a stânga lacului Brateș. Cu puține oi, nu mai multe de 50 de capete vei bate drum pe sub poalele munților celor înalți, de cremene, până când vei trece de Alutus, râul cel bun ce singur a știut sparge zidul munților, făcându-și trecătoare. Să iei cu tine bărbați luptători, vreo două decurii. Nu veți avea a vă bate cu vrăjmași, acum, la acest drum. Ci va trebui să luați aminte la locuri bune de adăpostire, la altele de întins capcane, dar și de loc de ridicat ziduri de piatră pentru cetate întemeietoare. Alții, tot dintre ai noștri, vor avea grijă de pus pietre de altar pentru sfinte biserici și mănăstiri. Se va așeza Țara și trebuie să-i croim rost bun, care să

dăinuie peste veacuri. Căci nimeni alții decât urmașii dacilor și a romanilor curați vor putea duce la capăt această treabă, ce va fi de mult folos pentru noi, atunci când se va apropia sfârșitul veacurilor. Asta-i porunca Sfatului și ție ți se cade a o împlini. La capătul drumului mă vei găsi pe mine, care-ți voi arăta locul de pășune pentru iernat.

-Mă înfior, Stăpâne, de această viziune ce prinde viață din cuvintele tale. A venit vremea noastră! O simt până în adâncul inimii și mă întăresc cu toată fibra, ca să fiu vrednic să împlinesc ceea ce Sfatul mi-a încredințat. Dar cine-i Omul? Voi avea parte să-l cunosc?

-Îl vei cunoaște, căci vei sta sfetnic bun de-a dreapta lui în zilele Întemeierii. Atât îți spun acum, mai multe vei afla pe drumul oilor spre iernat. Un cioban înțelept își caută drumul cel bun trimițând iscoade de la un popas la altul. Tu vei fi acea iscoadă înțeleaptă care-i va da sfatul cel bun Păstorului ales de sorți. Acu să ne tragem la odihnă, că drum mult mai am de umblat până va veni vremea viscolelor și a urletelor haitelor de lupi. Că și acestor frați ai noștri, din codru, am a le da porunci!

Nu mai era nimic de zis. Făcură așa cum îndemnase Bătrânul Grigorie din Ținutul Inedoarei, după cum se dezvăluise a fi unul din înțelepții Sfatului Bătrânilor.

Noaptea fu un sfetnic bun. Bătrânul inedorean plecă pe drumul luminat de primele raze ale sarelui de toamnă. Un abur subțire de ceață începuse să se ridice peste creasta dealului Cățânaș, poleind cu argint frunzele spoite cu roșu de jar și galben imperial ale stejarilor, fagilor și frasinilor din pădurea bătrână. Găsiseră niște trăiști din țesătură de casă la capul culcușurilor unde se odihniseră peste noapte. Văzând pita de grâu cu coaja rumenă, bucățile de brânză și ouăle fierte tari pe lângă ulcica plină cu jumeri de porc și bucăți de pastramă, călătorii se închinară spre culcușul Bătrânului Gheorghieș, gazda cea bună, își făcură cruci largi și apoi ieșiră fără a face zgomot, din casa cea mare a satului.

În ziua aceea Gheorghieș orândui treburile satului. Îl povățui pe unchiul său Velerim, al doilea fiu al Bătrânului Mihu, să fie el mai marele satului, adică staroste ori cneaz, cum ar vrea singur să-și dea nume. Îi spuse că el, Gheorghieș, va veghea asupra satului

chiar și de departe și va sosi iute ca gândul de-ar fi să se întâmple ceva rău.

-Unchiule, îi spuse lui Velerim, voi lua cu mine la drum lung pe frații mei Vlăduț și Nicodim, că-s destul de copți pentru treburi bărbătești. Las în grija ta satul cu acareturile și animalele noastre, iar ca ajutoare vor sta împrejurul tău Marius și Tiberius, nepoții lui Pascu și Luca.

Mâncară de prânz și după un ceas de odihnă, Gheorghieș dădu poruncă de încălecare. Vlăduț și Nicodim alergară la cai și săriră în șa, chiuind cu mare bucurie. Vlăduț avea 18 ani, iar Nicodim era mai mic cu doi ani, dar amândoi ardeau de nerăbdare să intre în rând cu bărbații, să meargă la bătălii și să ... Văzându-i cum se poartă, Gheorghieș, fratele mai mare, mai întâi zâmbi pe sub mustață, dar nu-și arătă slăbiciunea. Se puse în fruntea lor aruncându-le o privire severă, apoi își înghionti calul și porni la galop. Vor trece prin Țara Bârsei, acolo ar trebui să fie în viață un Bătrân, un urmaș al lui Gheorghieș, de la care să capete sfat și sprijin. De-o fi ori de n-o fi un Bătrân acolo, pe valea unde Oltul cârmește către apus, va vedea mergând fără oprire, până va trece de Întorsura Buzăului. Însă mai la vale, la sihăstriile scobite în stâncile de cremen, va afla loc de închinare și de rugăciune. Acolo se va opri și se va pune în genunchi în fața unei icoane a Sfintei Treimi, acolo își va spune oful inimii și va cere ajutor și ocrotire pentru ca drumul arătat de Bătrânul Grigorie să ducă la porți de cetate și inimă de țară.

Pe cale, întâlniră mai multe sate decât erau în anii din urmă, când turmele Todireștilor s-au mutat de acasă către bălțile de pe malurile Istrului, Siretului și Prutului și de acolo înapoi, către pășunile din părțile Rucărului. În ținutul Bârsei satele erau bine întocmite, aveau cheag. Casele erau ridicate din lemn rotund pe temelii de piatră, dar mai erau și câteva făcute din zid. Înainte de intrarea în trecătoare, de la Prejmer la vale, satele era înconjurate cu palisade înalte de două staturi de om. La Întorsura Buzăului se afla un post de vamă. Satul acesta era apărat ca o cetate, cu zid făcut cu întărituri din stâlpi de piatră și șanț adânc ori prăvăliș către râpi unde terenul ajuta la apărare. Pe creasta zidului oamenii întinseseră mărăciniș strâns în tăvăluguri legate bine de zid, iar pe dinlăuntru străjerii se puteau preumbla pe podețe înfipte în zid,

prevăzute cu scări de urcare și parmaclâce de sprijin. La vamă fură opriți de străjeri.

-Încotro, voinicilor? întrebă un oștean trupeș, nu prea înalt, dar bine înfipt pe picioarele ca niște trunchiuri de fag, crescut ca de douăzeci de ani sau mai bine de atât. Arătați a fi negustori, dar n-aveți desagi umpluți. Poate chimirele să le aveți umplute cu arginți, o fi așa?

-Suntem ciobani, Înălțimea ta, ne ducem ca întărire la stâna ce o avem la iernat, pe malul unui lac numit Brateș. N-avem decât oareceva merinde, iar chimirele ni-s goale ... Aflând că-s de-ai lui Toderaș, martalogii le dădură drumul și nu le cerură firfireii de aramă ca plată.

-Pomenit-ați ceva tulburări pe aici, de la începutul toamnei? Oșteni ori cete de pelerini? Barbari năvălitori din stepele răsăritului?întrebă Gheorghieș.

-Nu, fu liniște și pace până acu, răspunse oșteanul. Ne-a ferit Dumnezeu până acum, dă-ne Doamne ocrotire și de acum înainte! Eu sunt cneazul acestui sat, strănepot al Bătrânului Gheorghieș, iar numele meu este Tribunus. Sunt prieten bun cu tatăl tău, Toderaș.

Ajunseră târziu, aproape de miezul nopții, la stâna de pe malul Bratășului. Toderaș, tatăl lui Gheorghieș, îi îndemnă la odihnă, urmând ca să afle cu ce treburi au venit la malul Istrului fiul și nepoții lui. Dar noaptea nu fu deloc liniștită. La puțin timp după ce călătorii apucară să adoarmă, o furtună violentă se porni, cu tunete și fulgere, cu vânt în rafale care culca totul la pământ. Furtuna se domoli aproape de zori, așa că Gheorghieș și feciorii lui fură lăsați să doarmă până la amiază.

-Care-i rostul călătoriei voastre, fiule? întrebă tatăl Toderaș. Îi de bine, ori altfel? Îi cu grabă mare?

Gheorghieș îi povesti despre Gregorius, care s-a dovedit a fi unul din Bătrâni. Despre porunca ce a dat-o Sfatul și pe care el, Gheorghieș, trebuie să o ducă la împlinire. Tatălui său nu-i veni la îndemână să rămână, peste iarnă, fără 20 de luptători. O turmă de 50 de oi putea fi pregătită de drum repede.

Gheorghieș se odihni două zile, timp în care tatăl său făcu toate pregătirile de drum. Înainte de a încăleca, tatăl său îl sfătui să caute, în călătoria sa, bărbați tineri, în putere, pe care să-i ia cu simbrie și să-i pregătească să fie oșteni de nădejde. Că mare va fi

nevoia de apărători, acasă la Tilișca dar și la mers, în mișcarea turmelor.

Gheorghieș avu un somn agitat în noaptea dinainte de plecare. Se trezi tulburat, nu știa ce să creadă, fusese adevărat ceea ce auzise cu urechile lui ori fusese doar o amăgire. Se făcea că porniseră la drum, dar pe la amiază i se arătase Bătrânul Grigore Făgărășanul, mânios, agitând bâta cea mare, de conducător. Cu mâna lui schimbase mersul turmei. „Pe malul râului Buzău trebuie să mergi, până ajungi la gura trecătorii! Așa ți-am spus! Vrei să te pierzi pe drum? Vrei să duci la pierzare tot neamul nostru?" Așa cum a apărut, tot așa a dispărut Bătrânul Grigore. Dar Gheorghieș s-a simțit supărat, ca un școlar care a greșit din prostie, iar dascălul l-a făcut de râsul obștii. Își dădu seama că totul s-a întâmplat cu adevărat, după ochii cu care se uitau la el frații lui, Nicodim și Vlăduț. Ca să scape de acele priviri, Gheorghieș îi trimise înainte să iscodească drumul până la popasul de seară.

Pe drum, în zilele următoare, Gheorghieș pricepu rostul supărării din vis a Bătrânului Grigore. Câmpia prin care treceau era lovită de arșiță. Dacă n-ar fi mers pe lângă râul Buzăului, ar fi pierdut turma și s-ar fi îmbolnăvit și ei. Toamna aceasta fierbinte era mai mult o prelungire a verii, cum nu s-a cunoscut din moși strămoși să se fi întâmplat. De acolo, de la vărsarea Buzăului în Dunăre până ajunseră la gura trecătorii prin munți, nu întâlniră decât două sate mai acătării. Adică cu ceva mai mult de 50 de fumuri. Sate sărace, cu vite puține, pământ sărac și roade puține. De la trecătoare încolo, spre apus, satele deveniră mai dese, pe sub poalele dealurilor. Au mers zece zile printre vii, bucurându-se de poamele dulci și aromate, de veselia și dărnicia oamenilor care munceau cântând, sub un soare mai blând și zile mai răcoroase.

De sfântul Dumitru, Gheorghieș ajunse în părțile Olteniei. Poposiră la o mănăstire pe valea unui râu ce curgea vijelios printre povârnișuri care urcau, parcă în trepte mari, spre vârfuri de munți care își puneau căciuli de zăpadă, dar nu le țineau prea mult. Deși turma era mică iar mersul cu pășunat nu a pricinuit oboseală oilor, oamenii își simțeau oasele grele iar atenția le slăbea chiar și în miezul zilei. Gheorghieș vedea cum oamenii dormitau în șeaua cailor, capetele li se bălăngăneau și de câteva ori unul sau altul dintre călărețiii mai în vârstă fuseseră cât pe ce să cadă de pe cal.

Se opriră pentru odihnă trei zile la acea mănăstire de călugări, iar când porniră aveau știri despre drumul de urmat pentru a ajunge, înaintea zăpezilor, în Țara Hațegului. Coborând pe coasta muntelui Retezat spre valea largă a acestei țări – colț de rai! – Gheorghieș și tovarșii lui simțiră semnele pe care Bătrânul Grigorie le făcea, chemându-i spre un loc ce semăna cu niște porți pentru uriași: Porțile de Fier ale Transilvaniei!

-Bine ați ajuns la liman! De acum puteți începe iernatul, pentru că pe aici zăpezile nu zăbovesc să se aștearnă, învelind cu puf alb ierburile pe care le păstrează fragede până ce Baba Dochia începe să-și lepede cojoacele.

Bătrânul Grigorie era bucuros de revedere. Dar nu venise singur. Ținea de mânuță un voinicel de o șchioapă, de nouă-zece anișori, la care ochii negri, iscoditori, erau podoaba aleasă a chipului luminos și isteț.

-El este Dănuț, vine în urma stră-străbunicului său. Va lua, curând, de pe umerii mei povara celor aproape ... 170 de ani! Am slujit țara și neamul, am văzut cum poporul acesta adună, de la un an la altul, mai multă Răbdare și tot mai multă Înțelepciune. Știți voi ce înseamnă asta? Aduceți-vă aminte de spusele de pe urmă ale Marelui nostru Preot Deceneu: înainte de a se topi în timp, Venerabilul a prezis că vor fi tot mai puțini Bătrâni în Sfatul Țării, că ultimul va duce neamul la Scaunul Judecății de Apoi, a lui Iisus Domnul.

-Și ce se va întâmpla cu Țara? întrebă Gheorghieș, cu neliniște în glas. Împuținându-se la număr, Bătrânii vor crește în puteri? Astfel vor putea acoperi, cu darurile lor de la Duhul Sfânt, întreaga țară?

-Pe măsură ce neamul nostru va câștiga în Răbdare, dar și în Înțelepciune, nevoia de puterile ocrotitoare ale Bătrânilor va scădea! Țara va avea de câștigat! Acum oameni buni, ședeți și vă hodiniți, că până la vederea Babei Dochia avem vreme să punem țara la cale.

Ziua următoare fu ultima din luna Brumar în care soarele străluci pe un cer albastru, fără pic de nori. La amiază căldura fu atât de mare încât Bătrânii Grigorie și Gheorghieș își soaseră bundițele și rămaseră doar în cămăși.

-Bunicule Grigorie, tocmai ne-ai spus ieri că anii adunați pe umerii tăi se apropie de 170. Ai dat bundița jos ca mândrul soare să-i vadă cât sunt de frumoși, cu câtă vrednicie și înțelepciune i-ai adunat, făcând mulțime de fapte bune? zise Gheorghieș care pășea alături, ținându-l de mână pe nevârstnicul Dănuț.

-Mai degrabă am lepădat straiul greu ca să-mi fie mai ușor să mă lupt cu amintirile care stau în aer, deasupra acestor locuri, fără asemănare prin slava ce umple totul, de la un vârf de munte la altul, de la brazii de sub cerul răsăritului până la stejarii din hotarul apusului. Acest loc de slavă, cum vă spuneam, cunoscut azi ca Porți de Fier ale Transilvaniei și Țară a Hațegului, este înscris în istorie cu numele Tapae, locul unde făloasele armate ale Romei au mușcat țărâna sub săbiile dacilor lui Decebal, în urmă cu mai bine de o mie de ani. V-am chemat să bateți drumurile de la răsărit până aici, ca să vă spun ce a hotărât Sfatul Bătrânilor de împlinit pentru neamul acesta și țara aceasta a noastră în veacurile ce vor veni, scurgându-se precum clipita. Și trebuie să aflați aceste porunci aici, pe loc sfințit de oase de viteji și hrănit cu sânge de strămbuni.

Pe pintenul de deal unde se opriră, această Țară a Hațegului putea fi cuprinsă cu privirea și admirată cu tot ce avea, izvorând din trecutul milenar și continuând cu fapte mai ieri petrecute, cu altele ce vor veni, curând, peste ani puțini. Acolo stătură pe bolovanii împrăștiați de semănători cerești în poiana aceasta, a soarelui.

-Lung drum ne așteaptă și fapte de ispravă aveți de înfăptuit. Valahii noștri sunt mulți, risipiți în ceea ce a fost țara geților. Au fost supuși de neamuri de cuceritori, s-au supus cu smerenie și au îndurat cu răbdare tot greul, înțelepțindu-se. Pe aceste locuri se plămădește calea cea largă pe care neamurile vor veni, pe rând, să se înfățișeze la Scaunul Judecății de Apoi. Vrednici trebuie să fim că noi, valahii de azi, geții și dacii de ieri, românii de mâine, punem pietre de râu așternut picioarelor omenirii ce se ridică din morminte, dar și sfinților care, împreună cu oștile cerești, cântă laolaltă imnuri de slavă Tatălui din Ceruri. Bătrâne - de pe acuma! - Gheorghieș și tu, Dănuț, cel ce vei crește ca făt-frumosul din basme, veți trudi poate mai mult de o sută de ani, de acu înainte, să adunați valahii sub sceptre de bărbați vrednici în țări ce se vor

chema cnezate, voievodate, regate. Ele vor găzdui plămădirea acelor fapte de se vor chema „vremuri de pace”, de vor fi, ori vremuri de pierzare, dacă oamenii așa vor voi să fie.

Bătrânul se opri. Nu întrebă dacă spusele lui au fost înțelese ori nu. Nici n-a vrut să deslușească mai multe. Apoi trecu la treburi grabnice, de parcă acolo, sus, pe coasta muntelui dinspre miazăzi, Retezat, sub căciula acoperită cu zăpadă a vârfului Peleaga, ar fi trebuit să lase în obroc[57] toată averea adunată în cei 170 de ani de viață.

-Din neamurile mele trăiesc încă și azi, doar câțiva bărbați. Cel mai mare în înțelepciune la anii lui este Savu, nepotul meu cel mai mare. El are 40 de ani. Lui i-am încredințat stăpânirea Țării Hațegului. El va fi ales de neamuri cneaz al acestui ținut, dar nu acum ci peste câțiva ani, când timpurile vor fi mai prielnice. Gheorghieș, nepoate, am să-ți deslușesc ce înseamnă timpuri mai prielnice, în această parte de țară. Hațegul se învecinează cu țara ungurească. Regii unguri au cucerit aceste locuri demult, încă prin anii 896 – 897, atunci când s-au așezat în câmpia Pannoniei. Atunci au luat sub copitele cailor toate plaiurile care se mărgineau cu pădurile de brazi. Ungurii, neam de stepă, știu că fânețele cele bune nu cresc mai sus, pe munți, dincolo de marginea pădurilor de foioase. Le-a plăcut această țară, a Hațegului, că era înconjurată de zidul munților, de jur împrejur. Dar n-ar fi încăput, aici, toată hoarda lor. Ei fiind, cu totul, puțini la număr, și-au adunat toate cele șapte triburi în pusta maghiară, adică în Pannonia. Socoteau că atunci când se vor înmulți vor cere Hațegul înapoi. Că așa se poartă acest neam, crede că tot ce a fost călcat de copitele cailor lor este averea lor, pe veci. Dar Hațegul n-a fost țară pustie când au descălecat ungurii. Pentru că se bătuseră cu destule popoare din cele ce n-au stare locului, valahii locuitori s-au adăpostit în munți, pe văi adânci și în peșteri. De aici au ieșit la lumina zilei și și-au căutat de rostul lor după ce ungurii s-au dus în Pannonia.. Să tot fi trecut vreo două sute de ani, poate chiar mai mult.

-Dar n-ai spus de timpuri prielnice ...

[57] obroc = vas mare, cilindric de capacitate 44 (obrocul mare) sau 22 ocale. Cuvântul e folosit și cu sensul de ascunzătoare, loc unde se pun la adăpost averi, valori importante (Dex)

-În acești două sute de ani, ungurii au venit să-și ceară ce socoteau ei că este al lor. Dar au venit cu oaste puțină, câteva zeci de călăreți. N-au venit să jefuiască, ci să pună biruri. Ai noștri s-au supus. Dar biruri n-au plătit. Că acei unguri au venit să ia birul când ai lor se băteau pentru coroană. Acela era timpul potrivit să scape de unguri. Au trimis iscoade și au aflat care trib cu cine ține pentru domnie. Și i-au ațâțat pe unii împotriva altora.

-Așa, bun modus, doar cu istețimea poți câștiga mai mult decât cu pumnii, zise Gheorghieș. Așadar, noi cu Savu ne vom îngriji de turma noastră, nu?

-Savu îi bun gospodar. Dar singur nu poate ține averea la un loc. De aceea i-am dat ajutoare pe fratele mijlociu Ilieș, care-i cu zece ani mai tânăr și pe Decis, nepot după al doilea frate al meu. Decis îi de o seamă cu Ilieș, dar ei se țin ca doi frați, deși sunt numai veri buni. Așa dară, Savu cu nepoții lui, Ilieș și Decis, conduc și se îngrijesc de toată averea mea. Savu este însurat. O are pe Margareta de nevastă, care îi mama lui Dănuț, singurul lor copil. Ceilalți doi, Ilieș și Decis sunt cruzi încă, mai au vreme până la însurătoare.

Gheorghieș cu ajutoarele lui, Vlăduț și Nicodim, porni să cerceteze locurile pentru a afla cât mai multe despre valahii din aceste ținuturi. Cele mai multe vești le aflară despre voievodul Litovoi și țara lui. Acesta adunase sub ascultare mai mulți cneji din munții Olteniei, pe Jiu, și prin munții de către vecinătatea Banatului. El era la hotar cu ungurii către câmpia Mureșului și iară cu ungurii, către Banat. Vecin cu Litovoi la hotarul dinspre răsărit era cneazul Farcaș. Acesta urca pe Olt, în părțile Vâlcei. Farcaș cerea ajutor lui Litovoi ori de câte ori dădea de necaz cu barbarii care năvăleau dinspre răsărit. În partea de miazăzi a lui Farcaș era cnezatul lui Ioan, care era cel mai mic dintre aceștia trei.

-Bătrâne Grigorie, am aflat că Ioan, Farcaș și Litovoi trăiesc încă, pe vremurile noastre. Dar sunt slăbiți, după atâtea lupte purtate împotriva mongolilor lui Nogai. Dintre ei trei, Litovoi are ceva mai mult cheag. El și-a adunat ceva oaste și a încheiat pace cu regii Ungariei pentru apărarea acestor hotare, de barbari. Chiar a primit și niște cufere cu galbeni, pentru plata armatei sale. Dar cu toate aceste semne de prietenie, Litovoi s-a închinat vasal ungurilor. Că altfel nu scăpa cu voievodatul său neatârnat. Am

aflat că Litovoi umblă cu vorbe pe la vecinii Ioan și Farcaș pentru unire, cnezatele să i se alăture și să facă împreună o armată mai mare. Apoi să se pună împotriva regatului Ungariei, pentru slobozenie.

*

Gheorghieș cu frații lui și cu cei 20 de oșteni colindară ani la rând părțile dinspre apus ale ținuturilor de la miazăzi de munții Făgăraș, până la locul numit Cazane, pe Dunăre. Trecură și mai la apus de aceste locuri, spre Banatul unguresc. Peste tot aflară de necazurile provocate locuitorilor acestor ținuturi de hoardele prădătoare ale mongolilor, care se scurgeau dinspre răsărit, prădând și jefuind tot ce întâlneau în cale. Ei au fost martori ai bătăliilor purtate de cetele de valahi ale voievozilor Litovoi și Seneslau, ale cnezilor Ioan și Farcaș, cu mongolii năvălitori. Valahii erau puțini, nu aveau scule de război cu care să-i poată bate pe năvălitori în câmp deschis. Au folosit luptele de hărțuire, au atacat cetele mai mici și le-au distrus. Iar când mongolii veneau cu grosul armatelor, valahii se adăposteau în munți, în peșteri și în văi înguste. Îi ademeneau pe mongoli în capcane, pe văi de râuri cu strâmtori, și acolo le turnau bolovani de pe stânci, trăgeau cu săgeți și prăvăleau trunchiuri de copaci. Valahii și-au întărit cetele de iscoade, acestea izbuteau să afle din timp mișcările mongolilor și apucau să spună conducătorilor – voievozi și cnezi – încotro se îndreaptă prădătorii, ce putere au și cât sunt de flămânzi. Bătrânul Gheorghieș și Dănuț, nepotul Bătrânului Grigorie au fost cei care i-au condus pe valahi la întocmirea de capcane în care au distrus multe cete de mongoli.

Dar vremea a trecut și bătrânul Gheorghieș s-a tras la loc de odihnă, acasă la Tilișca. Avea aproape 130 de ani. Jale mare a dat peste valahii din Țara Făgărașului și peste cei din voievodatele lui Litovoi și Seneslau, cnezatele lui Ioan și Farcaș. Au rămas fără ochii clarvăzători ai Bătrânului Gheorghieș. Sașa, urmașul Bătrânului Boris, s-a tras spre ținuturile neamurilor sale, dincolo de izvoarele Nistrului. Glasul lui, de departe, era slab, abia de se

auzea la Tilișca. Iar Boldur, Bătrânul din satul Șipeniț[58], din latura codrilor Cosminului s-a călătorit și el, la Ceruri. Acum toată nădejdea era în tânărul Dănuț. Cu ultimele puteri, Gheorghieș i-a trecut aceluia toate cunoștințele și puterile, botezându-l cu Puterea Răbdării și cu Puterea Înțelepciunii de la Sfântul Duh.

Timp de câțiva ani migrația mongolă nu a mai fost stăvilită de valahi. Ungurii și transilvănenii au suferit cumplite pierderi de la acești mongoli, care nu puteau fi opriți.. Pe atunci, rege în Ungaria era Bela al IV-lea. El n-a putut să facă față năvalei mongolilor și n-a avut altă cale decât fuga. Și a scăpat cu viață refugiindu-se pe o insulă din marea Adriatică. Tot greul luptei l-a dus Voievodul Litovoi, cu oștile sale unite cu cele ale voievodului Seneslau, cnezii Ioan și Farcaș și banul Severinului.[59]

După ce au adus nenorocire asupra Europei, mongolii au fost loviți, la rândul lor, de o nenorocire: în luna decembrie 1241 a murit hanul lor, Ogodai, cel care era conducătorul lor suprem. Tot răul spre bine, zice o veche înțelepciune românească. Conducătorii hoardelor răspândite în lume se retrag, în anii următori,1242-1243, ca să participe la alegerea noului conducător. În răgazul acordat, regele Bela al IV-lea revine în Ungaria, reface țara și, plin de recunoștință față de cei care s-au luptat, cu succes, împotriva mongolilor, adică Litovoi și ai lui, va porni o campanie de recucerire a unor posesiuni din teritoriul Țării Românești. Litovoi i se opune și reușește să-și păstreze independența, dar se pleacă în fața... mongolilor! Da, invadatorii retrași spre Asia Centrală, la 1243, lasă în urmă Hoarda de Aur, care s-a desprins din hoarda cea mare și s-a așezat la nordul Mării Negre. La început, l-a avut ca Mare Han pe Batu Han, nepot al lui Ginghis Han. La 1254, acesta îi dăruiește unui nepot al său, emirul Nogai, un ținut uriaș, care se întindea de la izvoarele Niprului până la gurile Dunării. Dar doi ani mai târziu, Batu Han moare, înnecat în apele fluviului Volga și lasă ca moștenitor pe fiul său, minor. Profitând de ocazie,

[58] Șipeniț = este, potrivit tradiției locale, prima organizare statală, cu populație valahă, anterioară descălecatului maramureșan. atul Șipeniț există și în prezent, în Ucraina și se localizează, împreună cu Codrii Cosminului, în apropiere de Cernăuți.

[59] Victoria vlahilor asupra mongolilor, în anul 1242, este menționată de Filip Mousket în „Cronica" sa rimată (conform Cornel Bârsan și grupul său, în „Istorie furată:Întemeierea Țării Românești, Radu Negru Vodă, între legendă, mit și adevăr", Editura Librex, 2016, București, pag. 424.

Litovoi scutură jugul tătarilor și se declară independent. El reușește să cucerească Banatul Severinului, alipindu-l ținuturilor sale. Acum Hoarda de Aur a primit o lovitură grea, fiindu-i știrbită grav, onoarea. În lipsa unui conducător matur, emirul Nogai se pune în fruntea mongolilor Hoardei de Aur și pornește războiul de pedepsire a îndrăzneților. Tătarii atacă de-a lungul Dunării, pârjolind la nord și la sud. Vor ajunge până la vărsarea Tisei în Dunăre. Aici vor fi opriți de oastea ungară, aliată cu oastea lui Litovoi. Pierderile mongolilor au fost uriașe.

În anul 1266 minorul moștenitor ajunge la maturitate și se înscăunează han al Hoardei de Aur. El este Mangu-Timur Han. Iar Nogai este cel mai apreciat conducător, căpetenia fără de care nimic nu se hotărăște în cortul marelui Han, Mangu. Vine vremea răzbunărilor! Nogai, în fruntea oștilor lui Mangu-Timur, pornește o campanie de pedepsire a împăratului bizantin Mihai al VIII-lea Paleologul. Îi bate oștile și ajunge până sub zidurile Constantinopolelui. Speriat, Paleologul cere pace și ca să-i îmbuneze pe mongoli, o dă pe fiica sa Eufrosina, soție lui Nogai Emir. Mare cinste! Ar fi putut deveni conducătorul Hoardei de Aur. Dar el n-a vrut să se pună rău cu dinastia și atunci a ales să-și facă propriul hanat: cu o urdie de 40.000 luptători cucerște Dobrogea și se întinde până la Constantinopol. Își așează cortul de căpetenie la Isaccea, cetatea Noviodunum. Aici îl vom afla în noaptea în care Bătrânul Gheorghieș împreună cu Sașa, fiul Bătrânului Boris, au scăpat, pe cai, să ducă vestea invaziei mongole la Durostorum, marelui toparh Iorgos.

-Dar mai avea vlagă Bătrânul Gheorghieș să alerge de colo-colo? Cred că avea peste 120 de ani!

-Așa este! De la Durostorum se va trage acasă, la Tilișca, unde îl va găsi pe Dănuț, care între timp va deveni Bătrânul Dan. Acesta va deveni ocrotitorul ținuturilor din miazăziua Transilvaniei, cu Țara Hațegului și a Inedoarei până la zidul munților de cremene, ai Făgărașului.

Dan stătea mai mult pe lângă Bătrânul Gheorghieș. Vedea cum îi slăbesc aceluia puterile, de la o zi la alta. Cu răbdare, Dan lua de la moșul lui drag, moștenirea poruncilor Sfatului Bătrânilor.

-Dănuț, nepoate, toți cei care ar fi putut să-ți fie sprijin în drumul tău în anii cei mai de seamă care vin, au îmbătrânit.

Litovoi va muri, răpus de unguri în bătălie. Eu mă sting, mai pâlpâi ca o lumânare, cu fitilul terminat. Singur rămâi să duci la împlinire poruncile Sfatului. Trebuie să-l ajuți pe cel ce va fi numit Descălecătorul, pe Radu Negru Voievod, de la Făgăraș. Încrede-te în puterile neamului nostru. Împuținându-ne noi, ultimii Bătrâni, puterea crește în norod. Acolo vei găsi oameni destoinici care te vor ajuta. Iar cel ce va duce neamul mai departe este acest voievod, de la Făgăraș! El va face să crească Țara Românească, o va întemeia și o va face slobodă.

-Este un gând bun, dar anevoie de împlinit. Trebuie să pun umărul, cu toate ajutoarele pe care mi le lași, ca această slobozenie să se împlinească, răspunse Dănuț. Pe altă parte, eu am aflat că la Buda, la curtea regelui Ladislau al IV-lea se clocește un gând rău împotriva valahilor din acest capăt al munților Carpați. Ungurii vor să pună stăpânire pe voievodatul lui Litovoi – pe care l-au șubrezit cu uneltirile lor – și să aducă niște pecenegi în Țara Făgărașului, acolo unde este Mare Herțeg de Almaș și Făgăraș omul nostru, Radu Negru Voievod.

-Bunicule, bunicule, strigă cu glas speriat Dănuț. Cineva te caută, de departe tare. Glasul aceluia este slab, venind de la depărtări, iar urechile dumitale sunt slabe, de la bătrânețe. Eu te ajut, cred că este glas de primejdie!

-Dragul moșului, drag, ce m-aș face fără tine, Doamne! Da, ajută urechilor mele Dănuț, fă pâlnie mare! Aud, aud Boldur, tu ești? De la Șipeniț? Mai trăiești, bătrâne?! Ce primejdie vezi, spune! Bătrânul ascultă apoi ceru, celui din depărtări, să repete semnele văzute și auzite. Apoi mulțumi. Se închină la Ceruri, făcând câteva cruci mari și zise:

-Bătrânul Boldur îmi spune, tocmai de la Șipeniț, un sat din codrii Cosminului, aflat la adăpost, prea puțin văzut de cei ce treceau prin apropiere, cu hoardele lor de migratori. Boldur a văzut câteva mii de pecenegi îngrămădindu-se sub poala pădurii, așezând tabără de așteptare. De o lună așteaptă. Acum s-a desprins o ceată de câteva zeci de călărești, au trecut Nistrul și au pornit spre gurile Dunării. Cred că au treabă specială de făcut. Aveți grijă!

Bătrânul Gheorghieș căzu pe gânduri, scrutând adâncurile minții omenești. Dănuț avea și el fruntea încruntată, iar pumnii îi avea strânși, gata să se apere. Deodată se însenină și zise:

-Bunicule, sunt tocmiți de regele Ladislau să ucidă. Ei vin încoace, cu mare grabă. Trebuie să faci ceva, repede!

Bătrânul se uită cu admirație la Dănuț. Acela îi limpezise mintea obosită, acum vedea pentru ce se speriase atâta Boldur. Apoi moșul zise:

-Vor trece râurile cele mari, Prutul și Siretul, acolo unde le vine cel mai bine, adică la vărsarea lor în Dunăre. Acolo, la Lacul Brateș cineva trebuie să-i întârzie. Caută-l pe Sașa, vezi pe unde o fi. Iar tu, cu oștenii tăi, încălecați pe dată și goniți ca vântul, să le ieșiți în întâmpinare la gura trecătorii Buzăului. Îi lăsați să treacă, apoi vă luați după ei.

-Dar dacă ar fi să ne luăm la harță, cu acești 20 de oșteni ce pot face eu? întrebă, cu îngrijorare Dănuț.

-Vei chema ajutoare, vietățile pădurii, păsările cerului, norii, vântul. Voi sta cu ochii pe tine, atât cât mai pot și te voi ajuta la nevoie.

-Dar cu Litovoi cum rămâne? mai întrebă cel ce pornise cercetările în acest colț de țară.

-Pe Litovoi, Ioan, Farcaș și Seneslau să-i lași în mila Domnului. Ei au împlinit poruncile ce le-au fost date. De acum se apropie de cărările de stele. Grija noastră cea mare este Radu Negru Voievod. Plecați acum, repede.

Nu le-a luat prea mult ca să se pregătească de drum. Era cale lungă de străbătut, de la Tilișca până la gura trecătorii Buzăului. Cum n-au găsit pe nicăieri cai de schimb, drumul a durat trei zile. Dănuț a primit îndemnuri de grăbire de mai multe ori, de la Bătrânul Gheorghieș. Simțea răsuflarea grea a bătrânului, care îi căzuse drag de când îi fusese dat în grijă de bunicul lui dulce, Grigorie. La ieșirea din comuna Întorsura Buzăului, cneazul Tribunus care era mai mare peste porțile îngrăditurii de apărare, i-a recunoscut pe dată.

-Nu, n-au ajuns la zidul nostru nici un fel de călărești de stepă. Nici n-au ocolit prin altă parte. Mergeți liniștiți, noi stăm de pază, cu *vighilență romană!*

Au coborât prin trecătoare trimițând cercetași la o jumătate de zi înainte. Ajunși în câmpie, Dan ascunse călărești pe valea unui pârâu îngust, care se vărsa în Buzău cu o leghe înapoi, către Siret. De acolo trimise cercetași în întâmpinarea pecenegilor, către

răsărit, dar și către apus, de-a lungul câmpiei. Nicodim și Vlăduț, frații lui Gheorghieș plecaseră înapoi, spre răsărit, dar încă nu se întorseseră, deși soarele apusese de două ceasuri.

Dan se simțea vinovat de întârzierea lor și nu-și găsea liniștea. Porni de unul singur, mergând furiș, cu toate simțurile încordate, ca să deslușească vreun semn din partea fraților. Dar nu s-a îndepărtat prea mult de tabără, că de după un cot al râului îi apărură frații în cale, ducând caii de căpăstru și vorbind între ei, cu glas scăzut. Dan li se arătă și nu-i mustră că s-au rătăcit de grosul taberei. Îi venea să-i strângă în brațe și își făcu două cruci mari, mulțumind lui Dumnezeu că i-a aflat pe frați întregi, nevătămați.

-Dănuț, cale de două ceasuri înapoia noastră, vine o ceată de pecenegi, de două ori mai numeroasă decât suntem noi, zise Nicodim. Nu-s de loc sperioși, merg de parcă ar fi singuri pe lumea asta. Ce zici să facem? Am putea să năvălim peste ei când se vor lăsa spre odihnă. Așa ne sfătuiam noi doi să-ți zicem.

-Nu facem nimic alta decât ni s-a poruncit, răspunse fratele cel înțelept. Eu așa zic, că asta-i porunca, ce ni s-a dat, Dănuț.

-Îi lăsăm să treacă de noi, vom păstra depărtarea de ei până vom ajunge la gura trecătorii, așa cum mi-a poruncit Bătrânul Gheorghieș. Acolo vom afla ce gând îi mână, înainte, spre apus, pe sub margini de dealuri, ori prin trecătoare, spre miazănoapte. Acu hai înapoi la tabără, trebuie să vă hodiniți și voi. Alții vor sta de strajă.

Pecenegii urmară, fără șovăire, drumul spre miazănoapte, prin trecătoare. Acum Dănuț se întrebă dacă pecenegii știau că drumul le este zăgăzuit de un zid apărat de oaste, ori vor vedea asta doar când se vor afla în bătaia săgeților apărătorilor de la Întorsura Buzăului.

-Vom merge pe urmele lor. Iscoadele noastre se vor ține după ei, iar noi vom sta în urmă, la o jumătate de zi.

Curând barbarii se opriră, adunându-se ciotcă în jurul unuia care le era căpetenie. Iscoadele lor se întorseseră, pesemne, cu vești despre cetatea de la Întorsura Buzăului. Se agitară o vreme, învârtindu-și caii pe loc și în cerc în jurul căpeteniei. Apoi se hotărâră, ceata se porni, la pas, spre cetate, Când fură pe aproape, se despărțiră pe trei coloane. Cei din mijloc descălecară și porniră târâș, cu arcurile în mâini, încercând să se apropie cât mai mult de

ziduri. La un semn, săgețile porniră, dar oștenii de pază se pitiseră, unii după zid, alții ridicând scuturile spre apărare. Cum anume aflaseră de atacul ce se pornea? Tot bufnița le-a dat de veste! Sigur că aveau pândari în pădure, care văzuseră tot încă de la oprirea la sfat a acelora.

Săgețile loviră scuturile, cele ce fuseseră țintite spre apărătorii aflați la vedere. Celelalte zburară pe deasupra. Nimeni dintre apărători nu fu rănit. Caii coloanei din mijloc fură goniți spre călăreții lor, aceia încălecară și porniră în goană, cu torțe pe care le aprindeau unii de la alții. Ajunși aproape de ziduri se opriră scurt și aruncară torțele, gândindu-se că vor aprinde ceva din spatele zidurilor, care îi va face pe apărători să deschidă porțile. După ce călăreții coloanei din mijloc își întoarseră caii, îndepărtându-se, fu rândul coloanei din stânga să dezlănțuie atacul surpriză. Dar iarăși nu avură nici un spor. Al treilea atac fu întâmpinat de apărători cu o ploaie de săgeți, trase de pe metereze. Căzură câțiva barbari, poate vreo cinci ori șase, iar cai fură săgetați tot pe atâția. Cei căzuți se ridicară și o luară la fugă, căutând scăpare după tufe și copaci. Doar doi fură săgetați de moarte. Acum poarta cea mare a cetății se deschise de un lat de om și câțiva oșteni ieșiră să adune săgețile căzute pe jos ori înfipte în lemnul porții. Acele săgeți prindeau bine ambelor oști, deoarece vârfurile de fier erau scumpe și greu de găsit. Acum pecenegii iar se adunară ciotcă și iar se sfătuiră. Câțiva porniră spre pădure și se întoarseră cu snopi de crengi, printre ele fiind destule ramuri uscate. Legară snopii cu funii subțiri, împletite din cozi de cal. La un semn porniră atacul iarăși. În față goneau cei cu fașinele de crengi, mai în urmă veneau cei pregătiți cu arcurile în care săgețile aveau cârpe din care picura ulei. Cei din frunte aruncară snopii spre poarta cetății, iar cei din rândul al doilea traseră săgeți incendiare. Focul se porni pe dată. Cei din cetate aruncară apă peste foc, dar nu avură spor. Ba din contră, apa întinse uleiul mai mult și focul se înteții. Acum pecenegii trăgeau valuri de săgeți spre deschizăturile dintre creneluri, ochindu-i pe apărătorii care încercau să stingă focul. Pe ziduri, deasupra porții se făcu acoperiș de scuturi mari, din cele romane. De sub ele oștenii valahi aruncau saci cu nisip, tăiați din loc în loc, astfel că nisipul se împrăștia stingând focul, ceea ce apa nu făcuse.

Dar, iată! Ceva se întâmplă. Pecenegii se întorc cu spatele la cetate și încearcă să se strângă în zid de apărare. Atacul pâlcului de ciobani tilișcani îi luă prin surprindere pe barbari. Văzând că le sosesc ajutoare, cei din cetate deschiseră poarta, împinseră crengile aprinse și pe cele fumegânde cu furci cu cozi lungi, apoi un pâlc de vreo douăzeci de călăreți țâșni, chiuind și agitând suliți, săbii și ghioage. Ciocnirea fu cumplită. Cei mai mulți barbari căzură, loviți de cele două valuri de atacatori. Rămaseră doar vreo câțiva, patru ori cinci, care își apărau căpetenia, rotind caii în jurul aceluia. Apoi se dădură prinși. Cei din cetate suferiseră câteva răni ușoare, dar oierii lui Dănuț scăpaseră nevătămați.

Căpetenia făcu semne că vrea să se răscumpere. Arătă spre brâul doldora de galbeni. Tribunus, cneazul, îi smulse brâul și îl desfăcu. Curseră galbeni mari și câțiva arginți. Era o avere frumușică acolo! Dar ca să priceapă pecenegul că nu-i de joacă cu valahii, stăpânii locului, Tribunus îi puse iute jungherul la gât și zise:

-Ce căutați pe pământurile noastre, ticăloșilor? Nu v-au fost de ajuns pășunile de la Amu-Daria și Sâr-Daria? Și nici de la Atelkuzu[60]? Acu vrei să te răscumperi, cu aurul furat și jefuit? Aurul este al nostru, iar ție ștreangul ți se cuvine! grăi Tribunus, cu năduf.

-Kedyelem! Kedyelem! strigă căpetenia un cuvânt în limba maghiară, pe care unul din arcașii lui Tiberius îl cunoscu.

-Îndurare, zice acesta! Se poate să fie unguri, nu pecenegi, stăpâne Cneaz?!

Cu greu, Iosif arcașul se înțelese cu pecenegul și află că ei fuseseră chemați să ocupe pământul de la poalele munților celor înalți, ai Făgărașilor. Că acel pământ, dintre munți și râul Olt, se numea Terra Valachorum și mai mare peste el era un mare Herțeg[61] ce nu voia să se închine regilor Ungariei. Ladislau al patrulea, cel ce era pomenit cu porecla Cumanul, avea mare supărare pe acest Herțeg, Radu cel Negru și voia să-l piardă cu

[60] Atelkuzu = Teritoriul din regiunea Atelkuzu ocupat inițial de pecenegi era străbătut de râurile Baruh, Kubu, Trullos, Brutos și Seretos. Ultimele 3 sunt identificate relativ ușor cu Nistru, Prut și Siret, iar pentru primele, specialiștii înclină către Bugul de Sud și Nipru.

[61] herțeg = duce, voievod (ungurește); Radu Negru era pomenit în cronicile vremii ca Mare Herțeg de Almaș și Făgăraș

toată casa și poporul lui. Deci pecenegii căzuseră la învoială ca Țara Valahilor, a Făgărașului, să fie luat de oștiri ungurești, care vor ataca de la miazănoapte către miazăzi, iar pecenegii vor lovi dinspre răsărit, așa cum o făceau ei, care erau o mică parte din marea armată pecenegă.

Aflând aceste vești de mare preț, Tribunus și Dănuț se sfătuiră și hotărâră să-l ducă pe prinsul peceneg plocon voievodului Radu, la cetatea lui din ținutul Făgărașului. Dănuț îl legă burduf pe barbar, îl puse ca un balot pe cal și plecă, în graba mare, cu oștenii lui, către cetatea lui Radu. Nu era timp de pierdut, tot neamul valah de sub stâncile cele de cremene ale Făgărașului era în mare primejdie. Călăriră cu popasuri scurte șapte zile la rând, până ajunseră la cetatea de scaun a Radului Voievod. Dănuț ceru să i se îngăduie să se înfățișeze Herțegului, că are mare știre de dat. Fu primit, dar nu de îndată. Vodă Radu avea musafiri, de la Curtea regelui Ungariei, Ladislau al Patrulea, Cumanul. Trimisul era un bun și vechi prieten al lui Vodă, pe numele său Roland Borșa[62], stăpân al pământurilor de la Cheresig.

-Măria Ta, lucruri de mare ticăloșie sunt puse la cale peste capetele Măriei Tale și a unor apropiați ai Măriei Tale. Cumva puneți de o încuscrire cu regele ungur, iar trimisul lui este prietenul amândurora? Este o trădare, Măria Ta. Aș zice că prinsul nostru nu trebuie să-l vadă pe trimisul regelui Ladislau, și nici trimisul lui să nu-l vadă, la chip, pe acest ticălos prins al nostru. Că dacă se vor vedea unul pe altul, s-ar putea să se sperie și să întoarcă adevărul pe dos. Rog cu umilință pe Măria Ta să-mi ierte mie, nevrednicului, această îndrăzneală.

-Dar cine ești tu, ciobanule? De unde vii? Cine te-a trimis? întrebă voievodul iritat.

-Sunt urmaș de Bătrân, de mult tare mi-au fost deslușite pățaniile peste care vom trece acum, în aceste ceasuri. Iarăși îmi cer iertare pentru atâta îndrăzneală!

-Fie, dragul meu Roland, ești bun să te tragi în această firidă, a geamului către curtea cea mare? Așa! Acum să-l aduci pe prinsul tău!

[62] Roland Borsa, istoria îl consemnează ca ucigaș al regelui Ladislau al IV-lea. Autorul fabulează, legând niște evenimente de acești ani, întâmplări imaginare dar care s-ar fi putut derula așa cum sunt povestite (n.a.)

Ciobanii lui Gheorghieș îl aduseră pe peceneg. Avea mâinile legate la spate iar peste ochi avea o cârpă neagră.

-În genunchi, ticălosule! porunci Dănuț. Ridicați năframa de pe ochii lui. Apleacă fruntea la pământ și spune, pe limba maghiară, ce înțelegere aveți voi, pecenegii, cu regele Ladislau.

-Voi spune tot, numai că ducele vostru trebuie să jure că îmi va da viața și drumul, să plec unde voi vrea eu, spuse ticălosul.

-Măria Sa, voievodul Radu va face cum va crede el. Că viața ta a ajuns la capătul sorocit. De vei spune tot adevărul, poate că vei afla înțelegere la Măria Sa, zise Gheorghieș, pentru ultima dată.

-Bine, Dumnezeul meu să se îndure de mine! Măria Ta, zise acel prizonier stând pe mai departe cu capul plecat și fruntea lipită de piatra sălii tronului. Regele Ungariei s-a legat cu căpetenia cea mare a noastră, a pecenegilor, să primească pe vecie pământurile cele mănoase care se află între munții de cremene și râul Alutus. Care pământuri sunt ale ducelui Radu cel Negru, moștenite din străbuni. Oștile regelui Ladislau vor ataca de la miazănoapte, iar noi, pecenegii, vom lovi dinspre răsărit. Regele te va ademeni să te încuscrezi cu el, trimițând pentru logodnă pe prietenul Măriei Tale, nobilul Roland Borșa. Acesta va sta de-a dreapta ta și te va ține strâns, de mâini, în timp ce ucigașii te vor lovi de moarte din spate. Asta știu, noi trebuie să lovim dinspre răsărit, apoi să ne supunem nobilului Roland.

Gheorghieș puse mâna în coama pecenegului și îi săltă capul.

-Privește, acesta este nobilul Roland?

Roland porni spre Dănuț și prinsul acestuia, scoțând jungherul din teacă. Dar oștenii de pază ai voievodului Radu îi stătură în cale, apucându-l de brațe și împingându-l la pământ.

-Prietene, nu sunt vinovat cu nimic! Eu n-am primit o asemenea poruncă. Și de mi s-ar fi promis răsplată pentru o crimă, mai degrabă aș fi plătit cu viața mea, decât să încalc legea ospitalității. Crede-mă! Pune-mă la încercare! Voi pleca la Buda și cu mâna mea îl voi omorî pe regele ticălos.

Roland fu închis în beciul palatului. În timp ce se petreceau acestea, la poarta cetății sosi un mesager de la Buda, pentru nobilul Roland. Avea un răvaș pus într-o țeavă de argint. Sigur că Radu Vodă deschise răvașul. Acolo scria că familia nobilului Roland era închisă în temniță, la Buda. Vor fi omorâți cu toții,

soția și cei trei copii, dacă nobilul nu va duce la îndeplinire uciderea voievodului Radu. Nobilul fu eliberat.

-Ce vei face acum? întrebă Radu.

-Îl voi întreba pe aducătorul poruncii criminale unde se află regele. Mă voi duce acolo și îi voi cere să-mi elibereze familia. De îmi va sta în putință, îl voi ucide. Cred că Bunul Dumnezeu mă va ajuta, deoarece așa se spune în Evanghelie, că „cine sapă groapa altuia, cade singur în ea!"

La data de 10 iulie 1290 regele Ladislau al IV-lea căzu răpus de mâna unor asasini care, ajutați de o ceată de români, au pătruns în tabăra aceluia și l-au ucis în timp ce dormea. Acei trei asasini erau cumani, aveau numele Arboc, Tortei și Kemenec[63]. Planul de cucerire a Țării Făgărașului se nărui, dar Voievodul Radu porni la drum de bejenie[64], cu toată casa lui, știind că va fi acuzat de complot. El nu știa să spună cine erau acei români care i-au ajutat pe asasini.

-Marghita, iubito, mare necaz cade pe capul nostru. Ne-am bucurat când acel cioban ciudat, Dan Bătrânul, ne-a adus vestea despre capcana în care plănuise regele să mă prindă și să mă omoare. Dacă îi reușea planul, eu nu știu ce s-ar fi întâmplat cu tine și fiii noștri. Ne-am bucurat că am scăpat, dar bucuria noastră nu-și are locul.

---

[63] Asasinii regelui Ladislau Cumanul, la 10 iulie 1290, apar în cronica rusă Ipatievskaia – conform lucrării „Istoria furată – Întemeierea Țării Românești. Radu Negru Vodă, între legendă, mit și adevăr" de Cornel Bîrsan, Cristian Moșneanu și Adrian Anghel, Editura Librex, București 2016, pagina 434

[64] Recent, într-un articol în Revista Luceafărul - "Negru Vodă a fost întemeietorul Țării Românești, la 1290 – 1292, nu Basarab I. O corecție istoriografică necesară!" - Ionuț Țene, cu argumente pertinente și concludente, desființează teoria susținută de mulți istorici, potrivit căreia Negru Vodă nu a fost un personaj real, ci unul de legendă: "Radu Negru este un personaj mult mai real din punct de vedere al izvoarelor istorice poate decât chiar Basarab I, câștigătorul bătăliei de la Posada din 1330. Basarab I a urcat pe tronul Țării Românești, când țara era unită cu zeci de ani înainte de către "descălecătorul" Radu Negru Vodă, așa cum confirmă documentele istorice, direct sau în contextul istoric."
După trei ani de documentare și cercetare (2013-2016), Cornel Bîrsan, Cristian Moșneanu și Adrian Anghel, autorii lucrării: "Istorie Furată. Întemeierea Țării Românești. Radu Negru Vodă, între legendă, mit și adevăr", plecând de la dovezile documentare, studiile făcute de istorici români și străini, descoperirile arheologice și tradițiile și legendele poporului român, au reușit să ajungă la concluzia că Radu Negru Vodă, care a fost Voievodul Făgărașului până în anul 1290 , a "Descălecat și Întemeiat Țara Românească", asemeni lui Bogdan Vodă, Voievodul Maramureșului
care a fost "Descălecătorul și Întemeietorul Moldovei"

-Dar ce s-a întâmplat, Alteță, soțul meu? Mă înspăimânți cu chipul tău devenit mai negru decât înainte, răspunse Doamna Marghita, soția lui.

-La Buda regele nou înscăunat, Andrei,mă acuză pe mine că aș fi pus la cale uciderea lui Ladislau Cumanul. Că acei valahi care au fost prinși împreună cu cei trei ucigași dovediți, acei valahi trebuiau să implânte sabia în trupul regelui dacă cumanii nu ar fi reușit. Că acei valahi au mărturisit că eu, Radu Negru Herțeg i-am trimis. Mă cheamă la Buda să mă apăr, să dovedesc că sunt nevinovat!

-Du-te, soțule, dovedește că nu ai pus la cale așa o faptă lașă. Doar nobilii de la Curte te cunoscși știu cât ești de cinstit. Însuși Roland, prietenul tău, poate depune mărturie pentru tine!

-Aici este buba, n-ai să crezi! Roland este cel care mă acuză de crimă și complot! El, împreună cu Andrei, regele cel nou. Prietenii mei de la Buda îmi scriu că umblă zvonuri că asasinatul ar fi fost pus la cale de aceștia doi, Andraș Kiraly și Borșa Vaida. Dacă ei mă acuză pe mine, cum pot să-i cer lui Roland să-mi fie apărător? Nu, nu am cum să scap de această ticăloșie. Trebuie să fugim!

-Unde să fugim, soțul meu? Nu avem avere nicăieri, în lume, în afara Țării Făgărașului. Cine ne poate primi? Cine ne poate apăra? Doamna Marghita își frângea mâinile, speriată. Acum, când înțelesese ce pericol îi pândește, sărmana nu vedea nici o scăpare și se gândea numai la copiii lor.

-Ne vom refugia la miazăzi, dincolo de munți. Am luptat cu tătarii în bătălie lângă orășelul Câmpulung, i-am învins și am eliberat oamenii satului, care fuseseră prinși și legați cu un lanț lung, gata de a fi duși la un târg de sclavi. Oamenii aceia mă vor adăposti! Doar acolo avem scăpare. Și apoi, Marghita, sunt semne că valahii din acele ținuturi mă așteaptă să-i unesc și să întemeiez o țară nouă, liberă!

-Să mergem acolo, soțul meu! Mi-ai povestit de mai multe ori cum a fost bătălia de la Câmpulung, cum ai ieșit învingător și cât de recunoscători au fost acei oameni față de tine. Să dăm porunci să luăm ce putem din bunurile noastre, care au scăpat din focul pus cetății noastre și să plecăm cât de repede putem. Este iarnă, soțule, drumurile prin munți sunt grele, iar noi trebuie să ne grăbim!

Capitolul 4
Zori de veac nou

-Frate Gheorghieș, ce mi-ai făcut?! Ce caut eu aici, la Câmpulung, în oastea lui Radu Negru Voievod? Eu sunt oier, acum am rămas fără turma mea, ce trebuie să mai fac aici ca să mă slobozi să mă întorc acasă, la viața mea cea de toate zilele?

Așa se văicăreau Nicodim și Vlăduț, când au fost luați cu puhoiul, cu oamenii casei lui Radu Negru, Voievod, Herțeg de Almaș și Făgăraș. Erau pe drum de bejenie, tulburați foarte de starea de pericol în care se aflau, laolaltă cu toți fidelii tânărului voievod: cavaleri, nobili, meșteșugari, țărani români, maghiari și sași. Nimeni nu știa încotro fugeau, dacă puteau scăpa cu viață și unde era capătul acestui drum tulbure.

-Nu te speria, frate Nicodime și nici tu, Vlăduț. Acesta este drumul spre mărire. Când îl veți vedea pe tânărul herțeg cu coroana de voievod a Țării Românești, uns Domn al Ungro-Vlahiei de episcopul Iachint al Vicinei, atunci veți înțelege cum ați fost de folos la facerea unei țări noi, creștine, ortodoxă, liberă și stăpână pe pământul său. O țară de români, care se va apăra de regii Ungariei și de Papa de la Roma. Unde sunteți acum? Văd tulbure, locul este întunecos, e zarvă mare. Spuneți, sunteți cu Dănuț?

-Frate Gheorghieș, după ce Voievodul Radu a fost acuzat de înaltă trădare la Alba Iulia, la 22 februarie 1291, acesta s-a închis în cetatea Făgărașului, nevrând să se dea legat pentru ca să-l judece nobilii unguri, regele Andrei al III-lea și prietenul lui, Roland Borșa, voievodul Transilvaniei, care l-a trădat ca să-și scape pielea. Dar nu putea rezista atacului oastei maghiare, la urmă cetatea ar fi căzut și el ar fi fost prins. Trebuia să fugă. Acum, spune Bătrâne Gheorghieș, cum s-a întâmplat că oastea maghiară a despresurat cetatea Făgărașului și a plecat de aici? Este asta o minune? Este tânărul voievod ocrotit de Ceruri?

-Este ocrotit de Ceruri, nu încape nici o îndoială. Dar acum a fost ocrotit de Hanul Nogai, cel care este preaputernic printre conducătorii Hoardei de Aur, din Bugeac. El a pornit o campanie de jaf tătăresc, o invazie care țintește Banatul Severinului. Ungurii au pornit toate oștile lor să stea în calea tătarilor, așa că l-au lăsat

pe cel acuzat de regicid în plata Domnului. Ați înțeles, frații mei, cine îl ocrotește pe Radu Negru?

-Suntem acum în cetatea Breaza, unde suntem înghesuiți, locul fiind prea mic pentru atâta lume. Voievodul a pornit la drum, ieri, în plină iarnă, către Țara Bârsei, iar de aici va coborî la Câmpulung. A trimis vorbă să-l căutăm, toți cei ce îl vom urma, într-un loc ce se cheamă Râul Târgului.

-Vei merge acolo, acel loc de tabără este în apropierea orașului Câmpulung. Acolo Radu Vodă îi va chema pe cnezii și voievozii Țării Românești, precum și pe comiții orașelor și târgurilor mai mari și le va cere jurământ de loialiate. Vei vorbi cu acești oameni și vei arăta, cu convingere, că Radu este domnul potrivit să conducă o nouă țară. Are cutezanță, a dovedit vitejie în luptele cu mongolii, a dovedit pricepere în negocierile cu Nogai pentru vasalitate în schimbul protejării față de regele Ungariei. Radu Vodă nu vine ca un cuceritor. El este cunoscut de oamenii locului, pe aceștia i-a apărat când a luptat, în urmă cu 5-6 ani, împotriva mongolilor. El este dorit de românii din țara asta, pe el îl văd oamenii vrednic să ridice țara și să-și așeze cetate de scaun aici.

-Am înțeles, Bătrâne Gheorghieș, fratele nostru. Asta vom face, cum ne poruncești. Dar de ce trebuie să ridicăm o țară nouă? Ce va face această țară pentru românii ortodocși?

-Va fi stavilă împotriva expansiunii ungare și a catolicismului. Ai văzut că voievodatul lui Lytovoi și al lui Seneslau, cnezatele lui Ioan și Farcaș, nu au putut rezista la atacul ungurilor. Sunt pe cale să se prăbușească. Țara Românească, pe care o clădiți acum, este zidul de piatră peste care regii unguri nu vor putea trece. Eu nu voi mai fi, dar voi, frații mei și toată casa noastră, împreună cu mai tânărul Dănuț îl veți ajuta pe Radu Vodă și pe urmașul lui în lupta cu regele Ungariei.

-Dar eu tot vreau să mă întorc la oile mele, se încăpățână Vlăduț. Asta este ce știu să fac, nu să dădăcesc herțegi să crească voievozi de țară.

-Te vei întoarce la casa ta, poate la vară. Că în acest an 1291 se vor mai întâmpla multe, bune dar și rele. După ce Radu Negru Vodă va fi uns Domn al Țării Românești, o bucată de vreme Sfatul Bătrânilor va lăsa lucrurile să se petreacă așa cum sunt ele scrise pe răbojul timpului. Poate mi se va îngădui și mie să trec pe cărări

de stele, poate va crește Dănuț mai repede. Voi, frații mei, să vă vedeți de neamuri, că s-a înmulțit casa voastră. Urmașii Bătrânului Mihu au început să se amestece cu alte neamuri. Asta nu-i rău, sămânța cea bună va lecui de rău sămânța nu destul de curată. Dar aici trebuie să ai mare grijă. Ca să se prăsească un urmaș de Bătrân, trebuie să păstrezi linia curată.

Radu Vodă a fost acuzat de regele Andrei al III-lea și de Roland Borșa că el ar fi condus complotul pentru uciderea regelui Ladislau Cumanul. Celor doi o asemenea acuzare le convenea de minune, deoarece astfel ieșeau ei nevinovați. Acum Roland Borșa putea să stea liniștit, mai departe, voievod al Ardealului. Aflând acel nemernic regicid Andrei al III-lea, că Radu Negru s-a bejenit peste munți, a convocat o mare adunare a magnaților unguri, la Alba Iulia, în acel an 1291, și acolo a făcut donație unui nobil din familia Csaki, fidel lui, cetatea Făgăraș și moșia de la Sâmbăta, proprietăți ale fugarului.

-Frate Gheorghieș, ai pomenit mai în urmă, numele unui mongol, Nogai, care ar fi fost prieten cu Radu Negru Vodă. Cine este acest Nogai?

-Cercetează singur și vei vedea cum oamenii sunt fiii lui Dumnezeu, Unicul, care este Tatăl tuturor oamenilor. Vei vedea că Dumnezeu-Tatăl nu face deosebirea oamenilor după icoana la care se închină sau după biserica, ori templul, sinagoga, geamia și câte altele unde intră fiecare să se roage dumnezeului lui. Tatăl nostru ne iubește pe toți, la fel. Acum împlinește poruncile Sfatului Bătrânilor, apoi urmează-ți calea!

Moșul Gheorghieș dispăru din mintea lui Dănuț. Acela nu avea alta de făcut decât să se supună poruncii. Și chiar atunci veni poruncă de la Vodă Radu: „*acel cioban care mi-a adus pecenegul plocon, cu știrea despre capcana ce mi-o pregătea regele Ladislau Cumanul, să fie căutat și de se află în tabără, să mi se înfățișeze de îndată!"* Oșteni de-ai lui Vodă strigau prin tabără această poruncă. Dănuț nu stătu în cumpănă ci porni spre cortul cel mare, al lui Vodă.

-Eu sunt acel cioban, spuse străjii de la ușă. I se făcu loc și intră în cort. Vodă era înconjurat de câțiva sfetnici credincioși și de Doamna Marghita, soția lui. Dănuț dădu să pună un genunchi în

pământ și să țină ochii plecați, așa cum era obiceiul închinării la stăpân.

-Intră, omule, apropie-te! zise Vodă. Ridică ochii și nu te speria. Mi-ai salvat viața, într-un fel, se cuvine să-ți mulțumesc! De ce ai făcut-o? Te-a trimis cineva? Ai spus atunci, la castel, o vorbă ciudată: că ai fi unul din Bătrânii din vechime! Chiar ești?

-Nu se cuvine, Măria Ta, să vorbim tainele Sfatului Bătrânilor la răspântii de drumuri! zise Bătrânul, iar ochii îi sclipiră cu tăișuri de oțel. Lui Vodă un fior îi trecu peste spate și, privind la omul care i se arătă altfel decât ca un simplu cioban, înțelese mustrarea din acel glas de poruncă.

Vodă se apropie de el, puse mâna pe umărul lui și îl conduse destul de departe de urechi nepotrivite. Văzând că Vodă nu știe cum să i se adreseze, Dănuț îi spuse, șoptit:

-Ochii care se uită și urechile care ne ascultă trebuie să vadă pe Domnul țării și pe un cioban, rămas fără turma sa! Radu Vodă înțelese ce i se cere și pe dată își înălță umerii, privind ca un stăpân la sluga lui.

-Spune, Bătrâne, așa ai spus că ai fi, unul din vechime! Acum înțeleg că nu ai aruncat vorbe degeaba. Eu, Radu zis Negru, pot să aflu de la tine cum anume sunt ales de Sfat? Ce mi se cere? Pe ce drum trebuie să merg? Vei fi sfetnicul meu?

-Prea multe întrebări, Măria Ta! Căile Lui Dumnezeu necunoscute sunt pentru oameni! Totuși, Fiul Lui ne dă povețe și ne îndrumă, pe cărări strâmte și întortocheate, ca să nu călcăm în gurile căscate ale năpârcilor iadului. Drumul Măriei Tale singur îl știi! El ți s-a arătat în inima Măriei Tale încă din pruncie. Acum Domnul și Stăpânul nostru, prin noi, nevrednicele sale slugi, îți dă de înțeles că trebuie să mergi mai departe!

-Bătrâne, vorbești ca să nu te înțeleg! Mă vezi aflat cu toată casa mea în loc străin, și zici că merg bine?!

-Măria Ta, din vechime este o vorbă înțeleaptă la neamul nostru: „Tot răul spre bine!” De aceea după noapte vine zi, după frig și ceață se arată soarele! Dumnezeu, în marea Lui înțelepciune, i-a creat bărbatului femeie. Iar femeia trebuie să nască prunci. Dar nu toate femeile nasc prunci, doar Dumnezeu știe cui dă acest dar, al nașterii de prunci. Iar unor bărbați Dumnezeu le dă să aibă grijă de alte suflete, de viața lor de toate

zilele, de pâine, de căldură, de sănătate. Dar nu le dă acest dar la toți, ci doar la aceia care pot duce o astfel de povară și nu se văicăresc de greu.

-Înțelepte vorbe, ca de la un Bătrân! Vrei să zici să duc povara fără să mă plâng? Dar știu eu dacă merg încotro trebuie? Dacă nu-mi duc casa și fidelii spre prăpastie?

-Vrei să afli încotro mergi? Ce se află dincolo de deal? Ai mii de ochi care pot vedea pentru tine! Pune-i la treabă, adună și gândește, cu mintea care ți-a fost dată ca să fi voievod și cu inima ta care să simtă cui îi bate inima la fel, pentru neam sau altfel!

-Unde vei pleca, de aici, Bătrâne? Și cum să te numesc de acu, doar n-am să strig peste tot așa cum am strigat azi?!

-Numește-mă căpetenie de cercetași, Măria Ta. Și lasă-mă să umblu în patru vânturi, să aud șoaptele lumii. Nu-mi cere socoteală pentru drumurile mele. Sfatul îmi va spune când să mă înfățișez Măriei Tale! Dar am o durere, o nevoie, Măria Ta. Mi-am pierdut turma! Cine va crede că sunt cioban, dacă eu n-am oile mele și câinii de pază!?

-Bine, voi da poruncă să ți se dea turma înapoi. Câte mioare ai avut?

-Doar cincizeci, Măria Ta. Cu acestea mă pot duce unde vreau, cât de repede vreau.

-Îmi trebuie să văd cine se adună la curtea regelui Ungariei și a voievodului Transilvaniei, ce anume pun la cale!

-N-ai trebuința asta, Măria Ta! Andrei al III-lea și Roland Borșa au grija tătarilor. Nimic nu pot face alta decât să adune oaste ca să se bată cu Nogai. Dar asta o știi, Măria Ta, cel mai bine! Că asta-i înțelegerea pe care ai făcut-o cu Hanul! Nogai îți va trimite, de la Durostorum, tot ce îți va prinde bine ca să ridici din temelii cetate de scaun la Câmpina și la Curtea de Argeș, precum și mănăstire cum nu este alta prin aceste locuri. Nogai, un mongol de altă credință, ascultă de porunca dumnezeului lui, care este Unul singur, pentru noi toți. Încrede-te în el, Măria Ta, așa cum te încrezi în Cuvântul Evangheliei.

Dănuț ar mai fi avut câte ceva de zis, dar socoti că întâi trebuie să vadă cu ochii luii multe lucruri, anume locuri și oameni. Ceru îngăduință Măriei Sale să fie lăsat slobod, să treacă munții înapoi, cu turma.

A doua zi oamenii din satele din jurul Câmpulungului îi aduseră mioare, câte zece, cinci, șapte, până se întregi turma de cincizeci. Oi bârsane, cele mai multe, dar și câteva țigăi. Mai aduseră șase catâri, zece cai din cei tătărești, adică mărunți dar foarte iuți. A treia zi turma tilișcanilor porni spre Rucăr.

Ajunseră la Tilișca după o lună de mers încet. Acum drumul oilor devenise mai greoi, deoarece pe valea Oltului crescuse numărul de sate și desimea lor. De la un sat la altul, Dănuț trebuia să ceară cnejilor îngăduință de intrat pe imașuri. Dar mergea înainte. Toată recolta de caș se ducea pe negocierile făcute cu satele pentru a trece mai departe. La gura văii, unde râul Lunca se vărsa în Săcel, primăvara își scutura florile de salcâm. Drumul vechi, cel care urca spre satul ocrotit de zidul de brazi, acum era străjuit de case din bârne, de o parte și de alta, cu gărdușuri de o jumătate de stat de om. În curți se zăreau tufe de flori, grajduri și șure de paie. Era o așezare de oameni gospodari, după cum se vedea. Porțile cele mari ale satului erau larg deschise. În prag, ciobanii fură întâmpinați de Valeriu, strănepot al lui Velerim, cel ce fusese al doilea fiu născut al Bătrânului Mihu. Bucuria revederii după acei ani mulți de bejenit prin lume, fu mare. Se așezară la cină când lumina zilei încă se străduia să nu se lase plecată spre culcușurile de noapte. În fața casei celei mari satul avea un loc de așezare în zile de mari sărbători. Acolo se așeză întreg satul. Cneazul satului, Valeriu, spuse rugăciunea, făcu o închinare de slavă și de mulțumire că, iată, niște feciori ai satului au găsit drumul înapoi, spre „acasă”. Iar tot satul este bucuros să-i vadă, dar să le asculte povestiri despre ce au văzut în lume, ce lucruri mărețe au ieșit din mâinile oamenilor, a celor aleși de Dumnezeu.

Mâncară primele feluri de mâncăruri – care n-au, nicăieri în lume, gust ca acasă! – apoi se așezară pe bănci, pe priciuri și cerură călătorilor să spună ce se mai întâmplă prin lume.

-Am umblat prin părțile de miazăzi ale țării. Ne-am călătorit la sălașul nostru de iarnă, pe malul lacului Brateș, acolo ne-a prins o iarnă cum nu s-a mai pomenit. Totul a înghețat, Dunărea a făcut pod de ghiață, am trecut cu oile în Deltă, unde am mai găsit ceva iarbă verde de păscut, neînghețată sub zăpadă. Apoi am trecut Dunărea înainte de dezgheț și am mers, peste dealurile de sub munții de piatră, Carpații noștri. Am ajuns la locul unde Dunărea

trece prin Porți de Fier și adună apele în vârtejuri numite de oamenii locului Cazane. De aici am urcat iară niște munți, unul era retezat de vârf și chiar așa l-au botezat oamenii, din vechime, muntele Retezat. Dincolo de acest munte s-a deschis o vale uriașă, ca o starchină înconjurată de munți, plină cu lunci, dealuri, râuri, păduri de foioase și de brazi. Țara Hațegului, țara care a fost a lui Decebal. Acolo, la niște Porți de Fier ale Transilvaniei, s-a bătut Decebal cu romanii, la locul numit Tapae. Acolo am simțit cum urcă din pământ vigoarea viței de vie, ne cuprinde tălpile și urcă în inimi, care bat cu vitejie și dragoste față de aceste locuri. De acolo iarăși am plecat, în goană mare, către valea Buzăului, acolo am prins la înghesuială niște luptători pecenegi care veneau cu gând rău împotriva lui Radu Negru, voievodul Făgărașului. Am zădărnicit lucrarea cea rea pornită de acei pecenegi care se înturlucaseră cu regele ungurilor și cu vaida Transilvaniei. Dar n-am putut să-l scăpăm pe Radu Negru Voievod de cumplita acuzație de ucigaș de regi. Ca să nu-l prindă oștenii unguri în cetatea lui de la Făgăraș, Radu Vodă s-a bejenit peste munții de cremene, pe drumul Rucărului și și-a așezat tabără mare, cu oaste, neamuri, casa lui și a fidelilor lui, cu satele de pe moșia lui, la locul numit Câmpulung. Acolo vor veni în acest timp cât vă povestesc, cnezii și voievozii din Muntenia, i se vor închina și împreună vor întemeia o țară mare, puternică, Țara Românească. Va fi țara care va sta în fața ungurilor ce caută loc de cucerit, a tătarilor prădători și a altor neamuri puse pe rele. Țara Românească, țara noastră!

În jurul focului pe care flăcăii mai tineri îl aprinseră, inimile tilișcanilor ardeau de bucurie și de mândrie, precum jucau flăcările pe deasupra lemnelor din vetre.

-Dar pe aici, pe acasă, ce s-a mai întâmplat, unchiule Valeriu? Cât s-a mărit satul?

-Nepoate, satul s-a mărit, oamenii și-au făcut case pe lângă Luncă și Vale către Curmătură. Avem ceva mai mult de patru sute de fumuri, aproape două mii de suflete. Unii din feciori și-au adus femei din ungurime și de la sași. Trăim bine, ne înțelegem, că toți sunt oameni de omenie. Numai că nemeșii unguri și oamenii solgăbirăului de la cetăți îs câini răi, bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată. Multe nedreptăți ne fac, mult amar trebuie să răbdăm. Dar dacă

zici că Radu Vodă face o țară puternică, a românilor, oare n-ar fi bine să ne mutăm toți, în țară nouă?

Bătrânul Valeriu visa cu ochii deschiși. Pe fața lui, vrăstată de ridurile obidei se întindea lumina speranței. Dănuț îl privi cu milă, inima i se zbuciuma de neputința unui sfat pe care nu putea să-l dea.

-N-a venit vremea bejeniei, oameni buni, zise Gheorghieș. Acolo-i Țară Românească, dar aici, pe pământul acesta și până la miazănoapte, dincolo de munții din care izvorăsc Siretul și Prutul, Bistrița și Tisa și atâtea alte ape bune, acolo îi tot țară românească. Bătrânii noștri, Sfatul Bătrânilor a primit poruncă de la Marele Preot Deceneu, care a fost ucenicul lui Zamolxe, prima întrupare a Fiului lui Dumnezeu Iisus Hristos, să ne învețe Răbdarea, pe toți cei ce vom trăi aici, trecând peste veacuri. Căci învățând Răbdarea ne vom Înțelepți, iar din cele două daruri sfinte vom câștiga Iubirea, cel mai mununat lucru la care ne îndeamnă Sfânta Treime. Noi, oamenii acestor locuri, cu nume și inimi de români, nu ne putem părăsi țara. Dar va veni o vreme, vremea noastră, când bucățile de țară se vor mișca, se vor uni, iar noi, românii, vom fi peste tot locul fii ai României Mari!

Dănuț și ciobanii lui rămaseră în sat o lună, odihnindu-se și adunând puteri în brațe și în inimi. Dar dorul de turmele care se îndreptau, cătinel, păscând, spre țarcurile de la malul Brateșului îi stârneau pofta de ducă. Era prag de toamnă, miez de Brumărel, iar vremea frumoasă, cu zile însorite și nopți din ce în ce mai răcoroase nu putea să mai țină mult. Așa că Dănuț se hotărî și porunci să se facă pregătiri de drum. Va pleca pe drumul cunoscut, spre Țara Bârsei, apoi va coborî cu apele Buzăului pe malul stâng, până la vărsarea acestuia în Siret, la Voinești. Acolo vor scurta drumul, tăind-o direct spre Galați, așezarea care începuse să crească, de la un an la altul.

În anii de peripeții, Vlăduț și Nicodim, frații lui Gheorghieș se făcuseră bărbați împliniți, voinici și sprinteni. Toți trei, adică ei doi și cu Dănuț, porniră la drum, dornici să ajungă cât mai repede în mijlocul neamurilor, la malul lacului ale cărui maluri, acoperite cu stuf și papură, adăposteau acum cârduri de păsări migratoare. Le era dor de tatăl lor, Toderaș, de poveștile lui dar și de cetele de ciobani de la stânile ce se învecineau aici, pe malul apei, care știau

să se întreacă la multe jocuri voinicești. Dar Toderaș nu mai era. Și el plecase pe urmele înaintașilor. Acum stâna cea mare a tilișcanilor, de la malul lacului Brateș, număra o mie de capete. Stăpân peste toată suflarea era Simion, al treilea fiu al Bătrânului Mihu. Dănuț însă, ardea de nerăbdare să afle răspuns la întrebarea cu care Radu Negru Vodă îl pusese pe jar: cine este Noghai!? Dacă Simion și fiul lui Sașa, cel care era stăpânul turmei slavilor lui Boris, nu știau prea multe despre acest tătar, trebuia să bată drumul până la cetatea Noviodunum, acolo sigur că toparhul Spadatos și căpetenia flotei, Merinas, ar putea spune multe despre acest bărbat.

*

Gheorghieș se trezi cu o senzație ciudată. Panica urca în trupul lui, iar el nu reușea să se desprindă din vis. O voce îl striga din depărtări, parcă venea de pe altă lume. Cu trupul stătea culcat într-un așternut cald, învelit în șuba mițoasă de oaie, dar capul, mintea i se învârteau purtate de un vârtej sălbatic care-l trăgea într-un hău ca o pâlnie. Făcu un efort de voință și întinse o mână, încercând să se agațe de ceva. Cu acea mână întinsă spre lateral rotația bezmetică scăzu și atunci întinse și cealaltă mână, mișcându-se până când vârtejul se opri. Deschise ochii și văzu, în lumina slabă a zorilor, că se afla într-o cameră din clădirea garnizoanei militare bizantine din Noviodunum. Se ridică în capul oaselor și atunci deslușI, clar, vocea care-l chema din depărtări.

-Gheorghieș, scoală, grăbește, nu-i timp de pierdut. Mongolii atacă la vadul de la Oblucița, iar castrul nu va rezista asediului. Trebuie să fugi cât mai departe, că nimeni nu va scăpa viu din calea Hoardei.

Era vocea Bătrânului Grigorie. Unde era acela? Cum de vedea acel pericol groaznic? Cine erau mongolii despre care vorbea? În ce timpuri se aflau? Se trezi de-a binelea și înțelese că nu era vreme de stat pe gânduri. Curios lucru, se simțea mai tânăr, mai în putere. Și vocea bătrânului prieten era, parcă, mai altfel. Nu zăbovi să cugete la aceste ciudățenii, grăbi să-și tragă cizmele în picioare. Dormise îmbrăcat, doar era într-o cazarmă. Își legă șnurul șubei la gât și băgă brațele pe mâneci. Își luă ciomagul și ieși pe ușă. În curtea cetății era mare agitație. Oștenii bizantini

alergau de la magazii către platformele de pe ziduri, cărând snopi de săgeți și suliți lungi, grele, de război. Femeile garnizoanei ațâțau focurile sub cazane mari, clocotind apă pentru a opri urcarea dușmanului pe scări, către creneluri. Alți oșteni propteau cu trunchiuri barele care țineau poarta cea mare închisă.

Acolo, lângă poartă, Boris ținea de dârlogi doi cai gata înșeuați. Când îl văzu pe Gheorghieș privind din ușa odăii forfota garnizoanei, îl fluieră ciobănește, apoi își flutură cușma, în timp ce ținea frâiele cailor doar cu o mână. Gheorghieș îl văzu și coborî iute treptele. Boris îi dădu frâul calului roib și încălecă, îndemnându-l pe Gheorghieș să nu zăbovească. Cei doi se îndreptară spre poarta mică, lângă care patru oșteni așteptau, cu bârne și topoare, să blocheze și acest punct slab, de îndată ce olăcarii aveau să plece. Că sarcina celor doi ciobani era să anunțe la Durastorum invazia mongolilor.

Acolo, pe malul Brateșului, Dănuț văzu cu ochii minții această plecare în goana cailor a înaintașilor lui, Gheorghieș și Boris. Era anul 1270, anul când emirul Nogai trecuse Dunărea prin vadul de la Oblucița și începuse să cucerească pământurile ce îi fuseseră dăruite de Mangu-Timur, hanul cel mare al Hoardei de Aur, în Dobrogea și mai în jos, până sub zidurile Constantinopolelui. Ce s-a întâmplat pe urmă, avea să afle peste câteva zile de la căpeteniile castrului Noviodunum, Spadatos, toparhul și Marinas, comandantul flotei Dunării de Jos.

*

Aproape de orele amiezii castrul fu înconjurat de urdia mongolă. Călări, mongolii au împresurat zidurile, apropiindu-se încet, dar fără a arăta că ar dori să cucerească castrul cu vărsare de sânge. Niciunul dintre acei călăreți nu-și dăduse jos arcul de pe umeri, niciunul nu trăsese sabia și nu învârtise arcanul. Când linia din față ajunse la trei lungimi de cal de poarta cea mare, o cărare se desluși la mijloc, lărgindu-se încetul cu încetul. Apoi se porniră sunete de trompetă, imnul cântat fiind cel cunoscut de romei. Era imnul de slavă adus Împăratului. Apoi pe cărarea dintre rânduri se zăriră niște călăreți mai neobișnuiți. Când fură destul de aproape, Spadatos și ofițerii lui văzură flamurile Împăratului Mihail al VIII-lea Porfirogenetul, iar în frunte călărea o femeie, îmbrăcată în

somptuoase straie imperiale. Lângă ea călărea un bărbat, un mongol, îmbrăcat în straiele stepei, dar din piei fine, argăsite cu meșteșug.

Femeia înaintă până aproape de poartă. Acolo se opri, ridică mâna dreaptă și când se făcu liniște spuse cu glas ridicat:

-Sunt prințesa Eufrosina, fiica Bazileului Mihail Porfirogenetul. Deschideți porțile!

-Plecăciune, Alteță Imperială! Cine sunt însoțitorii Alteței Voastre? Sunt Spadatos, toparhul acestui castru.

-Escorta mea este condusă de soțul meu, Emirul Nogai, proaspătul Han al acestui Hanat, ale cărui pământuri se întind de aici, de la malul Dunării, peste toată Dobrogea și la miazăzi, până sub zidurile Constantinopolelui. Castrul vostru și toată suflarea care se adăpostește în el, sunteți supușii Hanului Nogai. Deschideți, fără zăbavă!

Spadatos se sfătui doar din priviri cu Marinas, adjunctul lui, apoi dădu ordin ca poarta să fie deschisă. Până când oștenii dădură baricada la o parte, cei doi ofițeri coborâră treptele și se prezentară în fața porții deschise. La un semn al toparhului, intendentul castrului aduse un scaun pentru coborârea Alteței de pe cal și un covor, pe care să calce, trecând prin poarta castrului. Imediat ce prințesa intră în castru, toparhul Spadatos scoase sabia sa din teacă, îngenunche și întinse arma, cu mânerul spre Hanul Nogai. Fără a spune nimic.

-Bagă sabia în teacă, comandante! Din ordinul meu vei rămâne mai departe la comanda castrului. Vei elibera cele mai bune odăi pentru Alteța Imperială și servitoarele ei.

-Supusul Înălțimii Voastre! Dar domnia voastră, stăpâne, unde veți dori să locuiți? Castrul nostru este mic, nu avem destule încăperi. Mă tem că tot ce avem, nu va fi destul pentru soția voastră și pentru servitoarele ei.

-Eu nu voi zăbovi aici. Urdia mea, în frunte cu mine, vom pleca la drum, să cunoaștem pământurile hanatului meu. Îți voi lăsa meșteri zidari. Până într-o lună, când mă voi întoarce, să ridici o nouă clădire, așa cum îți va porunci intendentul meu, raguzanul Piedro Stampa, care va rămâne aici și te vei supune poruncilor lui.

Dănuț află despre emirul Nogai și fapta lui la câteva zile după ce mongolii trecuseră Dunărea la Obluciță. Ce voia să facă acest

emir, despre care se știa că este cel mai bun general al Hoardei, care oricând ar fi putut să tragă sforile ca să fie ales hanul cel mare. De ce a stat mereu în umbră? Ce vrea să facă cu acest Hanat al Dobrogei? Iată, întrebări la care era greu de răspuns. Dănuț ar fi vrut să-l aibă alături pe Bătrânul Gheorghieș, ori pe bunicul lui, Bătrânul Grigorie. Dar aceia plecaseră și nici de pe tărâmurile unde erau împreună cu Marel Preot Deceneu n-aveau cum să-i dea sfat bun. Își aduse aminte că Deceneu pomenise de plecarea pe alt tărâm a Bătrânilor, rând pe rând. Că alții, în locul lor, se vor naște mai rar, din ce în ce mai puțini. Că de acum înainte neamul valah se va ajuta singur, punându-și nădejdea în înțelepți, care vor fi tot mai mulți. Cine sunt acești valahi înțelepți pe care să se bizuie? Unde îi poate afla?

Acestea sunt alte întrebări, la care este greu de răspuns. Stătuse ceasuri și zile multe pe malul lacului ori urcat într-o lotcă pe care o ținea nu prea departe de mal, destul însă cât să nu-i tulbure nimeni însingurarea. Patru zile a stat în lotcă, pe lac. Apoi a tras la mal și s-a dus la Simion, cel care era, acum, mai marele averii Todireștilor.

-Unchiule Simion, Cneazule, s-au întors iscoadele de la castrul Noviodunum? Ce vești au adus?

-S-au întors, nepoate, să fie o jumătate de ceas de când au descălecat, răspunse cneazul Simion.

-Și care-s veștile? Aflat-au ce s-a întâmplat cu castrul și cu apărătorii lui? Ce le-a făcut emirul Nogai?

-Emirul acum se cheamă Mare Han al Hanatului Dobrogei. El a lăsat-o pe soția lui, prințesa Eufrosina, fiica Bazileului Mihai al VIII-lea Plantagenet, stăpână peste castru, la Noviodunum. Garnizoana bizantină i s-a închinat prințesei, care ar fi spus că aceste pământuri peste care s-a făcut stăpân soțul și stăpânul ei, Marele Han Nogai, sunt zestrea ei, pe care tatăl ei, Bazileul, i l-a dat la măritiș. Cu prințesa a rămas un raguzan, Piedro Stampa, intendentul Hanului, care are poruncă să zidească o casă mare, reședință pentru prințesă. Intendentul are toată puterea să pună supușii la treabă, astfel ca într-o lună clădirea să fie gata.

-Ce s-a întâmplat cu toparhul Spadatos? Cu întreaga garnizoană? întrebă mai departe, Dănuț.

-Spadatos este, pe mai departe, căpetenia garnizoanei bizantine, cu toți oamenii lui. Dar Marele Han i-a lăsat ajutor o urdie de o mie de călăreți, cu căpeteniile lor. Spadatos nu poate hotărî singur, mereu Ordulan dă poruncile. Iar căpetenia Ordulan se sfătuiește cu prințesa Eufrosina, nu iese din cuvântul ei.

Dănuț primi veștile și chipul lui se lumină. Veștile erau bune, acum știa ce are de făcut.

-Unchiule Simion, voi pleca la Noviodunum. Trebuie să ajung la fața Slăvitei Prințese. Dacă în iarna ce se apropie vom avea parte tot așa, de pod de ghiață peste Dunăre și ne va lovi viscolul care ne va lăsa oile fără hrană, musai să căpătăm învoiere de la mărimile Marelui Han să trecem cu turmele în Deltă, ca să scăpm de la moarte.

-Cutezi, nepoate, să faci acest pas? O fi ea, prințesa, creștină, dar puterea este în mâna lui Ordulan!

-N-am alta de făcut, Cneazule Simion. Trebuie să fac această învoială, altfel va fi vai și amar de noi!

Dănuț plecă la drum a doua zi, dimineață. Luă de însoțitor pe Vladimir, feciorul lui Victor, fratele mai mic al lui Simion. Victor și Simion erau ultimii rămași în viață, fii ai Bătrânului Mihu. Vladimir avea 30 de ani. Era holtei, tare mai semăna cu Mihai, mezinul Bătrânului Toader, cel ce pusese temelie satului Tilișca, locul ce se chema „acasă" pentru întreg neamul acesta de oieri. Luară cu ei cinci ciobani destoinici, să le fie de pază și apărare.

Au ajuns înainte de scăpătatul soarelui la vadul Obluciței. Au strigat după toparhul Spadatos, cerând îngăduință pentru a trece Dunărea pe pământul Hanatului Dobrogei. Nu trecu mult și căpetenia bizantină a castrului apăru la malul Dunării, întrebând cine cutează să calce în împărăția mongolului Nogai și cu ce anume pricini.

-Mărite căpetenie, sunt Dănuț, nepotul Bătrânului Gheorghieș.

Mai multe nu spuse. Se încrezu în înțelepciunea toparhului, căruia îi va spune, față la față, pricinile care îl mânau aici.

-Închinare aduc Măriei Sale, Prințesa Eufrosina, stăpâna acestui hanat care cuprinde binecuvântata Deltă a Dunării, scăparea noastră, din veac, a oierilor, de sărăcie și de asprimea iernilor. Vin să întreb de pe acum, dacă în iarna care va veni ni se va îngădui să trecem Dunărea, pe gheață ori pe apă, cu turmele

noastre, fără a ni se aduce știrbire ori prăpăd. Slăvita Prințesă ne poate primi pentru a-i așterne la picioare un dar mărunt, în semn de aleasă prețuire, din partea neamului nostru valah?

-Îndrăznești prea mult, două lucruri deodată, oierule! răspunse toparhul care nu-și mai arătă chipul aspru, de mare stăpân, așa cum o făcuse cu ceva vreme în urmă, când îl primise pe Bătrânul Gheorghieș la vreme de iarnă aspră. Nu stă în puterea mea să-ți împlinesc cererile, căci noi, garnizoana bizantină suntem păstrați doar ca străjeri, nu ca stăpâni, ca altă dată. Voi duce vorbele tale și le voi înfățișa căpeteniei Ordulan care se va sfătui cu Slăvita Prințesa noastră și vor hotărî împreună. Cât despre darul pe care îl aduceți Stăpânei, păstrați-l cu grijă și îl dați numai dacă Stăpâna vă va îngădui la fața ei. Altminteri să nu faceți și nici să nu pomeniți despre dar. Bine v-ar merge dacă ați avea un dar pe măsură, de dat căpeteniei Ordulan, ca să-l îmbunați, cerând milă și îndurare pentru îndrăzneala voastră de a trece Dunărea fără a fi fost chemați, mai înainte, de stăpânii hanatului.

Toparhul se trase îndărăt, lăsând pază bizantină la ușa încăperii unde îi primise pe valahi. Ușa fu zăvorâtă pe dinafară, ceea ce aduse îngrijorare lui Vladimir și celor cinci slugi ale lor, nu și lui Dănuț. Acesta simțea că pornise pe o cale câștigătoare, că vorba dulce și purtarea smerită sunt bine primite de acești cuceritori care se purtau ca și cum totul li se cuvenea doar lor. Stătură acolo mai mult de un ceas. Afară înserarea se cobora peste fire și această întârziere a răspunsului căutat începu să-l îngrijoreze pe Dănuț. Apoi zarvă se porni afară, ușa fu desferecată și deschisă năvalnic. Un mongol mărunt de statură intră, privind crunt spre necredincioșii care îndrăzniseră să vină, cu nerușinare, să-l tulbure pe el, căpetenia Ordulan, care nu putea hotărî nimic din ceea ce numai Marele Nogai, Hanul, avea puterea și dreptul de a hotărî. Era însoțit de toparhul Spadatos și de trei războinici, pe semne căpetenii subordonate lui. Grecul Spadatos venea în spatele căpeteniilor mongole, ceea ce arăta că locul lui în cetate era unul mărunt.

Dănuț puse un picior în pământ și se închină, cu mâna dreaptă la inimă. Privirea însă nu și-o plecă, păstrând o atitudine demnă, dar nu umilă. Mongolul trebuia să-l vadă netemător, dar nu obraznic și nici slugarnic.

-Ce vrei, tu, valahule necredincios? Ce cauți pe partea aceasta a Dunării dacă noi nu te-am chemat? vorbi cu asprime în glasul lătrat cu care se adresă lui Dănuț.

-Mai înainte de toate, cer iertare pentru multă îndrăzneală și caut să îi îndulcesc căutătura cruntă a celui care ni se arată ca mare războinic, în care Slăvitul Han Nogai și-a pus încrderea. Oare căpetenia Ordulan ar primi, din partea noastră, acest caftan ce poate ține de cald, pe vreme de iarnă? Și scoase dintr-o traistă un pachet pe care, despăturindu-l, arătă un caftan cusut cu flori și arabescuri, tivit pe margine cu blăniță de pui de castor. Mai puse alături și o pereche de mănuși, de blană, lungi până la cot, meșteșugit lucrate, cu pielea subțiată la degete, astfel încât purtătorul să poată mânui armele, fără greutate.

Dănuț se ridică și întinse darurile, făcând o scurtă închinare, la fel de demnă așa cum se purtase de la început. Ordulan luă mănușile, le privi și le pipăi, apoi le trase pe mâini. Pe dată coborî, fulgerător, mâna dreaptă și trase sabia încovoiată din teacă, ridicând-o și mânuind-o, fără greutate. Fu mulțumit de rezultatul acestui exercițiu și se prefăcu că nu-i dă nici o atenție lui Dănuț, deși îl urmărise cu ochii lui mijiți. Mânuise sabia foarte aproape de fața valahului, dar nu a deosebit teamă pe chipul aceluia.

Mongolul aprecie ținuta valahului. Puse mâna pe acel obiect de îmbrăcăminte, destul de frumos lucrat, pe care l-ar putea purta la Sfatul Căpeteniilor, în cortul Marelui Han. Era frumos, dar nu era lucrat decât dintr-o stofă fină, fără a avea cusătura cu fir de aur sau argint. Ceea ce îl nemulțumi pe Ordulan, dar își luă seama, înțelegând că darul fusese ales cu grijă, astfel încât să fie potrivit rangului celui ce îl va purta. Îl îmbrăcă și întorcându-se către cei ce îl însoțeau primi de la ei scurtele exclamații de admirație, care i se cuveneau dacă darurile trebuiau să fie acceptate. Se întoarse cu fața către valahi și îl prinse pe Dănuț de umeri. Îl scutură cu prietenie și spuse:

-Prințesa Eufrosina vă va primi de îndată. Ea însăși vă va da răspuns la cererea voastră. Să mergem! și porni năvalnic, așa cum intrase.

Era frumoasă prințesa! Chiar dacă era fiică ilegitimă, împăratul Mihail Paleologul a recunoscut-o și a adoptat-o în familia imperială, gândind că ea va putea servi, prin căsătorie, intereselor

politice ale Imperiului Bizantin. Și nu s-a înșelat. Văzând că armatele imperiului nu fac față multelor atacuri pornite împotriva granițelor din Asia dar și din Europa, împăratul s-a gândit să încheie o alianță nemaipomenită în lumea creștină. I-a trimis un portret al Eufrosinei lui Nogai emir, cel ce era în plină ascensiune printre emirii Hoardei de Aur. I-a scris, propunându-i să facă o alianță strașnică, în care fiecare să aibă numai de câștigat. Înrudindu-se, Paleologul îi ceda mongolului un teritoriu foarte mare, de la Marea Neagră până la Porțile de Fier ale Dunării, de la Nistru până la Carpați și toată Dobrogea, ba chiar o bună bucată mai spre miazăzi.

Dan se închină, făcând o reverență adâncă, după moda curții de la Constantinopol. Stând cu un genunchi la podea valahul zise:

-Îngăduie, Preamărită Alteță din os de Bazileu, umilului servitor să vă aducă omagiul casei sale și să pună la picioarele voastre acest neînsemnat sipet cu daruri, după puterea neamului meu. Puse în mâna căpeteniei mongole un sipet din argint, bătut cu pietre scumpe. Ordulan deschise capacul cutiei și ochii îi scăpărară un fulger de invidie. O fibulă romană, masivă și veche, din aur curat, doi cercei cu câte o piatră de chihlimbar cât aluna, îmbrăcate în inel de aur și un colier din trei rânduri de perle sidefii. Avea de ce să fie invidios Ordulan. Acesta își luă seama și făcu doi pași către stăpâna lui, îngenunchind la rândui cât întinse sipetul cu amândouă mâinile sale.

-Oooo! ce frumusețe! Posesia unei asemena comori nu poate să fie decât a unei foarte vechi familii, nobile. Vă trageți de la Decebal, nobile Dan, parcă așa vă numiți, nu?

-Strămunii noștri, Preamărită Alteță, sunt coborâtori din Marele Preot Deceneu. Dar noi am scăpătat, de când strămunii au pierdut turma iar pământul nostru a fost călcat de multe neamuri venetice.

-Care este cererea voastră, nobile Dan?

-În sărăcia noastră de acum ne rugăm milei stăpânului Marelui Hanat al Dobrogei, să reînnoiască privilegiul pe care bazileii l-au acordat neamului meu, acela de a păstori prin ținutul Deltei Dunării, în vreme de iarnă, atunci când totul îngheață prin bălțile de pe malul stâng al Dunării.

-Voi pune o vorbă bună pentru voi, la urechea Hanului și stăpânului meu, atunci când se va întoarce aici. Aceasta se va

întâmpla peste o lună, după cum a promis Măria Sa. Până atunci vă îngădui, pe răspunderea mea, să treceți fluviul și să umblați prin Dobrogea, după patru vânturi. Căpetenie Ordulan, să-i dați nobilului Dan o suliță cu un tui, semn al dreptului dat lui și socotit astfel, client al Marelui Han Nogai. Puteți trece Dunărea prin vadul nostru, de la Oblucița, cât apele sunt încă scăzute, după această vară secetoasă și lungă.

-Îngăduiți, Preamărită Alteță, să mă retrag ca să anunț casei mele și prietenilor care au încredințat ocrotirii mele averile lor umblătoare, cu care sunt alăturați nouă, de aproape două secole.

-Îngădui, nobile Dan și te poftesc să te închini Stăpânului și soțului mei, Marele Han Nogai, peste o lună, când va sosi acasă, aici, la Noviodunum, cetate pe care vrea să îl facă locul său de conducere, capitala sa.

Dan coborî în curtea castrului. Acolo încinse o tropotită, bătând mărunt pământul cu tălpile cizmelor, în jurul acelui steag cu un tui pe care îl ținea proptit în pământ. Oștenii lui, în frunte cu Vladimir se prinseră într-o învârtită bărbătească în jurul lui Dan, hăulind din când în când. Oștenii garnizoanei bizantine băteau ușor din palme, făcându-se părtași bucuriei unora care erau de aceeași credință creștină cu ei.

Peste două zile Dan povestea în jurul focului aprins la marginea lacului Brateș cum a fost primit de prințesa bizantină, devenită soție de han tătar. Stăteau alături fruntașii celor trei turme care, așezându-se pe acest loc în urmă cu aproape două sute de ani, au dat nume bun lacului, nume care spune de frăția oamenilor care pot trăi în bună pace și înțelegere. Brateș!

Capitolul 5
Tatăl rătăcitor

Sărbătorile de Crăciun Dan le petrecu împreună cu Simion și toată obștea casei Todireștilor la stâna de pe malul Brateșului. Locul nu se putea asemăna cu satul Tilișca, cu căldura vetrei de acasă și cu bucuria și veselia sărbătorilor împreună cu toți ai lui. Dan se considera de-al Todireștilor, crescuse de mic pe lângă Gheorghieș, iar după ce Bătrânul Grigorie plecase, chemat de Sfatul Bătrânilor lui Deceneu, el rămăsese cu tilișcanii, stătuse cu Gheorghieș, învățase de la Ghrotghieș. A treia zi de Crăciun plecă, însoțit de oamenii lui, adică cei 20 de ciobani-oșteni și Vladimir, nepotul lui Simion, cneazul neamului Todireștilor. Vladimir îi îndemna pe toți să zorească, dorința lui fierbinte era să fie cu părinții și frații lui măcar de Bobotează, dacă nu s-ar fi putut mai devreme.

În Țara Bârsei Dan hotărî să treacă mai întâi pe la curtea lui Radu Negru Vodă, la Câmpulung. Avea față de acesta o datorie de împlinit. Luă cu sine zece feciori, iar ceilalți zece îl urmară pe Vladimir către Tilișca. Dan se opri să închine un pahar de vin la toți cunoscuții și prietenii todireștilor. Adăstase o noapte la Întorsura Buzăului, unde cneazul Tribunus îi devenise bun prieten. Îi împărtăși acestuia întâlnirea pe care a avut-o la Noviodunum cu prințesa Eufrosina și apoi cu Marele Han Nogai, când acesta s-a întors în cetatea lui de scaun. Într-un fel, povestirea faptelor lui în Dobrogea și apoi vorbele Marelui Han Nogai, pe care le-a ascultat cu luare aminte, au fost un fel de pregătire a vorbelor de taină pe care le va avea cu Radu Negru Voievod.

La Rucăr Dan nu zăbovi decât un ceas. De aici putea coborî mai repede până la Câmpulung. Dar oboseala atâtor călătorii, dese și lungi, îl făcu să primească sfatul cneazului Balotă, urmașul cneazului Stanciu, tatăl Roxanei, muierea Bătrânului Mihu, să urce în sanie trasă de cai și să lase caii lui să se odihnească la Rucăr, până când Dan se va întoarce de la Câmpulung ca să meargă acasă, la Tilișca. Așa făcu și îi fu foarte bine stând tolănit în sanie, bine învelit în cojoace ciobănești.

La poarta casei domnești din satul Râul Târgului fu oprit de strajă. Așa cum se înțelesese cu Măria Sa, Dan zise aceluia să spună mai departe, până ce vorbele lui vor ajunge la urechile Măriei Sale, *„că a sosit din patru vânturi Dan, căpetenia cercetașilor”.* Căpeteniei străjerilor i se păru ciudat acest nume, de căpetenie a cercetașilor. El nu cunoștea pe nimeni dintre apropiații Măriei Sale să fi pomenit vreodată de Dan, căpetenie de cercetași. Dar mare îi fu mirarea, acelui străjer, când însuși Măria Sa coborî din odăile sale la porți, să-l întâmpine pe acest străin ciudat.

-Măria Ta, începu Dan, plecându-și genunchiul drept în zăpada bătătorită din pragul porții. Dar Vodă nu-i îngădui îngenuncherea. El însuși îl prinse pe Dan de umeri și îl trase la pieptul lui, ca pe un apropiat sosit de departe. Ținându-l de cotul mîinii stângi, Vodă îl duse pe „cercetașul Dan” în iatacul de taină, încăperea ale cărui ziduri nu aveau nici ochi și nici urechi.

-Ai spus că vei veni la mine când vei avea ce să deșerți din tolba cu vești de seamă, zise Vodă. Curios sunt să aflu aceste vești, că venind ele din gura ta, Bătrânule Dan, cu adevărat de mare însemnătate trebuie să fie. Dar se cuvine ca mai întâi să te așezi la o gustare, apoi să te odihnești peste noapte și mâine să pornim vorbirile cele de seamă.

-Măria Ta, prieteni de suflet mi-au dat sfat bun în deal, la Rucăr. Aceia, Cneazul acestui sat, mi-a dat sanie cu culcuș de paie și cojoace ciobănești. Așa am venit, dormind pe drum, odihnindu-mă. Nu-i loc de zăbavă, trebuie să deslușim ce ni se așterne în cale, că-i vorba de o țară întreagă de a cărei soartă te îngrijești Măria Ta.

-Fie cum voiești, cercetașule, răspunse Vodă. Să stăm aici, nimeni nu ne va tulbura. Dau poruncă străjerilor ca nimeni să nu calce pragul acestei odăi, decât dacă arde, ori dușmanii au ajuns pe coame de zid!

-Măria Ta, aduc vorbe anume de la Nogai, Marele Han al Dobrogei. Mi le-a spus mie, nu pomenind numele Măriei Tale, dar încredințat fiind că eu am priceput ceea ce era adresare pentru urechi Domnești, nu vorbe de clacă vorbite de un mongol cu un creștin anume. Află, Măria Ta, că am fost primit la castrul Noviodunum, la malul Dunării de Jos, de Mărita Prințesă Eufrosina, fiica bazileului Mihai al VIII-lea Paleologul, soție a

Marelui Han Nogai, pe care Măria Ta îl cunoști de ceva vreme. Prințesa mi-a destăinuit că soțul ei, Marele Han, se va întoarce la această cetate lipsind numai o lună de zile. Și că a dat poruncă să îl caut atunci, știind cum mă cheamă și de ce am trecut Dunărea, cerând anumite favoruri. M-am întors la Noviodunum a doua zi de Sfântul Nicolae, ocrotitorul călătorilor, al negustorilor și al copiiilor. Am fost primit pe dată în reședința nouă, pe care arhitectul raguzan Piedro Stampa a ridicat-o așa cum i-a cerut Hanul. Din toate vorbele ce le-am vorbit, am ales, Măria Ta, să spun doar cele ce sunt de mare preț pentru Țara Românească. Și iată aceste vorbe:

-Mai întâi Hanul mi-a destăinuit de ce n-a ales să fie Marele Han al Hoardei de Aur. Nogai este cel mai destoinic general, cel mai destoinic negustor de pace, o căpetenie de care mongolii n-au avut parte de la moartea lui Genghis Han, Mărețul. Un vestit șaman i-a ursit, cu mult înainte de a se naște și chiar înainte de a fi fost zămislit în pântec de femeie, că soarta lui va fi măreață, dar în fața Cerului va trebui să ocrotească nașterea unei țări, între Dunăre și Carpați, țară ce va sta multe veacuri la răscruce de lume.

-M-am întrebat de multe ori, zise Vodă, de ce regele Andrei al III-lea n-a asmuțit oastea sa să mă prindă și să mă ducă, legat, la judecată, în fața Consiliului Hetimogir, atunci imediat ce prietenul meu de încredere, Roland Borșa, m-a trădat, minținд că eu aș fi trimis asasini să comită regicidul. A spus ceva, Marele Han, despre această parte a bejenirii mele, cu toată casa mea, în decembrie 1290?

-Da, a spus! Din porunca lui două unități de câte zece mii de călăreți au pornit să bată Ungaria și Transilvania, până la Banatul Severinului, obligându-l pe regele ungur să aibă grijă de hotarele sale și să-l lase în pace pe rebelul Negru Vodă.

Măria Sa a stat pe gânduri câteva clipe, pregătindu-se să pună o întrebare prin care să caute liniștire cugetului său.

-A zis Hanul că în fața Cerului el trebuie să ocrotească nașterea unei țări, adică a UngroVlahiei? Ce va să însemne asta? Când o femeie naște, ea trece prin durerile facerii, care sunt grele la cele mai multe femei. Dar după ce a ieșit fătul pe lume, bucuria femeii la vederea rodului pântecelui ei este așa de mare încât uitate sunt acele dureri, ale facerii. Așa să fie, oare, și în privința nașterii

acestei țări? Doar atât va dura ocrotirea? Adică după naștere, Nogai își întoarce chipul de la noi și chiar poate să vină cu urgie, cu jaf și sânge, pustiind ceea ce a ocrotit la naștere?

-N-a zis câtă vreme va ocroti țara nou născută. Dar a zis niște vorbe care, socot eu, sunt îndemnuri ale nașului către copil și muiere, adică pentru țara nou născută și pentru ctitorul ei, răspunse Dan. El a zis că voievodul trebuie să aibă grijă în ce fel anume va ajuta țara să crească puternică. El a pomenit de Doamna lui Radu Vodă, Doamna Marghita. Anume să nu amestece credința Marghitei și închinarea ei la papistași cu zidirea Țării Românești. Nogai a zis chiar așa: „Marghita și neamurile ei ar face bine să-și zidească biserică papistașă cu bani din averea lor, nu să scoată bani din vistieria țării." Este afevărat, Doamne, că ai pus temelie unei biserici sau mănăstiri catolice, cu hram de închinare la Sfântul Iacob, din calendarul Papei de la Roma?

-Nicidecum. Biserica ce se zidește aici, într-o latură a Curții Domnești este ctitoria Doamnei Marghita, a neamurilor ei din Ungaria și a sașilor și ungurilor care s-au bejenit odată cu noi, descălicând peste munții de cremene. Iar sfânta liturghie se citește și se cântă în slavonește, după canoanele credinței celei vechi, moștenită de la sfinții Apostoli.

-Eu zic, Măria Ta, că Marele Han Nogai a sprijinit nașterea acestei țări nu doar ca o poruncă cerească ci și ca politichie. El vrea să pună țara ta, stăpâne, stavilă față de regatul ungurilor. Bine ar fi, pentru el, ca Țara Românească să fie vasală Marelui Hanat al Dobrogei. Ar avea toate motivele să ducă ocrotirea mai departe și să cumințească pe unguri cu urgiile sale, mongole.

-Poți să fi, Bătrâne Dan, purtător al soliei mele de jurământ de vasalitate față de Hanul Nogai și Hanatul său? întrebă Măria Sa. Părea că hotărârea de a închina țara vasală mongolilor i-ar fi venit atunci, pe loc. Dan stătu și el câteva clipe pe gânduri, apoi spuse:

-Sigur că aș putea însoți solia de închinare a Măriei Tale. Dar vremea cea mai potrivită ar fi la primăvară, când încep să se topească zăpezile iar căpeteniile mongole se adună ca să hotărască unde și pe cine vor jefui. Aflând de închinare, Nogai nu va pune la socoteală jefuirea Țării Românești.

Bătrânul Dan încheiase ce avusese de spus. Mijlocind pacea între neamul valah și un alt neam, rău, sângeros și pus mereu pe

jaf, dar care ajunsese sub cârmuirea unui altfel de mongol, Bătrânul Dan privea cu speranță spre anii ce urmau. Mai înainte de a cere îngăduință să plece, Bătrânul mai zise:

-Cu acestea toate am venit ca purtător de cuvinte dela om către alt om. Dar Duhul Sfânt îmi îngăduie să ridic un colț de văl care se află așezat peste vremurile ce vor veni. Iată, anii de pace din partea mongolilor vor fi întăriți și din partea regatului Ungariei. Dar este pace care vine nu din bunătate ci din dezbinarea acestui soi de oameni. Bănuiala că ar fi iscat regicidul nu s-a lăsat stins de pe capul regelui Andrei al III-lea.

Mulțime de nobili și magnați unguri stau cu ochii pe curtea regală de la Buda, pândind orice greșeală a acestui rege care, de la fapta sa, nu are liniște în suflet. Cea mai mânioasă ființă, pornită spre pedepsirea ucigașului regelui Ladislau Cumanul a fost Maria, sora celui ucis, căsătorită cu regele Neapolelui. Ea cere coroana pentru fiul ei Carol Martel de Anjou. Dar acest pretendent la moștenire nu are parte de ani prea mulți. El moare peste cinci ani, în 1295. Maria, văduvă a regelui de la Neapole, ridică acum pretenții pentru nepotul ei, Carol Robert de Anjou. Măria Ta, acest pretendent va reuși să se așeze pe tronul regatului maghiar și va aduce necazul pe capul tău, Slăvite, dar și al urmașului tău.

-Vezi, tu, Bătrâne, ce este scris în cartea vieții pentru mine și neamul meu?! întrebă cu emoție în glas voievodul muntean. De ce ți-ar îngădui Cerul să afli viitorul, totodată să-l și împărtășești mie, celui care voi trece prin acestea? Voievodul trăia cu emoție zisele Bătrânului Dan, însă avea și destulă neîncredere în tălmăcirea viitorului.

-Ca să te pregătești, Măria Ta! Că nu este doar soarta ta ci vei cunoaște ce este scris pentru neamul nostru, de români. Ai în jur destulă bogăție, sarea pământului doar trebuie să o pui în căruțe și să o vinzi, cu bani buni.Cu aceștia poți să-ți cumperi cele trebuincioase pentru a ridica ziduri de cetate, altare de biserici și de mănăstiri, poduri de piatră peste râuri. Să chivernisești neamul, să umpli țara cu sate și orașe bogate, cu meseriași și negustori. Dar iată, un alt pretendent se ridică împotriva lui Andrei al III-lea. Este Albert al Austriei, duce de neam regesc. Ei doi se vor bate în oști, dar în anul acesta 1291, în luna august, vor da la pace și se vor pune, împreună, împotriva reginei Neapolelui, dușmana lor. Mai

sunt și alte dușmănii, dar mai îndepărtate, care vor veni la vremea lor, Măria Ta. Acum, până în primăvară, trimite Măria Ta soli de pace la toți vecinii, puternicii zilei din partea asta, de la miazăzi de Carpați, până la Dunăre și de la Porțile de Fier până la hotarul cu Marele Hanat al lui Nogai. Cheamă cnezii și voievozii la unire, ca împreună să faceți legământul de supunere lui Nogai Han, în schimbul ocrotirii acestuia de război cu ungurii și de oprit hoardele de la năvăliri de jaf și distrugere. Vei vedea că mulți ți se vor închina, căutând ocrotire și pricepând că ești soi ales, singur bun să fi voievod prin unire și nu prin supunere de război. Apoi vom merge la Noviodunum, să facem legământul de vasalitate.

Vodă îl opri pe Dan la Curte, vrând să dea un ospăț în cinstea acestui vestitor de neam ales. Dar Bătrânul Dan se opuse:

-Măria Ta, nu-i bine să mă faci cunoscut oamenilor de la Curte. Nu poți ști cine este iscoadă, nu poți ști cine umblă după răsplată grasă. Eu slujesc neamului meu, țării acesteia și Măriei Tale, că mare ispravă ai a împlini. Descălecatul domniei tale va însemna pornirea unei dinastii de voievozi vrednici, care vor ține țara la un loc, iar oamenii de aici, valahii care se vor numi români, vor învăța Sfânta Răbdare, suportând poveri, dureri și năcazuri, dar nu vor lăsa în urmă pământul cu oasele moșilor și strămoșilor lor.

Dan luă cina împreună cu familia voievodului. Doamna Marghita era o femeie frumoasă, cu o ținută mândră, deși nu mai era prea tânără. Născuse doi copii, băiatul – Vlaicu Basarab – avea 22 de ani. Era bărbat în toată puterea cuvântului. Mai înalt decât tatăl său, Vlaicu – așa era chemat de familie și de toată Curtea – era vânjos, cu umerii largi și brațe puternice. Dan îi pipăi mâinile și simții că oasele erau acoperite de funii împletite din sârme de fier.

-Cât am fost copil, zise Dan, străbunicul meu Grigorie mă trimitea să pasc o turmă mică de mioare și îmi dădea poruncă să rup, în toate zilele, câte un ciomag de gorun, lovind cu foc în trunchiuri de fag. Bag seamă, Măria Ta, că și coconul s-a luptat cu trunchiurile de fag!

-S-a dovedit vrednic de pregătirea puterii, așa cum căpetenia gărzii Curții îi dăduse treabă de făcut, în fiece zi. Vlad este cel mai bun oștean din garda Curții. Când eram la Făgăraș cetate, l-am pus să se bată cu un cavaler ungur, vestit. Acela era în armură, călare

pe cal, iar Vlad doar cu cămașa de pe el și cu un cuțit de vânătoare. Pe jos, fără cal. Asta era acum doi ani în urmă. A alergat după călăreț, l-a ajuns din urmă deși acela gonea cât îl puteau picioarele pe bietul căluț, mai încet din cauza pieptarului de oțel pe care-l avea legat sub cap și a greutății cavalerului înzăuat. Vlad s-a suit la spatele cavalerului, l-a trântit de pe cal, apoi l-a provocat la luptă, pe jos. I-a îngăduit cavalerului să rămână înzăuat, să lupte cu sabia grea ori cu buzduganul. El a păstrat doar cuțitul acela de vânătoare. N-a durat prea mult până când cavalerul a rămas culcat pe spate, în țărână, cu Vlad deasupra și cu cuțitul acestuia pus pe pielea gâtului, acolo unde coiful nu se putea unii cu armura.

Vodă povestise cu multă mândrie în glas acea confruntare pe care a avut-o beizadeaua cu un falnic cavaler apusean. La masa regelui Ladislau Cumanul, la Buda, Radu Vodă îndrăznise să provoave la un rămășag pe oricine, susținând că un tânăr luptător, fără nici un fier pe el și doar cu un cuțit mic, de vânătoare, poate să doboare un cavaler înzăuat, călare pe un cal cu harnașamente de luptă. Și a câștigat, dovedind cât de buni luptători sunt valahii, deși nu au armuri și nici cai de fier.

Bătrânul Dănuț plecă a doua zi, în zori. Făcu drumul înapoi la Rucăr, înfofolit în blănuri, culcat în sania trasă de căluți de munte. Cum vremea era din ce în ce mai friguroasă, cneazul Balotă nici nu voi să audă să-l vadă pe Bătrânul Dan încălecând și făcând lungul drum până la Tilișca pe cal. Astfel, Dan își continuă drumul stând învelit în blănurile călduroase, în sania trasă de căluți. Au trecut munții Piatra Craiului pe zi lumină și au oprit de înnoptat în sat, la Poiana Mărului. A doua zi era ajunul Bobotezei.

Bătrânul Dan se trezi în zori, el fiind mai odihnit decât Vladimir și cei zece călăreți însoțitori. Apa în ciutura de lângă ușă prinsese crustă de gheață. Își trase cizmele în picioare și, cu șuba pe umeri, ieși pe prispă. Aerul era rece, ca un tăiș de sabie. Spre răsărit cerul se făcuse roziu. Copacii din jur trosneau ușor, din cauza gerului. Dan văzu fum ieșind din hornul casei vecine, iar acel fum se ridica drept înspre tării, desenând pe cer o linie dreaptă, neîndoită de vânt. „Gerul Bobotezei!” își zise Bătrânul și se trase înapoi, în odaie. Scăpără și aprinse opaițul, apoi scurmă în vatră și descoperi, sub spuză, destul jeratic cât să ațâțe focul.

Curând lumina focului din vatră bătu lumina opaițului, așa că Dan îl stinse. Se întinse la loc, pe laiță, învelindu-se în cojoc și ațipi curând. Visă că era din nou băietan și alerga pe pajiște, ținându-se de mână cu Ilenuța lui Poprică, cel ce avea casa mai sus, pe hudiță[65], mai sus de sat, către poala pădurii. Era frumoasă Ilenuța! Tare mult îi plăcea să colinde, cu ea de mână, prin pădure după smeură ori pe pajiște, la cules flori. A uitat de Ilenuța, demult. S-a luat cu slujba, a colindat prin lume iar la Tilișca n-a venit decât pe fugă. Acum o să întrebe de ea, de îndată ce avea să ajungă acasă, în sat. Cu gândul acesta se trezi. Afară se auzeau zgomote. Bărbații însoțitori umblaseră la grajd și la șură. Hrăneau caii și îi cercetau după noaptea aceasta foarte geroasă. Gazda bătu ușor în ușă, cercând să vadă de este treaz ori încă doarme. Se ridică în șezut și încercă să-și miște picioarele. Adormise culcat de-a curmezișul, pe laiță, și acum simțea furnicături în laba piciorului.

-Intră, Gheorghe, intră! zise și îl întâmpină pe bătrânul în casa căruia înnoptaseră.

-Afară-i gerul Bobotezei, stăpâne! Cum ați dormit? Fostu-va cald deajuns? Ori frig? întrebă gazda.

-Sub cojoace nu mi-a fost frig, doar că apa a înghețat în ciutură, lângă ușă, zise Dan, în timp ce încerca să-și scoată cizmele și să-și maseze picioarele. Bătrânul Gheorghe se aplecă și îi trase încălțările, apoi începu să-i frece picioarele reci, amorțite de frig și de poziția nefirească în care ațipise.

-Tare bine-i să ai pe cineva care să-ți frece picioarele amorțite, măi Gheorghe! Eu sunt călător, mereu pe drumuri, abia acum văd că am îmbătrânit și mi-a trecut vremea. Oi găsi vreo babă care să mă primească în așternutul ei, așa moș cum sunt? Ce zici? De tine, Gheorghe, îi bine, ce să zic!? Ai nepoți, ai nurori care să te cotârșască[66] în astfel de zile, când cel mai bine este să stai pe cuptor, la căldură.

-Deh, stăpâne, vorba veche zice că vei dormi cum îți vei așterne! Dacă așa-i vorba, așa-i și treaba!

-Ești înțelept, Gheorghe! Tare-mi plac oamenii ca tine! Voi, cu casa voastră, semănați cu o cloșcă cu pui, știi tu, puișori de o săptămână, aurii și gălăgioși, iar cloța umbă tot cu aripile

[65] hudiță = ulicioară (reg.)
[66] a cotârși, a cotârci = a înveli (regionalism, Gorj)

desfăcute, gata să-și strângă puișorii la adăpost. Dar să tac din gură, până nu mă trezesc că-mi spui o altă vorbă din bătrâni, cu care să-mi pun singur vina-n pungă. Sculatu-s-au oamenii mei? Au îngrijit de cai? Ai ținut caii la adăpost călduros, Gheorghe? Că tare frig a fost peste noapte!

-Șura îi călduroasă, stăpâne! Și de-s ușile închise, caii se încălzesc de la căldura trupurilor lor. Am fost să-i văd. Prima grijă a mea a fost caii, că așa am învățat de la moșii mei, să am grijă de animale la fel ca de mâna cu care duc bucătura de mâncare la gură! Apoi să poftiți să gustați oareceva, că mămăliga-i gata și îi caldă, iar brânza din putină încă n-a ajuns pișcăcioasă! S-o mai găsi și vreo bucată de cârnat, numai bun de mestecat după o gură de țuică de prună brumărie!

-Măi Gheorghe, frumos vorbești, bătu-te-ar norocul! Faci ce faci și tot la mâncare te sucești! Măcar de-ai avea ceva osânză, dar ești numai piele și oase. Dar gândul tot la mâncare îți este!

-Îs hranace, stăpâne, dar îs rău de pus pe șale! Lumea mă știe, nu-s rău de pagubă, că nu las nici urmă de grăsime în strachină!

Mai cu o glumă, cu alta, se adunară cu toții la cuhnii, mâncară pe săturate, apoi mulțumind gazdei, Dan și oamenii lui se pregătiră de drum. De aici, din marginea Țării Bârsei, nu era departe Tilișca lor. Puteau să ajungă până seara.

-Mergeți cu grijă, oameni buni! Nu îndemnați caii la alergătură, ca să nu se vateme la bojoci, că-i tare frig. Poate că mai către amiază să se mai înmoaie gerul, până atunci mergeți numai la pas! Acest ultim sfat îl dădu Gheorghe, mângâind coama căluțului pe care încălecase Vladimir. La Bătrânul Dan nici nu voia să se mai uite, era tare mânios pe el, moșul Gheorghe. Că se uitase crunt la mâna cu care Dan îi întindea o pungă cu câțiva galbeni, ca plată pentru bună găzduire.

-Noa, ce-i asta, stăpâne? Au casa mea fuse han la drumul mare, peste noapte? Șuhan[67] să nu-mi faci așa, că altă dată voi ține porțile încuiate. Plată mai mare, pentru mine și toți ai mei, nu este alta decât să vă aduceți aminte de moș Gheorghe și să-i bateți la poartă, ori de câte ori veți trece pe aici. Nu-mi da galbeni ci numai spune „Mulțumesc!” și va crește inima moșului, de bucurie!

[67] șuhan – niciodată, regionalism

N-a plecat Dan supărat, de la casa bunului său prieten. Știa că în urma lor, Gheorghe îi va mai pomeni multe zile, oftând de dorul glumelor pe care le schimba cu stăpânul Dan. Dar ce poți face? Viața îi alcătuită tot numai din despărțiri, că aceste clipe de bucurie sunt ca bătaia de aripi a fluturelui.

N-a fost chip să grăbească caii până când soarele Bobotezei nu-și înmuie dinții. Doar către seară apucară o goană bună de cai și ajunseră la porți când stelele luceau puzderie pe bolta senină. Tot gerul era stăpân și la Tilișca! Dar căldura îmbrățișărilor cu care fură primiți topi orice urmă de gheață. Adunați în casa cea mare a satului, tilișcanii erau pregătiți să-l vadă și să-l asculte pe Bătrânul Dan, care avea traista plină cu povești despre oamenii cu care s-a întâlnit și locurile pe unde a umblat.

Mâncară și ciocniră un pahar, făcându-și urări de sărbători. Apoi Bătrânul Dan zise, când liniștea se lăsă în jurul vetrei celei mari, satul așteptând poveștile celui drag. Acesta scurma cu o nuia lungă, de alun, în marginea patului de jăratec, stând cu ochii la jocul flăcărilor și cu gândurile în cine știe ce depărtări.

-Ilenuța lui Poprică, de pe hudiță, mai trăiește?

Întrebarea căzu ca o mare surpriză. Liniștea se făcu mai adâncă, parcă toată lumea aștepta, cu sufletul la gură, pe acela care va da răspuns la întrebare. Dintre femeile ce stăteau mai depărtișor de focul din vatră, că așa se cuvenea, să stea bărbații mai aproape, la sfat, se ridică una și stătu dreaptă, până când Dan o văzu. Se ridică, la rândui, în picioare și stătu așa, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

-Frumoasă ești, ILenuță! Te-ai măritat? Ai copii? scăpă Dan roiul de întrebări care nu-i dăduseră pace cât a durat drumul, de la casele lui moș Gheorghe din Poiana Mărului, până aici, la vatra cu căldură.

-Te-am așteptat, Dănuț. Că așa mi-ai poruncit, să nu iau pe nimeni altul, că tu vei veni înapoi. Vorbele îi ieșeau poticnite, ca și pașii cu care se îndreptă spre omul drag, în timp ce satul le făcea cărare de întâmpinare.

-Ești frumoasă, Ilenuță, mai frumoasă ca mai înainte! Iartă-mă că n-am venit mai devreme! Iartă-mă!

-Căsuța noastră te așteaptă, pe hudiță! Îi tot acolo, unde știi!

-Mai trăiesc ai tăi? întrebă Dan, grijuliu, în timp ce o primea pe fata dragă la pieptul lui.

-Stau singură acolo, doar eu și ... fiul tău, Ștefan! În timp ce îi șoptea cu glas întretăiat această veste minunată, Ilenuța privea, cu ochii întrebători și sufletul la gură, la bărbatul care o îndepărtă de la pieptu-i, privind-o cu un început de mânie.

-Ștefan al meu?! De când? De ce nu mi-ai ieșit în cale, doar am mai trecut pe aici de multe ori! Unde este acest fiu al meu? Nu-i aici?

Din preajma focului, dintre feciorii care își cunoșteau locul în adunarea satului, se ridică un tânăr. Era înalt, cu chip luminos, iar pletele ca spicul grâului i se așterneau frumos, pe umeri. Făcu doi pași, apropiindu-se. Dan era uimit peste măsură. Cum?! Acest voinic era fiul lui? Cum a îndrăznit Ilenuța să-l țină ascuns de el? Și el, tatăl, ce trebuie să facă? Ce trebuie să spună? O lăsă pe Ilenuța din brațe și își puse mâinile pe umerii fiului.

-Doar Voicu Basarab, beizadeaua lui Vodă Radu Negru, te întrece! Și îl trase la el, privindu-l mai de aproape și zburlindu-i pletele.

Iar după Bobotează nuntă mare se făcu în sat, la Tilișca.

Capitolul 6
Îmbunarea perceptorilor

Ilenuța trebăluia pe lângă cuptor, îngânând ceva care aducea a cântec. Dan stătea cu coatele rezemate de masă și privea cum tânăra nevastă părea a fi fericită acum, când își aflase împlinirea. De ce n-ar fi fost fericită?! Își găsise bărbatul, îl avea acasă, lângă ea, și vedea cum fiul își privea cu drag tatăl. Numai Dan nu părea pe deplin mulțumit. Un nor îi întuneca fruntea și nu mai avu răbdare să țină în sine atâtea întrebări care trebuiau rostite și la care aștepta răspuns. Ilenuța trebuia să răspundă, mai întâi de toate. Apoi Ștefan, poate și el avea locul lui în vinovăția pe care el, bărbatul casei și tatăl rătăcitor, le-o aduce celor doi. Într-un târziu rupse tăcerea, începând cu prima întrebare. Spera ca până în seară să primească toate răspunsurile care, poate că l-ar fi făcut și pe el fericit.

-Nu pricep, femeie, cine sau ce te-a oprit să-mi ieși în cale atâta amar de ani! Douăzeci! Cum ai putut trece printre oamenii satului purtând copilul în pântec și auzind, vrând-nevrând, șușotelile lor?! „E grea! Dar cine o fi tatăl? Că nu s-a văzut umblând cu nici unul dintre feciori. O fi vreun bărbat însurat?! Nemernicul!” Dar părinții tăi? Maică-ta, taică-tu? Pe ei nu-i lua satul la zor? Ei cum au purtat rușinea fetei lor?

-Am purtat și eu, la fel mămuca și tăicuțul! Și n-am murit! Și după cum vezi, acum suntem o casă de oameni așezați, la locul lor. Care este un loc de frunte în sat! Fi bucuros, bărbate, la fel cum suntem și noi bucuroși!

-Dar cine v-a oprit să strigați în gura mare numele bărbatului care este tatăl pruncului tău? Cine? Spune cine?!

-Mai întâi Cneazul satului. El a zis, aici în casă, mamei și tatălui, că să nu se rușineze pentru prunc și nici pentru mine. Că acela care este tatăl va veni și va fi, la timpul potrivit, soț și om de casă. Dar acum are treburi grele de împlinit. Mintea și puterile lui trebuie lăsate să-și împlinească datoria. El, Cneazul, a închis gura satului!

-Dar ce treburi așa de aprige aveam de împlinit, care nu mă lăsau să-mi fac și datoria de bărbat? Asta nu v-a spus? Nu l-ați întrebat?

-A zis să-l lăsăm în pace, că toate se vor așeza la locul lor, la timpul potrivit. O vreme l-am lăsat în pace, așa cum mi-a cerut. Apoi am devenit aprigă, l-am luat de piept și i-am cerut socoteală. Murise mămuca, apoi tătucul n-a întârziat singur pe lume. Atunci l-am încolțit pe Cneaz, la înmormântare! Dar n-a apucat să răspundă. În locul lui a vorbit Ștefan. Și s-a uimit tot satul auzind ce avea Ștefan de spus.

-Ce? Ce s-a întâmplat? Spune, Ștefane, spune, că greu rabd atâtea taine!

-Nu-i nici o taină, tată. Tot satul știe și acum a venit și rândul matale să afli. Eu sunt fiul tău! Auzi, tată? Sunt cu adevărat fiul tău! Acolo, la marginea gropii unde stătea copârșăul bunicului gata să se așeze la locul de veci, le-am spus că eu știu unde este tatăl meu și de ce nu poate veni în sat, încă o bună bucată de vreme. Că te-am văzut, stând pe un pinten de stâncă pe coasta muntelui Retezat, deasupra văii uriașe care se așternea jos, la picioarele câtorva oameni, printre care se află tatăl meu adevărat și tatăl tatălui meu adevărat, adică bunicul pe care-l cheamă ... Bătrânul Grigorie! Atât am spus. După asta lumea se dădea la o parte din drumul nostru, cu respect. Eu, fiul tău, am dezvăluit cine suntem și satul ne-a dat toată cinstirea!

-Cuuummm? Ești și tu, fiul meu...? Și Bătrânul Dan nu mai zise nimic. După zisele lui Ștefan,Ilenuța s-a așezat și ea pe un scăunel, lângă masă. Bătrânul Dan nu mai putea vorbi, toate sentimentele treceau peste fața lui. Acu zâmbea, apoi se întrista, venea la rând un râs de bucurie, apoi lacrimi de întristare. Târziu se liniști. Atunci vru să spună și el niște cuvinte grele, dar se codea, știa că nu le va cădea bine, nici Ilenuței și nici lui Ștefan. Tocmai voia să deschidă gura, când de undeva, de departe, poate din altă lume, se auzi vocea cunoscută a Bătrânului Grigorie, tatăl lui.

-Nu spune nimic, Dănuț, din ce nu știi încă. Dacă s-a descoperit pe lume că urmașul tău are harul de la Duhul Sfânt, nu înseamnă că, gata, muncile tale s-au terminat aici, pe pământ. Și că vei pleca, în curând, să mă întâlnești pe mine și pe ceilalți Bătrâni. Nu,

Dănuț, voi doi nu sunteți ultimii, pe pământ. Mai sunt destui și îi veți afla, la timpul potrivit. Împreună veți merge mai departe, încă destui ani!

Apoi glasul cunoscut se stinse, iar în casă se așternu liniștea. Și împăcarea. Și bucuria. Ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, Ștefan sparse liniștea:

-Când plecăm la Curte, la Câmpulung? Grabnic trebuie să-l cunosc pe Vlaicu Basarab, beizadeaua. Să-mi măsor puterile cu el, să fim frați de cruce!

Văzând ochii speriați ai Ilenuței, Dan făcu semn că nu aveau de vorbit acum despre zilele ce vor veni. Spuse doar atât:

-Toate la timpul lor, fiule!

Câteva zile n-au vorbit, adică nu a mai spus nici Ștefan despre plecarea la Curte și nici ILenuța nu a pus întrebarea care îi putea aduce lacrimi în ochi. Apoi într-o seară, când gerul cel greu, ca al Bobotezei iar se coborîse peste sat, în căldura vetrei din mijlocul casei celei mari Dănuț vorbi.

-Când Marele Preot Deceneu a plecat departe, în lumea lui, mai întâi a strâns Sfatul Bătrânilor acolo, în peștera cea mare și sfântă din adâncul muntelui Kogaionon. Și le-a dăruit un dar pe care Domnul nostru Iisus l-a dăruit Apostolilor, ucenicii lui. Darul Răbdării. Darul Înțelepciunii. Noi avem acest dar, al Răbdării. De când umblăm în lume l-am împărtășit multor oameni. Aceia care i-au pătruns înțelesul, au simțit cum li s-a născut în trup Înțelepciunea. Mereu auziți de la mine, de la Ștefan, de la Cneazul nostru un îndemn spre răbdare. Vă cerem să nu vă grăbiți, că toate se vor împlini la timpul potrivit.

Dănuț se opri, o vreme nu spuse nimic. Lumea aștepta, cu răbdare, așa cum îi îndemnase Înțeleptul.

-Vor veni zile amare pentru neamul nostru, de valahi. Alesul, cel ce se va încorona ca Întemeietor de Țară nu peste mult timp, a plecat în bejenie, trăgându-se din calea urgiei Răului. Acum regele ungurilor, Andrei al III-lea îi împarte averea, pământurile pe care le-a moștenit de la bunii și străbunii lui. În aceste zile, în apropiere, la Apulum cetate, regele și-a adunat fidelii și unuia, celui mai rău dintre ei, i-a dat un pergament, pecetluit, pe care scrie Danie. Cetatea Făgărașului și tot pământul Țării Făgărașului, cu satul Sâmbăta, care este pământ sfânt, la fel și Ținutul

Amlașului, le-a dăruit unora care îl lingușesc din zori până noaptea, târziu. Radu Negru Vodă, cel ce a descălecat la Câmpulung, în Țara Românească, nu mai este Herțeg de Făgăraș și Amlaș. Dar curând va fi Voievod al Țării Românești. De la Cancelaria sa vor ieși hrisoave pe care va scrie, cu primele cuvinte: *„Din mila Domnului și Mântuitorului nostru, Iisus Hristos, Io, Radu Negru, voievod a toată Țara UngroVlahiei, Herțeg de Amlaș și Făgăraș ...”* La o așa mare veste, ungurii vor începe defăimarea. Vor încerca să-l dărâme, să-i ia și acest pământ care nu poate fi al coroanei ungare. Mulți valahi de aici, din Transilvania, se vor bejeni. Vor căuta loc și adăpost sub scutul Măriei Sale. Noi nu avem de ce să plecăm de aici, că aici este țara noastră. Ungurii au venit peste noi. Noi aveam cimitire pline cu oasele moșilor și strămoșilor și stră-stră-strămoșilor noștri. Acest pământ îi plin cu oasele noastre, este stropit cu sânge de valah, este udat cu lacrimi de valah. Datori suntem să spunem la toată lumea, la fel cum a spus Domnul și Mântuitorul nostru: Răbdare! Curând se vor arăta și semnele Înțelepciunii. Atunci vom ști ce este de făcut!

Sătenii ascultau în liniște. Cuvintele Bătrânului Dan – care nu era chiar așa de bătrân! – cădeau peste ei și pătrundeau în cugetele lor așa cum cade ploaia de vară, mai întâi cu picături mari, rare, care sunt absorbite imediat de pământul însetoșat. Privind peste adunare Dan fu mulțumit să vadă că ceea ce spusese a fost înțeles de toți, cu mic și mare. Atunci continuă:

-Marele Preot Deceneu ne-a spus că tot ce este pe acest pământ ne este prieten numai nouă, stăpânilor de drept. Vrăjmașul va veni cu oaste mare, îmbrăcată în fier și cu scule de război cum n-a mai văzut nimeni pe aceste locuri. Atunci, în fața primejdiei, Bătrânii noștri vor cere ajutor pământului, cu tot ce mișcă pe el. Păsările cerului vor fi iscoade. Din înalturi vor vedea de unde vine vrăjmașul, câtă oaste are și pe unde vrea să ajungă la noi. Fiarele pădurii pot să-i înspăimânte pe cei răzlețiți ca nimic să nu vadă aceia din ceea ce li se pregătește. Apele vor crește pe râuri și vor cădea puhoaie din cer. Iar noi, oamenii locului, îi vom aștepta la guri de capcane.

Și iar rămase Bătrânul Dan tăcut. El scormonea cu bățul de alun jăratecul din vatră. Din loc în loc și din când în când din jar

se ridicau pălălăi, limbi de foc jucând dansuri fantastice. Așa iute cum se ridicau, tot așa se stingeau. Mai adăugă ultimele sfaturi.

-Patru ani de acu înainte, regele ucigaș se va bate cu alți lupi, dintre ai lor. Lupi flămânzi de tron, de avere și lacomi de sânge. Bătându-se, vor avea trebuință de multe lucruri. Vor trimite oșteni, nu mulți că n-au nici ei putință să rupă din oastea care se bate cu altă oaste. Dar acești oșteni puțini au poruncă să fie fără milă față de valahi. Să le ia din case, să le mâne turmele și cirezile, să-i ia robi și să-i vândă pe bani buni. Iar satele noastre, Tilișca și Rod, vor fi neputincioase în fața lor. Că ei sunt doar țărani, n-au paloș și nici suliți grele. Doar ciomege din lemn tare și coase cu lama tăioasă. Și mai au ceva. Au câte o cireadă de bivoli, animale grele și fioroase. Care se pornesc de sunt aţâțați și calcă totul în picioare, zdrobesc și turtesc precum bulgării de zăpadă când se prăvale de pe crestele munților de cremene. Iar mioarele noastre blânde, care știu doar să behăie neajutorate, scăpate din țarcuri încurcă picioarele cailor acelor vrăjmași, până când caii aceia se vor mânia și își vor arunca oștenii cu zale și platoșe grele, de pe spinări. Și când vălmășagul va fi mai mare, atunci bolovani grei și stânci se vor porni, supărate și ele de atâta hărmălaie. Cine va scăpa de urgiile cerului și pământului va fugi, îngrozit, și nu va mai avea poftă, prea curând, să calce pe acest plai. Să avem grijă, în acești ani care vin ca mâine, să creștem cireada de bivoli luptători, să ne îngrijim de oi și de țapi, să cercetăm coastele munților și adâncul văilor. Și să avem ochii treji, care să stea de veghe, zi și noapte.

După ce expuse acest adevărat plan de bătaie, trăgându-se la culcușurile lor, Dan îi spuse nerăbdătorului său fiu:

-Te vei alătura beizadelei Voicu Basarab după ce îți vei apăra moșia de vrăjmași. Aici este datoria ta de plătit, mai înainte de toate. Pentru asta va trebui să-ți întărești brațele, să-ți faci oaste din flăcăi ca tine, să-i faci să aibă multă răbdare ca să se înțelepțească și să fie luminați când va fi cel mai mult nevoie de tărie în vâltoarea bătăliei. Începem chiar de mâine, fiule! Lasă gândul de voinicie deoparte, un timp!

Ștefan adună în jurul său doisprezece feciori, prieteni de-ai lui. Cel mai tânăr dintre ei avea 17 ani, îl chema Dorin. Iar Ștefan era cel mai mare, avea 22 de ani și îi întrecea pe toți, la orice. Era cel

mai puternic, cel mai iute la alergat, era curajos și greu s-ar fi speriat de ceva. Mai era, peste toate acestea, cel mai iubit și respectat din ceată. Feciorii îl recunoșteau de conducător. Doi băieți erau sași, Helmut și Karl. Unul era ungur, Iozef. Iar ceilalți, toți, erau valahi. Aveau toate numele creștine, cele mai multe erau nume de sfinți. În fiecare dimineață Dan le dădea corvezi. Munceau alături de părinții și frații lor la treburile stânei, se îngrijeau de curățenia satului. Unele treburi le făceau doar ei, nimeni nu se băga în aceste munci. De pildă, ori de câte ori cădea zăpadă, ceata lui Ștefan făcea cărări, desfunda drumurile, se îngrijea de marele butoi cu apă de lângă vatra din mijlocul casei celei mari. Ei duceau ciuturile cu apă la grajdul animalelor și la țarcul oilor, apă numai bună de băut de către animale, ca să nu se întâmple îmbolnăviri de la ape prea reci. Seara, la asfințit, când încă soarele mai rămânea agățat de vârfurile brazilor, ceata trebuia să taie lemne de foc. În casa cea mare nu încăpea tot satul. De la un an la altul, satul se mărea, tinerii se căsătoreau și mai adăugau satului o casă nouă și nume noi, de prunci. Înainte de a-i slobozi la culcare, Dan dădea porunca de întrecere: de dus, alergând, un trunchi de copac gros de un cot, de la poarta cea mare până la saivanul oilor, drum de aproape o verstă. Cel care ajungea primul, în seara următoare pornea la drum cu doi pași în urma cetei. Fiecare câștigător trăgea tare ca să iasă pe primul loc și în seara următoare. La sfârșit de săptămână cei doisprezece plecau la vânătoare, doi câte doi. Ei aduceau doi sau trei porci mistreți, un căprior, iepuri, cocoși de munte și pești. Vânatul era gătit duminică, la vatra cea mare, iar tot satul avea parte de o ciosvârtă de vânat la prânzul satului, după slujba de la biserică. De când Dănuț se întorsese în sat, nimeni nu s-a mai ciondănit cu un vecin. Toate neînțelegerile se stingeau cu vorbă bună.

Pe la începutul verii, Bătrânul Dan ședea pe un trunchi de copac pus la marginea drumului din spatele satului, către Curmătură. Îl avea alături pe Ștefan. Tăceau, nu aveau mare lucru de împărtășit. Doar că în ziua aceea amândoi dăduseră semne de neliniște. Ștefan îl căută pe taică-su la amiază și îi spuse:

-Ceva ne bântuie din depărtări. Dar nu-i de bine. Am căutat de-a lungul și de-a latul, cale de multe verste, dar nimic n-am aflat.

-La fel simt și eu, zise Bătrânul Dănuț. Să-mi dai de știre de îți apare ceva. De nu, la asfințit ne întâlnim la gura hudiții. Acel trunchi de copac pe care ședeau la ceasul serii, fusese pus acolo de tatăl Ilenuței, cu mulți ani în urmă. Iar hudița era ulicioara pe care era casa moștenită de Ilenuța, de la părinții ei.

-La hotarul de apus al regatului Ungariei două oști s-au bătut azi, din zori până la asfințit, zise Ștefan. Am văzut steagul unguresc, dar la cealaltă tabără nu am deslușit însemnele împărătești. Cu cine s-ar fi bătut riga Andrei?

-Cealaltă oaste este a ducelui Albert, al Austriei, dădu lămurire Bătrânul. Eu am avut semne că aceștia se vor război, la început de vară. Și mai știu că în luna lui Cuptor se vor împăca, vor pune pecețile pe un hrisov de pace. Acest război i l-am pomenit stăpânului nostru, Radu Negru Vodă, în iarnă, când am fost la Câmpulung. Vodă al nostru mă va pomeni, când va ajunge la urechile lui știrea despre bătălii, mai întâi, apoi despre pace. Imediat după asta, regele Andrei va intra în mare bucluc. Știi vorba aceea, când doi se bat, de multe ori câștigă al treilea. Așa va fi și acum. Dar este încă prea devreme să aflăm ce se va întâmpla.

-Această neînțelegere între capetele încoronate străine, pică bine pentru Țara Românească, nu-i așa, tată? întrebă Ștefan.

-Da, fiule, așa-i. Aceste bătălii care se țin departe de hotarele noastre sunt de folos pentru unii. Dar nu pentru poporul de rând. Acum Riga Andrei a rămas cu vistieria aproape goală. Va asmuți perceptorii peste satele valahilor, să adune biruri. Că de la alții nu are de la cine. Acest fapt îi pricină de mare tulburare. Noi trebuie să pregătim satul nostru pentru a-i întâmpina cum se cuvine pe perceptori.

-Ne luptăm? Să începem pregătirile de ostășie, cu ceata mea? întrebă Ștefan, dând semne de nerăbdare.

-Ne pregătim, răspunse Bătrânul. Deși nu-i bine să punem sabia la gâtul perceptorului, că acesta cu oaste mare și supărare multă va veni în ziua următoare. Și supărarea nu i se va șterge șuhan!

Seara, înainte de asfințit două ceasuri, ceata lui Ștefan făcea ostășie. Mai întâi se loveau cu ciomegele. Dădeau cât de tare puteau, până când unul din pereche își rupea ciomagul. Atunci treceau la trântă. Apoi la alergat pe ulițele satului de sus. Ultima

probă era goana cu bivolii. Băieții ațâțau câțiva bivoli fluturându-le cârpe roșii sub bot, până când aceștia puneau botul în pământ, scurmau de câteva ori pământul, făcând șanț, apoi alergau după acea flamură ce nu se dădea prinsă. Goana pornea de la malul pârâului Lunca, de la adăpătoarea din deal și venea către poarta cea mare. Urcușul îi obosea pe toți, pe feciori dar și pe bivoli, care nu mai vedeau flamurile în fața lor deoarece flăcăii alergători se suiau, din goană, pe spinări de cai și se amestecau cu turma de gonaci.

Așa i-au întâmpinat pe perceptori. Era lună de vară, zi călduroasă, senină. Ștefan dăduse semnal de pregătire pentru goană cu turma de bivoli – nu erau mulți, doar vreo zece, că satul trebuia să se arate cât mai sărăcuț! – iar feciorii se întorseseră în sat după ce mânaseră turma de oi spre Curmătură, până dincolo de locul unde pârâul Vale se vărsa în Luncă. De acolo în sus, spre creasta Curmăturii, turma era ocrotită de ciobanii în vârstă, iar feciorii veneau la vale, către sat, gonind cât puteau de repede. Pânda de la ruinele castrului roman stătea cu ochii spre șes, așteptând să apară ungurii. Aceia s-au arătat aproape de ora amiezii, când soarele era sus. Dădură imediat semnal din tulnice. Porunca de pregătire a goanei veni de la Bătrânul Dan. Acesta socoti fiecare pas și când crezu că e numai bine de pornit, ridică mâna cu flamura roșie.

Feciorii începură să întărâte bivolii. Apoi începu goana. Perceptorii aveau însoțitori, zece oșteni cu sulițe, săbii și harapnice. Perceptorii veneau călări la mijlocul cetei de oșteni, apărați din față și din spate. Ei n-ajunseseră decât la poala urcușului spre poarta mare a satului, care era dată în lături, să primească goana bivolilor. Vederea animalelor înfuriate băgă ceata perceptorilor în sperieți. Băietanii, doar doi, care călăreau pe deșelate caii cu care mânau bivolii pe drumul cunoscut, văzând oastea ungurilor începură să țipe, dând aprig din mâini, chipurile să se dea, aceia, din calea alergătorilor. Bivolii arătau înspăimântători. Cei cinci oșteni din fruntea coloanei perceptorilor dădură pinteni cailor și se avântară în sus, pe drum, căutând scăpare pe poarta larg deschisă. Făcură cum era mai rău! Că bivolii le suflau în cefe, cât pe ce să-i ajungă din urmă. Perceptorii se văzură atacați de bivoli. Unde să se adăpostească, oare?

Întoarseră caii și, împreună cu ceilalți cinci oștenii porniră înapoi, spre malul pârâului Lunca. Jumătate din cireada de bivoli se luă după ei, cealaltă jumătate gonea la deal. În sat, dincolo de poarta mare, cireada se liniștea din goană, după obicei. Dar în față erau cei cinci călăreți care căutau scăpare printre case. Văzând că bivolii nu mai erau periculoși, acei oșteni își descărcară furia și sperietura pocnind din harapnice și croind lovituri dure pe spinarea animalelor, stârnindu-le iarăși furia. Acum fu ceva ce nu mai putea fi stăpânit de oameni, decât cu mare greutate. Bivolii se întoaseră către harapnice. Începu alergarea în pereche, cal și călăreț urmărit de un bivol, pe ulițele strâmte dintre case. Până la urmă, călărețiii căutară scăpare afară din sat, pe poarta cea mare. Cum trecu de poartă și ultimul călăreț, feciorii din ceata lui Ștefan închiseră poarta, oprind astfel bivolii și mânându-i spre țarcul lor. În vale, perceptorii săriră în apele scăzute ale Luncii, trecând prin vad și gonind în sus, către Curmătura. Ajungând la apă, bivolii se opriră și se plecară să soarbă din apa binefăcătoare. Acum veniră bătrânii satului, grăbind așa nevolnici cum erau, să liniștească animalele și să se închine perceptorilor. Erau patru bătrâni, Dan și Cneazul satului, cu două ajutoare. Coborau, mai alergând, mai oprindu-se să-și tragă sufletul. Perceptorii se întorceau și ei, spre sat. Trecură vadul și așteptau să ajungă bătrânii la ei. Își pregătiseră harapnicele, voiau să-i croiască pe acești ticăloși pentru sperietura cu care-i primiseră. Dar feciorii lui Ștefan, vreo șase, acum deschiseseră poarta cea mare și mânau bivolii din sat spre adăpătoare, la pârâu. Animalele erau liniștite acum. Dar când auziră harapnicele pocnind, un muget se ridică dinspre deal și totul scăpă iar pe goană. Sigur, acum vinovați erau proștii de unguri. Văzând năvala, întoarseră caii și o luară din loc, de unde au venit. Nu s-au oprit decât după o verstă de drum gonit cu spaimă. Acolo se opriră, stând la sfat. Ce să facă, mai departe? Să se întoarcă spre sat, nu le venea la îndemână, neștiind dacă nu cumva vor da iar peste bivolii furioși. Să plece mai departe, cu mâinile goale, iar nu le stătea în fire. Atunci apăru grupul celor patru bătrâni. Veneau tușind, șontâc, asudați de căldură. În spatele lor, tot pe jos, desculți, Ștefan cu șase flăcăi. Se puseră în genunchi în fața perceptorilor, cu capetele plecate, căinându-se cu glasuri speriate. Bătrânul Dan, vorbind ungurește, își ceru iertare pentru toată

întâmplarea și spuse că a fost o întâmplare nedorită să vină ei, ungurii, tocmai când băietani aduceau bivolii înapoi, în sat. Că nu-i lăsau la păscut pe călduri mari, că puteau să o ia razna, să-i apuce strechea de la înțepăturile de tăuni.

-Bocsanat, bocsanat, uraim![68] zicea Dan, ploconindu-se, dar învăluindu-i pe aceia cu o privire liniștitoare. Treptat, sub ochii făcători de minuni ai Bătrânului Dan, ungurii se liniștiră. Căzură de acord să primească dijma și zeciuiala ce o plătea satul după prima lună de pășunat: zece oi, doi bivoli și o căruță încărcată cu putini de brânză, câteva roți de caș proaspăt și zece găini. Cneazul se jură că toată această dare va porni la drum a doua zi în zori, că uite, unul din aceste ajutoare ale mele – și arătă către cel mai tânăr dintre cei doi moși care îl însoțeau – va veni la cetate. Până la urmă perceptorul se învoi, după ce Bătrânul Dan îi dădu doi galbeni mari, ungurești, din argint, într-o punguță din piele fină.

-Învață, Ștefane, că nu-i bine să scoți sabia atâta timp cât poți scăpa mai ieftin folosind Înțelepciunea și vorba dulce! zise taicăsu. Am jucat acest joc care putea fi periculos, dar eu te-am pus să-ți folosești puterea pentru a-i liniști pe ungurii furioși. Așa, mereu să-ți iei măsura și să nu lași ca oamenii puterii să sară calul, cum se zice în popor.

Au mai trecut câteva luni. Într-adevăr, la sfârșitul lunii Cuptor cei doi înțelepți, tată și fiu, primiră semne că acea pace despre care aflaseră mai din vreme, s-a încheiat între regele Andrei al III-lea și ducele Albert al Austriei. Din dușmani, aceștia doi se împrieteniră, trecând la uneltiri în folosul lor. Dan văzu că la cererea ducelui, regele ungariei pedepsi o familie de nobili, cea mai puternică familie nobiliară din regat, care îndrăznise să se amestece cu niște complotiști care se opuneau urcării pe tronul regatului austriac a ducelui Albert. Dan nu-i află numele, dar văzu că acel magnat nu va suporta pedeapsa ci, aliindu-se cu alte două case de nobili puternici, îl vor ataca pe rege, îl vor prinde și îl vor trimite peste Carpați, lui Radu Negru Vodă, să-l țină captiv și ascuns, până când neamurile regelui vor plăti răscumpărarea pe care o vor cere. Dan îi spuse lui Ștefan aceste vești ce vor veni în curând peste unguri, dar și peste voievodul lor. Că acela trebuie să știe, din timp, în ce

[68] Bocsanat, bocsanat, uraim = Iertare, iertare, domnilor (ung.)

joc diplomaticesc va fi tras, din care va putea ieși cu câștig, dacă se va folosi de Înțelepciune.

-Plecăm peste munți, la Curtea Voievodului Radu al Țării Românești. Trebuie să-i dăm aceste vești și să-l sfătuim de bine! Acum vei cunoaște pe Măria Sa și pe beizadeaua Vlaicu Basarab, mai zise tatăl.

Ilenuța începu să se zbuciume aflând că soțul și fiul ei vor porni iarăși în călătorie. Îl rugă, cu lacrimi în ochi, pe soțul ei, să nu întârzie printre străini, să se întoarcă acasă cât mai repede și să i-l aducă pe Ștefan, să nu-l lase singur, la Curtea Voievodului.

-Că este crud, încă, puiul mamii! zicea femeia, ca orice mamă grijulie. Dan o luă în brațe și o liniști:

-Femeie, nevastă, nu trebuie să stai cu frică, nici nu trebuie să te îngrijești de pui, că și găina își ridică aripile de pe pui când aceia cresc mari. Ștefan este bărbat, de acum, are treburi grele de împlinit și noi doi, cu ajutorul lui Dumnezeu, le vom împlini, cu folos țării, lui Vodă și satului nostru. Și mereu ne vom întoarce la tine!

Plecară a doua zi. Ștefan va rămâne la Curte, va sta sub porunca beizadelei Vlaicu. Aceștia se împrieteniră repede, de la prima vedere. Ștefan va sta alături tânărului prinț și îi va fi de mare ajutor, de-a lungul vieții, când acela va ajunge voievodul Țării Românești.

Capitolul 7
Gazdă de rege prizonier

Doamna Marghita nu mai era tânără, dar ochii îi păstrase iscoditori. Rochia din tafta subțire, de Veneția, era cusută cu fir de aur și de argint, închipuind ghirlande de flori cățărători, formând bolți de cupe grele, aurii și roșii, care apăreau pe ici-colo, printre ramuri cu frunze verzi, nu prea mari și nici prea dese. Peste rochie avea un caftan tivit pe margini cu hermină, iar gulerul se termina la ceafă cu un evantai, zugrăvit cu pene de păun sclipind în râuri de toate culorile curcubeului, unduind la orice mișcare a stăpânei. Ștefan trăsese cu coada ochiului și reușise să o măsoare pe minunata domniță, o frumusețe cum nu mai văzuse nicicând în viața lui. Se înfiora la gândul că Doamna țării i se va adresa direct și tremura să nu se bâlbâie și să se facă astfel de râs. Simți un val de liniște venind dinspre tatăl lui și, pe dată, încrederea în sine îi reveni, tocmai la timp, deoarece Radu Vodă se întoarse spre el, măsurându-l.

-Unde ai ascuns, căpitane Dan, o asemenea mândrețe de flăcău? Privește, Doamnă, nu crezi că seamănă cu prințul nostru? Zici că ar fi frați, poate că Vlaicu Basarab arată mai mare cu doi sau trei ani. Chemați-l pe prinț, să lase orice treabă ar avea și să vină aici, la chemarea noastră.

Până să apară tânărul prinț în ușa sălii tronului, Doamna Marghita se învârti o dată în jurul tânărului asupra căruia soțul ei, Domnul țării, îi atrăsese atenția. O undă de admirație străbătu ochii ei catifelați, dar nu privindu-l pe Ștefan ci mutându-și privirea de la tînărul simplu îmbrăcat către prințul care tocmai intra în sală. Același chip, aceeași înălțime, doar pletele erau diferite: ale lui Vlaicu Basarab negre ca pana corbului, ale lui Ștefan gălbui aurii. Tânărul prinț îl zări pe Ștefan și se apropie de acesta, privindu-l curios.

-Am venit Măria Ta! Poruncește! zise acela, închinându-se în fața tatălui său.

-Privește, prințe, acest tânăr coborât acum, cu tatăl lui, din creierii munților. Nu ți-ar plăcea să-ți fie scutier? Sau paj? Amândoi ați face pereche potrivită! Ce zici?

-Măria Ta, ce pot zice doar după o singură privire? Cel pe care l-aș lua să-mi fie scutier ar trebui să fie de viță nobilă, să cunoască slove de lătinească, să vorbească limba țărilor vecine, a ungurilor și a nemților și, peste toate acestea să știe să mă înfrunte cu paloșul, cu arcul, să călărească precum mongolii și să știe a se purta potrivit rangului său. Poate să-mi spună, acest tânăr, dacă are măcar câteva din aceste calități?

-Ce zici, căpitane Dan, putem să-l punem pe fiul tău la încercare? Poate, el singur, să-i răspundă prințului nostru?

Ștefan aștepta un îndemn din partea tatălui său. Ochii aceluia surâdeau când îi făcu semn, cu capul, să facă un pas înainte. Ștefan făcu o reverență în fața Doamnei țării, îngenunche și spuse, în limba maghiară, căci știa că Doamna Marghita este o nobilă de stirpe regească, din neamul arpadienilor.

-Mă închin în fața Alteței Voastre și vă rog să-mi scuzați stângăcia deoarece ochii mei n-au văzut până la acești ani, o frumusețe atât de deosebită cum sunteți Alteța Voastră, podoabă aleasă a Curții Voievodului nostru. Îngenunche și își plecă privirea, înroșindu-se ușor, socotind el însuși că poate că cuvintele lui au fost mult prea îndrăznețe.

-Ooo! exclamă Doamna. Tânărul cavaler vine la noi de la Buda cetate? Ori de la Veneția, singurul loc unde se învață curtoazia cea mai aleasă?! Cum te numești, tinere cavaler? De data aceasta Marghita răspunsese în latină, socotind că ar fi prea mult să vorbească în italiană, limbă care nu era foarte cunoscută prin aceste părți de Europă.

-După mamă, mă cheamă Ștefan Poprică, iar după tată, doar Ștefan, răspunse tânărul tot în latină.

-Ce nume caraghios, Poprică! De la ce vine acest nume? De la ardei, străbunul mamei tale vindea ardei? Eu nu îți voi spune Poprică, ci scurt, Prică! De azi încolo te vei numi Prică Ștefan! Dar de ce nu ai nume și după tată?

-Pentru că nu l-am cunoscut pe tata decât în urmă cu câteva zile, iar numele lui este Dan, și atât!

-Bine, tinere, pentru noi și pentru toată curtea de azi încolo numele tău va fi Ștefan Prică! Ce zice tatăl lui? întrebă Măria Sa.

-Ștefan, fiul nostru n-a călcat nicăieri în afara munților Cibin, a Țării Bârsei și a munților Piatra Craiului. A avut profesori buni

prin aceste locuri, nelăsând deoparte nici muncile pe care ciobanii noștri, valahi, sunt datori să le facă în folosul neamului. Dacă îl va chema Ștefan Prică? Fie cum vrea Măria Voastră! Pentru mine el va fi *„Ștefan, fiul meu, pentru totdeauna!"*

-Ai crescut la o stână, tinere valah? întrebă Vlaicu, luând o atitudine semeață. Ai învățat cu oile a grăi ungurește, ori ele te-au învățat limba țării Transilvaniei? Înseamnă că te poți măsura cu mine, să ciocnim paloșele. Ori poate ești mai obișnuit cu ciomegele?

-Oile nu știu vorbi, Măria Ta, nici o limbă omenească. Dar pricep valaha, limba maghiară, latina, germana, turca, mongola și orice altă limbă dacă le vorbești la caval, cântând cu dragoste și bucurie!

-Strălucit, căpitane! spuse Vodă întorcându-se spre Bătrânul Dan. Să ieșim în curte, să vedem dacă acești doi tineri pot să ne arate îndemânarea lor, încrucișând armele pe care bărbații noștri datori sunt să le știe mânui, ca să-și apere țara și neamul.

Măria Sa o luă pe Doamna Marghita de mână și păși pe ușă afară. Pe drum amândoi fură într-un glas spunând că nu aflaseră nicăieri un tânăr cu o purtare și o ținută atât de frumoasă.

Pe un perete exterior al castelului erau agățate câteva panouri cu arme de tot felul: arcuri cu tolbe de săgeți, scuturi rotunde, tătărești și dreptunghiulare, ca cele romane, sulițe scurte și grele, dar și sulițe lungi, săbii drepte, altele cu vârful curbat, paloșe cavalerești, buzdugane și ghioage. Vlaicu îl prinse pe Ștefan de cot și îl trase în fața peretelui cu arme.

-Alege, tinere! Ai vrea să începi cu ... o ghioagă, să zicem?! Deși cuvintele erau o nouă provocare, o sfidare din partea prințului în fața unui simplu cioban, tonul pe care Vlaicu l-a folosit nu a fost unul răutăcios. Ștefan i se potrivi jocului și dădu un răspuns care fu o continuare a replicilor mândre, cu care se arătase ca un tânăr cu o educație mai mult decât aleasă.

-O ghioagă sau un ciomag, Măria Ta. Eu m-aș opri la ciomag, această armă care-i a valahilor din munți și din câmpiile țării, cu care se apără de arcul cu săgeți, de sulițe, de săbii și paloșe și chiar și de buzdugane.

Vlaicu primi acest răspuns schimbându-și atitudinea față de îndrăzneala tânărului Ștefan. Îi aruncă un ciomag ce părea a fi prea

subțire pentru a putea face față unui paloș ori unui buzdugan. Dar Ștefan, prinzând nuiaua din zbor, o roti cu mare iuțeală în jurul capului, apoi izbi cu ea în trunchiul unui stejar aflat în apropiere. Ciomagul nu se rupse, nici nu săriră așchii din el. Doar coaja stejarului crăpă, sărind bucăți de pe trunchi.

-Gata sunt, Măria Ta.

Vlaicu alese o ghioagă. Pe cât era de subțire ciomagul, pe atât era de groasă și grea ghioaga ce avea înfipte, la vârf, bucăți de metal ascuțit. Roti și el ghioaga în aer, mai repede, din ce în ce mai repede, apoi izbi și el trunchiul aceluiaș stejar. Lovitura fu puternică, un braț neobișnuit cu asemena lovituri ar fi avut mult de suferit. Dar Vlaicu nu dădu semn de slăbiciune. Ștefan i se adresă, admirând brațul și lovitura.

-Nu oricine are un braț și un umăr ca Măria Voastră, prințe! Teamă îmi este că nu sunt vrednic a ridica ochii spre un asemenea cavaler, cum sunteți!

-Te dai bătut, înainte de a ne ciocni? întrebă prințul, nemulțumit.

-Nicidecum! Sunt gata! răspunse Ștefan, începând să învârtă ciomagul.

-Măria Ta, cer îngăduință, porunciți ca luptătorii să-și pună coifuri ... zise Bătrânul Dan.

-Sigur! De altfel, nu îngăduim ca tinerii să-și atace capetele. Nu vrem să vă răniți, căci capul sănătos este un bun de mare preț al nostru, al Țării Românești. Dacă sunteți gata, porniți!

Cei doi stau față în față, cu lemnele pregătite. Lovesc deodată, se trag înapoi, iar lovesc, acum de mai multe ori. Se vede din încordarea brațelor că loviturile sunt din ce în ce mai puternice. În ce-a de a treia înfruntare, Ștefan începu să facă pași mici spre stânga, atrăgându-l și pe Vlaicu în această rotație. Apoi deodată tânărul cioban lovi cu mare repeziciune, se așeză spate în spate cu Vlaicu, apoi făcu o ultimă rotație și își petrecu ciomagul sub bărbia prințului. Radu Vodă strigă:

-Destul! Dă-te prințe, învins!

Ștefan se înclină în fața prințului, spunând:

-Iertare, Măria Ta! Nu s-ar fi cuvenit ... și nu-și termină vorba, că Vlaicu luă din cui o sabie cu vârful întors. Ștefan rămase tot cu ciomagul lui. Acum loviturile erau inegale. Ciomagul lovea mai

blând, în timp ce sabia lovea cu tăișul. Prințul era în avantaj, dar Vodă îngădui această înfruntare, curios să vadă dacă luptătorii valahi, cu armele lor simple, pot face față ascuțișului săbiilor. Și văzu ceva ce îl lăsă amuțit. Ștefan schimbase stilul, ar fi spus un maestru spadasin. Acum nu-și ciocnea ciomagul direct cu tăișul sabiei. Acum ciomagul lui căuta sabia cu blândețe, lăsându-l să alunece de-a lungul latului sabiei. Era înfruntarea dintre un furios cu un înțelept, care nu voia să-l rănească pe cel dezlănțuit cu tăișul sabiei. Se rotiră de câteva ori, apoi Ștefan făcu o morișcă cu ciomagul său, încercând să-i smulgă sabia prințului. Acesta pară lovitura dibace, trăgându-și sabia din vârtej. Ștefan se dezechilibră și fu nevoit să facă un pas spre stânga, cu ciomagul moale în mână. Vlaicu fandă și se opri, cu vârful sabiei pe bundița lui Ștefan, deasupra inimii.

-Destul! Dă-te învins, scutierule! strigă Vodă Radu Negru și de astă dată.

Aici proba de îndemânare se încheie. Vodă îi chemă pe luptători și îi trase la pieptul lui.

-Sunteți, amândoi, mândria mea! Căpitane Dan, l-ai ajutat cu ceva pe fiul tău, în această luptă?

-Nu, Măria Ta! Ar fi însemnat înaltă trădare! Dar nici nu aveam cum să mă bag. Eu sunt bătrân, nu mai am viteza și vigoarea tinerilor.

-Mi-l dai pe Ștefan, să-l fac păreche cu beizadeaua?

-Slujitor, da, Măria Ta! Dar pereche nu, niciodată! Măria Sa prințul Vlaicu îl va socoti cum i-o fi lui drag!

Prințul îl luă în brațe pe Ștefan și îl sărută pe obraji! Apoi, spre surpriza tuturor celor de față, zise:

-Te iau ca prieten al meu. Ai dovedit că ești vrednic de prietenia mea. Aș zice că tu, Ștefane, ești tot un prinț, al oierilor valahi! Ai multă îndemânare și multe calități care mi se potrivesc. Bine ai venit la curtea mea!

Luară cina împreună, Vodă cu Doamna Marghita, Vlaicu și Rozina, surioara lui, Dan și Ștefan. După cină, Vodă îi ceru lui Dan să rămână la o vorbă de taină. Cînd rămaseră singuri, Dan ceru îngăduință:

-Stăpâne, iertare cer pentru necuviință, dar Ștefan trebuie să fie părtaș la sfatul de taină.

-De ce anume? Ce poate face Ștefan mai mult decât să-i fie pereche – așa am zis, pereche, un titlu înalt pentru fiul tău. Nu-i de ajuns?

-Nu cer îngăduință să stea împreună cu noi, aici, la sfat. Cer ca el să ne asculte, cu știrea și îngăduința Măriei Tale.

-Cum? lungi a mirare Măria Sa. Vrei să spui că fiul tău este...

-Da, Măria Ta! Este cu adevărat fiul meu, fiul unui Bătrân. Eu nu l-am cunoscut, decât atunci când am ajuns acasă, de Bobotează anul acesta. Maica lui și Cneazul satului nostru mi-au ascuns, timp de douăzeci de ani, că am un fiu și că el este urmașul meu. A fost porunca Sfatului Bătrânilor. Dacă aș fi știut că am familie, eu n-aș mai fi dus până la capăt toate cele ce mi-au fost poruncite să fac. Aș fi vrut să fiu cu fiul meu, să iau fata care mi-a căzut dragă și de care m-am depărtat, ca un nerușinat. În tot acest răstimp, Ștefan a primit școală de la Bătrânul Grigorie Inedoreanul, tatăl meu bun și adevăratul lui bunic pământean. Și ai văzut, Măria Ta, ce fel de învățăcel a ieșit de la un asemenea dascăl!

-Și mi-l lași mie, la Curte? Ce să fac cu el? Ce treburi i-a dat Sfatul Bătrânilor? Pot să știu?

-Da, Măria Ta. Ștefan va fi eu, Dan, la urechea Măriei Tale. Totodată va fi scut în fața prințului și apărător de taină al voievodului Țării Românești. Însă nimeni, de aici, de la Curte nu trebuie să știe cine este Ștefan și ce puteri are, cu adevărat! Altfel, totul va fi în zadar!

-Să spui, Bătrâne Dan, că am primit porunca Sfatului Înțelepților și voi face tot ce mi se cere! Că este o mare cinste pentru mine să fiu un Ales!

-Acum, Măria Ta, trebuie să ascultați cu atenție ce voi spune mai departe. În aceste zile s-a încheiat pacea între Andrei al III-lea, regele Ungariei și Albert, ducele Austriei. Ei s-au făcut prieteni și ducele s-a plâns de nobilul Mate Csak, că acesta se bagă în treburile Casei de Austria. Că vrea să-l dea deoparte pe Albert, de la tronul Austriei. Regele îl va pedepsi pe Csak, nici el nu-l are la inimă. Mereu i se împotrivește socotind că are întâietate deoarece are avere mare, mai mare decât a Casei Regale a Ungariei. Acest Csak se va uni cu încă doi fârtați de-ai lui, tot așa de bogați și îi vor pune gând rău lui Andrei. Îl vor prinde și îl vor trimite, într-un car cu o cușcă bine închisă, peste munți, aici, la

Curtea Măriei Tale. Regele va sta prizonier aici, la Câmpulung, până când neamurile lui vor plăti o răscumpărare uriașă, de galbeni, și va depune jurământ că nu se va atinge de cele trei familii de magnați.

-Cum? Mă voi trezi cu regele Andrei ostatec la Curtea mea? Dar asta mă poate costa viața! Dușmănia din răzbunare a ungurilor este cumplită! Nu știe Sfatul Înțelepților acest lucru?

-Nimeni nu va afla că regele Andrei este ostatec aici. El va locui în beciul mănăstirii Flămânda, pe care Măria Ta o vei găta de zidit și îi vei face sfeștanie într-o lună de acu înainte. Acolo va sta regele doar câteva luni, răstimp în care nimeni nu-i va spune unde este. Va fi slujit de două măicuțe catolice, unguroaice, care nici ele nu vor afla că acela este rege. Ștefan i se va arăta în vis și îl va sfătui să-și ceară iertare de la Măria Ta, să-ți dea înapoi cetatea Făgărașului și moșia din satul Sâmbăta. Să nu te dușmănească de acu înainte ci să încheie legământ de vasalitate cu Țara Românească, imediat ce emirul Nogai va muri. Vasal al său fiind, regele îți va da spre stăpânire Banatul Severinului. Porunca, Măria Ta este să întregești țara, de la Severin până la Marea cea Mare. Și iarăși zic, primește Sfatul Înțelepților de a crește numărul satelor de la râul Siret până la ieșirea Buzăului dintre munți. Grijește, Măria Ta de locuitorii acestui ținut de margine, și le zidește cetăți de apărare, biserici și mănăstiri pentru mângâierea sufletelor. Aceasta este porunca Sfatului, Măria Ta!

Până la Crăciun istoria povestită de Bătrânul Dan se împlini întocmai. Acela s-a întors acasă, la Ilenuța lui, să-i fie de mângâiere în lipsa feciorului iubit, a cărui grijă o avusese viața ei întreagă, el fiindu-i bucuria și mândria vieții.

O vreme lucrurile s-au așezat. Pacea a domnit peste Tilișca câțiva ani, vreo trei. Perceptori n-au mai venit prin acele părți. Mongolii – cei din Hoarda de Aur – care au început să fie strigați „nohai!”, după numele marelui lor han, Nogai, primeau tribut de la Marele Han al Dobrogei și se mulțumeau cu atât. Nu mai ieșeau la pradă deoarece primeau acasă, la corturi, tot ceea ce le era de folos pentru un trai tihnit. Tinerii se zbenguiau cu caii, mereu se întreceau, mereu puneau rămășaguri. În anul următot celui în care regele Andrei al III-lea fu eliberat, corturile de la Marea cea mare se tulburară puternic. Prea mult stat pe loc, degeaba! Concursurile

bărbătești, cum ar fi fost trasul de sfoară și alergările, trasul cu arcul și alergarea după un iepure, nu mai erau prilej de pariuri. Nogai Han trimisese vorbă cnezilor, voievozilor și regilor care ascultau de el prin jurământul de vasalitate că va porni urdia către apus. Nu avea un motiv anume ca să calce teritoriile care plătiseră tribut, până atunci. Să fi fost o toană, o apucătură a lor, de a comanda campanii de jaf ca Europa să le cunoască puterea, să le fie frică de acești tătari? Orice este posibil de presupus. Pe vremea aceea în Hoarda de Aur nu existau cronicari, mai nimic din istoria acelor nomazi nu a rămas scris decât în cronicile popoarelor cucerite sau vasale – ruși, perși, polonezi și alții.

Zilele lui Prier deveneau din ce în ce mai calde. Dezmorțindu-se după o iarnă grea, oamenii porneau agitația muncii – se porneau turmele spre pășunile de pe coastele munților, pământul zvântat era arat și semănat. Case noi se porneau din temelii, Zumzetul albinelor culegând nectarul florilor de pe câmp și din pomii fructiferi, soarele care lumina și încălzea întreaga fire, bucuria muncii fără griji făceau ca fețele oamenilor să fie frumoase, senine.

-Vin tătarii! Vin tătarii! Fugiți, adăpostiți-vă!

Un călăreț trecu gonind pe drumul mare și strigând aceste cuvinte îngrozitoare, plecă mai departe să ducă vestea de primejdie. După anii de liniște și pace, veni iar urgia! Satele se golesc la fel de repede cum vin și pleacă mai departe olăcarii furtunii ce se apropie. Când se lasă noaptea peste satele goale, din râpi și din guri de peșteri ochi iscoditori privesc cerul spre răsărit, să vadă de-i roșu de la focul aprins de tătari. Dar nu, încă urdia este departe!

Capitolul 8
Posada

La începutul acelei săptămâni de la mijlocul lui Prier, Ștefan prietenul prințului Vlaicu Basarab îndrăzni să ceară înfățișare la Vodă.

-Ce treabă ai tu, cu Vodă? întrebă curios și supărat totodată beizadeaua.

-Vei afla dacă Măria Sa va voi să-ți spună! Acum fără glumă, trebuie să-i spun Măriei Sale o veste de viață și de moarte, pe care am primit-o de la tatăl meu. Nu șuguiesc, Măria Ta, crede-mă!

Văzând chipul serios, poate chiar speriat al scutierului său, prințul ceru să fie primit de tatăl său. Voia să fie și el de față când Ștefan avea să aducă acea veste, despre care spusese că este de viață și de moarte. Măria Sa încuviință cererea tânărului care, în cei trei ani de când slujea pe lângă prințul moștenitor nu se remarcase cu nimic.

-Bătrânul Dan și-a adus aminte de noi? Ori are o pricină anume de ne trimite vești care ne pot speria. Spune, Ștefane, spune.

-Măria Ta, tatăl meu mi-a cerut să spun că veștile sunt de mare taină... Tânărul voia să spună că numai urechile lui Vodă trebuie să audă ceea ce Bătrânul Dan îi încredințase fiului său, folosind darul moștenit. Vodă pricepu că nu trebuie să-l îngăduie nici măcar pe fiul lui să fie martor la cele ce i se va spune.

-Prințe, rogu-te, mergi la Doamna mamă și spune-i că în seara aceasta am poftă să-l ospătăm la masa noastră pe acest prieten al tău, căruia până acum nu i-am dat ceea ce se cuvine, de când a intrat în slujbă domnească.

-Am priceput, Măria Ta! zise prințul și se retrase, nu înainte de a-i arunca o privire cruntă prietenului său.

-Măria Ta, zise Ștefan când ușa se închise în urma prințului, taica îmi zice să vă spun că Nogai își pornește urdiile către apus. După praznicul Trisfetitelor[69] regele Andrei al III-lea a trimis solie de taină la Noviodunum, la cetatea de scaun a Hanului Nogai. Solii mergeau ca niște negustori chivernisiți, purtând mărfuri de

[69] Trisfetitele = sărbătoarea Sf. Trei Ierarhi, 30 ianuarie în fiecare an, în calendarul ortodox.

mare preț, pentru care tocmiseră oșteni de pază, strașnic înarmați. Nu aveau decât două căruțe potrivit de mari, iar marfa cea aleasă era închisă în lăzi mari, ferecate cu obezi de fier și lacăte mari. Negustorul cel care era stăpânul convoiului nu este nimeni altul decât Roland Borșa, fost voievod al Transilvaniei până mai ieri, devenit de curând sfetnicul de taină al regelui. Solia purta niște vorbe și un hrisov scris cu ferecătură de cuvinte, care nu putea fi cetit decât de cel ce avea abacul potrivit.

-Știe Bătrânul Dan ce fel de vorbe avea de spus fostul voievod transilvan și ce taină era scrisă pe acel pergament?

-Da, Măria Ta, răspunse Ștefan. Se apropie cu un pas de jilțul în care ședea Vodă și, îngenunchind, zise șoptit:

-Regele Andrei îi cere Hanului să pornească o urdie de două mii de călăreți, să calce Transilvania prin miazănoapte, pe la Bistrița cetate, de unde să intre în Ungaria și să ardă tot ce întâlnește în cale, de la Tisa până la lacul Balaton. Altă urdie, mai mare, să intre în Țara Românească pe la Brăila cetate și să urce în partea de miazăzi a Transilvaniei pe cursul râului Buzău. Din Țara Bârsei să cuprindă cu foc tot ținutul de la munții Făgărașului până la Alba Iulia cetate, de acolo să ardă pusta maghiară și cetatea Buda. Aceasta este solia de vorbe. Iar pe acel pergament sunt însemnate moșiile magnatului Miklos Köszegi și ale nobililor cu el înhăitați, Babonić și Frankopan. Averile acestor trei dușmani ai regelui trebuie arse, iar tot ce se va găsi acolo, mai valoros, să fie luat de oamenii Hanului. Pentru această faptă, regele îi dăruia Hanului două cufere mari, cu galbeni și arginți și nenumărate podoabe și vase, din aur, cu pietre nestemate. Hanul să-și pornească urdiile în luna lui Prier, când se vor usca drumurile, iar porunca să o dea mârzacilor de azi pe mâine, astfel ca nimeni să nu afle ce gânduri are Măria Sa Hanul Nogai. Aceasta este știrea de la tatăl meu, Măria Ta.

Pe măsură ce Ștefan își depăna vestea cea cumplită, Vodă Radu, deși era destul de negru la chip, se făcea mai întunecat, iar pe sub părul din barbă pielea era palidă de supărare.

-Cumplită veste, Ștefane! Poți să vezi dacă Hanul a dat porunca de pornire în pradă a urdiilor?

-Da, Măria Ta. Cetele care vor trece munții pe Trotuș și mai la miazănoapte, peste Obcini, au pornit pe malul Siretului, ieri în

zori. Cei ce vor merge pe astălaltă cale, se adună la Brăila cetate și vor porni peste două zile. Așa că nu-i vreme de zăbovit, zice taica. El spune că Măria Ta știe cel mai bine ce are de făcut.

-Știu, știu și cheamă-l pe prinț și pe marele spătar Preda. Să fie adus de acasă dacă nu-i la Curte. Rămâi pe loc, Ștefane, dar trage-te în firida aceea. Cată la cei ce vor intra aici și vor primi poruncile noastre. Vezi de sunt cinstiți ori de sunt lifte trădătoare. Poți să faci asta?

-Pot, Măria Ta. Dar acum mi-a șoptit taica o altă veste, care vă privește direct, Măria Ta. Zice că de la Noviodunum, Hanul Nogai a trimis sol cu poruncă pentru Măria Ta să te pui în fruntea oastei boierești, să aduni o mie de călărași și să urci către Țara Bârsei. Acolo să te alături hoardei și să faci prăpăd prin locurile pe unde vei trece. Căpetenia urdiei de care vei asculta este Tengu Sultan, fiul cel mai mare al Hanului. Ca vasal al Hanului, ți se poruncește. Iar de nu te supui ori nu vei arăta vrednicie, Tengu Sultan are poruncă să te taie și să-i aducă pe tipsie, capul tău și al beizadelei tale.

Mânia ce-l cuprinse pe Vodă se putea vedea doar după pumnii care se albiseră, strângând cât putea de tare mânerul jungherului de la brâu. Prințul Vlaicu intră mai întâi și zise:

-Am trimis după marele spătar, Măria Ta. Nu cred că s-a depărtat prea mult, doar ce să fi plecat de la curte de un sfert de ceas.

Vodă făcu semn să se așeze la masa pe care erau puse, în neorânduială, hrisoave, suluri cu desene și pergamente. Vodă se așeză în capul mesei și făcu semn prințului să strângă acele hârtii, să le pună pe rafturi și să lase masa goală. Nu avură de așteptat prea mult, marele spărar Predă intră, trăgându-și sufletul. Vodă îi arătă scaunul de pe partea stângă a mesei și începu:

-Veste de mare taină am primit și cumplit suntem puși la încercare. Hanul Nogai își pornește urdiile, va jefui Transilvania și Ungaria. Dar va trece și prin țara noastră, va urca pe râul Buzău și va intra în Transilvania prin Țara Bârsei. Nu-i vreme de pierdut. Noi știm bine care-i obiceiul tătarilor. Pentru ei nu există linie oablă, nici drum închis la stânga și la dreapta. Ei scapă la jaf pe unde le miroase că ar avea câștig și pradă multă. Predo, trimite olăcari cu porunci către cetățile noastre de la Buzău, Slobozia,

Țăndărei, Făurei să ascundă tot ce au de preț, să deschidă porțile când urdia se va arăta în față și să se supună mârzacilor. Să-și pună muierile și pruncii la adăpost și să trimită olăcari către Gura Buzăului, care să strige prin sate „Vin tătarii! Fugiți!" Dar olăcarii cu strigăturile să se apropie cât de mult pot de împrejurimile cetății Brăilei. De acolo să pornească, făcându-se că au fost pândari și au văzut ce se pregătește. Nici unul să nu se lase prins! Oamenii să lase tot, să-și ia doar ceea ce pot duce într-o alergare, să nu aibă grija averilor – că doar săraci suntem, cu toții.

Surpriza cu care prințul primi vestea aceasta cumplită era uriașă. Se albise la față, iar mâna i se încleștă pe jungherul pe care-l avea la cingătoare.

-Intrăm în luptă, Măria Ta? scăpă el o întrebare, a nerăbdării tinereții .

-Nu avem îngăduință, prințe. Hanul Nogai ne trimite poruncă să urcăm munții cu călărimea Curții pe la Rucăr și să ne alăturăm lor în Țara Bârsei. Este datoria noastră de vasali. Iar dacă tânărul Sultan Tengu, fiul Hanului, care conduce această urdie va vedea că zăbovim, ori nu ne învrednicim la jaf și ucidere ca ei, poruncă are să ne ia viața, mie și prințului, și să ne ducă capetele la Noviodunum.

-Predo, trimite copii de casă și oșteni din paza Curții, pe la marii noștri boieri, cu poruncă să se înfățișeze cu jumătate din cetele călări pe care le au fiecare și cu care datori sunt să facă oastea cea mică, de călăreți. Vom purcede la drum imediat ce vom avea vești că urdia a pornit pe Buzău la deal. Prințe, te vei îngriji de caii de luptă, de cai de schimb și de cele necesare hergheliei. Să vină după noi potcovarii curții, doi dintre cei mai buni, să aibă tot ce le trebuie la război. Mai dă poruncă, prințe, pentru provizii, pastramă, posmagi, fructe uscate. Să vină cu noi doctorul Curții, cu fețe, pomezi și alifii. Toate să fie gata mâine. Pe măsură ce își termină pregătirile, căruțele lor să pornească la drum către Rucăr. Oastea îi va ajunge din urmă și îi vom întrece. Predo și prințe, nimănui să nu spuneți încotro purcedem și ce treburi de război avem de făcut. Capetele noastre sunt în mare primejdie.

Vodă nu stătu la taifas. Ca un conducător de țară și de oaste, el dăduse poruncile potrivite. Acum marele spătar fu îndemnat ca, de grabă, să-și împrăștie poruncile.

-Prințe, mai stai locului! zise Măria Sa. Când rămaseră doar ei doi, Vodă zise:

-Ștefan, arată-te! Prințe, a venit vremea să afle ce prieten de preț ai lângă tine. Ștefan, te dau de gol, nu se poate altfel! Iar prințul trebuie să priceapă ce răspunderi are și să fie la locul lui, de moștenitor. Apoi întorcându-se către fiul său, continuă:

-Bunul Dumnezeu, Iisus Mântuitorul și Maica Prea Curată ne ocrotesc țara, încă din vechime. Avem lângă noi un Sfat al Bătrânilor care au puteri deosebite, harul Duhului Sfânt fiind cu ei. Bătrânul Dan, tatăl lui Ștefan este unul dintre aceștia. Și chiar Ștefan are harul. El ne-a adus aceste vești, ca să știm din timp ce ne așteaptă și să ne pregătim, să nu avem pierderi de vieți nevinovate. Prințe, cred că înțelegi cât este de neprețuit prietenul tău. El trebuie să rămână așa cum este acum. Nimeni nu are voie să afle de puterile lui și de poziția de cercetaș al nostru, văzător departe, în timp și peste depărtări.

-Am știut din totdeauna că nu poți fi doar un simplu oier! Iartă-mi toate răutățile pe care ți le-am făcut și mi le iartă și pe cele pe care ți le voi face, că trebuie să ne purtăm ca și până acum, dacă am înțeles bine ce a zis Măria Sa.

-Da, Măria Ta, așa trebuie să fie!

La un an după această incursiune distructivă a tătarilor lui Nogai, Bătrânul Dan mijloci să-i cadă în mână Hanului Dobrogei o scrisoare a Papei de la Roma către un rege credincios, catolic, în care îi plânge pe unguri pentru starea jalnică în care a rămas țara după ultimele incursiuni ale tătarilor, cumanilor și schismaticilor – aceștia din urmă fiind valahii Țării Românești, de credință ortodoxă.

Radu Vodă făcu o bună înțelegere cu Tengu Sultan, dăruindu-i cea mai mare parte din prada de război în schimbul unor vorbe bune, spuse la întoarcere acasă, la Noviodunum, despre vrednicia voievodului muntean și a oastei sale.

*

Urmară alți cinci ani de pace și bună împăcare cu megieșii. Mai greu a fost să facă bună vecinătate cu tătarii lui Nogai. Aceștia mereu scăpau la incursiuni asupra ținutului din capătul marii câmpii, de la Brăila până în părțile cetății Buzăului, iar de aici

dădeau fuguța pe râu în sus, către Întorsura Buzăului. Dar n-au trecut, nicicând mai sus de acele ziduri de cetate puse în cale.

Radu Negru Vodă se chivernisise cu bun renume în anii de când și-a făcut cetate de scaun la Câmpulung. Acolo a ridicat o mănăstire domnească în jurul Bisericii Domnești Vechi, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" Doamna Marghita a fost principalul ctitor al Bisericii Sfântul Apostol Iacob, biserică catolică ridicată chiar și cu sprijinul lui Vodă, care astfel s-a îngrijit de credincioșii unguri și sași care s-au bejenit, odată cu el, când au trecut munții de la Făgăraș.

Iar cetatea domnească de la Câmpulung s-a zidit după ce s-a gătat și s-a populat cu locuitori orașul Câmpulung. Grija orașului Câmpulung i-a fost încredințată unui comite sas, pe numele său Laurențiu de Câmpulung. El a murit la anul 1300, iar mormântul lui se află în biserica Sfântul Apostol Iacob. Se poate citi și azi inscripția de pe piatra de mormânt: *„Sic sepultus est comes Laurencius de Longocampo, pie memoriae Anno Domini M.C.C.C."*[70]

Nimic nu rămâne veșnic pe acest pământ. Oamenii se nasc, cresc, își fac o familie, nasc prunci, îmbătrânesc și apoi mor. Se zice că oamenii se nasc pe rând, dar nu mor tot așa. Ei mor, ieșind din rând, unii trăiesc mai mult, alții mai puțin. În anul 1299 a plecat la cele veșnice Nogai Han, emirul care și-a întemeiat propriul regat și s-a autoproclamat Han. Acest pas curajos l-a făcut în vremea când Mare Han la Sarai era Tokta, un nepot de-al său, un om de paie, care nu făcea nici un pas fără vrerea și îndrumarea unchiului. Asta a mers așa din anul 1291 până în 1298. Tokta s-a săturat să mai fie păpușa lui Nogai, se revoltă împotriva acestuia. Bătălia decisivă dintre Tokta și Nogai s-a dat pe lângă Nistru, la apa Kagamlykului. Emirii lui Nogai l-au părăsit, pe rând, iar alanii, cei mai neînfricați oșteni ai Hanului, au fost prinși într-o capcană și măcelăriți, până la ultimul. Văzând dezastrul, Nogai a căutat să scape cu fuga, pe calul său. Mai mulți oșteni de-ai lui Tokta s-au luat după el, încercând să-l prindă. Un rus l-a ajuns din

[70] „Aici este înmormântat comitele Laurențiu din Câmpulung, spre pioasă amintire, în anul Domnului 1300", conform „Istorie furată. Întemeierea Țării Românești. Radu negru Vodă, între legendă, mit și adevăr" de Cornel Bârsan, Cristian Moșneanu, Adrian Anghel, Editura LIBREX PUBLISHING, București, 2016, pagina 295.

urmă și i-a tăiat capul, dintr-o lovitură cu sabia. A înfășurat capul într-un ștergar și i l-a dus lui Tokta. *„ ...alergă la Tokta cu acest trofeu neașteptat.*

-Mărite han, iată capul lui Nogai!

Tokta îl privi înmărmurit și-l întrebă pe soldatul rus, răstindu-se la el:

-Cine ți-a spus, rusnacule, că acesta este capul lui Nogai? Sau poate te aștepți la cine știe ce recompensă?

-El este, mărite han. Mi-a cerut să-l aduc la Măria Ta că are ceva urgent să vă spună.

-Și dacă avea ceva să-mi spună, de ce nu l-ai adus, neisprăvitule? Cum ai îndrăznit să ucizi un asemenea om de onoare? Știi oare cine este Nogai? Îți este îngăduit ție, un amărât de soldat, să ucizi un asemenea om mare?

Și zicând acestea, scoase sabia și-l spintecă pe loc pe soldat. Apoi se prăbuși pe un trunchi de salcie, îndurerat: „iată ce-am făcut, nenorocitul de mine! Iată cum am răsplătit eu toată învățătura primită de la cel mai important om al statului mongol!”[71]

Pentru umilințele îndurate, Tokta s-a răzbunat crunt, mai întâi pe fiul aceluia, dându-l jos de pe scaunul de domnie și punându-l pe propriul fiu. Apoi a dărâmat, furios, tot ce a construit Nogai. Cetățile bizantine de pe malul Mării Negre și pe cele de-a lungul Dunării le-a făcut una cu pământul. Vecinii Hanatului Dobrogei, care se avuseseră bine cu Hanul Nogai, acum tremurau, de spaima lui Toktai și a furiei lui. Acum a venit clipa când Radu Negru Vodă a cerut unirea tuturor cnezilor și voievozilor mărunți din întinsul Câmpiei Române și de pe văile Argeșului și din ținutul Buzăului, care nu voiseră să i se închine, recunoscându-l drept conducător al unicei țări. Iar țara aceasta și conducătorul ei au fost căutate de vecini pentru prieteșug și alianță în fața invadatorilor tătari.

La doi ani după moartea lui Nogai, fiul lui Tokta pornește o incursiune de jaf în Ungaria. El îi trimite poruncă lui Radu Vodă să se alăture hoardei cu trupele sale, nefiindu-i știrbită în nici un fel starea lui de vasal față de Hoarda de la Noviodunum. Și iarăși

[71] Elena Netcu „Legenda Emirului Nogai” Editura Letras, Snagov, 2017, pag. 258-259

Papa de la Roma se plânge că schismaticii – valahii cei de credință ortodoxă – au călcat Transilvania și au ars-o. Papa nu avea de unde să știe că cetele de luptători ai lui Radu Negru Voievod s-au pus stavilă în calea tătarilor, apărând satele și orașele mai răsărite, care erau locuite de valahi. Căci aceia erau partea cea mai numeroasă, dar și cea mai săracă a locuitorilor Transilvaniei. Această incursiune a avut loc în anul 1301, imediat după moartea regelui Andrei al III-lea. Neavând urmaș de parte bărbătească, cu acest rege Andrei s-a stins neamul lui Arpad, cuceritorul Panoniei la anul 896.

În zilele de la mijlocul lunii Brumărel, toamna își scutura frunzele ruginii la fel, prin părțile Cibinului și în Muscel, în Țara Românească. Deși nopțile începuseră să devină din ce în ce mai reci, ziua soarele încălzea firea cu raze blânde, adevărate mângâieri pentru oasele bătrânilor de la sate și din orașe. Uneori fuioare de ceață se lăsau peste păduri și de-a lungul râurilor, dar și acestea se topeau până la ceasul amiezii.

Într-o astfel de zi frumoasă, pe când soarele alunga cu razele sale strălucitoare ultimele ghemotoace de ceață ce se încâlciseră cu cetina verde a brazilor, în fața porții cetății Argeșului, mai noua cetate de scaun a Țării Românești, apărură trei călărași care cereau îngăduință de intrare pentru a se înfățișa la Domnul Țării.

-Dar cine sunteți voi și cum cutezați să cereți înfățișare la chipul Domnului țării, întrebă straja care se pusese de-a curmezișul în calea călăreților.

-Sunt Dan, căpetenia cercetașilor de departe ai Măriei Sale Radu Vodă, descălecătorul Țării Românești. Și am a-i vorbi lui Vodă despre treburi politicheșți ce nu suferă amânare.

-Îndepărtați-vă de Marea Poartă la o sută de pași, căci nimeni nu are voie să-l primejduiască pe trăitorul acestei Țări.

Pe ziduri apăru, deasupra porții, beizadeaua însoțit de nelipsitu-i prieten, Ștefan. Acesta își văzu tatăl și i se adresă prințului:

-E tata! Dacă a apărut fără să mă fi înștiințat, înseamnă că are treburi grabnice. Rogu-te, Măria Ta, poruncește să-i dea drumul să intre!

-Deschideți poarta pentru Bătrânul Dan! strigă prințul.

-Tată! Cu ce treburi pe la Curte? S-a strâmbat ceva? Care-i graba?

-Nu-i nici o grabă, acum. Dar Măria Sa trebuie să știe ce fel de furtună se apropie. De aceea am venit.

Îndepărtându-se de poartă și de lumea ce foia printre tarabe, Dan continuă:

-Acum că Hanul Nogai și regele Andrei au plecat la cele veșnice, trebuie să-i vorbim regelui despre cele ce se vor întâmpla. Să mergem la el, cu toții.

Dan porni înainte, iar prințul împreună cu cei apropiați lui se îndreptară spre spătărie. Vodă le ieși în întâmpinare. Îl îmbrățișă pe Dan, nelăsându-l să facă închinarea de cuviință.

-Ai venit cu veşti bune, căpetenie?

-Am venit cu de toate, dar se cuvine ca Măria Ta să afli mai înaintea tuturor aceste veşti.

Vodă opri în sală doar pe Vlaicu Basarab și pe Ștefan. Se așezară în jurul mesei și Vodă îl îndemnă pe Bătrânul Dan să deșarte sacul..

-Măria Ta, după cum bine știi regele Andrei s-a prăpădit, la fel a făcut și Hanul Nogai. Acum Țara Românească se află prinsă la mijloc între două rele. Tokta și-a mânat urdiile spre Ungaria și Transilvania, făcând prăpăd. De la acest ticălos nu vom avea pace, deși Măria Ta ai primit poruncă să-l urmezi, având această datorie, ca vasal. Tătarii lui nu știu că vasalii au anumite privilegii, iar când vor fi flămânzi nu vor întreba de este voie au ba, să jefuiască prin părțile de răsărit ale țării.

-De asta am întărit aceste ținuturi de răsărit, așa cum am primit sfat bun, la ultima noastră întâlnire, zise Vodă. Dar acolo avem oaste puțină, că nici locuitori prea mulți nu avem.

-Cât despre Ungaria, aici Măria Ta, lucrurile sunt tulburi încă zece ani înainte. Că dacă riga Andrei n-a avut moștenitor, după legea lor cele șapte triburi trebuie să-și aleagă conducătorul. Dar legea asta s-a uitat, de când Sfântul Ștefan i-a botezat pe toți. Acum sunt trei mari pretendenți la coroană. Dar nu vor hotărî doar nobilii maghiari pe care să-l aleagă din trei. Acum, de când ungurii s-au creștinat, se bagă peste ei biserica lor și, mai vârtos, Papa de la Roma.

-Bine, bine, adică nu-i bine, că acum nobilii se împart în trei părți, fiecare trage pentru pretendentul lui, zice Vodă. Și care îi dezlegarea, la sfârșit? Ce fel va fi pentru noi această stare

nepotrivită de lucruri? Iar nobilii din Transilvania ce fac? Și voievodul lor, Ladislau Kan, acesta cu cine ține?

-Măria Ta, de asta am venit! Sfatul Înțelepților noștri este ca Țara Românească să se țină departe de această ceartă. Că vor veni, Măria Ta, cu plocoane, căutând să te ademenească fiecare, de partea lui. Că vor porni război între ei. Lucru tare păgubos, să se taie în săbii frații între ei!

-Sfatul Bătrânilor știe cum se va termina această gâlceavă? Și când? mai întrebă Vodă.

-Sfatul știe. Va ține cearta zece ani. Iar deasupra se va așeza cel care are, acum, doar 13 ani. El are numele Carol Robert de Anjou.

-Ce fel de nume este ăsta?! Că n-am pomenit, la unguri, așa un nume! întrebă prințul.

-Numele îi de la frânci. Prințișorul pe care-l vor rege este nepotul crăiesei tălienilor de la cetatea Neapole. Că această crăiasă este soră bună a defunctului rege Andrei al III-lea. Ea zice că singură are drept la coroană pentru nepotul ei, că acesta are cu adevărat sânge de la Măritul Rege Arpad, întemeietorul. Iar ceilalți doi, un prinț de-al cehilor și un duce saxon sunt niște mincinoși.

-În răstimpul acesta de zece ani, Bătrâne Dan, s-ar putea isca alte neînțelegeri între Țara Românească și Transilvania, care să ne dăuneze mai mult? întrebă Vodă, nefiind în măsură să exprime gândul pe care-l avea, despre cine știe ce pericole ce se puteau abate asupra familiei sale.

-Măria Ta, orice se poate întâmpla, deoarece toate nenorocirile vin de la oameni. Cum s-a întâmplat cu regele Andrei când te-ai trezit, Măria Ta, cu el plocon prizonier. Așa se va întâmpla cu Otto de Wittelsbach, pe care Papa Clement al VI-lea nu-l avea la inimă și a amenințat toate familiile din Transilvania care îl vor susține că îi va excomunica. Atunci Ladislau Kan, voievodul transilvan, îl va prinde pe Otto, la anul 1307 și îl va trimite prizonier tot Măriei Tale. Istoria se va repeta. Dar Măria Ta nu-l vei ține prea mult ci, eliberându-l, îi vei da și niște oșteni de pază ca să ajungă nevătămat acasă la el, în Bavaria.

-Asta au văzut Bătrânii? întrebă Vodă.

-Nu, Măria Ta, asta am văzut eu, răspunse Dan.

-Și atunci, cine va fi rege al Ungariei, în acel an 1307, cum zici tu?

-Singurul din cei trei a rămas Carol Robert de Anju. Pentru că prințul din Cehia va muri și el, înjunghiat. Iar Carol Robert va fi înscăunat în 1308, iar doi ani mai apoi, la 27 august 1310 i se va pune coroana pe creștet, cu tot ritualul, la Alba Regală, cu aprobarea și în prezența voievodului transilvan, Ladislau Kan.

Dan nu mai adăugă că acest viitor rege, cu amestec de sânge, va fi răuvoitor față de Negru Vodă. Era de ajuns să punem la socoteală doar eliberarea prizonierului Otto de Wittelsbach și garda de oșteni care l-a însoțit până acasă.

-Îngăduință cer Măriei Tale să dăm glas prin ciobanii noștri, pe la toate turmele, sfatului Măriei Tale să stea mai aproape de locuri adăpostite, iarna și vara, așa încât să poată duce turmele și cirezile la loc ferit, departe de căile năvălitorilor. Și iarăși zic, toți ciobanii, cnezii, juzii și voievozii să facă pregătire de luptă cu bărbații satelor, astfel ca ei să-și poată ocroti familiile și bunurile. Măria Ta să dai dezlegare ca fără nici o părtinire, cine ne va lovi, să i se întoarcă lovitura. Sunt vremuri grele, putem să fim călcați de oricine. Acum nu există milă și iertare pentru cine ne vrea răul. Aceștia să fie pedepsiți!

-Foarte bine ai grăit, bătrâne Dan! Crezi că prin graiul ciobanilor poruncile Domniei se pot împrăștia mai repede și mai bine?

-Fără tăgadă, Măria Ta.

Anii care au urmat au fost ani grei. Lungi răstimpuri nu se întâmpla nimic, oamenii trăiau liniștiți. Nu se întâmpla ca vestitori de rău să gonească de la un sat la altul, strigând de primejdie. Dar când o făceau, urdiile tătărăști erau iute pe urmele acestor gonaci, de multe ori strigările fiind în zadar făcute. Prăpăd în oameni, prăpăd în animale, focuri și scrum peste așezări. Iar poporul de jos o lua de la capăt, totdeauna.

Regatul Ungariei s-a zbătut în nevoi până la anul 1308. După ce Carol Robert de Anjou a fost înscăunat rege al Ungariei, țara a început să se așeze. Luptele între nobili au încetat. Cine căuta pricină megieșilor, pentru o palmă de pământ, ori pentru un pom roditor, ori un iaz sau pentru o vită rătăcită pe miriști, era aspru pedepsit. Viața celor dovediți de furtișaguri, tâlhării, jafuri și ucideri nu avea valoare nici cât negru sub unghii. Fiecare oraș, sat mai chivernisit avea judecător și lege, gâzii și hoherii nu prindeau

osânză pe burți pentru că nu aveau ceas de odihnă. Țara creștea cu fiecare an căci avea cine să se îngrijească de ea, cu vrednicie.

Apoi deodată s-a dus vestea, ca fulgerul: Vodă Radu Descălecătorul a închis ochii pentru totdeauna. A plecat la cele veșnice la vârsta de 60 de ani, după ce și-a împlinit menirea pe pământ, ctitorind o țară pe care a gospodărit-o cu vrednicie. Iar țara a tocmit-o cu bunăvoia locuitorilor, nu cu fierul sabiei și nici cu focul pârjolului. A sărit mereu să-și apere poporul de tot răul și tot ce a făcut, făcut a fost cu vrednicie. Oamenii l-au plâns și l-au pomenit în rugăciunile lor, cerând Domnului Dumnezeu și Fiului Mântuitor să-i ierte păcatele și greșelile lumești, să-l așeze în Rai, laolaltă cu sfinții și cu ziditorii de țară.

-A fost un Domn vrednic, iar cea mai mare faptă de bine pe care a făcut-o pentru țara pe care a ctitorit-o a fost că a lăsat-o pe mâini bune. Moștenitorul lui, Vlaicu Basarab Voievod, a învățat de la tatăl lui tot meșteșugul împlinirii datoriei de Domnitor, cu cinste și dreptate. Asta spuneau oamenii pomenindu-l, dar vorbind de bine, în același timp, despre tânărul lor cârmuitor.

Din prima lună de domnie, Vlaicu Basarab îi dă puteri depline lui Ștefan, prietenul lui, să stârpească hoții și tâlharii de la hotarele țării din munți. Acesta aduce zece oșteni din ceata de tineri pe care o formase la Tilișca și, împreună cu alți zece din garda prințului, de la Cetatea de Scaun, dă naștere unei forțe militare rapide care se face cunoscută și apreciată în doar câteva luni. Totul s-a întâmplat vara. Oierii valahi trăiau cu teama de multă vreme deoarece tâlharii unguri prinseseră curaj și putere în propria țară, unde nimeni nu se lua de ei, legea fiind aproape inexistentă în anii de bătălii interne pentru tron. Ștefan își cunoștea oamenii, pe fiecare în parte. Îi știa după nume, îi cunoștea pe părinții lor, pe frați, surori, la măsurase puterile și știa fiecare cât și cum poate să gândească și să hotărască repede, în caz de cumpănă. Avea douăzeci de oșteni. Formase patru echipe de câte cinci, unul fiind căpetenie doar o lună de zile. Apoi venea altul și tot așa, îi învăța să comande dar să și asculte, îndeplinind fără crâcnire poruncile militare. Fiecare echipă avea teren de patrulare. În primele două săptămâni învățaseră să cunoască terenul, drumurile, potecile, grote, peșteri, scorburi de copaci, stânci lesne de cățărat, ascunzători. Îi pândiseră pe tâlhari. I-au urmărit dincolo de hotar,

până la casele sau sălașele lor. După ce aflaseră cele mai multe lucruri de mare preț despre dușmanii cu care urmau să se bată, acești vameși – că așa le-a dat poruncă să-și zică – au trecut la luptă. Luau urma ticăloșilor imediat ce aflau de o lovitură dată, jaf, crimă, hoție. De la primul ticălos mai departe, vameșii n-au iertat nimic. Hoții au fost prinși, s-au dus în sălașele lor și i-au lăsat fără bogății. Apoi i-au adus pe linia hotarului, aproape de poteci, cărări, drumuri umblate. Acolo le dădeau pedeapsă. Bătaie pentru hoți, schilodire pentru tâlharii sângeroși, chiar spânzurare pentru ucigași. Cei cu pedepse ușoare au fost scăpați din legături de cetașii lor. Plini de furie, jurau răzbunare. Din vânători s-au făcut pândari, căutând să-i prindă pe vameși. Dar foarte repede au aflat că și-au găsit nașii. Doar după două luni prădăciunile în munții Valahiei s-au stins, mai de tot. Vameșii valahi au avut neobrăzarea să lege câțiva ticăloși, dintre cei mai răi și sângeroși, de stâlpi ori de copaci în mijlocul satelor acestora. N-au scris nimic, că puțină lume știa carte. Dar le-au atârnat la gât aurul furat, armele și postavurile pe care le-au găsit la ascunzătorile lor. Casele le-au fost sparte, uși, ferești stricate, animalele de curte lăsate slobode. Vameșii valahi au împlinit legea și au dat și pedepsele cuvenite. Toate după legea valahă. Nimeni din notabilitățile ungurești ale locului, juzi, comiți, burgermaisteri nu s-au plâns voievodului valah. Dar s-au plâns la Alba Iulia cetate, apoi la Deva, unde voievodul Ladislau Kan își mutase cetatea de scaun. Când țara începuse să se așeze, regele Carol Robert mereu îi cerea voievodului Transilvaniei să-l cumințească pe Vlaicu Basarab.

-Măria Ta, iar îl avem oaspete pe comitele Martin Bogar, anunță Ștefan, după ce auzise voci ridicate la porți și scârțâitul balamalelor. Oare ce-o vrea acum? Vrea tributul pentru vasalitate? Ori are plângeri față de vameșii noștri!?

-Adu-l, Ștefane, și stai cu mine cât îi acordăm audiență, zise Vodă.

Comitele intră în spătăria mică, făcu doi pași de la ușă și doar își înclină scurt și viguros capul. Comitele era potrivit de statură, are un cap mare, cu o coamă de păr cânepiu, rebel. Mustața revărsată pe jumătate de față, scăpa pe sub nasul borcănat, roșu cu vinișoare de sânge. Începuse să facă burtică, de la o vreme, dar încă avea putere să strângă cureaua la brâu, astfel că arăta a

oștean, nu om de curte. Obraznic, ca mereu de când Vodă Vlaicu Basarab întărise legământul de vasalitate moștenit de la tatăl său, Vodă Radu Negru, comitele spuse scurt:

-Mărite voievod, datoriile curții Țării Românești cresc mereu. Cu toate că promiți că vei plăti, că pregătești căruțe grele pentru drum lung, tocmai până la Buda cetate, încăperea din vistieria noastră care-i special pregătită pentru Valahia, rămâne mereu goală. Ilustrisimul rege Carol Robert întreabă: „Până când?" Iar de data aceasta a hotărât: *„Voi aplica sancțiuni!"*

-Și doar pentru atâta lucru Ilustrisimul Rex Carolus te-a trimis pe tine, un comite atât de harnic și de vrednic de toată cinstirea, să bați atâta drum tocmai de la Buda cetate! Puteai să repezi, comite, un olăcare și îți trimiteam răspunsul nostru scurt, doar un cuvânt: DA sau NU! Însă, spune cinstite comite, chiar a ajuns atât de strâmtorat Ilustrisimul Rex, că fără tributul nostru nu poate ocârmui Ungaria? Nu pot să cred!

-Voievodule, nu-ți bate joc de regele meu și nici de mine! Trebuie să înțelegi că disciplina trebuie respectată de toți supușii! Ai jurat să plătești tribut anual și de cinci ani n-ați plătit nimic. Dacă nu este disciplină la capul țării, nu este disciplină nici la poporul de jos.

-Comite, uite, jur pe ce vrei tu, mâine va pleca convoiul de căruțe pe urmele tale. Cinci căruțe, fiecare cu tributul pe anul rămas neplătit. Iar turmele de oi și cirezile de vite vor porni la drum toamna, că la noi este o lege, din legea valahă: *„Toamna se numără bobocii!"* Bine?

-Prefer să aștept aici, până mâine, să văd cu ochii mei acest convoi pornind spre Buda!

-Măria Ta, cer îngăduință să vorbesc, zise Ștefan, făcând o plecăciune și lăsând capul smerit. După ce Vodă îi îngădui, acela zise:

-Mă tem, Măria Ta, că nu avem nici o încăpere să-i dăm de adăpost măritului comite. Aduc aminte Măriei Tale că Doamna Teodora, Doamna Țarului Ivan Alexandru al Bulgariei, a ocupat toată aripa musafirilor, de ieri, de când a sosit în ospeție. Îl putem găzdui mai bine, potrivit rangului său, pe cinstitul comite, la reședința voievodală de la Câmpulung!

Cu toată curtoazia din cuvintele rostite de Vodă și de slujitorul lui, comitele regesc nu se înșelă de loc când își zise că este luat, ca de obicei, peste picior. Dar de data aceasta era hotărât să îndure și să meargă până la capăt.

-Bine, accept! Dar mai am o misivă pentru Măria Ta. Aici, comitele afacerilor de graniță al Ungariei și voievodul Transilvaniei, au notat numele unor cinstiți cetățeni ale căror locuințe au fost devastate, iar nobilii însemnați pe acest război au fost batjocoriți, fiind bătuți, despuiați și legați, însângerați, în mijlocul satelor lor, fiind acuzați de ticăloșii pe care ei nu le-au făcut. Voievodul Ladislau Kan vă cere,Voievoade, să încetați cu aceste batjocuri, altfel el însuși va aplica sancțiuni!

-Comite, de data aceasta fratele nostru Ladislau Kan chiar a întrecut măsura! Te rog să dai Ilustrisimului Rex Carolus misiva noastră însoțită de misiva Voievodului Kan, pe care nu o recunoaștem și cerem să înceteze cu aceste provocări fără nici un temei. Altfel, la rândul nostru vom cere prietenilor noștri de la Novidiunum cetate, să aplice sancțiuni. Iar acele sancțiuni sunt peste măsură de dureroase, comite.

Obrajii comitelui Bogar se făcură stacojii și doar barba bogată și mustățile mari îl salvară să pară un diplomat echilibrat, nu un oștean furios, care trăgea și împingea la loc jungherul turcesc bogat împodobit cu pietre nestemate. Care i-a fost dat cadou de însuși Vlaicu Basarab Voievod, mai de mult.

Surprins și enervat de replica aspră a voievodului, comitele Bogar a plecat imediat la Câmpulung, grăbind ca să nu-l prindă noaptea. Dar s-a sculat în zori și iarăși a grăbit spre Curtea de Argeș, dorind să prindă convoiul înainte de plecare. Soarele era ridicat de o suliță când Comitele a bătut la poarta Curții Domnești, la Argeș. Când straja i-a deschis, comitele a întrebat de convoi, dacă a plecat cumva la drum.

-Convoi? De căruțe mari? Nu, n-a plecat nici un convoi, nici măcar o căruță. Nimeni n-a ieșit din cetate în dimineața aceasta!

Comitele s-a bucurat, înseamnă că ajunsese la timp. Va însoți convoiul el însuși, iar la Olt, la marginea orășelului Pitești paza va fi preluată de pâlcul lui de oaste, pe care a lăsat-o acolo, în așteptare. Dar, surpriză! În curte nu era nici o mișcare. Doar câteva slugi se mișcau de colo-colo și străjile obișnuite. Bogar vru

să intre la spătăria mică, dar cele două străji îi puseră halebardele, cruciș, în față.

-Vodă încă doarme! Așteaptă!

Comitele spumega de mânie. Era pe cale să înceapă să strige, când ușa spătăriei se deschise și Ștefan, omul de încredere al lui Vodă ieși, gata să răspundă nobilului furios.

-Comite, Voievodul nostru are să-ți spună câteva lucruri foarte importante, pe care i le vei duce regelui tău. Ai puțină răbdare, acum Vodă se îmbracă, apoi te va primi. Până atunci te poftesc la cuhnii, să îmbuci ceva înainte de a porni la drum.

Vodă apăru în ușa spătăriei, îmbrăcat pentru vânătoare. I se adresă comitelui fără formulele obișnuite de curtoazie.

-Comite Bogar, să-i spui regelui Carol Robert că eu nu mai sunt vasalul său, iar Țara Românească nu mai are nici o datorie față de Ungaria. Pentru tributul anual de vasalitate, așa cum scrie la tratatul semnat de noi doi, Ungaria are datoria să ne apere hotarele de orice dușman. Până acum nu am fost apărat de nici un dușman, însă am fost loviți doar de tâlhari și ucigași care s-au dovedit a fi locuitori ai Transilvaniei sau ai Ungariei. Noi pe aceștia i-am dovedit, dovezile le-am agățat de gâtul lor și am arătat cum s-au chivernisit cu comori jefuite din țara mea. De acum înainte, nu-i vom cruța dacă îi prindem cu necinstea dovedită. Din partea mea, Io Basarab Vlaicu, Voievod a toată UngroVlahiei, jur să păstrez buna vecinătate și dacă are nevoie de ajutor bucuroși vom sări, ca buni creștini.

Nu așteptă ca Bogar să spună ceva, Vodă se retrase în castel. Comitele rămase față în față cu Ștefan, spumegând de mânie. Își rodea vârfurile mustăților și, pornit de un gând rău, puse mâna dreaptă pe mânerul sabiei.

-Ușurel, comite, lasă sabia în teacă! Fii înțelept și nu căuta pricină. Ești doar un sol, trebuie să încaleci și să zbori la stăpânul tău, să-i duci mesajul voievodului meu. Iar pe drumul de întoarcere strunește-ți relele porniri, strunește și pâlcul de oșteni care stau în tabără la Pitești, să nu faceți greșeli, că oamenii noștri stau cu ochii pe voi, până la hotar.

-Ne vom întâlni în bătălie, oștene și te voi pune să-mi lingi tălpile cizmelor, apoi te voi ucide, făcându-te mici fărâme! răbufni comitele, simțind că poate crăpa dacă nu-și scuipă veninul ce i se

aduna în gușă. Apoi încălecă și plecă. Goni, biciuindu-și calul până ajunse la Pitești. Acolo urlă câteva comenzi, descălecă și luă alt cal, odihnit și porni, de unul singur înainte, către apa Oltului, spre hotarul de la Turnu Roșu.

La doi ani după acest incident – care nu avu nici un fel de urmări - Vlaicu Basarab Voievod primi o carte frumos cetluită de la însuși Papa Ioan al XXII-lea, care îl lăuda pentru toleranța față de catolicii care locuiesc în Țara Românească. Vodă răspunse Papei și îi mulțumi pentru cuvintele frumoase. Îl asigură pe pontif că el și toți oamenii lui își îndeplinesc datoria față de țară, ocrotindu-i la fel pe toți locuitorii. La câteva zile mai apoi, oastea lui Basarab ocupă Banatul Severinului, pe care îl socoti pământ românesc ce trebuie luat înapoi, el fiind dat ca o chezășie atunci când s-a închinat, ca vasal, regelui Ungariei.

Vlaicu Basarab Voievod se arăta din ce în ce mai puternic. Țara creștea, negustoria aducea bani buni în vistierie. Satele se măreau, deveneau orășele, apoi acestea își făceau îngrădituri de apărare și primeau urice de cetăți, recunoscute de Voievodul țării. Încheie un tratat de alianță cu împăratul Bulgariei, Mihail Șișman. Vasalitatea țării față de Hanatul Dobrogei mergea foarte bine, tătarii erau bine ținuți în frâu și țara nu avea de suferit.

Așa cum era scris în înțelegerea cu Țaratul Bulgar, în anul 1330 Vodă trimise un corp de armată de 3000 de ostași, din care jumătate erau tătari dobrogeni, în ajutor Țarului Mihail Șișman care se afla în război cu vecinii ce deveneau din ce în ce mai puternici, sârbii regelui Ștefan Decanski. În ultimii ani, regatul sârb se întărise puternic, devenind un real pericol pentru vecinii lui din zonă: Imperiul Bizantin și al doilea țarat bulgar. Aceștia doi, Imperiul Bizantin și Țaratul vlaho-bulgar s-au aliat și în anul 1327 au întreprins câteva atacuri împotriva regatului sârb. În fruntea Imperiului Bizantin în vremea aceea era Împărat Andronic al III-lea, în Țaratul Bulgar rege era Mihail Șișman iar la conducerea regatului Serbia era rege Ștefan Uroș al III-lea, cunoscut și ca Ștefan Decanski.

Era vara anului 1330. Sârbii atacau Macedonia de Nord. Bizantinii și bulgarii pornesc războiul împotriva sârbilor. Planul lor era ca Imperiul Bizantin să atace dinspre miazăzi, iar Țaratul Bulgar venind dinspre răsărit către apus.Țarul, cu oastea și cu

aliații lui(Țara Românească a lui Basarab I), pornise din capitala Târnovo spre vest. Împreună cu bizantinii plănuiseră să se întâlnească pe râul Sturma, aproape de izvoarele acestuia. Dar lucrurile nu s-au întâmplat chiar așa. Bizantinii s-au mișcat mai încet, gândind să nu intre în luptă de la început. Voiau să vadă cum se încleștează bulgarii și sârbii, urmând ca ei să intervină după caz: să lupte dacă bulgarii devin victorioși sau să se retragă, dacă sârbii bat pe bulgari. Cele două oști se apropiau de satul Bozhurița, unde avea să aibă loc bătălia. Cele două armate au încheiat un armistițiu la data de 24 iulie, fiind de acord să aștepte să le vină întăririle. Sârbii au fost mai rapizi. Ștefan Uroș a primit întăriri. Fiul regelui, Ștefan Dușan a ajuns mai repede, unindu-se cu grosul armatei. Prințul sârb avea două corpuri de mercenari, unul german și altul catalan, câte 1000 de oameni, echipați cu armuri grele. Sârbii nu respectă armistițiul și, având oastea completă și foarte puternică, atacă în zorii zilei de 28 iulie 1330. Țarul Mihai Șișman este luat prin surprindere. Totuși, oamenii lui rezistă pe poziție timp de 4 zile. Întăririle bulgare n-au sosit în tot acest răstimp. Aceste întăriri trebuiau să pornească de la Vidin, erau conduse de Belaur, fratele țarului Mihail Șișman și de Ivan Alexandru, vărul țarului Mihail. După patru zile de înfruntări crâncene, țarul Mihail cade prins, fiind grav rănit. Este adus în fața regelui sârb, Ștefan Uroș. După câteva zile de agonie, din cauza rănilor, regele Mihail moare. Sârbii profită de victorie și pornesc în marș spre răsărit, gândind să cotropească Bulgaria. Dar sunt opriți de Belaur, care ajunsese, în sfârșit, cu întăririle. În corpul de armată al lui Belaur se aflau și cei 3000 de oșteni valahi, conduși de Ștefan Aluidan, omul de încredere al lui Basarab I-ul.

-Măria Ta, noi am făcut tot ce am putut, dar bătălia era pierdută când întăririle conduse de fratele țarului au ajuns pe câmpul de luptă. Ștefan, prietenul lui Vodă Basarab, îi povestea stăpânului despre bătălia din Bulgaria.

-Măria Ta, oastea de întărire s-a mișcat foarte încet, deși sosiseră olăcari din tabăra țarului Șișman care cereau ajutor grabnic. Să fi fost ceva râcă între Belaur, fratele Țarului, și Măria Sa Șișman?! Când ne-am apropiat de locul unde se dăduse bătălia, am întâlnit primele rânduri ale oastei sârbilor lângă cetatea Izvor. Acolo ne-am așezat în linie, noi, valahii fiind avangarda lui

Belaur. Ne-am luptat, Măria Ta, ca niște lei. N-am pierdut nici un om, dar meritele acestei victorii le-au luat oamenii lui Belaur, care au sosit și ei să-i vadă pe sârbi fugind.

-Ștefane, mă bucur că te-ai întors întreg și fără răni grele. Ai făcut treabă bună, ai o oaste de paralei, nu alta, zise Vodă. Îi primi pe oșteni, trecu printre rânduri, dând mâna cu fiecare oștean, spunându-i fiecăruia pe nume și având numai vorbe bune pentru ei. Oastea a fost slobozită la odihnă.

A doua zi, spre seară, Ștefan ceru lui Vodă îngăduință să-i vorbească într-o pricină de viață și de moarte.

-Măria Ta, Bătrânul Dan, tatăl meu m-a făcut părtaș cu el să văd și să aud sfatul de taină al celor șapte triburi ale ungurilor, Hetimogir, cât o mai rămas și din acesta.

-Și ce ai văzut și auzit, prietene, zise Vlaicu Basarab Voievod.

-Măria Ta, un olăcar a adus la Buda veste despre bătălia de la Velbuzd. La început, regele Carol Robert nu a dat mare atenție acestui fapt. Asculta ca unul căruia îi plăceau poveștile de război. Tocmai voiau să încheie sfatul – erau doar câțiva apropiați ai regelui ungar – când mai vechea noastră cunoștință, *comitele Bondar, a sărit în sus, înfrigurat, și a strigat:*

-Mărite rege, acum a venit ceasul nostru! Acum valahul este slăbit, după bătălia sârbilor. Acum trebuie să-l atacăm, acum îl putem zdrobi. Dă poruncă, Măria Ta, să pornească oștirea, să ne spălăm de rușinea pe care ne-a adus-o acest schismatic.

-Ia stai, zise regele. Ce ai spus? Basarab este slăbit? Sigur că da, ai dreptate, acum vom porni o campanie împotriva lui. Adună Consiliul Hetimogir, repede, să sune adunarea oștirilor.

-Atât am văzut și auzit, Măria Ta. Îmi este de ajuns! Acum știm că vrăjmașul se pregătește de răzbunare. Răzbunarea este o slăbiciune, Măria Ta. Cel ce vrea răzbunare are mintea scăldată în sânge, nu vede și nu aude nimic, în fața lui se plimbă chipurile celor pe care vrea să-i distrugă, pentru acestă bucurie trăiește. Răzbunarea lui trebuie pregătită, Măria Ta!

Vodă îl privea pe Ștefan și se străduia să vadă, cu ochii acestuia, în ce fel anume trebuie pregătită această răzbunare. Deși trăia de peste un sfert de veac alături de acest prieten al lui, Vodă încă nu reușise să câștige măcar un pic din darurile pe care acest om ales le avea.

-Mă încred în tine, Ștefane, dar rogu-te, cum anume vrei să îl ajuți pe Carol Robertă să-și împlinească răzbunarea?

-Eu nu vreau să-l ajut cu nimic, Măria Ta. Carol Robert nu va primi nici un sfat, de la nimeni, doar de la cel sau cei care ard, la fel ca el, să-și vadă vrăjmașul prins, înghesuit undeva de unde nu va avea scăpare, acolo să-l umilească apoi să-i stingă viața, pic cu pic. Doar vreau să-i citesc drumul pe care va veni, câți oșteni va aduce cu el, ce îi vor povesti iscoadele și alte lucruri care ne vor fi de folos nouă, apărătorilor. Pentru aceasta îngăduie-mi, Măria Ta, să mă fac oier, să iau cu mine o turmă mică, doar 50 de oi, și zece dintre ciobănașii cu care am venit la curte, în acel an al bucuriei în care Măria Ta ai hotărât să mă faci prieten al Măriei Tale.

-Și eu ce voi spune oamenilor despre plecarea ta? Ce voi spune Doamnei Țării, coconilor mei? Știi că Nicolae Alexandru, fiul meu iubit, în fiecare dimineață se trezește căutând în jur și întrebând „A venit acasă Ștefan?"

-Prințul Nicolae crește, Măria Ta, și se înțelepțește cum nimeni dintre cei de o seamă cu el nu o poate face. Și el nu este Alesul, nu-i ca mine. Dar este mai mult decât mine! Că Marele Preot Deceneu a spus că numărul Bătrânilor va scădea, ei se vor împuțina, cu trecerea veacurilor. Dar valahii vor învăța Răbdarea și cu Răbdare vor câștiga Înțelepciunea. Prințul Nicolae Alexandru dă dovadă de răbdare. Ori ce lucru este pus să facă, să învețe carte, să muncească cu animalele, să învețe un meșteșug și altele, oricât de grele de deslușit ar fi acele treburi, el se apleacă cu răbdare și oricine poate vedea cum îi strălucesc ochii, plini de Înțelepciune. Trebuie să ne bucurăm de el, Măria Ta. De astă dată va trebui să învețe să aibă o altfel de răbdare decât cea obișnuită. Măria Ta va trebui să-l înveți această răbdare. Trebuie să deslușească în ce fel un voievod trebuie să rabde, să aștepte scurgerea timpului, clipă după clipă, și cum anume se apropie împlinirea faptelor pe care el, prințul, le-a pus la cale pentru binele țării!

-Mai dovedit iarăși, prietene. Pregătește-l tu, dacă vrei să îți dau drumul pe calea ta, spre binele Țării, a Casei Domnești și a lui prâslea, ucenicul tău!

În câteva zile Ștefan își termină pregătirile. Și într-o noapte fără stele ieși din cetate o turmă de oi și ciobanii care o păstoreau. Era începutul lunii Cuptor, a acelui an, 1330. Pe la jumătatea lunii

următoare, Răpciune, Ștefan se întoarse acasă, la Curtea de Argeș. Straiele lui de cioban erau prăfuite, rupte pe alocuri. La fel era și chipul, ars de soare, cu părul înspicat cu fire albe. Pe întreg însă, Ștefan arăta puternic, mușchii împingeau în pânza hainelor iar mișcările lui erau scurte, iuți și precise. Când îl văzu a doua zi, odihnit, Vodă îl conduse în curte, lângă vechiul zid cu arme, alese un ciomag subțirel și o ghioagă de trei ori mai groasă și îl provocă la o înfruntare. Dar mai întâi rotiră, fiecare, arma lui și izbiră trunchiul bătrânului stejar. Proba de luptă se desfășură ca pe timpuri. Numai că de astă dată Ștefan era dascălul care nu voia să lase să se vadă că își ocrotea învățăcelul. Vodă simți cum loviturile lui Ștefan era înfrânate la jumătatea drumului. Degeaba strigă la el „Luptă, Ștefane! Luptă!" că acela nu se învârtoșă. Atunci Vodă opri lupta. Ca să-i arate de ce nu voise să-i facă pe plac, Ștefan apucă ghioaga din mâna lui Vodă, o roti năprasnic de câteva ori și când lovi trunchiul stejarului ghioaga se rupse în mici surcele. Iar stejarul scoase un sunet asemănător cu văietatul omului, lovit năpraznic.

-Găsit-ai calea, Ștefane? întrebă Măria Sa pe când se traseră în spătăria mică, după micul dejun.

-Găsit, Măria Ta! Ungurii ne vor crede proști, vor râde de noi, așa cum au făcut-o din totdeauna. Ei când pleacă la război merg după vechile obiceiuri ale pustei. La oblânc și sub șea pun bucăți de pastramă uscată și sărată. Iar ploștile sunt pline cu apă curată. Ori de câte ori întâlnesc un râu, un pârâu, ori un izvor, încearcă să vadă dacă apa este bună, apoi o deșartă pe cea veche și umplu burduful cu apă bună, curată. Noi le vom pregăti calea, să arate așa ca să râdă de noi, de proștii de valahi.

-Adică, ce fel, Ștefane? ceru deslușire Vodă.

-O să-i înfometăm, Stăpâne. Roadele câmpului le ardem, satele din calea lor vor fi numai jăratec, apele din fântâni vor fi otrăvite, cu stârvuri putrezite, iar la vadurile pe unde vor trece vor da peste hoituri umflate, agățate de crengi și de pietre. Și ungurii vor râde:

-*Uite, proștii de valahi cred că ne înfometează și ne otrăvesc! Ei nu știu că noi avem mâncare, avem burdufuri pline cu apă bună. Ei ne-au pregătit calea! Ne duc spre locul unde vor vrea să ducem lupta finală. Ha-ha-ha!*

-Și unde va fi bătălia finală, Ștefane? întrebă Vodă.

-Vei vedea, Măria Ta. Va fi un loc larg, cum este Țara Hațegului, cu locuri largi pe care călărețiii pot alerga în voie, făcând învăluiri, schimbând flancul când pe stânga, când pe dreapta. Vor fi smârcuri, cu păpuriș, unde o oaste o va atrage pe cealaltă. Vor fi pâlcuri de copaci cu tufe greu de străpuns, de unde pot țâșni cetele de luptători care să culce vrăjmașul la pământ. Numai ce vei vedea acest loc larg și îți va crește pofta de a ocupa poziție acolo! Numai că până acolo vrăjmașul va trebui să treacă printr-o strâmtoare. Musai, pe acolo! Altfel nu va ajunge la lupta finală!

-Și când va fi această luptă finală, Ștefane? Ai văzut tu, cu ochii tăi, ori ți-a arătat Bătrânul Dan?!

-Am văzut cu ochii mei și mi-a arătat și moșul meu. Și am auzit codrii zbuciumându-se și munții oftând. Ce mai vuiet! Ce mai clocot!

Bătălia s-a dat, așa cum a descris-o Ștefan, la data de 9 noiembrie. Numai că mai înainte de a ajunge la locul numit Posada, Vlaicu Basarab Voievod i-a oferit regelui ungar putința de a ieși cu obrazul curat dintr-o înfruntare în care aproape că își va pierde viața. Iar floarea ungurimii va pieri, fără noimă.

Vodă i-a trimis carte regelui Carol Robert de Anjou, făcându-i o propunere de pace, cu închinare de vasalitate, cu garanții sigure. „*Pentru cheltuielile Ungariei cu pregătirea armatei și cu toate pierderile suferite prin înfometare, dăm Majestății tale 7.000 de mărci de argint. Cedăm, pentru totdeauna, cetatea Severinului și Banatul Severinului. Și ca să crezi, Majestate, că nu umblăm doar cu vorba, o să dăm zălog la Curtea de la Buda pe unul din coconii noștri, pe care îl poți tăia, Majestate, dacă eu, Basarab Voievod, voi călca vreodată strâmb. Vă conjur, Majestate, faceți așa, numai vă întoarceți în pace și vă feriți de primejdii, că de veți veni mai încoace, nu veți scăpa de dânsele*".

În aroganța lui nemăsurată, Carol Robert de Anjou nu a făcut așa cum i s-a propus. Iar ce a urmat a lăsat lumii să vadă însăși diaconul care a scris Cronica pictată de la Viena:

„Au căzut tineri și bătrâni, principi și nobili, fără nici o deosebire. Căci această tristă întâmplare a ținut mult, de la ziua a șasea a săptămânii, până la ziua a doua a săptămânii viitoare, în cari zile ostașii aleși așa se izbeau unii pe alții precum în leagăn

se leagănă și se scutură pruncii, sau ca niște trestii clătinate de vânt. S-a făcut aici mai cumplită ucidere, căci a căzut mulțimea de ostași, principi și nobili, și numărul lor nu se poate socoti."

Așa cum zice Cronica de la Viena, au murit acolo, la Posada, numeroși tineri și bătrâni, principi și nobili, iar printre ei s-au pomenit voievodul Ardealului, Toma, purtătorul sigiliului regal, Andrei de Alba și însuși preotul personal al regelui. Carol Robert regele, a scăpat din acea strâmtoare doar schimbându-și hainele cu ale unui ostaș simplu, ca să nu fie recunoscut.

Averea armatei ungare, care a căzut pradă de război, a acoperit înzecit pierderile valahilor.

Numai viețile stinse în acea încleștare de trei zile nu au putu fi luate înapoi.

Fie-le țărâna ușoară! Dumnezeu să-i odihnească în Raiul ceresc!

Numele lor să fie pomenite ca eroi ai neamului!

La câteva zile după bătălia de la Posada, Ștefan fiul Bătrânului Dan, devenit și el, după chip și după vrednicie, tot un Bătrân, veni la Vodă Basarab, prietenul lui și ceru îngăduință să plece de la Curte.

-Mă cheamă străbunul Grigorie Inedoreanul, să pun umărul la piatra de zidire a unui vrednic valah, pentru care vor bate clopotele bisericilor la ceasul prânzului, zi de zi, până în veacul veacului!

Sfârșit

Personaje:

-Cetatea Sucidava - sau Acidava, cu un stabulum, loc de popas pt. călători, în prezent Miercurea Sibiului
-Toderaș, nepot al lui Mihu, tatăl lui Gheorghieș
-Ioana, întâia născută a lui Mihu
-Ileana, a doua fiică a lui Mihu
-Maria, a treia fiică a lui Mihu
-Ilinca, a patra fiică a lui Mihu
-Saveta, a cincea fiică a lui Mihu
-Toderaș, al șaselea născut al lui Mihu, primul băiat

- -Gheorghieș, strănepotul lui Mihu, primul fiu al lui Toderaș
- -Vlăduț, al doilea fiu al lui Toderaș, fratele lui Gheorghieș
- -Nicodim, al treilea fiu al lui Toderaș

-Velerim, al doilea fiu al lui Mihu, al șaptelea născut
-Simion, al treilea fiu al lui Mihu, al optulea născut
-Victor, al patrulea fiu al lui Mihu, al nouălea născut
-Marius, strănepotul lui Pascu
-Tiberius, strănepotul lui Luca
-Vâlc, sătean din Tilișca, iscoadă la castru
-Coloman Cărturarul, regele Ungariei între 1095 – 1116
-Mercurius, voievod de Ultrasilvanum
-Alexiu, fiul cel mare al lui Gregorius
-Tribunus, cneaz de Întorsura Buzăului, urmaș al primului Bătrân Gheorghieș Bârsanul
-Roland Borșa, nobil, cel care îl va asasina pe regele Ladislau al IV-lea al Ungariei
-Spadatos, toparhul Noviodunumului
-Marinas, comandantul flotei Dunării de Jos
-Iorgos, Marele Toparh de la Durostorum
-Nicodimos, ofițer în slujba toparhului Spadatos.
-Savu, nepot al Bătrânului Grigore
-Ilieș, fratele mijlociu al lui Savu
-Decis, văr cu Savu și Ilieș, dar nepot după un alt fecior al Bătrânului Grigore
-Margareta, soția lui Savu
-Dănuț, fiul de 10 ani al lui Savu
-Ștefan, fiul lui Dan

-Vladimir, fiul lui Victor, al patrulea fiu al lui Mihu.
-Ordulan, căpetenie mongolă, căpetenia castrului Noviodunum
-Cneazul Balotă al Rucărului, la anul 1291
-Tengu Sultan, fiu al lui Nogai Han

Bibliografie

1. *Cronica Notarului Anonymus* – traducere și comentariu de Paul Lazăr Tonciulescu, Editura Miracol, București, 1996
2. *Istoria Transilvaniei* – Ioan-Aurel Pop și Ioan Bolovan, Editura EIKON, Cluj-Napoca, 2013
3. *Românii și maghiarii în secolele IX-XIV: Geneza statului medieval în Transilvania* – de Ioan-Aurel Pop, ediția a doua, Cluj Napoca, 2003
4. *Mit și Religie în Dacia* – Viorel Moraru, Editura LER
5. *Țara lui Gelou. Contribuții la istoria Transilvaniei de nord în secolele IX-XI* – Tudor Sălăgean, Editura ARGONAUT, Cluj Napoca, 2006
6. *Monografie Tilișca* – 2 volume – Ion Păltineanu, Editura ETAPE, 2003

Cuprins

Prefață / 3
CARTEA I: SOROCUL / 3
Capitolul 1: Cu turmele la păscut / 1
Capitolul 2: În căutare de adăpost / 14
Capitolul 3: Închinarea lui Menumorut / 23
Capitolul 4: Un sat numit „acasă” / 36
Capitolul 5: Moartea lui Gelu / 49
Capitolul 6: Prima bătălie / 60
Capitolul 7: Vedenia / 77
Capitolul 8: Ascultare / 84
Capitolul 9: Pe drum de întoarcere / 92
Capitolul 10: Bătrânul cel puternic / 99
Capitolul 11: Haita de lupi / 106
Capitolul 12: Sorocul / 124
Epilog / 33

CARTEA a II-a: DESCĂLECĂTORII / 3
Capitolul 1: Un ajutor de mare preț / 3
Capitolul 2: Iernat în Deltă / 11
Capitolul 3: Căutându-l pe Descălecător / 22
Capitolul 4: Zori de veac nou / 36
Capitolul 5: Tatăl rătăcitor / 51
Capitolul 6: Îmbunarea perceptorilor / 58
Capitolul 7: Gazdă de rege prizonier / 65
Capitolul 8: Posada / 70
Personaje /

De același autor:

- *Magia pietrei* - ediția 1 - 2016, ediția a 2-a - 2017
- *Cartea copilăriei* - 2017
- *Coroana de martir* – 2018
- *SIDEX - O viață de om*, ediția 1 - 2017, ediția a 2-a - 2019
- *Pazvan Oglu – băiatul cel rău din Balcani* - 2019
- *Cronicile Combinatului* – Vol. I, 2019
- *Furtună la Dunărea de Jos*, cartea 1-a: *Nicolae Mavrocordat, un fanariot cărturar* - 2020